

Rūdolfs Šteiners

Dziednieciskās pedagoģijas kurss

**Divpadsmit lekcijas, nolasītas Dornahā
no 1924. gada 25. jūnija līdz 7. jūlijam
ārstiem un dziednieciskajiem pedagogiem
(Heilpädagogischer Kurs)**

[GA317]

© 1990 by Rudolf Steiner – Nachlassverwaltung, Dornach / Schweiz

Printed in Germany by Clausen & Bosse, Leck

ISBN 3-7274-6730-4

Taschenbuchausgabe 1.-7. Tsd. Dornach 1990 [673]

Par šo izdevumu

Mūsdienās visā pasaulē izplatītā antropozofiskā dziednieciskā pedagogija ir cēlusies no maziem iesākumiem 1924. gadā. Trīs jauni cilvēki – *Franz Löffler*, *Siegfried Pickert* un *Albrecht Strohschein* – bija nolēmuši dibināt nelielu patversmi, kur viņi bērnus ar aizturēm varētu aprūpēt tā, kā viņi to uzskatīja par pareizu, vadoties no savas ciešās saistības ar antropozofisko garazinātni. Viņiem izdevās, par spīti grūtajiem saimnieciskajiem apstākļiem pēckara Vācijā, noīrēt Jēnā piemērotu māju, "Lauenšteinu", kur viņi 1924. gada maijā sāka praktisko darbu. Jau drīz pēc tam, 1924.gada 18.jūnijā, Rūdolfs Šteiners apmeklēja "Lauenšteinu" un apsolīja līdzstrādniekiem, ka pēc atgriešanās Dornahā viņš nolasīs kursu dziednieciskajā pedagogijā. Šis kurss tad notika nākamajā nedēļā 21 cilvēku grupai, kurā bez Lauenšteinas līdzstrādniekiem bija vēl daži ieinteresēti pedagogi un ārsti, un arī Dr. Itas Wegmanes kundze, toreizējā Garazinātnes Brīvās augstskolas Gēteanumā Medicīnas sekcijas un Arlesheimas Klīniski–Terapeitiskā institūta vadītāja.

Visi dalībnieki zināja antropozofijas pamatus un Rūdolfa Šteinera pedagogiskās un medicīniskās pamatlekcijas. Tā viņš tūdaļ, bez sagatavojošiem, ievadošiem apskatiem, varēja pievērsties problēmas būtībai. Šī kursa lasītājam to ir jāņem vērā, jo tikai tā kļūst saprotams izklāsta tiešums un bieži kodolīgā noteiktība. Lasītājam jāapzinās, ka te nav runa par kādu dziednieciskās pedagogijas mācību grāmatu parastajā nozīmē, bet gan par principiālu cilvēka ar fiziskām, dvēseliskām vai garīgām anomālijām vai aizturēm likteņa fona kopskatu, no kura tad izriet paņēmieni un atsevišķi viedokļi aprūpei, kopšanai un terapijai.

Saturs

Pirmā lekcija, Dornaha, 1924. gada 25. jūnijs 6

Kurš grib audzināt nepilnīgi attīstītus bērnus, tam ir nepieciešamas zināšanas par veselu bērnu audzināšanas praksi. Simptomu apskatīšana un slimošanas būtības apskats. Patiesi garīgi–dvēseliskais un tā attiecības ar iedzimtajā ķermenī esošajiem iedzimtajiem spēkiem. Sintētiskās norises nervu–maņu sistēmā, analītiskās – vielmaiņas sistēmā. Cilvēka organisma jaunuzbūve pēc septītā dzīves gada. Individualitātes iedarbība. Trešā ķermeņa parādīšanās; zemes briedums. Organisma šķidro, gāzveidīgo, siltumveidīgo daļu nozīme.

Otrā lekcija, Dornaha, 1924. gada 26. jūnijs 13

Virspusējā dvēseles dzīve kā simptomu komplekss var arī maldināt, kā tas tiek parādīts kriminālpsihologa Wulffena runas piemērā. Domāšanas sintētiskā darbība ir redzama virspusējā dvēseles dzīvē. Gribas izpausmēm pamatā ir analītiska darbība. Pasaules ēters kā domu nesējs: tajā, kas veido cilvēku, ir īpaši viņa nervu–maņu sistēmu, ir dzīvas domas; šīs sistēmas sabrukšanas process ir tā saucamais atspoguļojums. Absurdu domu rašanās. Pedagoģisks likums: uz kādu audzināmā cilvēka būtības daļu iedarbojas nākamā augstākā audzinātāja būtības daļa; piemērs: izturēšanās pie gribas vājuma. Inkarnācijas centienu saprašana no vājām vai trūkstošām zināšanām par cilvēka organizāciju attiecībā uz cilvēka organismu. Morāliskums, atbildība, apzinīgums, drosme izšķirties – to nozīme audzinātājam.

Trešā lekcija, Dornaha, 1924. gada 27. jūnijs 23

Es ir tieša saistība ar fizisko, nevis netieša. Austrālā ķermeņa netiešās attiecības ar plūstošo gaismu, ķīmismu, ar vispārējo pasaules dzīvi. Tieša iekšēji fizikālā aptveršana, kā acī. Es un austrālā ķermeņa nespēja cauraust orgānus rada epilepsiju. Epilepsijas terapija, vadoties no šī fakta atzīšanas. Medikamenti. Orgāns kā pareizi vai nepareizi iekļauta doma. Nedrošā griba inkarnācijas sākumā; moralitātes iemantošana. Morālais defekts: paliekoši simptomi. Morālā akluma cēloņi. Kleptomānija, tās cēloņi un pārveidošana.

Ceturtnā lekcija, Dornaha, 1924. gada 28. jūnijs 32

Karmas apskats. Audzināšana embrionālajā laikā ir mātes audzināšana. Epileptiskā, resp., epileptoīdā vājprāta cēloņi. Tā saucamais histēriskais vājprāts bērna vecumā: hiperjūtīgums, sāpes, spēcīga iekšējā dzīve. Bailes, depresīvas sajūtas, iztecēšana, enuresis: dvēseliska ievainojamība, izgarojumi, svīšana. Audzinātāja dvēseliskā konstitūcija un noskaņojums. Dziednieciskā iedarbība ar šoku, tempa maiņu darbā; terapija bērniem, kuri netic paši sev. Audzinātājiem: apzināta katra bērna būtības izjušana, neskatīšanās pēc priekšrakstiem.

Piektā lekcija, Dornaha, 1924. gada 30. jūnijs 40

Divi polāri pretējie cilvēka būtības locekļu izkārtojumi. Vēlāka paranoja un vāja vielmaiņas organizācija no ar sēru nabadzīga olbaltuma, no ar sēru bagāta olbaltuma pārāk stipra absorbcija un pazūdoši iespaidi. Sēra satura, resp., dzelzs satura pakāpe; seku stāvokļi un to ārstēšana. Jēdzienu un formu daudzveidība un jēgas attīstīšana par to. Ritmiska atkārtošana kā terapeitisks elements. Apiešanās ar bērniem, kas sliecas uz uzmācīgiem priekšstatiem. Diēta. Kustību sistēmā smagi un viegli dzīvojoši bērni un apiešanās ar tiem.

Sestā lekcija, Dornaha, 1924. gada 1. jūlijs 48

Kāda deviņgadīga zēna priekšāstādīšana. Precīza anamnēze: attīstības dati; veidojuma apskats; augšējā un apakšējā cilvēka attiecības tēlaini un procesuāli. Galvas veidojums: priekšējā daļa un pakauša daļa; cēloņi un sekas sliktai apakšējo procesu pārvaldīšanai, elpošana. Profilaktiskas un tiešas terapijas apspriešana. Piemērs par hidrocefālijas izdziedināšanu. Priekšāstādītā slimības būtisko cēloņu pārrunāšana. Terapija: veids kā atbrīvoties no sastinguma un kā var tikt atcelta disharmonija – ar dziedniecisko eiritmiju,

dziedniecisko pedagoģiju, ar medikamentiem. Humors, elastība un entuziasms kā audzinātāja dziednieciski pedagoģiskā pamatnostāja.

Septītā lekcija, Dornaha, 1924. gada 2. jūlijs55

Fizisko faktu rinda iepriekšējā lekcijā attēlotajam gadījumam. – Bērnu priekšastādīšanas turpinājums: sešus un trīs ceturtdaļas gadu vecs zēns. Ēteriskais ķermenis stipri piemērojies modelķermenim, disharmonisks, attiecības smadzenes – zarnu trakts. Terapija: dziednieciskā eiritmija un runas vingrinājumi. – Bērns ar krampju lēkmēm īpaši ķermeņa kreisajā pusē, vēlāk kreisās puses parēze; nepilnīgi izveidots modelis; zarnu funkciju nozīme; izsmēloša terapijas pārrunāšana, pedagoģiskā izturēšanās.

Astotā lekcija, Dornaha, 1924. gada 3. jūlijs 62

Slimu bērnu priekšastādīšana. Hidrocefālija: anamnēze, embrionālās organizācijas saglabāšanās; mātes un tēva iedzimtības ietekmes. Bērna dzīves stāvokļu nomācoša ietekme uz vēlākiem esamības periodiem. – Kāda zēna kleptomāna gadījums. – Kāda sērains bērns priekšastādīšana: anamnēze; attiecības starp māti un bērnu, nozīme saslimšanai ar masalām trīsarpus gadu vecumā; nepieciešamā sapņu dzīves novērošana.

Devītā lekcija, Dornaha, 1924. gada 4. jūlijs 67

Kleptomānijas cēloņi divpadsmitgadīgajam zēnam, terapija ar audzinātāja pedagoģisko izturēšanos: uzticēšanās audzinātājam. Bērns noslieces uz kleptomāniju agrīna pamanīšana attiecībā pret bērnu apkārtni. Terapeitiski: stingri izpildīta dziednieciskā eiritmija; medikācija; nodarītā pārrunāšana pareizajā momentā. – Terapija bērnam ar hidrocefāliju: maņu kairinājumu apspiešana; medikācija; krīzes nozīme kādas slimības ainas izmainīšanā. – Kāda trīsdesmitgadīga hidrocefāla gadījums. – Terapija sērainajam bērnam (8. lekcija): hidroterapeitiski pielietojumi; kādas rakstura īpašības salaušana un tā nozīme. Nepieciešamība audzinātāja labām attiecībām ar valodas labo garu.

Desmitā lekcija, Dornaha, 1924. gada 5. jūlijs 75

Sešpadsmitgadīga jaunekļa ar dvēseles procesu palēnināšanos pārrunāšana. Cēlonis ir meklējams kā galvas organizācijā dzīvojošā ne–uzņemšana vielmaiņas–locekļu organizācijā; pedagoģiskā terapija. – Kāda piecpadsmitgadīga epileptiska zēna gadījums, medikācija un pedagoģiskā terapija. – Kādas meitenes ar vāju astrālo ķermeni gadījums, ar kādu noteiktu notikumu trīs līdz četrus gadu vecumā. – Vispārēji noteikumi audzinātājam: ezotēriskā drosme, cieņa pret mazo, kas stāv tam pretī un kā var tikt pārvarēta pretestība. Par albīniem, horoskopiem, ascendenci, būtībām.

Vienpadsmitā lekcija, Dornaha, 1924. gada 6. jūlijs84

Terapija kādas desmitgadīgas meitenītes ar atmiņas zudumiem gadījumā, kopsakarībā ar saaugumiem deguna – rīkles dobumā kā atspoguļojumam ēteriskā ķermeņa pārmērīgai darbībai vēderā: spēcīgu iespaidu izsaukšana, ritmiski atkātojumi, medikamentozā un dziednieciski eiritmiskā ārstēšana. – Piezīme par kādu kleptomānu bērnu. – Terapija kādam miegainam, atpalikušam bērnam: ritmiski atkātojumi, toņu eiritmija, ārstēšana ar medikamentiem. – Par kādu zēnu, kurš visu redz krāsās: viņš nevar ārpusaulē un dzīvo astrālajā ķermenī, norādījumi dziednieciski pedagoģiskai terapijai. – Zvaigžņu iedarbība albīnu horoskopa piemērā; terapija tam. – Par veidu, kā nest dziednieciski pedagoģisko kustību. – Par domāšanu metamorfozes mācībā un par tās lietošanu; aplis un punkts; pieslēgšanās jau esošajam, Lauenšteinai gara stāsts no Jēnas.

Divpadsmitā lekcija, Dornaha, 1924. gada 7. jūlijs 92

Valdorfskolas pedagoģijas padziļinājums tā saucamajiem anormālajiem bērniem. Dziedināšana un audzināšana. Mātes piena garīgi formējošie spēki; augs tā attiecībās pret

cilvēku; slimība un dzīvnieku valsts. Šo attiecību izjušana ar pašaudzināšanu; tās nosacījumi; garīgā attīstīšanās un dzīves realitāte; substanciāli antropozofiskais kā realitāte un pamats Antropozofiskajai biedrībai un Gēteanumam.

Norādes	98
Literatūra	xx
Rūdolfš Šteiners – dzīve un darbi	xx
Rūdolfš Šteinera kopoto rakstu pārskats	xx
Tāfeles zīmējumi lekcijās	xx

Pirmā lekcija

Dornaha, 1924. gada 25. jūnijs

Kurš grib audzināt nepilnīgi attīstītus bērnus, tam ir nepieciešamas zināšanas par veselu bērnu audzināšanas praksi. Simptomu apskatīšana un slimošanas būtības apskats. Patiesi garīgi–dvēseliskais un tā attiecības ar iedzimtajā ķermenī esošajiem iedzimtajiem spēkiem. Sintētiskās norises nervu–maņu sistēmā, analītiskās – vielmaiņas sistēmā. Cilvēka organisma jaunuzbūve pēc septītā dzīves gada. Individualitātes iedarbība. Trešā ķermeņa parādīšanās; zemes briedums. Organisma šķidro, gāzveidīgo, siltumveidīgo daļu nozīme.

Mani mīļie draugi, mums ir diezgan daudz bērnu, kurus jāaudzina ņemot vērā viņu nepilnīgu palikušo attīstību, tas ir, ciktāl tas ir iespējams, viņiem jātiek dziedinātiem. Vairāki tādi bērni mums ir šeit Klīniski–terapeitiskajā institūtā, vairāki ir jums Lauenšteinā. To, kas mums šeit ir jāpārrunā, ierīkosim tā, ka pēc iespējas tūdaļ pievērsīsimies praktiskajam pielietojumam. Mums arī būs iespēja ar to, ka Dr. Wegmanes kundze atļaus demonstrēt bērnus, kuri atrodas šeit – to mēs drīkstam mūsu lokā – dažus gadījumus iztirzāt tieši ad oculos.

Bet vispirms šodien es gribētu runāt par šādu bērnu būtību. Ir taču dabiski, ka katram, kas grib audzināt nepilnīgi attīstītus bērnus, iepriekš jābūt zināšanām, tiešām pārliecinošām zināšanām par veselu bērnu audzināšanas praksi. Tas ir tas, ko būtu jāapgūst katram, kurš grib audzināt šādus bērnus. Jo vajadzētu būt pilnīgā skaidrībā par to, ka viss, kas var parādīties tieši nepilnīgi attīstītiem bērniem, slimiem bērniem, tas intīmā veidā ir pamanāms arī tā saucamajā normālajā dvēseles dzīvē, tikai atbilstoši jāprot novērot normālo dvēseles dzīvi. Gribētos teikt, kaut kur kādā stūrītī katra cilvēka dvēseles dzīvē vispirms sēž tā saucamā anormalitāte. Tikai kaut kas tāds, kā, teiksim, neliela domu aizklīšana vai nespēja runājot atdalīt vārdus pareizajos atstatumos tā, ka, vai nu runājot izlaižas vārdi, vai nu klausītājs var iet pastaigāties starp diviem izrunātiem vārdiem, vai līdzīgas neregularitātes, kas var parādīties arī gribas un jūtu dzīvē, kas vismaz kā nenozīmīgi aizmetņi ir pamanāmas lielākajai daļai cilvēku. Un par šādām neregularitātēm tad vēlāk būs gan šis tas jāpārrunā, kā tām ir jābūt kā simptomam tam, kurš grib audzināt vai dziedinoši iedziļināties tieši lielajās neregularitātēs. Vajag prast studēt simptomus, līdzīgi kā ārsts slimību gadījumos runā par simptomiem, pēc kuriem viņš nosaka slimību, runā pat par simptomu kompleksiem, pēc kuriem var pārskatīt slimīgo, bet nekad ārsts nesajauks to, kas ir redzams simptomu kompleksā, ar īsteno slimības būtisko saturu.

Tā arī nepilnīgi attīstītam bērnam to, ko pamana dvēseles dzīvē, nevajadzētu uzskatīt ne par ko citu, kā par simptomiem. Tā saucamā psihogrāfija īstenībā nav nekas cits kā simptomatoloģija. Un ja šodien psihiatrija nedara neko citu, kā apraksta anormālās dvēseliskās parādības domāšanā, jušanā un gribā, tad tas nenozīmē daudz neko citu, ka tā ir progresējusi simptomu kompleksu precīzā aprakstīšanā, bet, ka tā, tā kā nespēj pacelties tālāk par šādu psihogrāfiju, ir absolūti nespējīga iedziļināties slimību būtībā. Ir jāiekļūst slimošanas būtībā. Un tur jums būs noderīgs priekšstats, kuru es lūdzu jūs iegaumēt.

Pieņemsim, ka šeit mums būtu cilvēka fiziskais ķermenis (skat. 1. zīm., vidus) tā, kā tas ir redzams mazam bērnam augot. Tad zināmā mērā augšā kāpjot, izlaužoties no cilvēka fiziskā ķermeņa, mums ir dvēseles dzīve. Šī dvēseles dzīve, kas mums var parādīties tieši kā bērna dvēseles izpausmes, tā tagad var būt normāla vai anormāla. Pamatā ņemot, mums vispār nav tiesību runāt par bērna dvēseles dzīves vai vispār cilvēka dvēseles dzīves normalitāti vai anormalitāti citādi, kā tikai skatoties uz to, kas caurmērā ir “normāli”. Nav neviena cita kritērija, kā tas, kas ir visumā parasts filistru (mietpilsoņu) sabiedrībā. Un ja šī sabiedrība kaut ko uzskata par prātīgu vai gudru, tad “anormāla” dvēseles dzīve ir viss, kas pēc šo filistru uzskata nav “normāla” dvēseles dzīve. Iesākumā nav cita kritērija. Tādēļ spriedumi, ja konstatē kādu anormalitāti, ir tik ārkārtīgi konfūzi, tad iesāk darīt visu iespējamo un domā, ka ar to ir

līdzēts – bet tā vietā iznīdē daļiņu ģenialitātes. Ar šādu vērtēšanu vispār nevar neko daudz iesākt, un pirmais, kam vajadzētu iestāties, ir, ka ārsts un audzinātājs noraida šādu vērtējumu, ka paceļas pāri izteikumam: šis vai tas ir gudri vai saprātīgi pēc ierastās, parastās domāšanas. Tieši šinī jomā viseminētākā nepieciešamība ir vispār nepieņemt nekādu kritiku, bet gan tikai tīri uzlūkot lietas. Jo kas tad īstenībā ir ar cilvēku?

Tagad pilnīgi novērsīsimies no šīs dvēseles dzīves, kas bez tam arī parādās tikai pamazām un kurā līdzdalība dažreiz ir ļoti apšaubāmiem audzinātājiem, novērsīsimies no šīs dvēseles dzīves – tad aiz ķermeniskuma mums vēl ir cits garīgi–dvēseliskais, garīgi–dvēseliskais, kas starp apaugļošanu un dzimšanu nokāpj lejā no garīgajām pasaulēm. Šī dvēseles dzīve nav tas, kas nonāk lejā no garīgi–dvēseliskajām pasaulēm, bet gan cita dvēseles dzīve, kas sākumā Zemes apziņai ārēji nav redzama. Shematiski es to gribu iezīmēt aiz šī (skat. 1.zīm., dzeltenais). Šī visa dvēseles dzīve, kas tur kāpj lejā, tā iegūst savā varā ķermeni, kas pēc iedzimtības tiek izveidots caur paaudžu secību. Ja tāpat šī dvēseles dzīve ir izveidota tā, ka, tai pārņemot aknu substanci, konstituējas slimas aknas, vai iedzimtības dēļ tā atrod kaut ko slimīgu fiziskajā un ēteriskajā ķermenī, un tādēļ rodas slimības sajūta, lūk tad mums ir saslimšana. Tāpat jebkurš cits orgāns vai orgānu komplekss var tikt nepareizi ieslēgts tajā, kas kāpj lejā no dvēseliski–garīgā kosmosa. Un tikai tad, kad šī saistība te tagad ir, šī saistība starp to, kas nāk lejā, un to, kas ir iedzimts, kad šis dvēseliski–ķermeniskais ir izveidojies, tad rodas tas – bet tas ir vairāk nekā tikai spoguļattēls – kas ir mūsu dvēseles dzīve un kas parasti tiek novērots kā domāšana, jušana un gribēšana (violelais). Šī domāšana, jušana un griba vispār ir te tikai kā spoguļattēli, tiešām kā spoguļattēli, kuri izdziest, kad mēs iemiegam. Īstenībā ilgstošā dvēseles dzīve ir aiz tā, kāpj lejup, iet caur atkārtotām zemes dzīvēm un sēž iekšā ķermeņa organizācijā. Un kā tā sēž iekšā?

Apskatīsim vispirms cilvēkus pēc viņu trīs daļām: nervu sistēma, ritmiskā sistēma un locekļu–vielmaiņas sistēma. Redziet, nervu–maņu sistēma, iedomāsimies tāpat to – mēs to sapratīsim – iedomāsimies šo nervu–maņu sistēmu kā tā galvenokārt, bet shematiski, ir lokalizēta tikai galvā, runājot par nervu–maņu sistēmu, runāsim par galvas sistēmu; mēs to varam jo vairāk bērnā, kad nervu–maņu sistēmas veidojošā daļa nāk no galvas un no turienes iedarbojas uz visu organismu. Šī sistēma, šī nervu–maņu sistēma ir lokalizēta galvā. Tā ir sintētiska sistēma.

Tā ir sintētiska. Ko es ar to domāju? Proti, tā apkopo visas organisma darbības. Redziet, galva īstenībā zināmā veidā satur sevī visu cilvēku. Kad runā par aknu darbību, un īstenībā tad vajadzētu runāt tikai par aknu darbību – ko es redzu kā aknas, tas ir fiksētais aknu process – tad šī aknu darbība, dabiski, pilnīgi ir ķermeņa apakšā. Bet katrai šādai funkciju kopsakarībai atbilst darbība cilvēka galvā. Ja es to zīmēju shematiski (skat. 1.zīm., pa labi), tad tas ir tā: šeit lai ir aknu darbība. Šai aknu darbībai atbilst kaut kāda darbība cilvēka galvā vai smadzenēs. Šeit vēdera dobumā aknas ir relatīvi nodalītas no pārējiem orgāniem, no nierēm, no kuņģa un tā tālāk. Smadzenēs viss saplūst kopā, tur aknu darbība saplūst kopā ar citām darbībām, tā ka galva ir lielais apkopotājs visam tam, kas norisinās organismā. Ar šo sintētisko darbību tiek izraisīts noārdīšanās process. Substanciālais krīt ārā.

Tieši tāpat kā mums ir sintētisks process galvā, tāpat visā pārējā organismā, īpaši vielmaiņas–locekļu sistēmā, ir analītisks process. Tur viss tiek turēts nošķirti viens no otra, tur pretstatā galvai viss tiek turēts nošķirti. Kamēr galvā nieru darbība norisinās kopā ar zarnu darbību, tad pretstatā tam pārējā organismā viss tiek turēts nošķirti, tā ka mēs tāpat varam teikt, ja zīmējam shematiski tālāk, manis dēļ, kaut vai aknu darbību, kuņģa darbību, tad šeit tās ir viena no otras nodalītas; galvā tās ieplūst viena otrā, viss saplūst kopā, tur viss sintezējas. Šī kopāsaplūšana – vienlaicīgi ar nepārtrauktu substances izkrišanu, it kā līstot – šī galvas sintētiskā darbība būtiskajā ir pamatā visai domāšanas darbībai. Lai cilvēks varētu domāt, lai cilvēks iznāktu ārā no tā un ienāktu darbībā, tad tam, kas nāk no garīgi–dvēseliskā, galvā ir jāsaņem apkopjošā funkcija, un ar to sintētiski jāiedala iedzimtā substance. No tā sintētiski iedalītajā iedzimtajā substancē tad var tikt saskatīts spogulis. Tāpat līdz ar to jums ir sekojošais: ja galvā šajā lejupnāksnā iestājas tas, ka galva organizē sintētiski, tad galva kļūst par spoguļi, un tur iekšā

atspoguļojas ārpasaule, un tas rada domāšanu, kuru mēs parasti novērojam. Mums tāad jāatšķir divas domāšanas funkcijas: to, kura stāv aiz uztveramā, kuru veido smadzenes – tā ir paliekošā –, un domāšanas funkciju, kura pat nav nekas īsts, kura ir tikai atspoguļota un vienmēr tiek izdzēsta iemiesot un pāriet, kad nedomā.

Cita daļa no tā, kas nāk lejā no garīgi–dvēseliskā, būvē analītiski vielmaiņas–locekļu sistēmu, veido orgānus, kuri nodalās, kuriem ir skaidri atšķiramas atsevišķas kontūras. Ja jūs tagad aplūkojat visu ķermeni ar tā skaidri atšķiramajām atsevišķajām kontūrām, tad jums tajā ir aknas, plaušas, sirds, un tā tālāk, ar ko ir saistīta arī locekļu–vielmaiņas sistēma; ritmisko sistēmu neredz, viss, kas ir pildīts ar fizisku substanci, pieder vielmaiņas–locekļu sistēmai, arī tas, kas ir redzams no smadzenēm, ir vielmaiņa. Bet tas, kas ir šie atsevišķie analītiski izveidotie orgāni, ir pamatā visai cilvēka gribas dzīvei, tāpat kā sintētiskā darbība ir pamatā domāšanai. Tā viss, kādi orgāni tur ir, ir pamatā gribas dzīvei.

Tagad apskatīsim sekojošo: iedomāsimies kādu jau krietni pieaugušu cilvēku. Kas ir noticis ar šo jau krietni pieaugušo cilvēku, kamēr viņš ir vadījis savu Zemes dzīvi? Viņš varbūt ir sasniedzis septiņu gadu vecumu, dabūjis otros zobus; viņš ir sasniedzis 14 gadu vecumu, ir sasniedzis dzimumbriedumu; viņš ir kļuvis 21 gadu vecs un līdz ar to sasniedzis savas dvēseles dzīves konsolidēšanos. Mums tikai, ja vispār gribam saprast bērna attīstību, precīzi jāatšķir tas ķermenis, kuru nes cilvēks, kad viņam ir notikusi zobu maiņa, no ķermeņa, kuru nes bērns, kam zobu maiņa vēl nav notikusi. Tas, kas tur tiek dots ar īpaši uzkrītošiem piemēriem, notiek nepārtraukti. Ķermenis katru gadu tiek nomainīts. Mēs nepārtraukti izgrūžam no sava ķermeņa uz ārpusi, uz āru ir nepārtraukta centrifugāla plūsma no tā, ko ķermenis atgrūž. Tas noved pie tā, ka ķermenis tiešām katrus septiņus, astoņus gadus tiek pa īstam atjaunots.

Tagad redziet, šī atjaunošanās ir pavisam īpaši svarīga ap zobu maiņas laiku, ap septīto gadu. Kāpēc? Nu, ķermenis, kuru cilvēks nes no dzimšanas līdz zobu maiņai, tas zināmā mērā ir tikai modelis, ko mēs pārņemam no ārienes, no mūsu vecākiem, tas satur iedzimtības spēkus, ar ko priekšteči piedalās veidošanā. Tagad mēs pirmo septiņu gadu gaitā to atgrūžam, šo ķermeni. Un kas notiek? Rodas pilnīgi jauns ķermenis; tas, ko cilvēks nes pēc zobu maiņas, tas vairs netiek veidots caur iedzimtības spēkiem, tas tiek veidots pilnīgi un tikai no garīgi–dvēseliskā, kas kāpj lejup, tā ka cilvēks savu iedzimto ķermeni substanciāli nes tikai līdz zobu maiņai, un, kamēr to atgrūž, tikmēr no savas individualitātes izveido jaunu. Mūsu pašu ķermenis mums īstenībā ir tikai pēc zobu maiņas. Tikai tā lieta notiek tā, ka iedzimtais ķermenis tiek izmantots kā modelis, un atkarībā no tā, vai garīgi–dvēseliskā dzīve ir spēcīga vai vāja, atkarībā no tā šis garīgi–dvēseliskais vieglāk būs spējīgs, vairāk individuāli varēs rīkoties pret to, kas ir kā iedzimtības veidojums, vai arī tas pakļausies iedzimtības veidojumam, tad tam būs jāformē otrs ķermenis tā, kā pirmo ir formējuši vecāki.

Tāad tas, kas parasti tiek pasniegts iedzimtības teorijā, ir blēņas. Tajā, ko tā parasti pasniedz, vienkārši turpina augšanas likumus līdz zobu maiņai un tālāk turpmākajā dzīvē. Bet ir tā, ka tas, kas ir derīgs kā iedzimtība, nav derīgs ilgāk kā līdz zobu maiņai; tad piesavinās individualitāti un izveido otro ķermeni.

Mums tāad tieši bērnā jāatšķir iedzimto ķermeni no tā, kas kā iedzimtā ķermeņa sekas parādās kā individuālais ķermenis. Tas izveidojas pamazām, palēnām, šis individuālais ķermenis, tikai kuru var saukt par patieso cilvēka personības ķermeni. Un redziet, tagad vecumā starp septīto un četrpadsmito gadu, tā teikt, saņem lielāko darbu, uz ko individualitāte ir spējīga: vai nu tā uzvar iedzimtības spēkus, tad cilvēks, ejot cauri zobu maiņai, ļauj pamanīt, ka viņš strādājas ārā no iedzimtības spēkiem, vai arī – to mēs varam ļoti skaidri pamanīt, un tādēļ mums kā audzinātājiem ir to jāpamana – individualitāte pilnīgi pakļaujas iedzimtības spēkiem, tam, ko saturēja modelis. Tad šī iedzimtā līdzība ar vecākiem vienkārši turpinās arī pēc septītā gada. Tas ir atkarīgs no individualitātes un ne no iedzimtības spēkiem. Tikpat maz kā var teikt, ja man kā gleznotājam kāds kaut ko noliek priekšā, lai es to atdarinātu, bet es to ļoti izmainu,

tikpat maz kā es tur varu teikt, ka manu gleznojumu ir radījis tas, kurš man kaut ko nolika priekšā – tikpat maz mēs varam teikt: tas, ko mēs nesam sākot no septītā gada, kas mums ir pēc septītā gada, ka to mēs esam saņēmuši no iedzimtības. – Un ir jābūt garīgam ķērienam un jāzina, cik stipri vienā vai otrā gadījumā iedarbojas individualitāte.

Tad starp septīto un četrpadsmito dzīves gadu cilvēks iet cauri augšanai un tapšanai, kas pēc iespējas stipri izpauž to individualitāti, ko cilvēks ir nonesis lejā. Tādēļ šajā laikā cilvēks ir relatīvi noslēgts pret ār pasauli. Tieši šajā laikā ir izdevība uzmanīgi pamanīt brīnumaino individualitātes spēku atplaukšanu. Un vēlāk cilvēks, ja šo attīstību turpinātu un tikai ar šo atplaukšanu ieietu vēlākajā dzīvē, būtu briesmīgi noraidoša būtne, viņš būtu truls pret ār pasauli. Bet šajā laikā viņš jau veido savu trešo ķermeni, kurš parādās līdz ar dzimumbriedumu. Tas savukārt tiek izveidots ņemot vērā zemes apkārtnes spēkus. Tas, kas parādās kā dzimumu attiecības, nav vēl viss; pārvērtēšana šajā ziņā ir tikai mūsu materiālistisko uzskatu sekas. Īstenībā visas attiecības ar ār pasauli, kas parādās līdz ar dzimumbriedumu, pamatā ņemot, ir līdzvērtīgas. Tādēļ principā vajadzētu runāt par zemes briedumu, nevis par dzimumbriedumu, un ar šo zemes briedumu vajadzētu saprast maņu briedumu, elpošanas briedumu, un vienai apakšnodaļai vajadzētu būt arī dzimumbriedumam. Tāds ir īstais faktu stāvoklis. Tur cilvēks kļūst zemes nobriedis, tur cilvēks atkal uzņem sevī svešo, tur viņš iegūst spēju nebūt trulam pret savu apkārtni. Viņš kļūst spējīgs uzņemt apkārtnes iespaidus. Pirms tam viņš nav spējīgs uzņemt iespaidus par otru dzimumu, bet arī par pārējo apkārtni. Tur cilvēks tāpat izveido savu trešo ķermeni, kurš darbojas līdz divdesmito gadu sākumam.

Tas, kas ir nokāpis lejā no garīgās pasaules, jau ir atradis nobeigumu līdz ar zobu maiņu, ir savu paveicis pirmajos septiņos gados līdz zobu maiņai un līdz divdesmitajiem gadiem. Tas jau ir izveidojis orgānos, kuri ir, un tas ir padarījis cilvēku individuāli nobriedušu un zemes nobriedušu. Ja tur parādās jebkāda anormālība dvēseles dzīvē, kas atspoguļojas atbilstoši orgānu uzbūvei, kuru nosaka visa attīstība, tad, dabiski, tiešām ir kāda dvēseliska anormālība. Bet, ja pēc tam, kad cilvēks ir jau nodzīvojis divdesmit pirmo gadu, parādās kāda anormālība aknās vai kādā citā orgānā, tad šis orgāns jau tiktāl ir kļuvis patstāvīgs un nodalīts, ka dvēseliskais var saglabāties neatkarīgi no gribas. Tas var tā gadīties jo mazāk, jo tālāk iet atpakaļ bērna vecumā. Pieaugušam cilvēkam dvēseles dzīve kļūst jau salīdzinoši patstāvīga, jo orgāniem jau ir noteikts virziens, un kāda orgāna saslimšana neiedarbojas tik stipri uz dvēseles dzīvi, un to var ārstēt kā orgānu saslimšanu. Bērnā vēl viss darbojas kopā; kāds slim orgāns vēl iedarbojas līdz pat dvēseles dzīvei, patiešām iedarbīgi.

Redziet, šodienas slimības, kuras parasti diagnosticē mūsdienu patoloģijās, ir rupjākās slimības. Smalkākās slimības histoloģijai īstenībā nav pieejamas, tās ir kādā šķidrajā daļā, kas caurauž kādu orgānu, piemēram, aknas, tās ir šķidrums kustībā vai pat gāzveidīgā kustībā, kas caurauž aknas. Arī šāda orgāna siltuma sadalījumam ir pavisam īpaša nozīme dvēseles dzīvei.

Tāpat bērna organismā, ja runa ir par gribas defektu, visupirms ir jājautā: ar kuru orgānu, ar kuru orgānu tipu, ar kuru orgānu saslimšanu ir saistīts šāds gribas defekts? – Tas ir vissvarīgākais jautājums.

Ne tik milzīgi svarīgs ir domāšanas defekts. Vairums defektu īstenībā ir gribas defekti; jo, ja jums arī ir kāds defekts domāšanā, jums rūpīgi jāieskatās, ciktāl šis domāšanas defekts ir gribas defekts. Jo, ja jūs domājat pārāk ātri vai pārāk lēni, domas var būt pavisam pareizas, runa ir tikai par to, ka kāds defekts ir gribā, kas darbojas kopāsasaistīšanā. Ir jāieskatās, līdz kādai pakāpei tur ir iesaistīta griba. Īstenībā domāšanas defektu jūs varat konstatēt tikai, ja parādās domu deformācijas, halucinācijas, neatkarīgi no gribas. Nostājā pret ārējo pasauli tas parādās pavisam neapzinātajā, tad pati priekšmetu aina kļūst neregulāra. Vai nu mums ir kaut kas kā piespiedu priekšstati, un tas, ka tie ir piespiedu priekšstati, tos izceļ ārā no gribas. Bet ar to ir jābūt ļoti uzmanīgam, vai ir darīšana ar gribas defektu vai ar domāšanas defektu. Domāšanas

defekti visbiežāk jau pieder speciālās dziedināšanas jomai. Ar gribas defektiem visbiežāk ir darīšana nepilnīgi attīstītu bērnu audzināšanā.

Bet tagad padomājiet, kā attīstībā iespēlējas visa cilvēka būtība. Jūs varat par to spriest no tā, kas ir vadošais šai cilvēka attīstībā. Ņemot tikai pirmos septiņus dzīves gadus, tur var jau būt priekšā iedzimtības defekti, tur būtībā ir jāapskata iedzimtības defekti. Bet šādu iedzimtības defektu nedrīkst apskatīt tai briesmīgajā veidā, kā to dara šodienas zinātne; tas mūs nepiemeklē gadījuma dēļ, bet gan kā karmiska nepieciešamība. Mēs izvēlamies ķermeni, kurš pēc paaudžu secības ir ar defektiem, protams, no mūsu nezināšanas garīgajā pasaulē. Tātad, kur priekšā jau ir iedzimtības spēki ar defektiem, tur pirms apaugļošanās bija cilvēka organizācijas nezināšana. Proti, pirms kāpj lejā uz Zemi, ir pilnīgi precīzi jāzina cilvēka organisms, citādi pirmos septiņus gadus nevar īsti iesākt un nevar to īsti pārveidot. Un tātad, ko iegūst kā zināšanas attiecībā uz iekšējo organizāciju starp nāvi un jaunu piedzimšanu, tas ir kaut kas pilnīgi neizmērojams pret to mazumiņu zināšanu, ko mūsdienās ārēji iegūst psiholoģija vai histoloģija. Pēdējais nav nekas. Bet tās zināšanas, kas mums ir, kas tad nonirst lejā ķermenī un tādēļ tiek aizmirstas, jo nirst lejā, tas caur maņām uz ārpusauli nevēršas. Šīs zināšanas, tās ir kaut kas neizmērojami liels. Bet šīs zināšanas tiek ierobežotas, ja mēs kādā zemes dzīvē neattīstām nekādu interesi par mūsu apkārtni, vai arī esam tikuši kavēti šajā interesē. Iedomājieties, ka kāds civilizācijas laikmets iesloga cilvēkus telpās, iekšā no rīta līdz vakaram, tā ka viņiem nevar būt nekāda interese par ārpusauli. Kā iedarbojas šāda civilizācija? Tā noslēdz cilvēka izziņu par ārpusauli. Un kad kāds cilvēks ar šo noslēgtību iet cauri nāvei un ienes garīgajā pasaulē maz priekšnosacījumu, lai šajā garīgajā pasaulē, kura satur visu, iepazītu, uzņemtu cilvēka organismu, tad šāds cilvēks kāpj lejā uz zemi ar mazākām zināšanām, nekā tāds, kurš ir iemantojis brīvu skatu savai apkārtni.

Otrs noslēpums ir šis: jūs ejat cauri pasaulei. Tagad jums, tā ejot cauri pasaulei, šķiet, piemēram, vienu dienu, jūs domājat, ka tas ir kaut kas neievērojams: tas arī ir kaut kas neievērojams parastajai apziņai, bet tas nav nekas neievērojams tam, kas parastajā apziņā veido zemapziņu. Jo, ja jūs tikai vienu dienu ejat cauri pasaulei un uzlūkojat to uzmanīgāk, tad tas jau ir priekšnosacījums cilvēka iekšējā izziņai. Ārpusaule zemes dzīvē ir garīgā iekšējā pasaule ārpuszemes dzīvē. Un mēs runāsim par to, ko dara mūsu civilizācija un kāpēc tādēļ parādās mazvērtīgi bērni. Tie cilvēki, kas šodien dzīvo noslēgti no pasaules, tie reiz nāks lejā ar nezināšanu par cilvēka organismu, un viņi izvēlēšies priekštečus, kuri citādi paliktu neauglīgi. Tieši tie cilvēki, kuri dotu sliktus ķermeņus, tie tad tiek izvēlēti, kamēr tie, kuri dotu labus ķermeņus, paliek sterili. Tas tiešām ir atkarīgs no visas kāda laikmeta attīstības, kā, lejā kāpjot, atkal veidojas kāda paaudze. Un kad mēs uzlūkojam kādu bērnu, ir jāredz, kas tur tajā bērņā dzīvo no iepriekšējās zemes dzīves. Ir jāsaprot to, kāpēc viņš izvēlas orgānus, kas pēc iedzimtības spēkiem ir slimi, kāpēc viņš iestrādājas šajā ķermenī caur nepilnīgi attīstītu individualitāti.

Padomājiet, kādas tur bērnam ir dotas iespējas līdz zobu maiņai, jo ne jau vienmēr ir pilnīgi adekvāts tas, kas nāk lejā, ar to, kas ir priekšā. Tur pastāv tā iespēja, ka, piemēram, kādam bērnam ir labs modelis, kas ir labi izveidots aknās. Bet tāpēc, ka individualitāte nav spējīga saprast to, kas tajā ir dots, otrajā dzīves posmā tas tiek nepilnīgi atveidots, un tad rodas kāds ļoti nozīmīgs gribas defekts. Tieši šajā piemērā, ka šādā veidā pēc aknu modeļa tiek nepilnīgi atveidotas aknas, izceļas gribas defekts, kas izpaužas tā, ka bērns grib, bet tas nepāriet gribas realizēšanā, gribēšana iestrēgst domās. Bērns arī tūlīt sāk gribēt kaut ko citu, kad ir kaut ko iesācis, un griba iestrēgst, atduras. Jo klupšanas akmens ir, ka aknas cilvēkam ir ne tikai tas orgāns, ko apraksta šodienas fizioloģija, tās arī vis eminentākajā nozīmē ir tas orgāns, kas dod cilvēkam drosmi kādu izdomātu rīcību pārveidot tiešām izpildītā. Tātad, ja notiek, ka es kā cilvēks esmu tā organizēts, ka tur brauc prom tramvajs, es zinu, man jābrauc uz Bāzeli – tādi cilvēki ir – es jau esmu te: pēdējā momentā es nevaru iekāpt, kaut kas grib mani atturēt, es nespēju saņemties iekāpt! – Redziet, kaut kas tāds, kad parādās gribas iestrēgšana, dažreiz

atklājas dīvainā veidā. Bet kad kaut kas tāds parādās, tad vienmēr ir atrodamas smalks aknu defekts. Aknas vienmēr ir starpnieks starp apņemšanās idejām un ar locekļiem izpildītām darbībām. Tā katrs orgāns ir priekš tam, lai kaut kam būtu starpnieks.

Redziet, man tika ziņots, ka zināmam jaunam cilvēkam šī slimība tiešām bija, ka, kad viņš stāvēja pie kāda tramvaja vagona, tad pēkšņi apstājās un neiekāpa. Neviens cilvēks nezināja, kāpēc viņš neiekāpj. Viņš pats arī nezināja kāpēc. Viņš palika stāvam. Griba iestrēgst. Kas tur bija? Ļoti komplicēta lieta. Minētā jaunieša tēvs bija filozofs, kas bija īpatnējā veidā iedalījis dvēseles spējas kā priekšstatīšanos, spriešanu un simpātijas un antipātijas spēkus, un gribu neierēķināja starp dvēseles spēkiem. Griba izkrita ārā no dvēseles spēku uzskaitījuma. Viņš nekad nepieskaitīja gribu, kad uzskaitīja dvēseles spēkus. Bet viņš gribēja būt godīgs. Viņš gribēja dot tikai to, kas attēlojas apziņā. Nu viņš bija to novedis tiktāl, ka viņam bija pilnīgi dabiski, ka nav nekāda priekšstata par gribu. Tad salīdzinoši vēlā vecumā viņam piedzima dēls. Viņš, tēvs ar mūžīgu ne-domāšanu par gribu, bija aknās iedestījis aizmetni subjektīvos nodomus nepārvērst darbībā. Dēlam tas parādījās kā saslimšana. Un tur jūs varat redzēt, kāpēc arī šī dēla individualitāte bija izvēlējusies tieši šo tēvu: jo tā nezināja, ko iesākt ar aknu iekšējo organizāciju. Tad tā izvēlējās konstitūciju, kurā tai nebija jānopūlas ar aknām. Jo šīs aknas tieši bija bez šīs funkcijas, kuru minētais nebija paņēmis līdzī lejā. Tātad redziet: tādā pavisam īpatnējā veidā ir jāieskatās arī karmā, ja grib saprast bērnu.

To es šodien gribēju pateikt iesākumā, rīt tajā pašā laikā turpināsim tālāk.

Otrā lekcija

Dornaha, 1924. gada 26. jūnijs

Virspusējā dvēseles dzīve kā simptomu komplekss var arī maldināt, kā tas tiek parādīts kriminālpsihologa Wulffena runas piemērā. Domāšanas sintētiskā darbība ir redzama virspusējā dvēseles dzīvē. Gribas izpausmēm pamatā ir analītiska darbība. Pasaules ēters kā domu nesējs: tajā, kas veido cilvēku, ir īpaši viņa nervu–maņu sistēmu, ir dzīvas domas; šīs sistēmas sabrukšanas process ir tā saucamais atspoguļojums. Absurdu domu rašanās. Pedagoģisks likums: uz kādu audzināmā cilvēka būtības daļu iedarbojas nākamā augstākā audzinātāja būtības daļa; piemērs: izturēšanās pie gribas vājuma. Inkarnācijas centienu saprašana no vājām vai trūkstošām zināšanām par cilvēka organizāciju attiecībā uz cilvēka organismu. Morāliskums, atbildība, apzinīgums, drosme izšķirties – to nozīme audzinātājam.

Es vakar pievērsu jūsu uzmanību – mēs mēģināsim izstrādāt tās lietas, tā sacīt, no to fundamentiem, lai tad pievērstos praktiskajam – ka parastā virspusējā dvēseles dzīve drīkst tikt uztverta kā tikai simptomu komplekss. Ja grib nonākt pie īstenā faktu stāvokļa, kas ir pamatā kāda bērna kādai tā saucamajai gara slimībai vai tā saucamajam gara vājumam, tad redzams, ka šodien visi garīgā apskata veidi taču cieš no tā, ka tiek vienkārši aprakstīti virspusējie dvēseles stāvokļi un tad, kā mēs to vakar redzējām, pāreja uz to, kas ir dziļāk, tāpat uz jomu, kur darbojas patiesā dvēseles dzīve, netiek atrasta. Šeit gan nevaram iedziļināties tajos veidos, kā ir jāizturas ar pieaugušajiem gara slimniekiem, pie tam vienmēr taču visā izturēšanās ir kaut kas problemātisks. Bet ko ir iespējams darīt ar bērniem, tam šajās stundās ir jānostājas mūsu dvēseļu priekšā. Cik maz pie tam virspusējā dvēseles dzīve – es ar virspusēju te domāju nevis kaifīgu, bet gan apzīmēju to tikai kā vietu – cik ļoti virspusējās dvēseles dzīves apskatīšana var aizvest pa nepareizu ceļu, par to es jums ievadam gribētu pastāstīt kādu krasu piemēru, kas būs ar īpašu nozīmi tieši jūsu uzdevumam.

Redziet, ir tāds, šodien jau bijušais, prokurors *Wulffens*. Viņš no kriminālpsiholoģijas viedokļa nodarbojās ar dažnedažādām garīgām anormālībām un ir uzrakstījis biezas grāmatas par šo tēmu. Kā šāds cilvēks, kurš pirmām kārtām nevadās no medicīnas, nonāk pie saviem iztirzājumiem? Viņš, dabiski, savā prokurora amatā ir iepazinis bagātīgu anormālu dvēseles dzīvu jomu, tad nobriedušākā vecumā ir ielaidies dažādu medicīnisku lietu iepazīšanā, tad sasaistījies to, ko viņš ir pieredzējis savā profesijā, ar to, ko tad vēlāk šādā veidā ir salasījies un izveidojis no tā teoriju, kādai šodien vienkārši bija jārodas no tā saucamajiem zinātniskajiem priekšnosacījumiem. Ja, vai nu ņem to lietu nopietni, tad iznāk kaut kas tāds, kā *Wulffenam*, vai nu neņem to nopietni, un tad ir spiests pieiet no antropozofiska redzesviedokļa. Vidusceļš īstenībā vienmēr ir ļoti apšaubāms kompromiss.

Tagad šis prokurors *Wulffens* Cīrihē tikko ir nolasījis lekciju, un, proti, tajā kriminālpsiholoģijas jomā, kur viņš ir runājis par anormālu dvēseles dzīvi. Ir svarīgi šādu lietu apskatīt uzmanīgi, jo jūs esiet tādām pakļauti jebkurā momentā. Ja jūs šodien pārdomājat par to, ko esat iemācījušies, kad ņemat rokā zinātnisku grāmatu, kad jūs paņemat rokā jebkuru grāmatu no zinātniskā domāšanas veida, tad visur atrodat tās domāšanas formas un to domāšanas veidu, kas šeit šim prokuroram tikai izpaužas īpaši radikālā veidā, tā ka tāpat ir jāzina, kādā virzienā tieši tā saucamās anormālās dvēseles dzīves jomā nepieciešamā kārtā ir jānovēd šodienas zinātnei. Pirms es jums nolasu avīzes fragmentu, vērsu jūsu uzmanību uz to, ka prokurors vēl vienmēr ir daudz lielāka kapacitāte, ka *Wulffenam* ir vairāk taisnības, nekā žurnālistam, kas par to raksta. Viņš par to var tikai pasmieties, jo šodien, paldies dievam, aiz viņa pret psihiatriju un kriminālpsiholoģiju vēl ir publika. Dabiski, ka ir spēkā, ka šajā gadījumā tonim, kādā tiek ziņots, neko nav jums jānozīmē, jo žurnālists attiecībā pret *Wulffenu* tomēr ir nespējīgākais, var tikai uzjautrināties par lietu, bet pie tam nemaz nenojauš, ka uzjautrināšanās

ir par šodienas zinātni un nevis par Wulffenu. Jo īstenībā zinātnei, kurā Wulffens ir iekšā un no kuras viņš smeļas, visur būtu jārunā šādā veidā, ja tā būtu patiesa un godīga. Tagad, jo tas attiecas uz mums, ļausim šim avīzes fragmentam nostāties dvēseles priekšā. Tā virsraksts ir: “Šillers pēc prokurora psihoanalīzes”. Īstenībā virsrakstam vajadzētu būt: “Šodienas psiholoģijas vai psihopedagoģijas Fridriha Šillera psihoanalīze”.

„Ar Frici Šilleru, bez īpašuma, švābu izcelsmes, vēstures profesoru Jēnā un dažādu revolucionāru rakstiņu autoru, iepriekšējā piektdienā, 1924. gada 29. februārī, plaši pāri sava loka speciālistu aprindām pazīstamais un cienījamais Drēzdenes prokurors Dr. E. W. Wulffens devās uz tiesu ar spīdoši izveidotu runu par “Fridriha Šillera kriminālpsiholoģiju” un plašas Cīrihes juristu apvienības auditorijas priekšā sasniedza jo iespaidīgākus panākumus, jo apsūdzētais nāves dēļ sanāksmē piedalīties nevarēja un varbūt tikai ar neredzamu roku norādīja uz to, ko tā bija uzrakstījusi dzīves laikā.

Prokurora Wulffena kungs no savas puses rīkojās ar labi saskaņotiem iztīrājumiem; pierādījumi saskanēja bez pretrunām; prokurors bija apķīlājis, es gribēju teikt, izlasījis pat Šillera privāto korespondenci, un raug: ar Dr. Wulffena palīdzību sanāksmei kā zvīņas nokrita no acīm: mūsu tautas un jaunatnes mīlestība pret Šilleru tika atkailināta tās neglītājās saknēs: Šillers ir populārs savas iedzīmtās nežēlības dēļ, tā viņu īpaši uzvedina uz baudīšanu briesmīgā drūmā greznumā un dzen uz tādām balādēm kā “Bērna slepkava”, “Ibikus dzērves”, “Nirējs”, “Cimds”, “Gājums pēc dzelzs āmura”, kur, piemēram, izsmiekla vārdos: “Tas ir nodrošināts un sagūstīts! Grāfs slavēs savus kalpotājus!” nozīmīgi parādās no Šillera cīņas ar savu vārgo ķermeni nepārtraukti barotā nežēlība. Un Šillera traģēdijas, kurās tiek rosinātas skatītāju bailes un līdzcietība, kāpēc tās ir tik skatuviski iedarbīgas? Jo tās apelē pie publikas latentām noziedznieku kvalitātēm un padara iespējamu bīstamo instinktu nebīstamu izreaģēšanu.

To visu saka prokurora Wulffena kungs un noslēgumā atzīst sevi par pārliecinātu Šillera cienītāju; viņš pat noslēdz ar Gētes epilogu no “Zvana”: Dievs pasargā mūs no mūsu draugiem!

Bez šaubām, prokurors Wulffena kungs atzīst Šilleram, par spīti nospiedošajai pierādījumam nastai, arī vainu mīkstinošus apstākļus: viņa brīvības sajūtu, kas no pāragras apspiešanas un apvienošanās ar mazvērtības kompleksu negaidīti krasi uzliesmo “Laupītājos” un tad attīrās, lai beidzot “Tellā” cildinātu revolūciju kārtības pamatos. – Pārējā Šillera nostādne pret labo un ļauno, sekojot būtiskajam no estētiskā redzesviedokļa, un, kā jau teikts, artērijas, kas baro Šillera dzeju, Dr. Wulffena kungs ir ātri atradis un definējis: nežēlība un brīvības tieksme. Cīņa ar šīm dziņām, ko viņš ir izdzīvojis dzejā, ir novedusi Šilleru līdz pilnībai.”

Šeit jums, dabiski, ir mazvērtības komplekss savā bērnības stadijā.

Nu, vai nav tiesa, par vienu ir jābūt skaidrībā: kas iznāktu, ja šodienas zinātne pārietu pedagoģijā, un tad tajās skolās, kur sēdētu viens tāds Šillers, pedagogi mācītu pēc šīs zinātnes rakstura. To ir skaidri un gaiši jāpatur prātā.

Tagad apkopojiet visu to, ko es pateicu vakar, tad jūs tieši redzēsiet, ka, kā sacīts, tieši kā kādas slimības gadījumā par faktu īsteno stāvokli var spriest no citiem orientējošiem simptomiem, tā arī no tā, ko parāda dvēseles dzīve, domāšana, jušana un gribēšana, var spriest par īsteno faktu stāvokli, tas ir, atskatīties. Un mēs jau redzējām piemērā ar aknām, kā kādas dvēseliskas anomālijas cēlonis, kad attiecīgais slimnieks netiek no nodoma līdz darīšanai, līdz patiešām rīcībai, kā īstējamam pamatam ir jātiek meklētam kādā smalkākā aknu anomālijā, un ka no tā izejot jāķeras pie ārstēšanas, gan audzinošas, gan terapeitiskās ārstēšanas.

Pirms mēs iedziļināties atsevišķās praktiskās lietās, vēlreiz jāatskatās uz bērna dvēseles dzīvi. Mēs taču no vienas puses redzējām, kā ķermenis pirmajos septiņos dzīves gados ir kā modelis, pēc kura individualitāte izstrādā otro ķermeni, kas izpilda funkcijas laikā starp zobu maiņu un dzimumbriedumu. Ja individualitāte ir stiprāka nekā tas, kas ir iedzīmtajās īpašībās, tad bērns zobu maiņas gaitā vairāk vai mazāk pārvarēs iedzīmtās īpašības un parādīsies kā

individualitāte arī ārēji ķermeniski visā savā dvēseles konstitūcijā. Bet, ja bērna individualitāte ir vāja, tad iedzimtās īpašības to apspiež, tā apskata modeli tā, ka parādās ķermeniski redzams verdzisks modeļa atlējums. Tad varēs tikt runāts par iedzimtām īpašībām to īstenajā nozīmē. Jo starp zobu maiņu un dzimumbriedumu viss ir tā, kā tas nāk no individualitātes. Iedzimtās īpašības parādās priekšplānā tādēļ, ka individualitāte bija par vāju, lai tās pārvarētu un strādātu pēc karmas savā nozīmē. Tādēļ patiesais karmas impulss parādās nomākts ar to, kas nāk kā iedzimtās īpašības.

Nu redziet, mani mīļie draugi, mums tagad uzmanīgi jāapskata arī veselu vispārējo simptomatoloģiju, kā bērnā domāšana savā attīstībā attiecas pret gribas attīstību. Jūs jau vakar redzējāt, kādā nozīmē to var apskatīt kā tikai simptomātisku. Jūs redzējāt, ka domāšanai, kā tas izpaužas virspusējā dvēseles dzīvē, pamatā ir sintētiska darbība, kura ir smadzeņu uzbūvē un organizācijā, un ka gribas izpausmēm pamatā ir analītiska darbība, atšķiroša darbība, kas ir pamatā orgāniem, proti, vielmaiņas–locekļu cilvēkam.

Tagad vispirms uzmanīgi apskatīsim domāšanu ar tās pamatā esošo smadzeņu sintētisko darbību. Tad mums ir jābūt skaidrībā par to, kas īstenībā ir domas. Jo domas taču pa gabaliņam vienmēr ienāk bērna organismā. Arī pieaugušam cilvēkam tas, ko kāds cilvēks vispār var domāt, ir ap viņu vairāk vai mazāk fragmentos. Vienam ir lielāka domu bagātība, citam mazāka. Bet kas tad īstenībā ir domas? Šodienas uzskats, kurš tad deģenerējas wulffeniānismā, tas redz domās kaut ko, kas pakāpeniski rodas cilvēkā attīstības gaitā. Un ja arī cilvēks, lūk, nonāk līdz tam, ka viņam ir domas, kuras der pasaulē, tad saka: viņš šīs domas nupat ir no sevis attīstījis. – Bet, ja cilvēku tiešām pārbauda ar antropozofisku uzskatu, nevar atklāt vispār neko, no kā rastos domas. Visi izmeklējumi, kas domāti, lai pārbaudītu, no kā varētu rasties domas, tie pēc garazinātnes ir tādi, kā kad, ja kāds katru dienu no kaut kurienes būtu pasūtījis un saņemt no rītiem pilnu trauku piena, trauku ar pienu (skat. 2.zīm., pa labi) un tad kādu dienu savā saprātīgumā sāktu pārdomāt, kādā veidā materiāls, no kura ir veidots piena trauks, katru rītu no sevis rada pienu. Materiālā, no kura ir izveidots piena trauks, nekad neatradīs neko, no kā varētu izcelties piens. Iztēlosimies tagad kādu kalponi, nē, teiksim kādu no guvernantes līmeņa augšā tikušu mājsaimnieci – kaut arī tas ir gandrīz neiespējami –, vai ne, varētu taču tā gadīties, ka neviens nekad nebūtu pamanījis, kā piens nonāk piena traukā: tādu personu uzskatītu par dumju, kas varētu pārdomāt par to, kā no trauka materiāla sūcas ārā piens, kā tas notiek. Jā, tā tiešām ir hipotēze, kas pati sevi ved absurdā, ja pieņem, ka attiecībā uz piena trauku kāds nonāk pie tāda viedokļa. Zinātne attiecībā uz domāšanu nonāk pie šīs hipotēzes. Tā ir tik dumja, tā bez šaubām ir dumja. Jo, ja ķeras pie pētīšanas ar visiem līdzekļiem, ko piedāvā garazinātne, par kuriem tiek runāts nu jau vairāk kā divdesmit gadus, ja ar šiem līdzekļiem ķeras klāt, tad visā tajā, kas ir cilvēka organizācija, neatrod neko, kas varētu radīt domas. Tā vienkārši nav. Tieši tāpat kā pienam ir jātieks ielietam piena traukā, lai tas būtu tur iekšā, tā domām ir jāienāk cilvēkā, lai tās būtu tur iekšā.

Un no kurienes tās nāk šajā dzīvē, par ko ir runa pirmām kārtām, tas ir, starp dzimšanu un nāvi? Kur tās ir? Tāpat kā var tikt izpētīta piena izcelšanās, tāpat jums būtu jāatrod, kur ir domas. Kur ir šīs domas? Nu redziet, mūs apņem fiziskā pasaule. Bet arī ēteriskā pasaule, no kurienes netieši, pirms mēs nokāpjam lejā mūsu fiziskajā inkarnācijā, tiek paņemts cilvēka ēteriskais ķermenis. Cilvēka ēteriskais ķermenis taču tiek paņemts no vispārējā pasaules ētera, kurš ir visur, mani mīļie draugi. Un šīs pasaules ēters, mani mīļie draugi, patiesībā ir domu nesējs. Šīs pasaules ēters, kas ir visiem kopējs, tas ir domu nesējs, tajā iekšā ir domas, tieši tur ir tās dzīvās domas, par kurām es jums vienmēr esmu runājis arī antropozofiskajās lekcijās, ka cilvēks ir piederīgs tam savā pirmszemes dzīvē, pirms viņš nokāpj lejā uz zemes. Tas viss, kas no šādām domām vispār pastāv, dzīvā stāvoklī ir iekšā pasaules ēterā, un tas nekad netiks paņemts no pasaules ētera dzīvē starp dzimšanu un nāvi, nekad, bet visu, ko cilvēks satur kā dzīvu domu krājumu sevī, viņš saņem tajā acumirkli, kurā viņš kāpj lejā no garīgās pasaules,

tā tad pamet savu paša dzīvo domu elementu, kad viņš kāpj lejā un veido savu ēterisko ķermeni. Tajā iekšā vēl ir dzīvās domas, tajā, kas cilvēku veido un organizē.

Tā tad, ja es vēlreiz atkārtāju vakardienas shēmu (skat. 2.zīm., vidus), ja šeit jūs redzat cilvēku, ja te mums ir simptomātiskā dvēseles dzīve, domāšana, jušana, gribēšana, ja aiz tā mums ir dvēseles dzīve, patiesā dvēseles dzīve, tad viena daļa no patiesās dvēseles dzīves mums ir domās. – Un šīs domas, kuras mēs izņemam no vispārējā pasaules ētera, tās galvenokārt veido mūsu smadzenes un tālākā nozīmē mūsu nervu–maņu sistēmu. Tā ir dzīvā domāšana, kura veido mūsu smadzenes kā noārdīšanas orgānu, kā to orgānu, kas zināmā mērā ar matēriju apietas sekojošā veidā.

Ja mēs palūkojamies ārā apkārtnē, tur ap mums ir zemes substance savos dažādajos procesos un iedarbības veidos. Šie procesi, kuri dzīvo tur dabā, tos dzīvās domāšanas darbība pakāpeniski noārda, tā ka šeit (skat. 2.zīm.) tiek nepārtraukti noārdīts, tas ir, tiek apturēti procesi, kas ir dabas procesi. Tā tad smadzenēs tiek iesākts tas, ka dabas procesi tiek apturēti, un matērija nepārtraukti izkrīt nogulsnēs. Izkritusī matērija, tā tad izdalītā un nelieto jama kļuvusī matērija: tie ir nervi. Un šie nervi no tā, ka dzīvā domāšana tos apstrādā šādā veidā, no tā, ka tie nepārtraukti tiek nonāvēti, iegūst spēju, kura ir līdzīga atspoguļošanas spējai. No tā tie iegūst spēju, ka caur tiem atspoguļojas apkārtesošā ētera domas, un no tā rodas subjektīvā domāšana, virspusējā domāšana, kas pastāv tikai spoguļattēlos, kurus mēs nesam sevī starp dzimšanu un nāvi. Tā tad no tā, ka mēs nesam sevī darbojošos dzīvo domāšanu, mēs kļūstam spējīgi likt pasaulei pretī mūsu maņu un nervu sistēmu, iespaidus, kuri dzīvo apkārtējā ēterā, radīt spoguļattēlos un ienest mūsu apziņā. Tā ka šī virspusējās dvēseles dzīves domāšana un priekšstatīšanās nav nekas cits kā pasaules ēterā dzīvojošo domu reflekss.

Tagad, ja jūs salīdzināt paši sevi ar savu spoguļattēlu, tad nonāksiet pie tā, ka esat kaut kas cits nekā šis spoguļattēls. Tieši tāpat jūs varat salīdzināt domas ar to spoguļattēliem un no tā dabūt nedzīvo domāšanu, kā spoguļattēls ir nedzīvs attiecībā pret jums, kas kā dzīvs stāvat pretī šim spoguļattēlam. Pasaules ēterā nekad nevar būt kāda izkropļota, neloģiska, vājpātīga doma. Bet domas, ko satur parastā, virspusējā dvēseles dzīve, taču ir tikai pasaules ētera domu atspoguļojumi. No kurienes tad var nākt kāda traka, kāda stūrgalvīga doma? No tā, ka spogulis, viss, kas tur ir radies smadzeņu uzbūvē, nav kārtībā. Tā tad runa ir par to, ka mēs pareizā veidā atrodam ceļu atpakaļ no izkropļotajām domām pie tā, kas īstenībā iedarbojas cilvēka smadzenēs, attiecīgi, maņu–nervu sistēmā, ko cilvēks ir izveidojis no patiesās dzīvo domu dzīves. No tā jūs nomanāt, ka īstenībā ārkārtīgi daudz runa būs par to, ka mēs vadāmies no apziņas: pie domu satura paša, pie īstenajām domām mēs vispār nevaram tikt klāt, jo tās taču ir pasaules ēterā to absolūtajā pareizībā.

Mums tagad vajadzētu mēģināt visu, lai audzēknis, kurš ir nācis pie mums, kurš ir mums nodots, īstajā veidā varētu piekļūt šim pasaules ēteram. Mēs to nekad nedarīsim, ja kā audzinātāji tiešām nebūsim emocionāli caurausti ar to, ka visupareizais valdošais domu dzīvīgums ir pasaules ēterā. Bez šīs kosmiski reliģiozās nostājas mums būs neiespējami tikt līdz tam, lai attīstītu pareizo nostāju pret bērnu. Un šī nostāja ir pats svarīgākais. Un es gribu jums pierādīt, kāpēc viss ir atkarīgs no nostājas.

Kas tad ir tas, kas iedarbojas uz bērnu, kas dzīvo bērņā, kad tam uznāk izkropļotas domas, un kas ir tas, kas šādā gadījumā var iedarboties uz bērnu no audzinātāja puses? Redziet, no tā, ko es esmu pateicis, jūs varat secināt, ka nav ticis pareizā veidā izveidots ēteriskais ķermenis, ja kaut kas tāds parādās. Arī kad cilvēks, lejā kāpdams, nāk no savas pirmszemes esamības, dabiski, ka pasaules ēterā ir tikai pareizās domas, bet šīm pareizajām domām ir jātiek uzņemtām no tā, kurš ietērpjas savā ēteriskajā ķermenī.

Atgriezīsimies tagad vēlreiz pie mūsu piena trauka. Piens, mēs nevaram par to sacīt, ka tam ir kaut kā nepareiza forma: tas tikai pieņem formu, kādu tam dod apvalks. Ja mums ir saprātīgs trauks, tad mēs tajā saprātīgi varam glabāt pienu. Pieņemsim, ka kādam stūrgalvim, kurš būtu

tiešām stūrgalvīgs, ienāktu prātā izveidot piena trauku šādi (skat. 2.zīm., pa labi) un ja viņš tagad tajā ielej pienu, tad tas netiek lejā. Bet viņš rēķina, un, rēķinot tilpumu, apakšējo daļu ir pierēķinājis klāt. Tas ir pats ekstrēmākais gadījums. Piena trauku var izveidot neveiksmīgi visdažādākajos veidos. To var, piemēram, uztaisīt tā, ka tas krīt apkārt, un no trīsdesmit dienām mēnesī, neveiksmīgi izveidotās trauka apakšas dēļ, divdesmit septiņās dienās piens izlīst. Tātad runa ir par to, ka piens traukā būs tā, kāds ir trauks. Ēteriskais ķermenis ar visu savu dzīvīgumu cilvēkā ir tā, kāds cilvēks ir nācis no pirmszemes esamības ar savu karmu un kā viņš var uzņemt sevī ēterisko ķermeni. To mums ir jāapzinās.

Nu, nav nemaz tik neiespējami, ka cilvēks caur savu karmu ierodas ar kaut ko, kas nemaz tik ļoti neatšķiras no šī piena trauka. Ja viņš, piemēram, ierodas tā, ka, atbilstoši savai karmai, nevar kārtīgi cauraust vielmaiņas-locekļu sistēmu, tad tā tiks trūcīgi apgādāta ar ēterisko ķermeni, un tad cilvēka ēteriskais ķermenis ir kārtīgi izveidots galvas rajonā, tas ir slikti izveidots vēdera un locekļu rajonā. Viņā nav šo formējošo domu šajās vietās. Tā ka mums pirmām kārtām jābūt skaidrībā par to, ka daudziem dvēseliski mazvērtīgiem bērniem jau ir priekšā nepietiekami izveidots ēteriskais ķermenis. Un jājautā sev ir: kas iedarbojas uz ēterisko ķermeni, kas pastāv bērna attīstības gados, kas iedarbojas uz tādu ēterisko ķermeni?

Tieši te mums parādās kāds pedagoģisks likums, kas izpaužas arī visā pārējā pedagoģijā. Tas ir šis, ka pasaulē uz kādu cilvēka būtības locekli, lai no kurienes tas nāktu, iedarbojas nākamais augstākais loceklis, un tikai tā var iedarbīgi panākt attīstību. Attīstoši uz fizisko ķermeni var būt iedarbīgs ēteriskajā ķermenī dzīvojošais, ēteriskajā miesā dzīvojošais. Attīstoši uz ēterisko ķermeni var būt iedarbīgs tikai astrālajā ķermenī dzīvojošais. Attīstoši uz astrālo ķermeni var iedarboties tikai Es dzīvojošais. Un uz kādu Es iedarbīgs var būt tikai pašgarā dzīvojošais. Es varētu turpināt vēl tālāk pāri pašgaram, bet tad mums būtu jānonāk jau ezotēriskā pamācībā.

Ko tas nozīmē? Ja jūs pamanāt, ka kādā bērņā ēteriskais ķermenis kaut kādā veidā ir bojāts, tad jums ir jāveido savs paša astrālais ķermenis tā, ka tas var koriģējoši iedarboties uz bērna ēterisko ķermeni. Mēs pat varam teikt, ka attiecībā uz audzināšanas shēmu, te var tikt uzrakstīts:

Bērns: fiziskais ķermenis	Audzinātājs: ēteriskais ķermenis
ēteriskais ķermenis	astrālais ķermenis
astrālais ķermenis	Es
Es	pašgars

Audzinātāja paša ēteriskajam ķermenim – un tam ir jānotiek iegūstot izglītību seminārā – ir jāvar iedarboties uz bērna fizisko ķermeni. Paša astrālajam ķermenim ir jāvar iedarboties uz bērna ēterisko ķermeni. Un audzinātāja paša Es ir jāvar iedarboties uz bērna astrālķermeni. Un te jūs iekšēji pat nobīstieties, jo šeit ir audzinātāja pašgars, par kuru jūs domāsit, ka tas vēl nav attīstīts. Tam ir jāiedarbojas uz bērna Es. Bet tāds ir likums. Un es jums parādīšu, cik tāl tiešām ne tikai ideālā audzinātājā, bet bieži arī vissliktākajā audzinātājā, uz bērna Es iedarbojas šī audzinātāja pašgars, ko viņš pats vispār neapzinās. Audzināšana tiešām ir tīta veselā rindā mistēriju.

Bet tagad mums ataust, ka uz bērna bojāto ēterisko ķermeni ir jāiedarbojas audzinātāja dziedinošajam astrālajam ķermenim. Un redziet, kā, ņemot vērā tieši šīs lietas, var tikt audzināts audzinātāja astrālais ķermenis, kā tas var tikt pašaudzināts, kā tam šodien vēl jābūt? Jo antropozofija šodien var dot tikai ierosmes, bet ne tūdaļ visam nodibināt seminārus. Audzinātāja paša astrālajam ķermenim ir jābūt ar tādu dabu, ka viņam ir instinktīva sapratne par bojājumiem bērna ēterķermenī.

Pieņemsim, ka bērnam aknu apvidū ēteriskais ķermenis ir bojāts. No tā bērņā parādīsies, ka viņam ir savi nodomi, viņš vienmēr grib, bet šī gribēšana vienmēr apstājas pirms darbības. Ja tagad audzinātājs iekšēji var pilnīgi iejusties šādā stāvoklī, kad ar gribu ir jāiespiežas darbībā, ja var izjust līdzīgu šo apstāšanos un vienlaicīgi no savas paša enerģijas var attīstīt dziļu līdzietību

ar šo iekšēji pārdzīvoto, tad savā paša astrālajā ķermenī veido sapratni par šo bērna stāvokli, un pamazītēm nonāk pie tā, lai izdeldētu sevī jebkuras simpātijas vai antipātijas pēdas pret šo izpausmi bērņā. Ar to, ka audzinātājs izdeldē sevī simpātiju un antipātiju, ar to viņš audzinoši iedarbojas uz savu astrālo ķermeni. Kamēr pret kādu šādu bērna īpašību, ka, piemēram, viņš grib iet un iet nevar, – tas var aiziet līdz pat patoloģiskiem stāvokļiem, līdz uzkrītošiem stāvokļiem; tas vienmēr aiziet līdz patoloģiskiem stāvokļiem, es gribētu teikt, ļoti uzkrītošiem patoloģiskiem stāvokļiem, kurus apzīmē tā, ka saka, ka bērns nevar iemācīties staigāt –, kamēr pret to ir simpātija vai antipātija, kad tas parādās vieglā mērā, kamēr par to uztraucas, tikmēr īstenībā vēl nevar iedarbīgi audzināt. Tikai tad, kad ir izdevies to dabūt tiktāl, ka šāda parādība kļūst par objektīvu ainu, kad to ar zināmu nosvērtību pieņem kā objektīvu ainu un nejūt tajā neko citu kā tikai līdzcietību, tad ir klāt astrālajā ķermenī esošais dvēseles stāvoklis, kurš pareizā veidā audzinātāju nostāda blakus bērnam. Un tad visu pārējo viņš sarūpēs vairāk vai mazāk pareizi. Jo, mani mīlie draugi, jūs neticēsiet, cik ļoti vienalga pamatā ņemot ir viss, ko audzinātājs virspusēji runā vai nerunā, un cik svarīga lieta ir, kāds viņš ir pats kā audzinātājs.

Bet kā nonāk pie šādas sapratnes? Pie šādas sapratnes nonāk tieši ar to, ka attīsta lielāku un vēl lielāku interesi par cilvēka organizācijas mistēriju vispār. Šī mistērija, šīs intereses par cilvēka organizāciju vispār, tā pilnīgi trūkst mūsdienu civilizācijai. Tādēļ šodienas civilizācija nezina vienu. Šodienas civilizācija palūkojas uz kādu, teiksim, smagi garīgi slimu cilvēku [izlaidums tekstā]. Pats par sevi saprotams, ka tās lietas nevar citādi notikt, tās var norisināties tikai iekļaujoties šajā civilizācijā, tādēļ šīs lietas, kuras mums ir jāapjēdz, mēs paši nevaram, arī šajā veidā, kā mēs tās apjēdzam, izpildīt katrā atsevišķā gadījumā. Tādēļ ir ļoti svarīgi, ka starp jums nesēž fanātiķi, nesēž ļaudis, kas no paša sākuma ir fanātiski, un kuri nesaprot kādas patiesības tālejošās sekas attiecībā uz lietām, kurām ezotēriski ir jāiejaucas praktiskajā dzīvē. Tādēļ šodien loku, kurā šīs lietas tiek izklāstītas, nevar vien pietiekami ierobežot cik šauru vien iespējams, jo šodienas civilizācijas cilvēks nevar ieskatīt, kāpēc ir nepieciešams, ka daudzos gadījumos nevar vadīties pēc mērauklas. Bet zināt tās ir jāzina un tad jātiecas pēc saprātīguma, un jāpielieto tās tur, kur tās tomēr ir pielietojamas, un – tā tas būs nepilnvērtīgu bērnu audzināšanā – pielietot tās atbilstošās robežās. Pieaugušajiem gara slimniekiem jūs tās nevarat pielietot, jo tur iejaucas kaut kas, kas neattiecas uz lietu, policija. Tajā acumirkli, kad kādā šādā situācijā iznāk darīšana ar impulsiem, kas ir citāda veida, nekā no lietas izrietošiem, kad ir darīšana ar likumdošanu, tad tā lieta nav realizējama. Jo likumdošana ir vispārēja, un tā nevar tikt pielietota individuālajam, tā var būt tikai vispārēja. Jurisprudence visos anormālu cilvēku ārstēšanas gadījumos ir īsta inde. Bet tai jūs tomēr esat pakļauti. Jūs nevarat šīs lietas pielietot fanātiskā veidā, jums jāļauj tām ieplūst dzīvē tajā veidā, kā tas iet, kā tas ir iespējams.

Pieņemiet kaut vai, ka jums ir kāds cilvēks, par kuru saka, ka tas esot smagi garīgi slim, un jūs varat, kā tas šodien ir parasts – psihogrāfiski, tas ir, simptomos, to aprakstīt: viņš dara vistrakākās lietas – pēc uzskata, kuram ir jāpastāv. Jā, par to mūsdienu civilizācijas cilvēks vispār nedomā, kas tur ir jau priekšā, to viņš nepārdomā. Redziet, tas, kas ir jau priekšā, ir: šis cilvēks, kurš tātad šodien dzīvo kā pilnīgi vājprātīgs, atkarībā no apstākļiem varbūt agrākos laikos ir bijusi ļoti nozīmīga inkarnācija, viņš kādreiz agrākos laikos ir dzīvojis ģeniālā veidā. Bet, teiksim, šī ģeniālā dzīve būtu bijusi pirms iepriekšējās inkarnācijas (skat. 3.zīm., apakšā). Tad būtu sekojusi nākamā inkarnācija, kurā attiecīgo cilvēku salīdzinoši agrā vecumā ir ieslodzījuši cietumā, tā ka viņš vispār nav nācis saskarsmē ar pasauli. Tad viņš ir izgājis cauri nāvei un nu dzīvojis tālāk. Tad viņš ir parādījies kā vājprātīgais. Tieši tādēļ, ka tas, ko viņš ir uzņēmis tajā inkarnācijā, ir palicis pilnīgi ārpus fiziskā un ēteriskā ķermeņa pārdzīvojumu jomas, tādēļ viņam nebija iespējas to pārstrādāt, un tādēļ viņš nonāk inkarnācijā ar pilnīgu nezināšanu par cilvēka miesas iekšējo, viņš netiek iekšā fiziskajā ķermenī un ēteriskajā ķermenī, viņš ir vājprātīgs. Viņš dzīvo tā, ka mēs to, kas viņš ir, redzam tikai tad, ja pilnīgi atsakāmies no viņa fiziskā un viņa ēteriskā ķermeņa, ja mēs skatāmies uz viņa astrālo ķermeni un viņa Es. Iedomājieties, mums tātad ir šāds cilvēks vēl kā bērns. Tad mums šajā bērnišķīgajā

cilvēciskajā būtņē ir šī nepārtrauktā mēģināšana tikt iekšā fiziskajā ķermenī un ēteriskajā ķermenī, un tad atkal šī atgrūšana. Nu, mums šis gadījums pilnīgi var būt tāds, ka, teiksim – shematiski šeit būtu fiziskais ķermenis un ēteriskais ķermenis (3.zīm., pa labi) –, ir kaut kādi orgāni, kuri priekšnosacījumu dēļ nav kārtībā; astrālais ķermenis un Es grib tikt iekšā. Visur tur tie tiek iekšā, bet tur (skat. 3.zīm.) tie kārtīgi iekšā netiek, tiem katru reizi ir jāpiepūlas. Teiksim, astrālajam ķermenim un Es ir jāpiepūlas katru reizi, kad tiem būtu jācaurauž aknas un kuņģis. Šī piepūle nu iedarbojas dīvainā veidā: rodas kaut kas kā anormāls ritms, piepūle noved pie tā, ka atbilstošajā momentā Es pastiprinās un tad atkal pavājinās. Un mums bērņā ir mainīga stipra aknu–kuņģa sajūta, un pirms vēl tā ir nonākusi apziņā, jau ir pavājināta aknu–kuņģa sajūta. Un bērņs vienmēr svārstās starp šo stipro aknu–kuņģa sajūtu un novājināto aknu–kuņģa sajūtu. No tā bērņs netiek līdz tam, lai izmantotu savu ķermeni tā saucamajā normālajā veidā. Jo to var izmantot tikai, ja nav šī ritma, ja tas izpaliek, un astrālais ķermenis un Es var mierīgi pārņemt atsevišķos orgānus.

Jā, bet kā nonāk pie šādas lietas saprašanas? Pie šādas lietas saprašanas nonāk tieši tad, ja visu šo norisi apskata apmēram tā.

Pieņemsim, ka mums ir kāds ļoti, ļoti saprātīgs cilvēks, kurš gan nav pulksteņmeistars. Bet viņš ir spiests pats saremontēt savu pulksteni, kas ir apstājies. Gadās, ka tā vietā, lai pulksteni izremontētu, viņš to pilnīgi sabojā. Tas taču nemaina to, ka viņš ir ļoti saprātīgs. Viņam tikai vienā pasākumā iespēju pārvaldīšanas trūkuma dēļ, nevis saprātīguma trūkuma dēļ, saprātīgums ir cietis neveiksmi. Tā, atkarībā no apstākļiem, kāpjot lejā no pirmszemes esamības uz zemes esamību neveiksmi reizēm cieš ģenialitāte, tikai šī neveiksme nenorisinās tik īsā laikā, bet gan visā zemes dzīvē.

Bet tieši tas tagad no mums prasa palūkoties uz to, kas tur kāpj lejā, ar mīlestību palūkoties uz to, kas tur dzīvo tā saucamajā vājprātā, palūkoties uz visiem tiem sīkumiem, kas izdzīvo vājprātā un pacelties pāri kailai dvēseles dzīves simptomatoloģijai, kas var novest pie psihogrāfijas, un vairāk paskatīties uz karmiskajām kopsakarībām, kurās nonāk šis ārpātīgais, vairāk skatīties uz viņa saistību ar ār pasauli, kuras dzīves apstākļos viņš nonāk – jo šie dzīves apstākļi ir neticami interesanti –, skatīties uz to objektīvāk, un tad pieņemt šo ārpātu kā ārkārtīgi interesantu un pieņemt to kā izkropļotu augstākās gudrības atspulgu, par vārtu atvērsanos no garīgās pasaules puses, kura tikai ienāk caur izkropļotiem izejas līdzekļiem, vienmēr vairāk un vairāk iedzīvoties šajā interesē, nevis sensacionāli, bet gan ar dziļu iekšēju interesi par anormālībām. Jo, ja kāda anormālība tiešām reiz pārņem fizisko un ēterisko ķermeni, nonāk līdz tam, ka iestājas tas, ko es jums ieskicēju, ka rodas ritms caur stipru astrālās–Es darbības attīstīšanos un ka fiziskais un ēteriskais ķermeni tiek stipri pārņemti – tad pārvarēti, tad atkal kļūstot vāji, un tad nonāk pie tā, ka sastopas ar to, nāk tā klāt, ka var novērot, kas iestājas intensīvās pārņemšanas momentā, vājās pārņemšanas momentā, ķeras pats tam klāt ar visu mīlestību, tad no šī ritma var iznākt tas, ka vēlāk, kad šis ritms ir pārvarēts, tieši intensīvākā veidā nekā tas parasti notiek tiek pārņemtas aknas un kuņģis, tad tomēr vēl var iznākt darbošanās, darbu ģēnijs, kamēr citādi tas tiek pamests tam, ka tas tiek izlīdzināts tālākajā dzīvē starp nāvi un jaunu dzimšanu. Padomājiet vien, to ir jāapzinās, ka, audzinot mazvērtīgus bērņus, iejaucas tajā, kas lietu dabiskā gaitā notiek tikai tad, kad bērņs ir izgājis pa nāves vārtiem un piedzimst nākamajā dzīvē, ar ko notiek dziļa iejaukšanās karmā. Katra tāda mazvērtīga bērņa ārstēšanā notiek iejaukšanās karmā un pats par sevi saprotams, ka ir jāiejaucas. Tā ir īsta iejaukšanās karmā, tur ir jātiek pārvarētām noteiktām lietām.

Ka zināmas lietas tiek pārvarētas, par to daži no tiem, kuri ir šeit un bija Breslavā, pirms neilga laika piedzīvoja piemēru, ko es gribu jums šeit pastāstīt, lai jūs pareizā veidā ienāktu domāšanā par šādām lietām. Lauksaimniecības kursā Breslavā es devu pamatlīnijas, kā pareizā veidā nodarboties ar lauksaimniecību. Šajā Breslavas kursā sēdēja arī kāds vecāks lauksaimnieks, kurš bija arī sens biedrības loceklis. Viņš visu kursu laiku nevarēja tikt vaļā no zināmas sajūtas, un diskusijās šī sajūta parādījās vienmēr atkal. Viņš nepārtraukti teica: jā, bet

ja to dara, tad taču izmanto okultus līdzekļus, lai izdarītu praktiskas lietas. Vai tas neskar cilvēcisko morāli pārāk intensīvā nozīmē? Vai tas nevar tikt izmantots arī amorālā ziņā? – Viņš nekādi netika vaļā no šīm bažām, viņš šādu lietu pielietošanā saoda melno maģiju. Dabiski, ka šī lieta kļūst par melno maģiju, ja ar to neapietas tā, kā ar to ir jāapietas. Tāpēc es pateicu pilnīgi skaidri: jā, morāliskumam ir jābūt visās šajās lietās. Tāpēc es iepriekš pieņemu, ka tie, kuri te piedalās, kalpo cilvēcei ar pilnu morāliskumu, palīdz lauksaimniecībai ar piedalīšanos šajā kursā. Tādēļ šo lauksaimnieku loku būtu jāuzskata arī par morālu loku, kas uzskata par savu uzdevumu lūkoties, ka šīs lietas tiek pielietotas pareizi. Maģija, to pielieto dievi, bet atšķirība starp balto un melno maģiju ir vienīgi tajā, ka baltajā maģijā iejaucas morālā veidā, nesavtīgā veidā, melnajā maģijā – amorālā, savtīgā veidā. Citas atšķirības nav. Un tā, pats par sevi saprotams, jo visa runāšana par mazvērtīgu bērnu audzināšanu ir tikai tukša runāšana, kas neko nedod, tad šī audzināšana var iedarboties tikai ar līdzekļiem, kuri var pāriet arī amorālā pielietojumā. Tur pirmām kārtām jāskatās uz atbildības sajūtas stiprināšanu.

Tagad man jums atklāti jāatzīstas, mani mīlie draugi, ja šodien mūsu tagadējā laikā varētu rēķināties ar lielāku atbildības sajūtu, tad varētu daudzko darīt. Bet šodien, tā kā mūsu laikos apzinīgums nav stipri izveidots, par daudzko ir jāklusē arī tādēļ. Ja cilvēki dzird: var darīt to un var darīt to, tad viņi grib to darīt. Vēlēšanās, patika kaut ko darīt ir. Bet tikko nonāk pie tiešām darīšanas, ne tikai kādreizējo impulsu turpināšanas, tikko nonāk pie tā, ka atkal jāgūst jauni impulsi no garīgās pasaules – un tiem ir jātiek iegūtiem –, tad pirmām kārtām runa ir par to, ka tiek prasīta atbildības sajūta un apzinīgums. Tas tiek prasīts tikai, ja zina, par ko ir runa. Un tā ir jāzina, ka runa ir par dziļu iejaukšanos karmiskajās darbībās, kas citādi notiktu starp nāvi un nākamo piedzimšanu. Nepilnvērtīgo bērnu audzināšanā ir tā, ka ar to, ko tur dara, iejaucas dievu darbā, kas būtu notikusi vēlāk. Ja to neiztēlojas kā kādu teoriju, bet ļauj tam pa īstam iedarboties uz savu būtību, tad, dabiski, vienmēr stāv izvēles priekšā, vai nu to, kam jānotiek, darīt, vai atstāt nedarītu. Bet nedrīkst tikt aizmirsts: katrs solis, kas tiek izdarīts vadoties no garīgās pasaules, liek cilvēkam skatīties pa kreisi, pa labi un nemitīgi no jauna izšķirties no dzīves iekšējās drosmes. Parastā dzīve starp dzimšanu un nāvi, tā pasargā cilvēku no nepieciešamības pēc šīs iekšējās drosmes. Tur viņš var nepārtraukti darīt to, pie kā ir pierasts, pie kā viņš ir pieradis. Tur viņš tipina uz priekšu pēc tā, kas ir viņā, uzskati vienmēr ir pareizi un nav nekādas vajadzības pēc jauniem uzskatiem. Tas ir labi dzīvei, kas norisinās tikai fiziskajā pasaulē, tā būt tajā. Bet ja nonāk pie darbošanās no garīgā, tad ik dienu, ik stundu ir jājūtas izšķiršanās priekšā, katrā darbā jājūtas iespējas priekšā to varēt izdarīt vai varēt atstāt nedarītu, vai varēt izturēties pilnīgi neitrāli. Un tieši pie šīs izšķiršanās pieder drosme, iekšēja drosme. Tas ir visupirmais nosacījums, ja grib kaut ko darīt šādā laukā. Un tā mostas tikai, ja acu priekšā vienmēr ir šo lietu lielums: tu dari kaut ko, ko citādi darītu dievi dzīvē starp nāvi un nākamo dzimšanu. Ir liela nozīme to zināt. Uzņemiet to meditējot. Liela nozīme ir varēt to domāt. Ja katru dienu meditējot to ceļ dvēseles priekšā, ka tas ir tā, kā katru dienu skaita lūgšanu, katru dienu izvīzīt to dvēselē, tad tas rada to astrālā ķermeņa stāvokli, kas mums ir vajadzīgs, lai pareizajā veidā nostātos pretī nepilnvērtīgajam bērnam. Tikai tad, ja mēs ticam, ka mums pašiem tā ir jāsaņem, mēs varam runāt par tālākām lietām. Tādēļ uzskatīsim šīs lietas par ievadu un nopietni tās pārdomāsim. Ja grib ķerties pie tādiem uzdevumiem, kā ir tie, par kuriem mēs šeit runājam, tad svarīgākais ir rakstura, dabas, būtības sagatavošana.

Trešā lekcija

Dornaha, 1924. gada 27. jūnijs

Es ir tieša saistība ar fizisko, nevis netieša. Astrālā ķermeņa netiešās attiecības ar plūstošo gaisu, ķīmismu, ar vispārējo pasaules dzīvi. Tieša iekšēji fizikālā aptveršana, kā acī. Es un astrālā ķermeņa nespēja cauraut orgānus rada epilepsiju. Epilepsijas terapija, vadoties no šī fakta atzīšanas. Medikamenti. Orgāns kā pareizi vai nepareizi iekļauta doma. Nedrošā griba inkarnācijas sākumā; moralitātes iemantošana. Morālais defekts: paliekoši simptomi. Morālā akluma cēloņi. Kleptomānija, tās cēloņi un pārveidošana.

Tagad, mani mīlie draugi, mēs esam runājuši par kopsakarību starp ēterisko, fizisko, astrālo ķermeni un Es–organizāciju, kā to var attēlot, šo kopsakarību, tā saucamajam anormālajam bērnam. No tā, ko es vakar iztīrāju par īpatnējo veidu, kā ēteriskais ķermenis var būt anormāli izveidots dēļ neatbilstošas iekļaušanās pasaules ētera vispārējā domu sistēmā, mēs mēģinājām iztīrāt, ka tas, kas tad iestājas, var būt neregulārs visdažādākajos virzienos. Ja jūs varat to apjēgt, tad varbūt lekciju gaitā arī varēsiet paņemt līdzīgu pārliecību; tas ir šādu: atsevišķā gadījumā būs jāatrod ārstēšanas metodi gandrīz katrai bērna individualitātei, ja audzināšanā ienes vispārēju dvēseles noskaņojumu. Bet vispirms ir kaut ko jāzina, un būtiskais ir tas, ka īstenībā visa mūsdienu tā saucamo dvēselisko saslimšanu psihiatrija pēc savas metodes nevar neko zināt. Ja tās lietas zina, tad nonāk pie atsevišķu gadījumu ārstēšanas metodēm. Tādēļ ir daudz mazāk svarīgi, ka jūs saņemat veicamos pasākumus atsevišķajā, bet gan īpaši svarīgi ir, lai jūs principā atzītu, ka arī šajā laukā veselīga patoloģija, veselīga diagnoze pati no sevis attīstās par terapiju.

Tagad, ar daudzām tā saucamajām garīgajām slimībām ir tā, ka dažādu iemeslu dēļ, ko jūs arī varēsiet atzīt šo lekciju gaitā, tās vairs nevar dziedināt, vai vismaz varētu dziedināt tikai ārkārtēji smagos apstākļos, pat ņemot vērā garazinātnisko. Tam būtu vajadzīgas īpašas sanatorijas garīgi slimajiem, kur varētu dziedināt pieaugušus garīgi slimos – kaut arī ar ārkārtīgi lielām grūtībām; es domāju, īpaša veida slimos, it īpaši tādus gadījumus, kas mums ir svarīgi bērna vecumam. No otras puses, jūs redzēsiet, ka ar pareizu pedagoģisku aprūpi bērna vecumā tiešām var palīdzēt. Un mēs redzēsīm, ka tam, kas pieder pie vissmagākā, ja tas ir pieaugušajam, piemēram, epilepsija, īstenībā agrā bērnības stadijā ir daudz izredžu tikt izlabotam vai vispār novērstam, ja tikai šo lietu pareizi apskata. Tad atsevišķā individuālā gadījumā nonāk pie pasākumiem, ja zina pārejas principu no tā, kas ir tam pamatā, uz to, ko būtu jādara. Bet tieši tam ir jāzina, kas ir saslimšanas pamatā.

Nu, redziet, ka ar šodienas psihiatriju nevar neko zināt, tas balstās uz to, ka mūsdienās nav nekādas nojausmas, ka pastāv kaut kas tāds kā īpaša Es–organizācija vai īpašs astrālais ķermenis, pat ēterisko ķermeni mūsdienās daudzkārt noliedz. Es neturos pie vārdiem, nosaukumiem, bet kad zināmi cilvēki teorētiski runā par zināmiem jēdzieniem, kā piemēram, *Driesch*, tad viņi neatzīst ēterisko ķermeni, jo baidās no tā. Bet tomēr kaut kā jau mūsdienu zinātne izlaužas no fiziskā līdz atziņām par organiski–ēterisko. Bet tad svarīgais, ko nevar zināt, ja neko nezina par astrālo ķermeni un Es–organizāciju, ir šis: ņemiet vispirms kopsakarību starp fizisko ķermeni un ēterisko ķermeni. Tā saglabājas visu dzīves laiku, no apaugļošanās, no embrionālā stāvokļa līdz pat nāvei, jo tā cauruļ ar visus miega stāvokļus. Turpretī katrā aizmīģšanas reizē tiek pārtraukta kopsakarība ar astrālo ķermeni un Es–organizāciju.

Veids, kā Es–organizācija un astrālais ķermenis nomoda stāvoklī izturas fiziskajā miesā un ēteriskajā ķermenī, ir jāuzlūko pareizi, ja vispār grib iegūt kādu reālu jēdzienu par tā saucamajiem garīgi slimajiem. Tas ir obligāti, ka jāzina šo astrālā ķermeņa un Es iekļaušanos fiziskajā ķermenī un ēteriskajā ķermenī pēc būtības, ja vispār grib izveidot kādu saprātīgu domu par tā saucamo garīgo slimību. Nu redziet, parasti arī antropozofi domā – ne jau tāpēc, ka antropozofija, kas savos formulējumos ir ļoti precīza, dotu tam iemeslu, bet gan tāpēc, ka ir veci

domāšanas ieradumi – parasti arī antropozofi tic: kad cilvēks pamostas, tad viņa astrālais ķermenis un Es–organizācija pāriet fiziskajā un ēteriskajā ķermenī, saistās tā, kā saistās ūdeņradis un skābeklis. Tā tas nav. Ja šo lietu uzlūko gaišredzīgi, tad tas ir tā (skat. 4. ilustr.): ja te ir fiziskais ķermenis, te ir ēteriskais ķermenis, tad astrālais ķermenis, protams, nāk te iekšā un arī Es–organizācija nāk iekšā; tas viss nāk iekšā un ir redzama šī pāreja. Bet šī pāreja, kas tāpat pastāv tajā, ka astrālais ķermenis un Es–organizācija pārņem fizisko un ēterisko ķermeni, tas vēl nav viss. Un tieši te sākas, gribētos teikt, kāds cilvēka dzīves fakts, kam ir ārkārtīga nozīme.

Ķersimies vispirms pie Es–organizācijas. Es–organizācija pārņem ne tikai ēterisko un fizisko ķermeni, kad tā iet atpakaļ pamostoties, bet gan tā pārņem cilvēka ķermenī arī ārējo pasauli, ārējās pasaules spēkus. Ko tas nozīmē? Iztēlojieties, ka mums ir smaguma spēks, kas darbojas tā (skat. 4. ilustr.). Smaguma spēka virzienā mēs stāvam izslējušies, kad esam nomodā. Iztēlojieties vienkārši smaguma spēku kā tādu, kas te darbojas, tāpat smaguma spēku virzienu. Nu, pastāv divi priekšstati; noskaidrosim to pa īstam: viens varētu būt tāds, ka Es – iesākumā neņemsim vērā ēterisko ķermeni – pārņem fizisko ķermeni, fiziskais ķermenis tad pakļaujas smaguma spēkam, vai ne, mēs iekļaujamies smaguma spēkā, kad mēs ejam, mums ir jāuztur līdzsvaru un tā tālāk. Tas būtu viens priekšstats: pamostoties mēs ar Es pārņemam fizisko miesu; fiziskā miesa ir smaga un pakļaujas Zemes smagumam, un tagad arī mēs ar savu fizisko ķermeni pakļaujamies Zemes smagumam, un līdz ar to mums ir netiešas attiecības ar fizisko smaguma spēku. Tā ir viena iespēja. Tā ir tieši tāda, it kā man ar grāmatas svaru būtu netiešas attiecības ar smaguma spēku, kad es paņemu grāmatu. Tas ir viens priekšstats; tas ir aplams, nepareizs. Otrs priekšstats ir šāds: Es ieslīd iekšā fiziskajā ķermenī, pārņem fizisko ķermeni, bet ieslīd iekšā tiktāl, ka padara fizisko ķermeni nesmagu; fiziskais ķermenis, kad tajā ieslīd Es, zaudē savu smaguma spēku. Tāpat, kad es kā nomodā esošs cilvēks stāvu izslējies, tad manai apziņai, pašam Es, Es–organizācijai, kuras fiziskā izpausme ir arī siltuma organismā, smaguma spēks ir pārvarēts. Nav nekādas iespējas stāties netiešās attiecībās ar smaguma spēku. Es stājas netiešās attiecībās, kā Es iekļaujas iekšā smaguma spēkā, tāpat izslēdz fizisko ķermeni. Tas ir tas, par ko te ir runa. Jūs nepārtraukti iestājaties patiesajā Zemes smaguma spēkā ar Es–organizāciju, kad jūs ejat, nevis pa apkārtni caur fizisko ķermeni, jūs stājaties tiešās attiecībās ar telūrisko.

Tāpat ir ar ēterisko ķermeni. Arī ēteriskais ķermenis ir ieslēgts spēkos. Ņemsim vienu no šiem spēkiem. Es bieži esmu pievērsis jūsu uzmanību tam, ka mēs, kā cilvēki uz Zemes, esam pakļauti ļoti stipram cēlējspēkam. Mums ir galvas smadzenes; tās caurmērā sver 1500 gramus. Ja šis 1500 gramu smagums spiestu uz mūsu smadzeņu pamatu ar tā smalkajām artērijām, tās vienā mirklī būtu sašķaidītas. Bet tās nespiež, tās patiesībā peld smadzeņu šķidrumā. Līdz ar to tās ir pakļautas cēlējspēkam, tās zaudē tik daudz no sava svara, cik liels svars ir izspiestajam šķidrums. Šī izspiestā šķidruma svars ir apmēram par 20 gramiem mazāks kā pašu smadzeņu svars, tā ka smadzenes spiež uz savu pamatni tikai ar apmēram 20 gramus lielu svaru. Mums tāpat ir smagas smadzenes, bet tās netiek spiestas uz leju, bet gan ir pakļautas cēlējspēkam. Šajā cēlējspēkā mēs dzīvojam, tajā dzīvo mūsu ēteriskais ķermenis. Bet, ieslīdot iekšā ar savu Es–organizāciju un savu ēterisko ķermeni, mēs neesam netieši iekšā cēlējspēkā, bet gan tieši ar Es–organizāciju. Ar visiem Zemes spēkiem, ar visu fizisko pasauli ir saistīta mūsu cilvēciskā organizācija, un proti, tiešā, nepastarpinātā saistībā, nevis netiešā saistībā.

Tagad, redziet, ar ko te ir saistīta mūsu Es–organizācija? Te mūsu Es–organizācija, pirmkārt, ir saistīta ar smaguma spēku, tas ir, ar Zemi piemītošo. Jo, mani mīlie draugi, tas, ko fiziķi sauc par matēriju, tādas nemaz nav. Īstenībā eksistē tikai spēki, un šie spēki ir līdzīgi, kā piemēram, smaguma spēks – dabiski, ka pastāv vēl arī citi spēki, zināmi elektriskie spēki, magnētiskie spēki – ar visiem Es–organizācijai ir tiešas attiecības un visā nomoda stāvoklī ir iekšā normālā cilvēkā. Mēs varam teikt, ka viss tas, ko mēs aptveram kā Zemi, tie ir šie spēki. Viss tas, ko mēs aptveram kā ūdeni, kas ir līdzsvara stāvoklī, ar to Es–organizācija ir saistīta netieši. Viss,

kas ir gāzveidīgs – vai nav tiesa, mums fizikā ir jāmācās līdztekus parastajai mehānikai arī hidromehānika, aeromehānika, jo līdzsvara procesiem un metereoloģiskajiem procesiem gaisā ir īpašs veidojums – ar to Es–organizācija ir saistīta netieši, pastarpināti. Tad Es–organizācija vēl ir saistīta ar daļu no vispārējā siltuma stāvokļa, ar daļu no vispārējiem siltuma spēkiem, kuriem mēs vienmēr ejam cauri, kamēr dzīvojam fiziskajā pasaulē. (Skat. 5. ilustr.):

Es–organizācija	Zeme
	Ūdens
	Gaiss
	Siltums
Astrālais ķermenis	Siltums
	Gaisma
	Ķīmisms
	Dzīvības ēters

Es pārsvītroju "siltumu", jo tas ir tikai daļēji. – Mēs pamostamies un kā gars ar savu Es–organizāciju iestājamies zemes spēku pasaulē. Mūsu saistība ar to īstenībā ir nevis fiziski pastarpināta, bet gan maģiska. Tikai tā var tikt realizēta tikai telpiski, to tīri telpiski norobežo mūsu organisma robežas. Ja jūs sākat apjēgt, ka mūsu Es–organizācijas saistība nav fiziska, bet gan maģiska, tad jūs esat ļoti daudz ieguvuši.

Ja mēs tagad pārejam pie astrālā ķermeņa: arī astrālais ķermenis ne tikai caur ēterisko ķermeni, bet gan tieši ir saistīts ar zināmiem spēkiem, kas uz mums iedarbojas, kad esam nomoda stāvoklī. Nu, tā savukārt ir daļa no siltuma spēka; proti, siltums ar vienu daļu iedarbojas uz fizisko organismu un ar vienu daļu uz ēterisko organismu. Tad astrālais ķermenis ir tieši saistīts ar gaismas spēkiem. Bet te jums ir jāzina, ka gaismas spēki garazinātnei ir kaut kas cits, nekā tas, ko mūsdienās ar to saprot fizika. Neiedziļināsimies teorijās, bet vai nav tiesa, tam, dēļ kā mēs varam uztvert pasauli ap sevi apgaismojumā, tam, dabiski, kaut kas ir pamatā, un proti, ēterā, tā ka mēs varam gan teikt: gaisma ir ētera spēks. – Mēs tikai parastajā zinātnē mūsdienās runājam par gaismu, kā par apgaismojumā esošu. Garazinātne par gaismu runā tā: tā sauc par gaismu arī to, kas ir pamatā arī citām maņu uztverēm, kā, piemēram, skaņu uztveres gaisma. Kad mēs uztveram skaņu, tad ārējai fizikai vispār ir kārdinājums runāt par skaņas uztveres ārējo korelātu, par iekustināto gaisu. Iekustinātais gaiss ir tikai mēdijs patiesajam skaņas elementam. Īstais skaņas elements ir ēterisks, un gaisa vibrācija ir tikai šīs ēteriskās vibrēšanas iedarbība. Gaisma dzīvo arī smaržu uztverē. Īsi, visām uztverēm pamatā ir kaut kas daudz vispārējāks nekā tā gaisma, ko šodien par gaismu sauc fizikā. Tas noteikti ir maldinoši, to es atzīstu, ka tā tiek runāts par gaismu. Jo, pamatā ņemot, tā par gaismu runāja senajā garazinātnē līdz 12., 13. gadsimtam pēc Kristus. Tad pazaudēja sapratni par to un mēģināja pielietot citus apzīmējumus, bet tie ir vēl nesaprotamāki. Tāpēc grāmatas par alķīmiju, kas nāk pēc 12. gadsimta, ir tik nesaprotamas. Jums svarīgi ir tas, ka to sauc par gaismu. Ar šo gaismu tagad astrālais ķermenis ir saistīts ar visu to, kas uz Zemes ir pakļauts maņu uztverēm, nevis pa apkārtni caur ēterisko ķermeni, bet gan tiešā saistībā. Tas ir pavisam īpaši interesanti. Ārā gaisma dzīvo ēterā, bet arī mūsos ir ēteriskais. Gaisma iedarbojas uz ēterisko ķermeni. Bet pamostoties mēs nesasaistāmies tikai ar šo gaismu, kas ir mūsos, bet gan ar šīs gaismas apkārtni, mēs iekļaujamies ārēji plūstošajā gaismā. Tāpat ir arī ar ārējo, pasaulē darbīgo ķīmismu. Arī ķīmismā mēs iekļaujamies tiešā, nepastarpinātā veidā. Un tas ir īpaši svarīgi, jo līdz ar to tiek pateikts, ka cilvēks, nomodā esot, ir iekļauts sava veida kosmiskā ķīmismā. Mūsu šodienas zinātne pazīst tikai nedzīvo ķīmismu, augstākais vēl nedaudz no organiskā ķīmisma, bet tā vispār nepazīst to ķīmismu, kas ir vispārējais pasaules ķīmisms. Tajā mēs iekļaujamies, kad pamostamies. Un tāpat mēs iekļaujamies vispārējā pasaules dzīvībā, dzīvības ēterā; tas viss ir nepastarpināti.

Un tam, ko es jums tagad esmu ieskicējis, ir jātiek sasniegtam, kad cilvēks tā, kā es esmu to attēlojis, pakāpeniski veido savu otro ķermeni no pirmā, un caur to veido arī trešo ķermeni. Tam visam ir jātiek sasniegtam, cilvēkam ienirstot, cauraužot savu būtību, zemes–kosmiskajos

(re)agentos. Viņam ir jāvar aptvert pasauli caur sevi. Mūsu šodienas zinātnē mums šāda lieta pilnīgi skaidri ir tikai vienā vienīgā jomā, kur fizika patiešām rīkojas līdzīgi, kā to varētu vēlēties daudzās jomās. Tā ir acs organizācija.

Padomājiet, kā apskata aci viens īsts fiziķis līdz matu galiņiem, kā fizisku ierīci, kā fizikālu instrumentu: acī iezīmē tieši tās pašas figūras, ja grib apjēgt aci, gaismas laušanu lēcā, objektīvā attēla veidošanos un tā tālāk, tikai nespēj pāriet pie veida, kā fizikālo pārņem dvēseliskais. Bet tas viss ir briesmīgi interesanti. Jo tad, kad rīkojas tā fizikāli, nu viss šis zīmējums ir priekšā, un tad atduras, kad grib cauri smadzenēm tikt pie dvēseliskā. Apskatieties kādreiz šos amizantos filozofiskos kūleņus, visas šīs interesantās, bet faktiski pilnīgi dumjās teorijas par psihofizisko paralēlismu vai par mijiedarbību. Patiesībā tieši acī Es–organizācija un astrālais ķermenis nepastarpināti pienāk klāt tam, ko mēs zīmējam fiziski, pārņem fizisko acī. Tātad acī jau ir tuvu tam, lai aptvertu pareizo faktu stāvokli, jo uz to spiež savdabīgā acs nodalīšanās, jo acs ir gandrīz ārpusē un embrionālajā attīstībā tiek iebūvēta no ārpusē. Acī to dara. Bet tā tas ir ar visu cilvēku. Vajadzētu aptvert visu cilvēku iekšēji fizikāli, garīgi–fizikāli, tā lai zemes spēkiem varētu pievienot arī gaisīgos gaismas spēkus. Iekšā cilvēka organizācijā vajadzētu atzīt to, kas īstenībā cilvēkā pastāv no apkārtnes un ko cilvēks tik nepastarpināti pārņem, fizikāli konstruēto.

Bet kā ir ar šīm lietām anormālos stāvokļos? Anormālā stāvoklī patiešām kaut kas, kāds orgāns – tas nevar būt viss organisms – var būt tāds, ka cilvēkam nav nekādas iespējas caur šo orgānu rast nepastarpinātu pieslēgumu ār pasaulei. Kāds orgāns var, tā sacīt, nostāties ceļā, tā ka cilvēks caur šo orgānu neatrod pieslēgumu ār pasaulei. Kam tad ir jāiestājas? Ņemiet kādu orgānu (skat. 5. ilustr., pa labi), manis dēļ, plaušas, kas tā iestājas cilvēka organismā, ka cilvēks, kad pamostas, neatrod pieslēgumu ār pasaulei. Bet pieņemiet, ka cilvēks guļ, ir aizmidzis, un miega laikā plaušā parādās kaut kas, kas plaušu organizē tā, ka cilvēks, ja tagad pamostos, ienirtu plaušā, bet nevarētu tikt ārā ār pasaulē. Tad viņa Es un astrālais ķermenis plaušu organizācijai ir spiesti iespieties plaušā, bet tad tie vairs netiek ārā. Jo tai lietai ir jābūt tādai, ka cilvēks ar savu astrālo ķermeni ienirst, bet atkal var tikt ārā uz visām pusēm pasaulē. Plaušām tikai ir jāvar attēlot pāreju. Nu tās nenodrošina pāreju, bet gan tur ciet astrālo ķermeni un Es, tas ir, turētu tos ciet, kad cilvēks pamostos. Nelaime ir tā, ka šādos apstākļos viņš jebkurā gadījumā pamostas, jo tas, kas iestājas plaušās, caur īpašu ķīmismu ir kaut kādas vielas infiltrācija smalkā sadalījumā. Šādi aizsprostoto organizāciju piepilda kaut kāda smalka viela, kam ir īpaša afinitāte pret plaušām. Tad plaušas ir neregulāras, un, kā sekas tam, cilvēks pamostas. Bet kā? Viņš pamostas, bet negūstot apziņu. Lai atgrieztos apziņā, ir nepieciešams iznākt ārā. Apziņu atgūst, kad ir caurausts. Ja ir tikai ienācis iekšā, tad pamostas; kad caurauž, tad atgūst apziņu. Ja paliek tajā, iestrēgst tajā, un miegu, kas ir veselīgs bezapziņas stāvoklis, turpina slimīgs bezapziņas stāvoklis, tas ir, cilvēks gan pamostas, bet neatgūst apziņu.

Jūs redzat, uz vienu pusi precīzi no iekšējā tiek attēlots epileptiķa stāvoklis. Epilepsija ir tāda, un it īpaši bērna vecumā tā ir tāda, kā es esmu to attēlojis. Tā ka tātad ir jāsaka: kas īstenībā ir ar epileptiķi? – Ar epileptiķi ir tā, ka viņš ar savu Es–organizāciju un savu astrālo ķermeni gan var ienirt fiziskajā un ēteriskajā ķermenī, bet no otras puses netiek ārā fiziskajā pasaulē, tiek aizturēts. Tagad padomājiet taču, kā tas īstenībā ir, ja astrālais ķermenis ieiet iekšā, teiksim, plaušās, tur iekšā tiek aizturēts, vairs nevar tikt ārā? Tā tas tiek saspiests uz plaušu virsmas. Astrālais ķermenis un Es–organizācija tur tiek sapresēti, aizdambējas. Redziet, tādēļ šādā gadījumā zem orgānu virsmas rodas Es–organizācijas un astrālā ķermeņa sastrēgums. Tas ār pasaulē parādās kā krampji. Tie ir krampji. Katru reizi, kad parādās krampji, notiek iekšējs sastrēgums uz kāda orgāna virsmas. Šie sastrēgumi galvenokārt ir smadzeņu daļās – un mēs taču zinām, kā smadzeņu daļas attiecas pret pārējo – bet pilnīgi var būt arī tā, ka kaut kas sastrēgst aknās vai plaušās, un smadzeņu sastrēgums ir tikai projekcija, vājināts atspoguļojums. Katru reizi, kad ir krampji, var pamanīt šo Es–organizācijas un astrālā ķermeņa sastrēgumu kādā orgānā. Un tikai tad ir nonākts pie epileptisko krampju patiesā cēloņa, par ko citādi nav nekā vairāk kā ārēji deskriptīvais. Šo stāvokli nevar patiešām iepazīt, ja nav spējīgs no fiziskā

un ēteriskā ķermeņa pacelties līdz Es un astrālajam ķermenim. Citādi tam nav nekāda satura, ja runā par krampjiem, ja nezina, ka uz virsmas, virspuses astrālais ķermenis un Es–organizācija ir briesmīgi saspiesti. Tie nevar tikt ārā, laužas uz āru un tiek aizturēti.

Ja jūs tagad ņemat to, ko esam te iztīrājuši, tad teiksiet paši no sevis: ko tad man darīt, ja bērna vecumā ir vērojami epilepsijas simptomi, apziņas zaudēšana, saistīta ar krampjiem vai tos aizstājošām parādībām, par kurām mēs vēl runāsim? Ko var darīt atsevišķā gadījumā? – Atsevišķā gadījumā, tā sacīt, ir jāmēģina rīkoties instinktīvi. Vispirms noskaidro, vai apziņas traucējumi ir ļoti radnieciski, kā tas noteikti ir dažiem epileptiķiem, parasto reiboņu parādībām. Parādās reiboņu pazīmes. Tās bērnam var pamanīt viņa uzbūvē. Varēs tikt skaidrībā, ka, teiksim, ja apziņas zudumi ir tikai īsi, bet toties parādās spēcīgi pamanāmas reiboņu parādības, kur kaut kā trūkst. Te trūks: Es–organizācija un astrālais ķermenis nenonāk tiešās attiecībās ar līdzsvara spēkiem. Te jums vispirms ir jāizpēta, vai šādam bērnam ir tā, ka Es–organizācija un astrālais ķermenis neizveido pareizo saistību ar līdzsvara spēkiem. Tagad lieciet viņam vingrot vai eiritmizēt, dodot vingrot vai eiritmizēt ar ārējiem priekšmetiem, pazīstamās hanteles (skat. 5. ilustr., apakšā) vai ko tamlīdzīgu, proti, lieciet viņam izpildīt līdzsvara vingrinājumus vecumā starp zobu maiņu un dzimumbriedumu. Tad bērnam vēl būs iespēja, ja jūs viņam iedodiet divas vienādi smagas hanteles – bet tām jābūt nosvērtām kā aptiekā – un lieciet vingrot ar hantelēm un izdarīt eiritmiskas kustības vai citus vingrojuma ar hantelēm, tad būsiet kaut ko izdarījuši. Tagad lieciet paņemt kreisajā rokā vienu hanteli, kas ir vieglāka nekā hantele labajā rokā, lieciet atkal vingrot, tad labajā rokā vieglāku nekā kreisajā, lieciet atkal vingrot, tad piesieniet kaut kādu smagumu, tam nav jābūt īpaši smagam, pie vienas kājas, lieciet ar to iet, lai viņš sajustu spēku, kas velk kāju. Kad viņš staigā kā parasti, tad nesajūt šo spēku; bet viņam tajā ir jāieplūst ar Es–organizāciju un tad viņš tūdaļ sajūtīs, ja ir kaut kas piekarināts. Tad piekariniet atsvaru pie otras kājas, tad pamudiniet viņu šo lietu darīt vairāk garīgi, pamudiniet viņu sajust, padomāt par kustībām, par kreisās rokas izstiepšanu, par labās rokas izstiepšanu, par abu roku izstiepšanu, lieciet apzināti uztvert smagumu, liekot pacelt vienu kāju, otru atstājot mierā. Īsi, šajos gadījumos, kur jūs caur uznākošajiem reiboņiem pamanāt: viņš īsti neieiet zemes spēkos, šādās kustībās, kur bērns ir spiests mācīties pārvaldīt ārējo līdzsvara stāvokli. Tāpat var nonākt arī līdz tam, kā apieties ar epileptiskiem vai epileptoīdiem bērniem, ja viņi īsti neieklaujas citos spēkos.

Nu, vai nav tiesa, līdz šai vietai vēl iet. Jūs kaut ko varēsiet sasniegt ar dažiem epileptiķiem, kuriem jūs redzat, ka ir traucēta tieši cirkulācijas sistēma, ka parādības īstenībā izsauc sulu apriti. Ja jūs tātad uztverat, ka ar epileptiskajām lēkmēm, ja tās parādās kā krampji vai arī vēl reiboņu lēkmes, vēl ir saistītas īpašas nelabuma sajūtas, tad ir darīšana nevarēšanu–ieklauties šķidrums elementā. Tad tiks darīts kas labs, ja bērnam liek pēc iespējas pamanīt šķidrums elementu, pirms tas tiek uzņemts organismā, ja mēģina bērnam ēdienus sagatavot tā, lai viņš ēdienus stipri sajustu. Ārēji kaut ko varētu sasniegt, ja viņam liktu mācīties peldēt. Mācīšanās peldēt epileptiķiem ir ļoti labs līdzeklis, tikai ar sapratni ir jāskatās uz to, par ko ir runa.

Priekš apziņas apmiglošanās, kas parādās, bet bez stipriem nelabumiem, nav slikti rūpīgi noregulēti elpošanas vingrinājumi, lai radītu saistību ar gaisu. Un pareizajai kopsakarībai ar siltumu ir nepieciešams, ka īpašus epileptiskos bērnus pieradina just siltumu. Tas ir, ja jau parastiem bērniem tas ir kaut kas briesmīgs, ja viņiem ļauj skraidīt apkārt pusplikiem ar neapsegtiem apakšstilbiem, kas bieži ir cēlonis aklās zarnas piedēkļa kairinājumiem, pat aklās zarnas piedēkļa iekaisumiem vēlākajā dzīvē – cilvēki to nezina – tad epileptiskiem bērniem tā ir īsta inde. Epileptiskus bērnus vajadzētu ģērbt tā, lai vienmēr būtu jau nosliece uz svīšanu, tā lai svīšana vienmēr būtu nedaudz status nascendi, lai viņi vienmēr būtu apģērbti nedaudz par siltu. Tā īstenībā ir terapija. Visas šīs briesmīgās runas par norūdīšanos noved pie tā, ka cilvēki, būdami bērni, tiek briesmīgi nocietināti, un šīs norūdīšanas rezultāti ir tādi, ka, kad viņi ir kļuvuši veci, tad nevar pat pāriet pāri saules apspīdētam tirgus laukumam, neļimstot ceļos. Tas nav norūdījies, ja nevar netraucēti pāriet saules apspīdētam tirgus laukumam. Jums tikai

vajadzētu redzēt šos kungus, kā viņi noņem cilindru, kad iet pāri saules apspīdētam tirgus laukumam un nemitīgi līkst ceļgalos. Tas parasti ir dzīves rezultāts mūsdienu norūdīšanai.

Līdz ar to tagad mēs esam pievērsušies lietām, kuras tieši bērna vecumā Es–organizāciju vēl ievada elementos, kuros tai ir jātiek ievadītai. Bet te jau sākas joma, kur ārstam ir tieši jāpienāk klāt pedagoģiskajam. Jo šajās lietās, ja ir epileptiskas izpausmes, mēs varam tikt tai lietai klāt tikai pa dziednieciskā līdzekļa ceļu, un mums arī nav jābaidās tikt tai lietai klāt pa dziedniecisko līdzekļu ceļu. Tikko epileptiskās izpausmes ir sasaistītas tieši ar to, ar ko tās tiek sasaistītas, ja astrālais ķermenis galvenokārt ir angažēts ar to, ja tātad augšējie, ēteriskie elementi aiztur astrālā ķermeņa izlaušanos ārpusaulē, tad mums ir jāiedarbojas uz šo elementu iekšā cilvēkā pašā. Un tur runa ir par to, lai mēs patiešām atrastu ceļu, bet pirmām kārtām vispirms izzinātu, vai astrālais ķermenis ir angažēts vai nē.

Un kā mums izzināt, vai astrālais ķermenis ir angažēts? Nu, kurš ir novērojis daudzus epileptiskus vai epileptoīdi sliecīgus bērnus, tas pamanīs divus, ļoti atšķirīgus stāvokļus. Vieni ir tie stāvokļi, kur, gribētos teikt, ar morālu spriedumu bērns nav izaicināms, jo bērns iekļaujas tajā, ko viņam grib iemācīt morālā ziņā. Ja tātad ir darīšana ar epileptiskiem vai epileptoīdiem bērniem, kuri viegli iekļaujas pasaules morālajā kārtībā, tad varbūt var palikt pie tā, ko es teicu. Bet ja ir darīšana ar tādiem bērniem, kas kļūst nepieejami morālajam, kuri, piemēram, viegli kļūst vardarbīgi savās lēkmēs – jo epileptiskās lēkmes var maskēties ar to, ka, piemēram, bērņā parādās vardarbība, par kuru bieži tad nav nekādu atmiņu – ja iestājas tas, ka tātad parādās morālas izpausmes defekti, tad runa ir par to, ka bērna vecumā vēl pielieto īstus dziednieciskos līdzekļus, tā ka tiešām epilepsiju mēģina apkarot, piemēram, ar līdzekļiem, kurus vispār lieto vai kas ir mūsu doti zināmās attiecībās, kā sērs vai beladonna, un te ievada regulāru terapiju. Nu, par šo vairāk medicīnisko daļu mēs vēl runāsim. Es šodien tikai vēl gribētu norādīt uz to, kā no ārējiem vērojumiem no vairāk pedagoģiskiem paņēmieniem ir jāpāriet uz vairāk medicīnisku ārstēšanu. Un ar zināmiem epileptiskiem bērniem runa pilnībā būs par to, ka, jo viņi taču ļoti labi ir ieslēgušies ārējā pasaulē, pat ir jāatsakās no ārējiem vingrinājumiem un jāiedarbojas galvenokārt ar iekšēju terapiju.

Tagad vienlaikus te ir punkts, kur epileptiskās parādības pavisam pakāpeniski pāriet citās parādībās. Es vakar runāju par to, ka domas īstenībā nevar būt aplamas, un tagad es nepārtraukti esmu runājis par to, par veidu, kā cilvēks iekļaujas domās. Tāda parādība, ka astrālais ķermenis iestrēgst plaušās, balstās uz to, ka plaušu doma, ideja nav pareizi iekļauta, iedalīta. Tātad tas viss ir domu defekti. Tie iestājas, ja mēs neesam spējīgi kāpjot lejā pārvaldīt savu organismu pareizajā veidā, ka mēs varam to izveidot otru reizi. Bet arī gribasveidīgo, kas ir sadalīts pa atsevišķajiem orgāniem, mēs nesam līdzī no mūsu agrākām Zemes dzīvēm. Ja nu domas, idejas vispār nevar būt aplamas, bet gan vienmēr ir pareizas, tikai parādās mūsos izkropļoti organisma dēļ, līdz ar to tātad arī var izkropļoti izveidot orgānus, tā arī ar gribu, kā tā ienāk Zemes esamībā no pirmszemes esamības, ir tā, ka tā gandrīz nevar būt pareiza. Tā pienāk pilnīgā nedrošībā un tai ir jāizveidojas domu sistēmā. Ar domu sistēmu tas ir tā, ka tā nekur pasaulē nav nepareiza, ar gribas sistēmu ir tā, ka tā gandrīz nekur nav pareiza, ja cilvēks tam kaut ko nedara. Cilvēks jebkuros apstākļos ienes pasaulē nepareizu gribas sistēmu. Un sekas tam ir, ka mēs nekad, mums kļūstot par fiziskiem cilvēkiem, nenokāpjam lejā pasaulē ar gatavu moralitāti. Moralitāti mums pamazām un pakāpeniski ir jāiemanto. To, kas bija moralitāte mūsu agrākajai inkarnācijai, tā mums bija vajadzīga starp nāvi un jaunu dzimšanu, kad mēs bijām nodarbināti ar savu gudrības pilno veidošanu, to mēs jau sen esam izsvīduši; morāli mums vienmēr katrā atsevišķā Zemes dzīvē ir jāiemanto no jauna. Tas ir, tagad iestājas kaut kas ļoti nozīmīgs: tagad mums, ienākot no pirmszemes esamības amorāliem, ir jāattīsta mūsu gribā apjēgu; mēs ienākam ar savu gribu mūsu orgānos, mums ir jāattīsta gribā apjēgu par to, kas mums tiek sniegts pretī morāliski.

Te ir ārkārtīgi brīnumaini, kā morālie impulsi ieplūst bērņā, viņam mācoties runāt. Tādēļ mums ir tik milzīgi nozīmīgi atzīt, ka imitēšana iesniedz līdz pat visintīmākajām lietām. Ka tas tiek

ņemts vērā, ir ļoti nozīmīgi: jo, ja audzinātāji un vecāki bērna apkārtņē ir amorāli, amorāli runā, tad bērna organizācijas iekšējās dzīlēs tiek līdzimitēta nevis ārējā darbība, bet gan amorālais saturs. Te tā tad runa ir par to, ka arī mēs saistāmies ar ārpasauli, bet pa apkārtceļu caur visu organismu, nevis caur atsevišķiem orgāniem. Un ja tur parādās kāds sastrēgums, tad šis sastrēgums parādās tādēļ, ka mēs, kamēr iepriekš netiekam visur ārā ar savām domām, te netiekam ārā ar savu gribu. Un tas parādās dienas gaismā morālajos defektos. Tagad jūs redzat morālo defektu iekšējos cēloņus, kad visā cilvēka organismā sastrēgst tas, kas ienāk no pirmszemes esamības un kam ir jāizlaužas un jāatrod ceļš, ja tas grib atrast izeju uz mūsu apkārtējās pasaules morālo vērtējumu. Mums ir jāvar uzņemt, apgūt mūsu apkārtējās pasaules morāli. To mēs nevaram tādos apstākļos, ja mūsu garīgi–dvēseliskā organizācija iestrēgst, ja mēs iestrēgstam tajā – fiziskajā organizācijā – ja mēs netiekam cauri ar savu garīgi–dvēselisko organizāciju.

Tagad, redziet, runa ir par to, ka patiešām ir jāstāv pilnīgi morālajā jomā. Tikai tam arī pareizā veidā ir jātiek atzītam. Jums, ja būs darīšana ar īstenajām epileptiskajām parādībām, no simptomiem, ko es minēju, reiboņu lēkmes, apziņas zudums un tā tālāk, to jums būs jādiagnosticē cilvēkam no tādām parādībām, kas izpaužas, pārejoši izpaužas. Ja jūs gribat izzināt morālos defektus morālajā jomā, tad ir jādomā nevis par pārejošajiem simptomiem, bet gan par paliekošajiem simptomiem.

Galvenie traucējumi, kā dēļ tie var parādīties? Dabiski, ka viss ir noteikts karmā; ir jārunā par divām pusēm, kā cilvēks parādās pēc dabas, veidojuma, un par karmisko nosacītību. Iedomājieties, ka embrijs organismā ir novietojies tā, ka te tiek saspīests un smadzenes tiek izveidotas pārāk mazas visai pārējai organizācijai. Tagad jums ir jāņem vērā šis: bērna attīstības gaitā pārāk šauri attīstīto smadzeņu dēļ tas starojums no smadzenēm, kas tieši ir svarīgs no septiņu līdz četrpadsmit gadu vecumā, ir traucēts un iestrēdzis tādēļ, ka no tā, kas te iestrēgst, iestājas atspoguļojums liesas funkcijās. Kādas ir sekas? Šis sastrēgšanas sekas ir, ka bērns neattīsta iekšēju simpātiju pret kaut ko, kas ir morāls spriedums; viņam pietrūkst tam simpātijas. Kā daltoniķim nepastāv krāsas, tā zināmiem bērniem nepastāv morālie impulsi, kuri ir mūsu runāšanā, mūsu pamācībās. Bērns ar to kļūst morāli aklus. Un mūsu uzdevums tad ir pārvarēt šo morālo aklumu. – Mums tā tad ārējās deformācijās, ja esam rūpīgi, vienmēr būs kāds brīnumains simptoms. Un vienmēr varēs atrast daudzko, ko iebilst pret šarlatānisko frenoloģijas izmantošanu, bet spriešanai par morālajiem defektiem īstenībā katram vajadzētu studēt īstu frenoloģiju. Jo ir interesanti redzēt, ka morālie defekti, kas ir saistīti ar karmu, ir tik stipri spēki tur, kur ir karmiska netikumība, ka tie neizbēgami parādās fiziskā organisma deformācijās.

Bet no otras puses tieši šajā jomā dziednieciskās pedagoģijas mēģinājumi ir ārkārtīgi vajadzīgi, un, ja nes līdzīgu vakar pieminētās īpašības, šo iekšējo drosmi un sevis nostādīšanu lēmumu priekšā, tad savām pamācībām, kas tad ir vajadzīgas, tieši varēs dot nepieciešamo iekšējo spēku. Tam ir vajadzīgs iekšējais spēks. Ka izdziedināšanās var iesākties, to es bieži jau esmu skaidrojis ar vienu noteiktu piemēru. Redziet, kāds ļoti pazīstams vācu dzejnieks reiz lika sevi frenoloģizēt kādam speciālistam. Viņš jau bija slavens dzejnieks. Un frenologs, kurš domāja, ka atradīs daudzko interesantu, pēkšņi kļuva liķa bāls, aptaustot vienu noteiktu vietu, un neuzdrošinājās vairs runāt tālāk, kamēr parasti ar interesantām lietām viņš bija ļoti runīgs. Dzejnieks sāka smieties un teica: es zinu, jūs esat atradis zagšanas maņu; tā man kādreiz piemita spēcīgi! – Viņš bija atklājis, ka šis dzejnieks būtu varējis kļūt par kleptomānu. Bet viņš kleptomāniju bija pārveidojis dzejas mākslā.

Tieši tas ir tas, kur pie šīm lietām jāķeras tā, kā es to vakar izskaidroju; un patiešām nedrīkst jau no paša sākuma spriest par šīm lietām tā, kā parasti spriež. Jo redziet, ir taču tā: ja stāv cilvēka priekšā, tad tas savas cilvēciskās īpašības galvenokārt ir izveidojis divos polos, vairāk domu–priekšstatu veidīgajā un gribasveidīgajā polā. Jā, priekšstatveidīgais ir slims, ja viņš nav zaglis, un, proti, ļoti aktīvs zaglis. Smadzeņu – priekšstatu organizācijai ir jābūt briesmīgam zaglim, nevis jāpielieto morāle tam, kas būtu jāapgūst. Tai ir jābūt maņai visu pievākt. Tas ir

viens pols. Un ir nosliece vai nu uz epilepsiju, vai uz kaut ko, ja negrābstās uz visām pusēm ar priekšstatu organizāciju. Bet tas, lai Dievs pasarga, nedrīkst noslīdēt lejā gribas organizācijā! Tai jābūt atturīgai, tai jābūt sajūtošai, tai jābūt apjēgai par mans un tavs, kas tiek attīstīta tikai ārējā dzīvē. Pādomājiet: dzīvnieki, kas vairāk dzīvo priekšstatu dzīvē nekā cilvēki, tie nepārtraukti mirtu badā, ja tiem nebūtu tāda maņa visu pievākt. Šīs lietas ir jāizprot. Tas nedrīkst noslīdēt lejā gribas organizācijā, tam ir jāpaliek smalkajā priekšstatu veidā. Ja es drīkstu tā teikt, ja mūsu smadzeņu astrālā infiltrācija, kas ir pilnīgi attaisnojama tieksmē visu piesavināties, noslīd lejā vielmaiņas – locekļu organizācijā vai ritmiskajā sistēmā, tad gribā kā tendence rodas tas, kam priekšstatu organizācijā ir jābūt: rodas šī dziņa visu piesavināties. Tas var parādīties salīdzinoši nevainīgā veidā, ko jūs tad varat novērot, kad kāds bērns sāk visu, ko, atrod, pacelt un vākt savā kolekcijā. Dabiski, ka šādas lietas nemitīgi apkaro; tādēļ tik krasi tās neparādās. Ir jāpieradinās pamanīt noslieci uz to. Protams, ka bērns parasti tiktāl netiek, jo viņu sāk pērt. Bet ir rūpīgi jāuzmana, vai bērnam ir šī tieksme kaut kādā veidā nolikt sev lietas, krāt kopā, un ir jābūt sajūtai par to, kur sākas slimīgais. Slimīgais sākas, ja tas iet pāri zināmajam mēram. Mietpilsonībai ir daudz kas, bet nav nekāda sprieduma par to, ja nu tieši negadās tam kāds iemesls, cik daudz drīkst savākt. Var būt grandiozs mietpilsonis, filistrs, un vākt pastmarkas, tur vākšanas trakums vairāk ir nekaitīgs. Bet ja tas parādās bērnam atdarināšanā, tad tas norāda uz to, ka bērns to ir noslidinājis lejā šo pievākšanu gribas sfērā. Tad runa patiešām ir par to, ka jūs rūpīgi skatāties, ja runa ir par karmiski – morāliem defektiem kleptomānijā, ka jūs to redzat no kopsakarībām, ko es vakar attēloju, un tuvojaties bērnam ar tādu dvēseles konstitūciju, ka audzināt pēc iespējas iedarbīgi morāli un ar ārkārtīgu iekšēju dzīvīgumu, ne ar paviršību. Ar iekšēju dzīvīgumu izdomā stāstus, kuros tas, ko bērns dara, dzīvē tiek novests līdz absurdam. Viņam izstāsta kādu gadījumu par zagšanu un dara to atkal un atkal. Tas tiešām iesniedzas karmā.

Tad iedarbojas pa dziednieciskās pedagoģijas ceļu, kas var palikt morālajā, ja vien pilnīgi ir tajā iekšā, ja pavisam individuāli interesējas, kā tās lietas tiek izdarītas. Katrs kleptomāns ir ārkārtīgi interesants. Viņam līdz pat kāju pirkstu galiņiem, līdz pirkstu galiņiem ir noslīdējušas lejā priekšstatu īpašības. To, protams, ir jāzina, ja grib viņu audzināt. Atkarībā no apstākļiem, stāstos ir jāievij žestus, ko labprāt dara kleptomāns. Pilnīgi jāiejūtas šajā gadījumā, jāizdomā leģendas, pasakas, kur šīs lietas tiek novestas līdz absurdam.

Pārdomājiet to, mēs apskatīsim arī kleptomānus, pārdomājiet šīs lietas arvien tālāk, tieši ar to jūs šajā jomā nonāksiet cauri diagnostikai līdz terapijai.

Ceturrtā lekcija

Dornaha, 1924. gada 28. jūnijs

Karmas apskats. Audzināšana embrionālajā laikā ir mātes audzināšana. Epileptiskā, resp., epileptoīdā vājprāta cēloņi. Tā saucamais histēriskais vājprāts bērna vecumā: hiperjūtīgums, sāpes, spēcīga iekšējā dzīve. Bailes, depresīvas sajūtas, iztecēšana, enuresis: dvēseliska ievainojamība, izgarojumi, svīšana. Audzinātāja dvēseliskā konstitūcija un noskaņojums. Dziednieciskā iedarbība ar šoku, tempa maiņu darbā; terapija bērniem, kuri netic paši sev. Audzinātājiem: apzināta katra bērna būtības izjušana, neskatīšanās pēc priekšrakstiem.

Tagad, mani mīļie draugi, šodien pamēģināsim savā ziņā noapaļot ievadošos apskatus un tad, sākot no rītdienas, varēsim pāriet pie atsevišķu gadījumu praktiskajiem apskatiem. Runa ir par to, ka īstam tā saucamās dvēseliskās saslimšanas būtības apskatam nepieciešami arī jānovēd pie tā, lai varētu iegūt pieturas punktus ārstēšanai. Ka pieaugušo ārstēšanā mūsu metodēm šodien vēl ir jātagādā grūtības, tam ir pamats tajā, ko es iztirzāju vakar: kā šādu lietu ārstēšanai ir jābūt zināmiem priekšnosacījumiem, kuri, kamēr apstākļi pasaulē ir tādi, kādi tie tagad ir, vispār mūsu sabiedrībā dvēseliski slimajiem nevar tikt īstenoti. Turpretī ar bērniem tā lieta ir tāda, ka audzināšana patiešām var dot ārkārtīgi daudz. Kā jūs sapratāt, mani mīļie draugi, dvēseliskās saslimšanās runa ir par – protams, ka citās arī, bet te daudz dziļāk, daudz dziļākā nozīmē, daudz noteiktākā nozīmē – par karmiskām kopsakarībām, kas parādās šādās slimībās.

Tā ka dabiski attaisnoti ir uzstādīts jautājums – ne tik ļoti kategoriski, tas ir jāuzdod neapzināti, mums to ir jājūt, kas tam ir pamatā: ciktāl var tikt panākta atveseļošanās? – Katra atveseļošanās pakāpe, ko mēs varam izsaukt, ir ieguvums slimajam cilvēkam. Mēs nekad nedrīkstam sevi mierināt ar: tāda ir karma, un tāpēc šīs lietas tā norisinās. To mēs sakām par ārējiem liktenīgiem notikumiem un varam arī to darīt; bet nekad nevaram to darīt tajā, kas ir brīvi plūstošais domu, jūtu, darbu virziens cilvēkā pašā. Jo tur karma var iet dažādus ceļus. Un var notikt karmas nogriešanās, ne tā, ka nevarētu tikt piepildītas noteiktas lietas, kam jātiek piepildītām, bet tās var tikt piepildītas dažādos veidos. Es bieži, kad ir ticis runāts par to, ka jāveic pirmsdzimšanas audzināšana, ar ko tiek domāta audzināšana embrionālajā laikā, es bieži esmu teicis: kamēr bērns neelpo, tikmēr runa ir par mātes un viņas izturēšanās audzināšanu. Un pārējā nevajag iejaukties dievu darbā. Tur runa pilnībā ir par to, kas norisinās ar māti pašu.

Bet lietišķs apskats var tikt ierīkots tā, kā mēs vakar to sākām epileptiskajam vājprātam, kur tiek ņemts vērā fiziskais ķermenis, ēteriskais ķermenis, astrālais ķermenis un Es–organizācija. Un ko tad mēs ieguvām visām šīm bērna vājprāta formām, kas ir epileptiskas vai epileptoīdas? Mēs atklājām, ka runa ir par astrālā ķermeņa un Es–organizācijas iestrēgšanu kādā orgānā. Kāda orgāna virsma nelaiž ārā astrālo ķermeni un Es–organizāciju, tie iestrēgst. Tie aizdambējas orgāna iekšienē. Orgāna iekšienē rodas sabiezināta astrāla un Es–atmosfēra. Tas dod pamudinājumu krampjiem. Jo katru reizi, kad ir vērojami krampji, ir sekojošais: krampju būtība ir tajā, ka, ja šeit ir kāds orgāns (skat. 6. ilustr., pa kreisi), ar visu savu ēterisko ķermeni, tad katram orgānam pastāv pavisam noteiktas attiecības starp šo fizisko ķermeni un ēterisko ķermeni un starp astrālo ķermeni un Es.

Vai nav tiesa, jūs taču zināt – par to var runāt tikai, ja pieņem šādus priekšnosacījumus – kādas ir tās noteiktās ārējās attiecības, kādās neorganiskajā ārējā dabā viena ar otru savienojas vielas. Kā to dara ķīmija, tas gan nav pareizi, bet noteiktas attiecības pastāv – es nesaku "atomu–" vai "svara attiecības", jo tā jau ir teorija, bet tāds fakts ir, ka ūdeņradis un skābeklis savienojas noteiktās attiecībās. Ja mums ir sērskābe, H_2SO_4 , tad mums tur ir ūdeņradis, sērs un skābeklis noteiktās attiecībās, kādās tie saderas kopā. Ja šīs attiecības kļūst citādas, tad, atkarībā no apstākļiem, viela, kas rodas, var būt pavisam cita. Ja mums ir citas attiecības starp ūdeņradi, sēru un skābekli nekā sērskābē, tad varam iegūt sēra paskābi, H_2SO_3 , kaut gan tajā ir tās pašas vielas.

Tā arī tā saucamajā normālajā cilvēkā pastāv pavisam noteiktas attiecības; es saku – tā saucamajā, jo izteikums "normālā cilvēkā" ir absolūti mietpilsonisks, filistiozs, jo tad domā, ka ir kāda robeža. Nu, noteiktās robežās šīs attiecības ir variablas. Bet ja tas pārsniedz noteiktu variabilitāti, un tā savukārt var būt individuāla atsevišķam cilvēkam, ja tas pārsniedz noteiktu robežu, tad iestājas anormālība, slimīgums. – Tātad ir tā, ka kādā orgānā iekšā sēž astrālais ķermenis un Es–organizācija, nevarot to aizpildīt noteiktās attiecībās un nevar izsniegties pāri orgānam tā, kā mēs vakar to atzinām par nepieciešamu fiziskajam ķermenim. Ja tagad astrālais ķermenis un Es iestrēgst kādā noteiktā orgānā, tad šajā orgānā iekšā ir pārmērīgs astrālais ķermenis un pārmērīga Es–organizācija, tad iekšā nav piederīgais daudzums, bet gan ir sastrēdzis daudzums, pārmērīgs daudzums, un orgāns tādēļ kļūst tāds, ka tam ir jāsajūt, jāizjūt astralitāti. Ja iekšā ir pareizais daudzums astralitātes, tad orgāns šo astralitāti nesajūt. Jo orgānam ir jāsajūt katru orgānam nepiederīgu astrālā ķermeņa un Es–organizācijas darbību. Ja kaut kas nepāriet apziņā, iestrēgst, tā ka tur ir pārmēru liels daudzums astralitātes un Es–organizācijas, kas nepāriet apziņā, tad rodas krampji. Un līdz ar to jums jau ir dotas blakus izpausmes, apziņas traucējumi. Apziņas traucējumiem ir jāiestājas vienmēr tad, ja runa ir par kādu orgānu, kam vispār ir sakars ar apziņu. Ja runa ir par kādu orgānu, kam nav tieša sakara ar apziņu – ir arī šādi orgāni, kam ir nevis tiešs, bet gan inverss sakars ar apziņu, kas ir aiztures orgāni – tad rodas nevis bezapziņa, bezsamaņa, bet gan sāpes. Sāpes ir paaugstināta, nevis pavājināta apziņa. Krampju stāvoklis kā tāds jau nav sāpīgs, tas vienkārši ir fakts; tas, kas var iestāties kā sāpes, tad ir tas, kas iestājas, ja sastrēgums notiek kādā aiztures orgānā, nevis apziņu veicinošā orgānā, bet gan apziņu aizturošā orgānā. Tad iestājas paaugstināta apziņa, sāpes. Tā ir sāpju būtība.

Tagad, līdz ar to mēs esam aptvēruši visas tās vājprāta formas, arī bērna organismā, kas ieplūst epileptiskajā vai epileptoīdajā, ko mēs pārrunāsim precīzi, bet vislabāk individuālos gadījumos.

Bet tagad jūs viegli sapratīsiet, ka šī lieta var būt arī citāda. Tā var būt tāda, ka kāds orgāns ir tāds, ka tā virsma nevis aiztur Es–organizāciju un astrālo ķermeni, bet gan šī virsma laiž cauri pārāk daudz, ka zināmā mērā orgāns neaiztur sevī pietiekami savam paša patēriņam, tā ka te astralitāte, pie kuras pieder arī Es–organizācija, nevis iestrēgst, bet gan zināmā mērā pārāk viegli izplūst pāri orgānam (skat. 6. ilustr.). Varētu teikt, ka virsma ir pārāk caurlaidīga astralitātei un Es–organizācijai, orgāns iztek, ir caurs attiecībā uz savu astralitāti un Es–organizāciju. Tad mēs ar imaginatīvu apziņu redzam orgānu izstarojam, tas izplūst. Šāds izplūstošs orgāns vienmēr ir saistīts ar sekrēcijas fizisko korelātu, kas, dabiski, zināmiem orgāniem neparādās stipri, bet kas pilnībā var parādīties arī pamanāmi. Mums par to būs jārunā. Redziet, tad mums, ja tas attiecas uz bērna vecumu, ir darīšana ar parādību, kas var tikt dziedināta tikai tā, ka nostiprina astrālo ķermeni un Es–organizāciju, tā teikt, ienes atpakaļ orgānā.

Nu, pie kādām formām, pie kādiem ārēji uztveramiem simptomu kompleksiem tad noved šāds iekšējs veidojums? Te mēs nonākam pie nodaļas, kur bērna vecumā parādās kaut kas cits nekā pieaugušajiem. Te mēs nonākam pie vājprāta formām, kam cilvēka attīstības laikam no dzimšanas līdz dzimumbriedumam ir jāpieņem īpašas formas, te mēs nonākam pie histēriskā vājprāta formām. Šajās histēriskā vājprāta formās mūsdienās dzīvo visas ārējās zinātnes neskaidrības. Tajās dzīvo visa nelietīšķā frāžainība. Tas sākas jau ar pašiem pirmajiem apskatiem, kas ir par šo lietu; jo dabiski, ka kaut kādā veidā pēc šodienas uzskatiem šo histērisko vājprātu vairāk vai mazāk sasaista ar dzimumdzīvi. To pat apraksta formās, par kurām ziņo, ka tās vairāk nekā ar vīrieša dzimumdzīvi ir saistītas ar sievietes dzimumdzīvi. Ne jau vārdu apzīmējumi te ir galvenais. Kādus gadījumus ar to ietver, vai tie pelna apzīmējumu histēriskais vājprāts, kā to domā, vai ar to ir jāaptver daudz lielāku kompleksu, tas ir galvenais.

Bet šī lieta ir tāda, ka bērnam līdz dzimumbriedumam īstenībā vienkārši nevar būt šī vājprāta forma, ko viņam pieraksta, ja ar histēriju domā par dzimumu, bet gan vispār bērnam viņa pirmajos dzīves posmos var būt kaut kas, ko es aprakstīju kā astrāliskā ķermeņa un Es–

organizācijas izsniegšanos pāri kādam orgānam. Tikai tas viņam var būt. Mums ir jāatsakās no visiem aprakstiem, kas pastāv histēriskā vājprāta aptveršanai, jo visos šajos aprakstos jau ir ietverts tas, ka tajos tiek domāts vispārējākiem jēdzieniem; bet ja tajā domā zināmos vispārējos jēdzienos, tad apraksts kļūst aplams. Un tā mūsdienās daudzi apraksti psihiatrijas jomā ir vienkārši aplami. Kaut ko tādu nedrīkst darīt, ko mūsdienās tieši dara.

Paskatīsimies, kas tur ir īstenībā. Bērns, kā es vakar teicu, ar grūtībām aptver ār pasauli. Viņš ar grūtībām aptver līdzsvara stāvokli ar šķidrumu, līdzsvara stāvokli ar gaisu, atšķirības siltumā, atšķirības gaismā, atšķirības ķīmismā, atšķirības vispārējā pasaules dzīvē, to viņš tā vietā, kā tas ir ar epileptisko vājprātu, kad to aptver par vāju, aptver pārāk stipri; viņš visur ir iekšā apkārtņē, smagumā, siltumā, visur viņš ir iekšā ar savu astrālo ķermeni un Es, un aptver visu tik intensīvā veidā, kā īstenībā tā saucamajam normālajam bērnam tas nav iespējams. Kas tad rodas?

Nu, jums tikai atliek iztēloties, ka kaut kur esat ievainojuši ādu un ņemat kādu lietu ar ievainoto virsmu, ar vietu, kur āda ir noberzta, kur tā ir tik jūtīga. Jūtīgi tur jūs esat tādēļ, ka tur ar savu iekšējo astrālo ķermeni jūs pārāk stipri nonākat saskarē ar ār pasauli. Ar savu astrālo ķermeni un Es–organizāciju saskarē ar ār pasauli drīkst nonākt tikai zināmā pakāpē. Bērns, kam astrālais ķermenis jau no paša sākuma ir iznests ārā, smalkā veidā visas lietas aptver tā, it kā būtu ievainots. Līdz ar to pilnīgi pašsaprotami rodas hiperjūtīguma pārdzīvojums, hiperjūtīga attieksme pret visu apkārtni. Šāda cilvēciska būtne sajūt apkārtni daudz spēcīgāk, daudz intensīvāk, daudz spēcīgāk arī atspoguļo to sevī. Tādēļ arī rodas priekšstati, kas rada sāpes. Tajā mirklī, kad pret tiem attīsta gribu, pieskaras kaut kam, pret ko ir pārjūtīgs. Apzinātajās daļās rodas kāds īpatnējs fakts, kad attīsta gribu: rodas pārāk liela apzinātība gribas attīstīšanā, liekot lietā gribu rodas sāpes, šīs sāpes rodas rašanās stadijā, Status nascendi. Gribas tās aizturēt. Tas notiek intensīvi. Ir raustīgs, nedrošs rīcībā, jo grib aizturēt sāpes.

Redziet, te iegūst aprakstus, kas pavisam noteiktā veidā ieplūst dzīvē. Te jūs iegūstat aprakstu par to, kā bērns grib kaut ko darīt, un lieta ir tāda: viņš sajūt savas sāpes un nevar to darīt, bet tā vietā, lai dvēseles dzīve izplūstu darīšanā, tā izveido briesmīgi spēcīgu iekšēju pārdzīvojumu, no kura viņš pats ar šausmām novēršas. Viņš šausmās novēršas pats no sevis. Vai arī, ja runa nav par rīcību, bet gan par maskētu rīcību, kas atrodas priekšstatu dzīvē – proti, tur arī līdzī dzīvo griba – ja runa ir par rīkošanos priekšstatu dzīvē, kad būtu jāattīsta priekšstatus, tad var būt, ka priekšstati tajā momentā, kad tiem būtu jārodas, zināmās slimības formās izsauc bailes un nevar rasties. Katrs tāds priekšstats, kas momentā, kad tam būtu jānonāk apziņā, rašanās momentā izsauc bailes, katrs šāds priekšstats vienlaicīgi izraisa, ka zem tā attīstās sajūtu dzīve, Sajūtas uzpuņķojas, tad vienmēr sākas depresīvs stāvoklis. Sajūtas, ko nav aptvēris priekšstats, ir depresīvas; depresīvas nav tikai *tās* sajūtas, ko tūdaļ, kad tās rodas, aptver priekšstatu dzīve.

To, ko apraksta, izejot no šīs lietas, var redzēt, un tas, pamatā ņemot, jau ir simptomu komplekss. Ja tā tad mācās izzināt šādas anormalitātes būtību, tad to var tieši redzēt apskatā. Tas ir tas, par ko ir jābūt runai, kad garazinātne ar saviem uzskatiem iesniedzas šajās praktiskajās dzīves jomās. Tur tiem, kas grib iejaukties, aprakstiem ir pilnīgi jāpamet abstrakcijas, pilnīgi jāieplūst dzīvajā, tā lai aprakstu ieplūstu tur, kur tad tas, kam ir šis apraksts, redzētu to slimajā. Un te jūs skaidri redzat to, kas notiek: kāda orgāna vai orgānu kompleksa izplūšana astralitātē vai Es–organizācijā.

Pavisam rupja izpausme bērnam, kas zināmā mērā ārēji uzsvērti izteiks šo simptomu kompleksu, būs slapināšana gultā. Tas ir pavisam pašsaprotami. Bet tikai tad bērna slapināšana gultā nonāk savā pareizajā perspektīvā. Tās cēlonis ir šajā faktā. Jūs tā tad visur, kur runa ir par slapināšanu gultā, pieņemt priekšnosacījumu: tur izplūst astrālais ķermenis. Jo jebkura veida izdalīšanai un nodalīšanai ir darīšana ar astrālā ķermeņa un Es–organizācijas darbību. Tai ir jābūt kārtībā, ja grib, lai būtu kārtībā visi izdalījumi un atdalījumi.

Tagad mēs savukārt varam teikt, ka tātad Es–organizācija un astrālais ķermenis caur fizisko ķermeni ir saistīti ar parastajiem tā saucamajiem četriem elementiem, ka ēteriskajā ķermenī Es–organizācija un astrālais ķermenis vairāk ir saistīti ar augšējiem elementiem, ar daļu siltuma, ar gaismu, ar ķīmismu un ar vispārējo pasaules dzīvību. Ja tātad izteicienus, kas var būt ļoti raksturīgi, paplašina uz garīgo, kā tas agrāk notika instinktīvajā gaišredzībā, kur vēl tik stipri neatšķīra fizisko no garīgā, tad var teikt: pastāv bērna dvēselisks ievainojums. Un šis bērna dvēseliskais ievainojums kā augstāks jēdziens aptver visu to, kas parādās, izpaužas. Un, ja šis dvēseliskais ievainojums tieši ar dziedniecisko pedagoģiju nevar tikt izlabots, tad līdz ar dzimumbriedumu parādīsies šī ievainojuma sievišķā vai vīrišķā forma. Sievišķajai formai tad būs histēriskā raksturs, kā tas ir apzīmēts, kamēr vēl bija par to uzskats; vīrišķajai formai ir cits veidojums, ko mēs arī varam pārrunāt, bet kas parādās citā veidā.

Tā jūs visur tātad tiekat novesti pie tā, visur, kur ir vērojams epileptiskajam vai epileptoīdajam vājprātam pretējais, visur pievērst uzmanību tam, kādi ir izdalījumi. Jūs tiekat novesti pie tā, lai kārtīgi ievērotu it īpaši bērna svīšanas apstākļus. Proti, jums rūpīgi būs jāpievērš uzmanību tam, vai, kad jūs gribat bērnam kaut ko iemācīt, tātad gribat izsaukt priekšstatus, vai iekšējā ievainotība pret priekšstatu izpaužas svīšanā. Pie tam pastāv zināmas grūtības. Parastos apstākļos jūs domāsi, ka, ja nu ir izsaukts šāds iekšējs stāvoklis, tad tūdaļ pēc tam arī varēs novērot svīšanu. Tas zināmos apstākļos var tā būt, bet tam ne vienmēr tā ir jābūt. Jo te parādās tas īpatnējais, ka tas, kas pastāv kā iekšējas bailes vai iekšēja aizturēšana, iekšējas ievainotības sajūta, neiedarbojas tā, kā kāds ārējs ievainojums, bet gan tas, kas tur rodas, vispirms cilvēkā tiek sagremots un dažreiz vēl veic cilvēka iekšienē visdīvainākos ceļus un ne jau tuvākajā laikā, bet gan kuriozā veidā izpaužas ārēji tikai pēc zināma laika, nākamo trīs līdz trīssarpus dienu gaitā. Visā, kas iestājas ar astrālā ķermeņa un Es–organizācijas palielināšanos, ir darīšana ar to, kas normāli iestājas ar astrālā ķermeņa un Es–organizācijas palielināšanos pēc nāves. Ja runa ir bijusi par sastrēgumu, tad iestājas miršanai pretējais. Epileptiskajā ir vērojams mēģinājums aizsprostot dzīvību organismā, atdarināt anormālos apstākļos ieslīdēšanu fiziskajā ķermenī kāpjot lejā. Stāvokļos, par kuriem mēs runājam tagad, ir darīšana ar tā atdarināšanu, kas notiek mirstot: astrālais ķermenis un Es izplešas līdz ar dzīvības izplūšanu pēc nāves. Ar to te ir darīšana.

Ja ir šī sajūta, tad pamazām un pakāpeniski iemācās to, kas ir svarīgi šādu gadījumu novērošanai: dabū tādu kā ožas orgānu tam, kas notiek bērnam, saož šo izplūšanu. Proti, to patiešām īstenībā saož. Un tas jau ir piederīgs šo lieti ezotēriskajai daļai, ka iegūst ožas sajūtu tam, ka auriskais tad šādiem bērniem ož citādi nekā normāliem bērniem. Un tiešām: kaut kas viegli liķveidīgs ir šādu bērnu auriskajos izsvīdumos. Bet līdz ar to jūs redzat, ka tā tas ir, parādās arī šīs miršanas blakusizpaušmes, proti, šī svīšana viena vai otra iemesla dēļ. Tas var parādīties nākamo trīs dienu gaitā, aptuveni tajā laikposmā, kurā arī pēc nāves parādās atskats, kad notiek astrālā ķermeņa un Es–organizācijas palielināšanās.

Jums tātad, vadoties no šādas atziņas, ir jāpieradinās turēties pie kaut kā, ko esat pamanījuši šāda bērna priekšstatu vai gribas kopsakarībā, un tad jums ir jāseko bērnam nākamās trīs līdz četras dienas. Tad jūs atklāsi, vai tiešām pastāv anormālās dvēseles dzīves forma, par kuru es tikko runāju. Tad jums jau ar pavisam atbilstošiem priekšnosacījumiem rodas jautājums: kā man apieties ar šādu bērnu?

Šāds bērns nāk man pretī tā, ka katrā darbībā, ko viņš dara, viņa dvēsele jau ir atklāti priekšā. Viņa dvēsele ieplūst līdzī visā tajā, ko bērns ap mani dara. Jūs apjēdzat, ka šādā gadījumā, kad zināmā mērā bērna dvēsele pludo pie jums, audzināšana pavisam īpaši ir atkarīga no tā, ko nu audzinātājs no savas puses savā dvēseles konstitūcijā, visā savā noskaņojumā var dot bērnam pretī, viņam pašam kaut ko darot, kaut kā rīkojoties. Pieņemsim, ka jūs esat nedrošs, raustīgs audzinātājs, tāds cilvēks, kas nemitīgi rīkojas tā, ka ar to, ko dara, citiem cilvēkiem izsauc šoku. Šī rakstura īpatnība, šī cilvēciskā temperamenta īpatnība ir dzīvē daudz izplatītāka nekā domā. Tā bieži ir ārkārtīgi izplatīta skolotāju vidū. Ja drīkstētu lietot vienu triviālu izteikumu: vai

vairums skolotāju mūsdienās nav zaķpastalas? Šīs nedrošās būtnes, kas rīcībā nemitīgi met kūleņus! Tam tā ir jābūt, jo izglītošana semināros ir tāda, kāda tā ir. Izglītošana semināros mūsdienās ir tāda, ka tā patiešām hipertrofē to, kam cilvēkā būtu jātiek ienestam. Galvenais, semināristi nedrīkst – un tā kā man šodien ir uzdevums runāt tikai par skolotāju semināriem, tad pārējie netiek apskatīti – galvenais, semināristi skolotāji nekad nedrīkst tikt pakļauti eksāmeniem. Jo eksāmens jau ir tas, kas rada noskaņojumu šī raustīguma radīšanai.

Te jūs tūdaļ redzat, kādā īpatnējā stāvoklī nonāk, ja šīs lietas ir jāattīsta no pašas dzīves. Runa ir par Lauenšteinas institūta ierīkošanu nepilnvērtīgiem bērniem. Pēc policejiskās likumdošanas tiem, kas pārņems šo institūtu, būtu jāiesaka, lai viņi nokārto savus eksāmenus. Vismaz vienam to ir jāizdara. Bet tas ir pavisam nelietišķi, jo, pats par sevi saprotams, ka tas ir līdzeklis kļūšanai nedrošam, raustīgam. Tas ir kaut kas tāds, ko pavisam sausā nozīmē vienkārši ir jāatzīst, citādi iet pa pasauli kā ar aizsietām acīm. Tātad nekas cits neatliek, kā pēc eksāmena atkal atradināties no raustīguma. Vairums to nedara.

Tātad bērna apkārtņē ir jāizvairās no visa, kas izsauc klusu šoka iedarbību, ja tas nāk no skolotāja neapzinātā, no temperamenta. Kāpēc? Jo tam pilnīgi ir jābūt skolotāja rokās, pilnīgi no viņa apziņas, patvaļīgi, izsaukt šādas šoka iedarbības. Jo tas dažreiz šādiem stāvokļiem ir vislabākais līdzeklis. Bet tas iedarbojas tikai tad, ja to nedara aiz ieraduma; tas iedarbojas tikai tad, ja ar bērnu to izpilda ar pilnu apziņu, caurcaurēm novērojoši.

Jums tātad, ja pamanāt bērnam šādu simptomu kompleksu, ir jāņem bērnu, un – tagad jūs viņam mācāt kaut ko rakstīt, lasīt vai gleznot – bet tagad, ko darīt? Jūs tātad ļaujiet bērnam tikt tik tālu, cik viņš pēc sava īpašā veidojuma var tikt. Kādā noteiktā punktā jūs mēģiniet likt visam darba tempam pāriet ātrākā tempā. Līdz ar to bērns būs spiests nevis ļaut atkāpties ievainotībai, bet gan bailēm pret ievainotību, jo jūs taču esat bērna priekšā un līdz ar to bērnam ir jāiekāpj bailīgumā. Bet līdz ar to, ka viņam šajā momentā ir jāiekāpj bailīgumā, ka bērns tagad ieiet mākslīgi izsauktā iespaidā, kas novirzās no iepriekšējā iespaida, ar to, ka ieiet šādā iespaidā, viņš stiprina to, kas grib izplūst viņa iekšējā, konsolidē to. Un ja jūs ko šādu sistemātiski ar bērnu izpildāt atkal un vienmēr atkal, tad iestājas Es un astrālā ķermeņa konsolidēšanās. Tikai jūs nedrīkstat pagurt, jums to jādara atkal un vienmēr atkal, jāsaņem visas mācības tā, ka tās metodiski norisinās tā, ka zināmās vietās vienkārši novirzās. Tam jums mācībām ir jābūt pašā rokās. Ja jums ik pēc trīsceturtdaļstundām ir cits priekšmets, tad jūs šajā virzienā neko nevarat ieplānot. Jūs varat izveidot mācības anormāliem bērniem, ja strādājat uz tā pamata, ko mēs ieviesām valdorfskolā, uz ciklu mācību pamata, kur tātad galvenajās mācību stundās vairākas nedēļas tiek turpināts viens vienīgs mācību priekšmets, kur tātad vairāku nedēļu garumā ir iespēja starp astoņiem un desmitiem strādāt bez stundu plāna; kad var darīt, ko grib, ko tieši metodiski atzīst par pareizo.

No šāda pedagoģiska pamata jūs tagad arī varat izstrādāt to, ko jums tad ir jādara anormālajiem bērniem. Tur jūs tad varat ienest šo metodi, kas nemitīgi nosaka mācību pārveidošanu, mācību tempa maiņu. Un ar šādām lietām jūs ārkārtīgi stipri iedarbosieties uz dziedzeru sekrēciju un līdz ar to uz astrālā ķermeņa konsolidēšanos bērnam. Jums tikai pie tam ir jābūt zināmai rezignācijai; jo pasaule nepamanīs, kur ir iestājusies dziedināšana, ja bērni ir tikuši ārstēti tā, ka bērni ir kļuvuši veseli. Pasaule pamanīs tikai, ka atsevišķā gadījumā dziedināšana nav notikusi, jo dzīvē vienmēr kļūšanu normālam uzskata par kaut ko pašsaprotamu. Bet kļūšana normālam it nemaz nav kaut kas pašsaprotams. Tas ir viens.

Jūs tātad redzat: ja ar epileptisko un epileptoīdo vājprātu runa bija par to, ka vairāk jāķeras pie manuāliem un morāliem pasākumiem, kā es to iztirzāju vakar, tad ar šo vājprātu, ko es apskatīju šodien, galvenokārt runa ir par to, lai izveidotu didaktiskas metodes, kas var apkarot šo lietu. Izsaukt šo šoka iedarbību, tas ir viens. Otrs ir: rūpīgi novērot, kā mainās stāvokļi starp depresiju un sava veida mājīgu iedarbībām, jautrības–prieka uzplūdumiem.

Jo, kāpēc tad šīm slimības formām rodas maiņa starp depresijas stāvokļiem un mānijveida stāvokļiem? Tā nepārtraukti notiek tādēļ, ka bērns iekšēji ir ievainots un ilgojas vispār neļaut attīstīties gribai. Ja griba nesāk darboties priekšstatu dzīvē, tad rodas depresīvie stāvokļi. Savukārt, kad tas ilgi ir tā noticis un kad bērns vairs nevar to aizturēt, bet viņam reiz ir jāizlādējas, tad rodas, jo tiek atspiesta atpakaļ iekšējā ievainotība, jo bērns izplūšanā astrālajā var izplūst pilnīgi, paaugstināta labsajūta, un tad mainās stāvokļi starp skumjām un jautrību, ko ir rūpīgi jānovēro tieši tādām bērnam, kas ārēji uzrāda pārējos simptomus: svīšanu, slapināšanu gultā.

Jo tagad didaktiku ir jāiedzen tieši šajos mainīgajos stāvokļos. Pieņemsim, ka mums ir bērna depresīvais stāvoklis. Mēs šādam depresīvam stāvoklim tiksim klāt tajā acumirkļī, kad bērnam radīsies sajūta: mēs esam patiešām spēcīgi saistīti ar viņa iekšējo, mēs viņu saprotam. Bet bērnam, tā kā runa ir par sava veida hipertrofētu priekšstatu un gribas dzīvi, tieši ir nepieciešamība nepārdzīvot līdzdalību tikai skumīgumā. Ja mēs tikai esam vienādi noskaņoti ar bērnu un kļūstam skumīgi, tad tas bērnam neko nedod. Bet bērns no tā kaut ko gūs tikai tad, ja mēs esam izauguši stāvoklim, kuru mēs varam izjust līdzī, un varam iedarbīgi mierināt bērnu, kad bērns saņem iedarbīgu mierinājumu.

Te audzinātājam, kurš saprotoši var iedziļināties šajās lietās, būs jāapgūst kaut ko tipisku. Viņš, piemēram, zinās, ka viens nemitīgs priekšstats šādiem bērniem ir tāds, ka viņi domā, ka viņiem būtu kaut kas jādara, bet viņi to nevar. Tas ir komplicēts priekšstats, bet ir jāvar to studēt: jums būtu kaut kas jādara, bet jūs to nevarat, jums tas tomēr ir jādara, tad iznāk citādi, nekā jūs gribējāt to darīt. Pārbaudiet dvēseles dzīvi šādiem bērniem, par kuriem es runāju, un virzieties tieši uz to, lai notvertu dvēseles dzīvē to, ko var apzīmēt šādi: es gribu kaut ko darīt: es īstenībā to nevaru; bet man tas tomēr ir jādara – tāpēc iznāks citādi, nekā tam jābūt.

Šajā priekšstatu kompleksā burtiski dzīvo visa bērna slimība. Bērns sajūt, jūt šo īpatnējo konstitūciju, kas pastāv astrālā ķermeņa un Es–organizācijas izplūšanā. Tas pats jau iedarbojas tā, kā astrālā ķermeņa iedarbošanās ārā pasaulē. Es gribu kaut ko darīt – bet bērns zina, ka tūlīt tad saskarsies ar ārējo pasauli, tās aģentiem. Te ir ievainojums, tas sāp; un viņam nākas sajūst: es īstenībā to nevaru. – Bet tagad bērns zina: tam tomēr ir jānotiek. Man ir jāiziet ar savu astrālo ķermeni ārā pasaules aģentos. Tad es pārvaru šo 'nē', saņemu to rokās; tad es esmu tik neveikls ar savu izplūstošo astrālo ķermeni; iznāk citādi, jo es nevaru pilnīgi būt tajā klāt. Ķermenis izplūst pārāk stipri.

Tieši šādos bērnos visbrīnumainākajā veidā var pamanīt, ko zemapziņa, kas iesniedzas sajūtu dzīvē, īstenībā dara. Tā ir tik briesmīgi gudra, izveicīga. Tā iespējā visskaidrākajos jēdzienos to, kas norisinās iekšējā konstitūcijā un attiecībās starp cilvēku un apkārtni. Tas atraisās zemapziņā, tikai nepaceļas apziņā. Tā var teikt: ir droši jāķeras pie tā, lai šādus iekšējus neapzinātus priekšstatu kompleksus bērnam atklātu. – Un tagad: tas parādās. To pamana. Tas notiek gandrīz katru reizi, kad bērnam būtu kaut ko jāsāk ārējā rīcībā vai domāšanā darīt. Tas ir klāt gandrīz katru reizi. Iejaucieties šajā momentā tā, ka jūs maigi un viegli darāt līdzī to, ko būtu jādara bērnam, tā ka jūs zināmā mērā katru rokas kustību jūtat savā roku kustībā, tad bērnam būs sajūta, ka otra daļa tiek koriģēta ar to, ko jūs darāt. Bet dabiski, ka bērnam nekas netiek no tā, ja jūs tiešām izdariat visu, ko būtu jāizdara bērnam. Jums ir jāiejaucas tikai fiktīvi. Jūs liekat bērnam gleznot, bet negleznojat pats, tikai kustīniet līdzī otu, tuvu kaimiņos, pavadot katru kustību. Jūs liekat bērnam iztēloties tā, ka jūs bērnu, tam veidojot savus priekšstatus, maigi vadāt, jums pēc iespējas labvēlīgi un skaidri darot līdzī to, ko jādara bērnam, blakus, glāstoši viņu dvēseliski pavadiet. Līdz pat šādām intimitātēm ar patiesu lietu stāvokļa novērošanu jūs varat atklāt, kas ir darāms.

Tagad mums vēl ir jāzina, ka tajā, ko var dot garazinātne, runa vienmēr var būt tikai par uzaicinājumu cilvēkam. Vienmēr tiecas pēc priekšrakstiem: to tev ir jādara tā un to tā. – Tas, kurš grib kļūt par audzinātāju anormāliem bērniem, tad nekad nav gatavs, tam katrs bērns ir

atkal jauna problēma, jauna mīkla. Bet viņš atklāj, ko darīt atsevišķā gadījumā, ja viņu vada bērna būtība. Tas ir neērts darbs, bet vienīgais reālais.

Tādēļ garazinātnes nozīmē tik ļoti tiek runāts par to, lai mēs kā audzinātāji viseminētākajā nozīmē nodarbotos ar pašaudzināšanu.

Mēs nodarbosimies ar vislabāko pašaudzināšanu, ja ar interesi sekosim slimības simptomiem. Ja mums ir sajūta: šāds slimības simptoms īstenībā ir kaut kas brīnumains. Bet nedrīkst arī izbazūnēt: vājprātīgie īstenībā ir dieva cilvēki. – To nedrīkst darīt mūsu laikos. Bet ir jābūt skaidram: ja parādās kāds anormāls simptoms, tad tas ir kaut kas, kas uzlūkojot to garīgi, ir tuvāk garīgajam kā tas, ko cilvēks dara savā veselajā organismā. Šo tuvāk–garīgajam–stāvošo tikai nevar izmantot atbilstošā veidā veselā organismā. Ja tas ir, tad tiek norādīts uz šādām intimitātēm.

Jūs redzat: ir tā, ka katrā jomā diagnostika un pataloģija ved pie patiesas terapijas, ja vien diagnostika spēj iedziļināties lietas būtībā.

Piektā lekcija

Dornaha, 1924. gada 30. jūnijs

Divi polāri pretējie cilvēka būtības locekļu izkārtojumi. Vēlāka paranoja un vāja vielmaiņas organizācija no ar sēru nabadzīga olbaltuma, no ar sēru bagāta olbaltuma pārāk stipra absorbcija un pazūdoši iespaidi. Sēra satura, resp., dzelzs satura pakāpe; seku stāvokļi un to ārstēšana. Jēdzienu un formu daudzveidība un jēgas attīstīšana par to. Ritmiska atkārtošana kā terapeitisks elements. Apiešanās ar bērniem, kas sliecas uz uzmācīgiem priekšstatiem. Diēta. Kustību sistēmā smagi un viegli dzīvojoši bērni un apiešanās ar tiem.

Jūs jau varējāt redzēt, ka zināmas anormālības dvēselē, dvēseles dzīvē, kas parādās kā saslimšanas simptomi, bērniem parādās dienasgaismā nenoteiktā veidā, lai tad vēlāk izveidotos noteiktā veidā. Un tā es varētu pievērst jūsu uzmanību tam, kā tas, kas vēlāk kļūst par histēriskām izpausmēm, bērna vecumā parādās pavisam īpatnējā, vēl nenoteiktā veidā. Bet, lai varētu pareizi spriest par īstenajām anormalitātēm bērna vecumā, tomēr ir uzmanīgi jāaplūko visu kopsakarību starp cilvēka pirmsdzimšanas dzīvi, kas, tā sacīt, ienes karmas impulsu fiziskajā dzīvē, un pakāpenisko bērna attīstību pirmajos divos dzīves posmos, varbūt pat pāri tam, cauri trīs pirmajiem bērna dzīves posmiem.

Te mēs šodien sagatavojoši vispirms vēl pārrunāsim kaut ko vairāk teorētisku, tad visu pārējo nepieciešamo varēsime pārrunāt ar praktiskiem piemēriem. Un Dr. *Wegmanes* kundze jau rīt agri vispirms nodos mūsu rīcībā kādu zēnu, ko mēs jau ilgāku laiku redzam ārstēšanā šeit klīniski-terapeitiskajā institūtā, un ar to mēs tad varēsime demonstrēt šo to pavisam īpaši raksturīgu.

Bet lai parādītu, ko jums vēl iepriekš ir jāzina, es gribētu shematiski nolikt jūsu priekšā cilvēka organismu, cilvēka totālo organizāciju (skat. 7. ilustr.). Es gribētu, lai viss kļūtu skaidrs, sekojošajā zīmējumā Es-organizāciju vienmēr zīmēt sarkanu. Tad astrālo organizāciju es gribētu zīmēt ar šo violeto, tad ēterisko organizāciju ar dzeltenu un fizisko organizāciju ar balto krāsu. Tātad papildēsime to, ko šodien apskatām, pavisam precīzi paturēt prātā, papildēsime šo lietu apskatīt pavisam precīzi. Proti, cilvēka organizācijā nav tā, ka mēs varētu teikt: te ir Es-organizācija, te ir astrālā organizācija, te ir ēteriskā organizācija, un tā tālāk – bet gan šī lieta ir tāda: iztēlojieties būtni, kura ir organizēta tā, ka Es-organizācija iesākumā atrodas ārpusē; ka tad tālāk uz iekšieni ir astrālā organizācija, tad nāk ēteriskā organizācija, un tad fiziskā organizācija. Tā ka mums zināmā mērā būtu būtne, kas savu Es-organizāciju prezentē uz āru, tālāk uz iekšu spiežas astrālā organizācija, tālāk uz iekšu ēteriskā organizācija un vistālāk uz iekšieni spiežas fiziskā organizācija (skat. 7. ilustr., vidū).

Noliksime tam blakus citu sakārtojumu, kur Es-organizācija mums būtu pavisam iekšienē, uz āru zināmā mērā starojoši astrālā organizācija, vēl tālāk uz āru ēteriskā organizācija, un vēl tālāk uz āru fiziskā organizācija (skat. 7. ilustr., augšā pa kreisi). Redziet, tagad mums ir divas polāri, tā sacīt, pretējas būtnes. Ja jūs uzlūkojat šīs polāri vienu otram pretējās būtnes, tad varat teikt: otrā būtne uz āru rādīs stipri fizisku organizāciju, kurā vēl iespējamas ēteriskā organizācija, tad vairāk uz iekšieni pazudīs astrālā un Es-organizācija. – Bet tagad tādēļ, ka tas tā ir, konfigurācija var nedaudz mainīties. Tā konfigurācija, ko es te uzzīmēju otrajā vietā, var būt tāda: mums fiziskā organizācija zināmā mērā var būt uz augšu pilnīgi izveidota un uz leju atvērta, neizveidota līdz galam. Tad savukārt ēteriskā organizācija mums uz leju var būt izveidota nedaudz spēcīgāk nekā fiziskā organizācija, bet tomēr vēl ne līdz galam izveidota. Astrālā organizācija mums var būt uz leju izklīstoša, un Es-organizāciju zināmā mērā ejoša kā sava veida pavedienam uz leju. Jo tas, kas te shematiski ir iekārtots lodes formā, var pilnībā parādīties tā (skat. 7. ilustr., apakšā pa kreisi).

Bet tagad es gribu padarīt šo lietu vēl uzskatāmāku, uzzīmējot šo Es-organizāciju te jums tā, tai virsū astrālo organizāciju, ēterisko organizāciju un fizisko organizāciju. Un tagad

pievienosim otro būtni. Šo otro būtni pieslēgsim tā, ka Es–organizācijai, kas ir te ārā, ļausim būt nedaudz konfigurētai; tātad tā vietā, lai zīmētu apli, es ļauju aplim būt nedaudz konfigurētam. Tā taču vienmēr ir dabas būtņu veidojumā, pasaules būtnēm vispār, ka tas, kas ir lodveidīgs, apaļš, tas dažādos veidos konfigurējas. Tālāk uz iekšieni man tagad Es–organizācijai ir jāpieslēdz astrālā organizācija, vēl tālāk uz iekšieni ēteriskā organizācija un beigās pavisam iekšā jānoliek fizisko organizāciju (skat. 7. ilustr., pa labi). Un jums viena, pirmā būtne, ir pārveidota cilvēka galvā. Otra būtne jums ir pārveidota cilvēka vielmaiņas–locekļu būtnē. Un patiešām, īstenībā ir tā, ka cilvēka galvas organizācijā mums ir tas, kur Es paslēpjas iekšienē, astrālais ķermenis salīdzinoši arī vēl slēpjas iekšienē, un uz ārpusi konfigurēti parādās un dod formu sejai fiziskais ķermenis un ēteriskais ķermenis.

Turpretī vielmaiņas–locekļu sistēmā jums šī lieta ir tā, ka īstenībā ārpusē visur siltuma un spiediena jūtīgumā vibrē Es, un, no Es izejot, uz iekšieni vibrē astrālais ķermenis, tad tālāk uz iekšieni paliek ēteriskāk, un stobrkaulos iekšā kļūst fiziski.

Tā ka mums centrifugāli, no Es uz fizisko ķermeni uz ārpusi, ir galvas organizācijas sakārtojums, centripetāli, no ārienes uz iekšu, no Es uz fizisko, ir sakārtota vielmaiņas–locekļu organizācija. Un nemitīgi plūstoši sajaucoties, tā ka vispār nevar zināt: vai tas ir no ārpusē uz iekšieni, vai no iekšienes uz āru, tāds pa vidu ir ritmiskās sistēmas sakārtojums. Ritmiskā sistēma ir pa pusei galva, pa pusei vielmaiņas–locekļu sistēma. Kad mēs ieelpojam, tā vairāk ir vielmaiņas–locekļu sistēma, kad mēs izelpojam, tā vairāk ir galvas sistēma. tā ka starp sistoli un diastoli tā lieta norisinās tā, ka var teikt: galvas sistēma – locekļu sistēma = izelpošana – ieelpošana. Tagad jūs tātad redzat, ka mēs, kā starpniekam esot ritmiskā organisma vidējai daļai, īstenībā nesam sevī divas pilnīgi polāri pretējas būtības. Kas no tā seko? No tā seko kaut kas ārkārtīgi svarīgs.

Iedomājaties, ka mēs kaut ko uzņemam caur galvu, kā uztverot cita runāto, kaut ko uzņemam caur galvu, tad tas vispirms nonāk iekš Es, iekš astrālā ķermeņa. Bet visas lietas organismā atrodas mijiedarbībā, un tajā acumirkli, kur te kaut kas tiek ieskandināts, no iespaida vienā Es–organizācijā, tas ievibrē arī pārējā Es–organizācijā, un tajā acumirkli, kad kaut kas ieskanas vienā astrālajā organizācijā, tas izvibrē arī cauri pārējai astrālajai organizācijai. Ja tas tā nebūtu, mani mīlie draugi, mums nebūtu nekādas atmiņas, jo visiem iespaidiem, ko mēs gūstam no ārpusē, ir to spoguļattēli vielmaiņas–locekļu organizācijā; un ja man ir kāds iespajds no ārpusē, tad tas pazūd no galvas organizācijas, kas ir sakārtota centripetāli no fiziskā uz Es uz iekšu. Es visu laiku ir jāsauglabā modru, tas nevar stundām ilgi paturēt vienu vienīgu iespaidu, citādi tas kļūtu identisks ar šo iespaidu. Bet apakšā paliek iespajdi, un no turienes tiem atkal ir jāceļas augšā, kad atceras.

Bet ja jūs to apdomājat, tad dabūjat sekojošu iespēju: visa apakšējā sistēma, kas ir polāri pretēja augšējai sistēmai, cilvēkā var būt izveidota pārāk vāji. Tad notiek iespajdi. Šie iespajdi neiespiežas pietiekami dziļi apakšējā sistēmā. Es saņem iespajdu. Ja viss ir normāli, tad tas iespiežas apakšējā sistēmā, un tiek pacelts augšā tikai atceroties. Ja sistēma apakšā, Es–organizācija, kas ir izvietota pavisam perifēriski, ir par vāju, ja iespajdi neiespiežas pietiekami stipri, tad nepārtraukti tas, kas nenonirst lejā Es–organizācijā, staro atpakaļ uz augšu, staro iekšā galvā.

Mums ir kāds bērns, kurš ir tā organizēts. Mēs viņam reiz, teiksim, esam pirmo reizi parādījuši pulksteni. Tas viņu ir interesējis. Bet viņa locekļu organizācija ir pārāk vāja. Tad iespajds nenonirst lejā, bet gan staro atpakaļ. Tagad es nodarbojos ar bērnu, bet viņš nepārtraukti saka: pulkstenis ir skaists. – Tikko es esmu ticis pāris vārdus tālāk, kad viņš jau atkal saka: pulkstenis ir skaists.– Tas nāk atpakaļ. Uz šādām iezīmēm, kas dažreiz izpaužas tikai pavisam klusi, bet kas ir ārkārtīgi svarīgas, mums ir jāvērs uzmanību bērna audzināšanā. Jo, ja mēs nepaveiksim to, lai stiprinātu vājo locekļu–vielmaiņas sistēmu, tad tas kļūs arvien spēcīgāk izteikts, šī atpakaļatlēkšana, un vēlākajā dzīvē parādās tā paranoīdā saslimšana, kas ir saistīta ar

uzmācīgiem priekšstatiem. Tad tas kļūst par sastingušiem, konsolidētiem uzmācīgiem priekšstatiem. Viņš zina, ka tie pavisam nepareizi iekļaujas dvēseles dzīvē, bet nevar no tiem atbrīvoties. Kāpēc viņš nevar tos atraidīt? Jo tur augšā ir apzinātā dvēseles dzīve, bet neapzinātais apakšā ir nepārvaldīts, tas atgrūž atpakaļ zināmus priekšstatus, un parādās uzmācīgie priekšstati.

Jūs redziet, te mums ir darīšana ar pārāk vāji izveidotu vielmaiņas–locekļu sistēmu. Ko tas nozīmē? Par vāju izveidota vielmaiņas–locekļu sistēma ir tā, kas kavē to, lai olbaltumvielas cilvēka organismā saturētu pareizo daudzumu sēra. Tātad vielmaiņas sistēma, kas attīsta ar sēru nabadzīgu olbaltumu. Tas var tā būt. Tur ir spēkā cita stohiometrija nekā parasti. Tad iestājas tas, ko es tagad aprakstīju, ka bērna organismā piesakās šie uzmācīgie priekšstati.

Bet var jau būt te arī apgrieztais. Vielmaiņas–locekļu sistēma var būt noskaņota tā, ka tai ir pārāk spēcīga pievilksnās pret sēru: tad olbaltums kļūst pārāk bagāts ar sēru. Tad mums olbaltumā ir ogleklis, skābeklis, slāpekļis, ūdeņradis un attiecībā pret to pārāk daudz sēra. Tad mēs dabūjam vielmaiņas organizāciju, ko vielu salikums, kas tajā ir, ietekmē tās atklāsmē tā, ka ir tieksme nevis visu grūst atpakaļ, bet gan tieši pretēji: pārmērīgā sēra daudzuma dēļ iespaidi tiek pārāk stipri absorbēti, tie tur pārāk stipri ieperinās. Tas ir vēl kaut kas cits nekā sastrēgšana uz orgānu virsmas, ko es aprakstīju iepriekš. Sastrēgšana izraisa krampju stāvokļus. Bet te mums ir darīšana nevis ar sastrēgšanu, bet gan ar iespaidu iesūkšanu. Un sekas tam ir, ka iespaidi pazūd. Mēs nosakām, ka bērnam rodas iespaidi, bet nevaram neko darīt: zināmi iespaidi, pēc to īpašā veidojuma, pazūd ar sēru bagātajā olbaltumvielā. Un tikai tad, ja mēs tiekam tiktāl, lai šos iespaidus atkal dabūtu ārā no sēru saturošās olbaltumvielas, mēs ienesam zināmu līdzsvaru garīgi–dvēseliski–fiziskajā organismā. Jo šī iespaidu pazušana sēra saturā patiešām izraisa augstākā mērā neapmierinošu dvēseles stāvokli, jo tas iekšēji uzbudina. Viegli, maigi tas uzbudina, izraisa iekšēji visā organismā smalku nodrebēšanu.

Redziet, es bieži esmu teicis: psihoanalīze ir diletantisms kvadrātā, jo psihoanalītiķis nepazīst ne dvēseli, ne garu, ne ķermeni, ne ēterisko ķermeni, viņš nezina vispār neko, kas tur norisinās, viņš tikai apraksta. Un tā kā viņš nevar neko vairāk kā aprakstīt, tad saka: tās lietas ir pazudušas apakšā, tās ir atkal jāizceļ ārā. – Īpatnējais ir tas, ka materiālisms nespēj izpētīt materiālā īpašības. Citādi taču zinātu, ka tam, kas te ir vērojams, pamats ir gribas organisma olbaltumvielās, kas ir pārāk bagātas ar sēru. Fizisko vielu raksturīgās īpatnības atklāj tikai pa garazinātnisko ceļu.

Un tā būtu gan labi, ja tas, kuram ir jāaudzina anormālus bērnus, apgūtu skatu tam, vai kāds bērns ir sēra bagāts vai sēra nabadzīgs. Mēs runāsim par visdažādākajām dvēseliskās anormālības formām, bet mums vajadzētu apgūt iespēju patiešām pēc noteiktiem simptomiem tikt novadītiem uz noteiktām pēdām. Ja es dabūju audzināšanā bērnu, kuram es redzu, ka iesākumā iespaidi rada grūtības, tad tas, dabiski, var būt attiecināms uz tādiem stāvokļiem, kādus es esmu aprakstījis šajās dienās. Bet tas var būt attiecināms arī uz šodien aprakstīto. Kā man te rīkoties?

Vispirms es aplūkoju bērnu. Vispirms viņš tiek iepazīts; viņu ir jāiepazīst. Vispirms es viņu uzlūkoju un ņemu vienu no virspusējākiem simptomiem: matu krāsu. Ja bērnam ir melni mati, tad es daudz nemeklēšu pēc tā, vai viņš varētu būt sēra bagāts; jo, ja ir melni mati, tad viņš var būt augstākais tikai sēra nabadzīgs. Un tad, ja ir anormāli simptomi, man tie būs jāmeklē kādā citā sfērā kā sēra bagātībā, augstākais sēra nabadzībā melnmatainiem bērniem. Un ja tad vēl parādās priekšstati, kas atgriežas, tad man ir jāmeklē citur, nevis sēra bagātībā. Bet ja man ir blonds vai sarkanmatains bērns, tad es meklēšu olbaltumvielas bagātībā ar sēru virzienā. Blondi mati ceļas no pārbagāta sēra satura, melni mati no dzelzs satura cilvēka organismā. Tā mēs varam tā saucamās garīgi–dvēseliskās anormalitātes izsekot līdz pat fiziskajam vieliskumam.

Nu, ņemsim šādu ugunssplāvēju kalnu, sēru saturošu bērnu, kas tātad zināmā mērā iespaidus iesūc gribas reģionā tā, ka tie tur sastingst un vairs netiek ārā. Šādas parādības mēs bērnam ļoti

drīz varam pamanīt. Bērns būs pakļauts depresīviem stāvokļiem, melanoliskiem stāvokļiem. Šie slēptie iespaidi, kas tur iekšienē ir, nomoka. Mums tos ir jāpaceļ virspusē, mums nav jārīkojas psihoanalītiski šodienas nozīmē, bet gan jārīkojas pareizā nozīmē psihoanalītiski. To mēs varam tā, ka tagad iepazīstamies ar to, par ko pamanām, ka tas bērnam vairāk vai mazāk pazūd. Un tā mums bērnu, kas stāv mūsu priekšā, vajadzētu uzmanīgi uzlūkot no vienas puses ar iekšēju uzbudinātību, no otras puses ar zināmu ārēju apātiju tā, lai precīzi apzinātos: ko šis bērns atceras viegli, kam viņš ļauj pazust savā iekšienē? To, kas viņā atkal neparādās, mums vajadzētu pēc iespējas ritmiskā secībā vienmēr atkal un atkal likt bērnam priekšā. Šajā ziņā, mani mīlie draugi, var ļoti daudz darīt. Dažreiz daudz vienkāršākā veidā, nekā iedomājas; jo dziedināšana un audzināšana – un abas ir savstarpēji radnieciskas – ne jau tik ļoti balstās tajā, ka dod visdažādākās komplicētas mikstūras, vai tās būtu fiziskas, vai dvēseliskas, bet gan tajā, ka zina, kas īstenībā palīdz.

Tādēļ mums arī ir nedaudz pagrūti ar mūsu dziednieciskajiem līdzekļiem. Ar pilnām tiesībām ārsts, dabiski, pieprasa par mūsu dziednieciskajiem līdzekļiem, lai mēs viņam pasakām, kas tas ir, jo viņš to gribētu zināt. Bet tā kā dziednieciskie līdzekļi kā likums balstās tajā, ka zina, kas palīdz, jo tās ir vienkāršas vielas, tad tajā acumirkli, kad tas ir pateikts, katrs var tos atdarināt. Ja vienlaikus rēķinās ar ekonomisku darbu, tad uzreiz nonāk sprukās. Tātad runa ir par to, lai to, ko būtu jāpielieto, tiešām zinātu, tiešām to atklātu.

Es valdorfskolā to bieži esmu piedzīvojis, ka tur ir bērni, kas zināmā veidā parāda apātiju, bet savukārt arī iekšēju uzbudinātību. Tā mums it īpaši klasē, kuru vada K. kungs, bija šajā virzienā ļoti īpatnējs savādnieks. Viņš bija uzbudināts un apātisks vienlaikus. Tagad ar viņu jau ir labāk. Kad viņš bija trešajā klasē – tagad viņš ir piektajā – bet kad viņš vēl bija trešajā klasē, viņa apātija parādījās tajā, ka viņam nevarēja viegli kaut ko iemācīt. Viņš neko neapguva, mācījās lēni un grūti. Bet tikko K. kungs bija aizgājis no pēdējā sola un noliecās pie kāda cita, vienā mirklī šī uguntiņa bija tur un uzšāva K. kungam pa pēcpusi. Un tā viņš vienlaicīgi iekšēji gribā bija dzīvsudrabs, bet intelektuāli apātisks bērns.

Jā, redziet, šādu bērnu, vairāk vai mazāk ar šādām iezīmēm, ir daudz. Tagad runa ir par to, ka šādiem bērniem kā likums ir tas, ka absorbcijas spējas pret ārējiem iespaidiem ierobežojas ar pavisam noteikta veida iespaidiem, kam ir noteikts, tipisks raksturs. Ja tagad rodas kāda pareiza ideja – un tā rodas tam, kam ir pareizais noskaņojums – tad atrod bērnam, piemēram, kādu noteiktu teikumu, un uzvedina bērnu tieši uz šo teikumu. Tas var izraisīt brīnumus. Runa tikai ir par to, lai visu bērna tieksmju virzienu zināmā veidā orientētu. Bet to īstenībā ir jāizdara audzinātājam. Viņš var viegli tikt līdz tam, ja negrib būt pārāk pārgudrs, ja grib dzīvot tā, ka pasaule kļūst uzskatāma, lai viņš par pasauli nevis pārāk daudz pārdomātu, bet gan ņemtu to uzskatāmi.

Iedomājieties kaut vai reiz – un tas ir kaut kas, ko jums ir jāuzņem savā noskaņojumā, ja gribat audzināt anormālus bērnus – cik tas ir garlaicīgi, ka vienmēr atkal jāoperē ar pāris jēdzieniem, kādi cilvēkam ir. Tas ir briesmīgi garlaicīgi un vienmuļi daudzu cilvēku dvēseles dzīvē, jo viņiem ir jāoperē ar tikai dažiem jēdzieniem. Cilvēce pārāk nonāk dekadencē ar šiem dažiem jēdzieniem. Cik grūti mūsdienās ir pat dzejniekam atrast atskaņas, jo viss jau ir sarīvēts. Tāpat ir arī citās mākslās: visur kaut kas līdzīgs, jo īstenībā viss jau ir paveikts. Padomājiet tikai, kā *Rihards Štrauss*, tagad tik slavens un izaudzināts, ir salicis orķestrī visu iespējamo, lai tikai nebūtu jāņemtas ar mūžīgajām vecajām lietām! Turpretī, cik tas ir interesanti, es gribētu teikt, studēt visas iespējamās deguna formas – katram cilvēkam deguns ir citādāks – un apgūt iemaņas atšķirt visas iespējamās deguna formas! Tur ir daudzveidība. Tur arī ir iespēja jēdzienus padarīt iekšēji dzīvīgus, tur vienmēr no viena pāriet pie otra. Vai nav tiesa, es paņēmu tikai deguna formas; ja attīsta apjēgu par formām, par uzskatāmo, tad pakāpeniski iedzīvojas dvēseles noskaņojumā, kur rodas idejas, ja ir kāds pamudinājums, iemesls tam.

Un tieši to jūs pārdzīvosiet, mani mīlie draugi, ja jūs iedzīvosieties tādā uzskatāmajā, ja tā var teikt, pasaules uzlūkošanā, nevis domājošajā, tad jūs pārdzīvosiet, ka, ja jums ir tāds bērns, kas iekšēji ir sērains, možs, bet ārēji apātisks, tad no viņa konfigurācijas uzlūkošanas, jums par šo bērnu atausīs kaut kas, kas novedīs pie pareizās idejas. Jums būs sajūta, ka šim bērnam katru rītu ir jāpasaka: saule apspīd kalnu – vai kaut ko; tas var būt pilnīgi vienalga. Runa ir par to, ka tā kaut kas ritmiski laužas pie bērna no ārpuses. Ja tas tā ritmiski laužas klāt no ārpuses, tad viss sērains viņā tiek atslogots, kļūst brīvāks.

Un mēs tāpat ar šādiem bērniem, kuriem jātiek pasargātiem maigā bērnībā, sasniedzam to, lai viņi vēlāk nekļūtu par psihoanalītiķu iemīļotiem objektiem, mēs sasniedzam ar šādiem bērniem ļoti daudz, ja rēķināmies tieši ar viņu ritmisko būtību, un ja viņiem vienmēr atkal no ārpuses caur mums tiek kaut kas tāds iemācīts.

Bet redziet, tas iedarbojas gan labvēlīgi, ja kaut ko tādu vispār padara par vispārēju likumu. Pie mums valdorfskolā stundas sāksies ar sakāmo, kas jau pats par sevi ritmiskā secībā katru dienu caurauž priekšstatu dzīvi zināmā veidā. Līdz ar to jau tiek atbrīvots šis tas no pārāk stipras absorbēšanas organismā.

Anormāliem bērniem, ja grib pareizi ar viņiem apieties, tomēr īstenībā katru rītu vajadzētu tikt apvienotiem zināmās grupās. Ja ir neliels skaits anormālo bērnu, tad var iesākumā visus paņemt kopā. Un tur var rasties kaut kas pavisam brīnišķīgs, ja bērniem ļauj skaitīt kādu lūgšanas veida sakāmo, pat ja viņu vidū ir tādi, kas nevar neko norunāt. Tā tomēr ir brīnišķīgi izlīdzinoša iedarbība tajā, kas tur korī sanāk. Tāpat galvenokārt runa būs par to, lai tādiem bērniem, kuriem pazūd iespaidi, ar ritmisku atkārtotāņu izsauktu noteiktus iespaidus, kurus katras trīs, četras nedēļas var mainīt, lai vienmēr atkal no ārpuses nestu šādus iespaidus un ar to atbrīvotu iekšējo, tā lai arī olbaltums pakāpeniski atradinātos no sava augstā sēra satura. Uz ko te šī lieta balstās? Šī lieta balstās tajā, ka iekšējais neatdod iespaidus atpakaļ, tāpat kaut kas pārāk vājš iet no apakšas uz augšu, tas ir negatīvi. Bet ja turpretī mēs nesam kaut ko spēcīgu no augšas, tad mēs ierosinām vājo uz stiprāku darbību (skat. 8. ilustr.).

Pieņemsim, ka mums ir pretējais gadījums: mums ir darīšana ar bērniem, kam jau ir pirmās dīgliezīmes uz uzmācīgiem priekšstatiem. Pārāk stipri staro atpakaļ, plazmā ir pārāk maz sēra. Tur mums arī būs jādara patiešām pretējais. Un te īpaša iedarbība ir, ja mēs pamanām, nāk vienmēr atkal tas pats teikums, tas pats iespaids bērnam, ja mēs tagad no ārpuses savukārt formējam iespaidu, par kuru mēs instinktīvi ticam, ka tas šim bērnam var derēt, bet tagad mācām viņam šo iespaidu kā pavisam klusā čukstā, čukstus mācām bērnam šo iespaidu. Tāpat rīcība var būt sekojoša: Paskaties, tas ir sarkans! – Bērns: Pulkstenis ir skaists. – Skolotājs: Tev jāpievērš uzmanību sarkanajam! – Bērns: Pulkstenis ir skaists. – Tagad jāmēģina arvien klusāk un klusāk noteiktu iespaidu, kas pat vienkārši ir paralizējošs pirmajam, pavisam klusi atkārtot: Pulksteni aizmirsti! – Pulksteni aizmirsti! – Pulksteni aizmirsti! – Tāpat šajā veidā čukstēt bērnam, un jūs redzēsiet, palēnām un pamazām, ar šo čukstēšanu, ar šo ritmiski čukstošo atrunāšanu no uzmācīgā priekšstata, arī šim uzmācīgajam priekšstatam labpatiksies kļūt arvien klusākam. Tas ir tas īpatnējais, ja tas tiek izrunāts, tad tiek novājināts, pakāpeniski noklust, un galu galā bērns tiek tam pāri, tā ka arī tas tad ir mūsu rokās, un patiešām ar šo vienkāršo dvēselisko ārstēšanu ārkārtīgi daudz var tikt panākts.

Jā, šādām lietām tikai jātiek apzinātām. Jo iedomājieties tikai, parastajā skolā: jums ir klase, tajā ir bērni, kam iesākumā ir šādas iezīmes uz uzmācīgiem priekšstatiem, bet vēl klusas. Viņi netiek pārceļti uz klasi mazapdāvinātiem, bet gan iet līdzī visai klasei. Bet tur ir pārkonīgs skolotājs, kas visu dara tā, ka sienas brūk. Tad šādi bērni kļūst par īstiem jukušajiem, cieš no uzmācīgajiem priekšstatiem. Tas nebūtu tā noticis, ja skolotājs apzinātos, ka atkarībā no apstākļiem arī viņam ir jāpieklusina savu balsi un ka viņam vajadzētu bērniem reizēm klusi kaut ko pačukstēt. Daudz ir atkarīgs no tā, ka mēs izturamies pret bērniem pareizajā veidā.

Tad, dabiski, tieši šajās lietās psihisko ārstēšanu var vienkārši savienot ar parasto terapeitisko ārstēšanu. Mēs dabiski, darīsim labi, ja mums ir bērns, kam pazūd iespaidi, ja teiksim: nu, šajā bērņā mēs gribam pirmām kārtām apkarot stipro tieksmi uz sēra saistīšanu. – To mēs varam jau ar to vien, ka dodam bērnam pareizu uzturu. Ja mēs, piemēram, dodam viņam daudz augļu uztura vai daudz tāda veida uztura, kas nāk no augļiem, tad tikai veicinām viņa sērveidīgo būtību. Ja mēs viņam dodam diētu, kas ir saistīta ar sakņveidīgo, kas ir saistīta ar visu to, kas nav bagāts ar cukuru, bet ir bagāts ar sāļiem – dabiski, ne jau sasālot viņam zupu, bet gan dodot to, kur sāls ir pārstrādāta – tad mēs varēsim šādu bērnu dziedināt. Un redziet, šādas lietas atklāj ar to, ka ievingrina skatu tam, kas notiek.

Dr. Šteinera kungs pastāsta kādu novērojumu no savas dzīves: kāda noteikta rajona iedzīvotāji instinktīvi esot devuši priekšroku noteiktai diētai, kas darbojās pretī tajā rajonā valdošajām ciešanām.

Tātad ar atbilstošu diētu tieši šādiem bērniem, kuri vēlāk kļūst par objektiem psihoanalītiķiem, būtu daudz labāk, tā vietā, lai atdotu viņus psihoanalītiķim, ārstēt viņu bērņībā ar nedaudz vairāk sāļus saturošu uzturu.

Nemiet apgriezto gadījumu: bērni, kuri iespaidus neabsorbē, kuriem tie plūst atpakaļ, kas ir sēra nabadzīgi, viņus fiziski vislabāk būs jāārstē tā, ka viņiem dod pēc iespējas daudz augļu uzturā, jāpieradina viņus labprāt ēst augļus. Un ja tas jau stipri iesniedzas pāri pataloģiskajā, tad jāmēģina viņiem dot arī aromātisko, augļus ar aromātu. Jo aromātā ir stiprs sērveidīgais elements. Un ja tas kļūst pārāk pataloģiski, tad jārikojas tieši terapeitiski ar sēru. Bet jūs redzat, tieši no šīs lietas garīga apskata nonāk pie terapijas, kuru šādā gadījumā būtu jāpielieto. Un tas ir svarīgi, ka nekad nedrīkst apmierināties tikai ar kādas parādības aprakstu – jo tajā ir tikai simptomatoloģija – bet gan ir jāmēģina, kā es to vakar attēloju, tikt iekšā organisma iekšējajā veidojumā.

Tagad jūs redzat, tās ir neregularitātes, kas tiek izsauktas ar to, ka, tā teikt, apakšējais cilvēkā īsti nesader ar augšējo, ka iespaidi, ko saņem augšējais, galvas organizācija, neatrod pareizo rezonansi vielmaiņas–locekļu organizācijā. Bet tagad var būt arī tā, ka kopumā Es–organizācija, astrālā un ēteriski–fiziskā organizācija nesader kopā, ka, teiksim, fiziskā organizācija ir pārāk blīva. Jā, tad mūsu priekšā ir tas, ka bērns absolūti nav spējīgs likt nonirt savam astrālajam ķermenim šajā sabiezinātajā fiziskajā organizācijā. Viņš tātad gūst kādu iespaidu astrālajā ķermenī, astrālais ķermenis gan var ierosināt atbilstošu astralitāti vielmaiņas sistēmā, bet šis ierosinājums nepāriet uz ēterisko ķermeni un burtiski uz fizisko ķermeni. Mēs varam to novērot, vai tā ir, kad pamanām, ka bērns īsti netiek ar to galā, kad mēs sakām: pasoļo, paej piecus, sešus soļus! – Viņš īsti nesaprot, kas būtu jādara, tas ir, vārdus viņš saprot ļoti labi, bet neienes to savās kājās, ir tā, it kā kājas to negribētu uzņemt. Ka fiziskais ķermenis ir pārāk nocietinājies un negrib uzņemt arī domas, tā ka bērns liekas dumjš, to mēs visdrīzāk pamanām, kad atklājam grūtības bērnam, kad mēs kaut ko pavēlam, ko būtu jāizpilda ar kājām un bērns vilcinās vispār sākt savas kājas kustināt. Šādus stāvokļus tad, jo tieši ķermenis pārāk smagi iedarbojas, dvēseliski pavada depresīvi–melanholiski noskaņojumi.

Turpretī, ja kājas nevar vien sagaidīt kādu pamudinājumu, vienmēr grib skriet, tad mums bērņā ir iedīgļi uz maniakālo. Tas sākumā var parādīties tikai pavisam vāji, bet kājās to pamana visupirms. Tādēļ tam noteikti būtu jābūt novērojumu lokā, ko bērns vispār dara ar savām kājām un pirkstiem. Redziet, bērnam, kurš vismīļāk savām rokām un kājām – to var novērot arī ar rokām – ļauj visur nokrist, visur ļauj uzgulties, ir iedīgļi kļūšanai par plānprātīgu, dumju. Bērnam, kas nepārtraukti kustina savus pirkstus, visu aizskar, visapkārt dauzās ar savām kājām, ir iedīgļi kļūšanai par stipri maniakālu, varbūt par trakojošu. Bet to, ko mēs visstiprāk pamanām locekļos, varam pamanīt jebkurā darbībā; tikai zināmās, ar garīgo saistītās darbībās tas parādās vājāk, bet toties īpaši raksturīgi. Padomājiet, cik spēcīgi dažam bērnam piemīt sekojošais: viņš apgūst kādu iemaņu, teiksim, apgūst iespējas uzzīmēt sejas profilu. Viņš tad vispār vairs nevar pārtraukt, visur, kad redz kādu cilvēku, viņš gribētu zīmēt viņa profilu. Tas kļūst pavisam

mehāniski. Tā ir ļoti slikta zīme bērnam. Un viņš arī neļauj sevi no tā novērst. Ja viņš nodarbojas ar to, ka zīmē kādu profilu, tad es varu viņam runāt, ko gribu, pat atnest kādu kārumu, viņš paliek pie sava, profilam jātiek uzzīmētam. Tas ir saistīts ar intelektuālā pārmērības maniakālu raksturu. Turpretī tieksme, pat ja tam ir visi apstākļi, nedarīt neko, nepāriet pie darba, tas savukārt ir saistīts ar plānprātību, kas varbūt tuvojas.

Tas viss tomēr mums norāda tieši uz to, kā abos virzienos, mācoties regulārā veidā pārvaldīt locekļus, mēs varam darboties pretī plānprātībai un maniakālajam. Un te jums ir tieša pāreja tieši ar plānprātīgajiem bērniem uz dziedinošo eiritmiju. Ja jums ir kāds plānprātīgs bērns, tad jums ir nepieciešamība viņa vielmaiņas–locekļu sistēmu pārvadīt kustīgumā. Tas ierosina garīgo viņā. Lieciet viņam darīt R L S I, un redzēsiet, cik labvēlīgi tas iedarbojas uz bērnu. Ja jums ir darīšana ar kādu maniakālu bērnu, jūs zināt, kā tas ir saistīts ar vielmaiņas–locekļu sistēmu, lieciet viņam darīt B P A U, un savukārt redzēsiet, kā tas iedarbojas uz viņa maniakālo raksturu. Mums visur ir jāņem vērā šo intīmo kopsakarību, kas bērņā pastāv, starp fiziski–ēterisko un dvēseliski–garīgo. Tad mēs arī nonāksim līdz atbilstošajām ārstēšanas metodēm.

Sestā lekcija

Dornaha, 1924. gada 1. jūlijs

Kāda deviņgadīga zēna priekšāstādīšana. Precīza anamnēze: attīstības dati; veidojuma apskats; augšējā un apakšējā cilvēka attiecības tēlaini un procesuāli. Galvas veidojums: priekšējā daļa un pakauša daļa; cēloņi un sekas sliktai apakšējo procesu pārvaldīšanai, elpošana. Profilaktiskas un tiešas terapijas apspriešana. Piemērs par hidrocefālijas izdziedināšanu. Priekšāstādītā slimības būtisko cēloņu pārrunāšana. Terapija: veids kā atbrīvoties no stinguma un kā var tikt atcelta disharmonija – ar dziedniecisko eiritmiju, dziedniecisko pedagogiju, ar medikamentiem. Humors, elastība un entuziasms kā audzinātāja dziednieciski pedagogiskā pamatnostāja.

Mani mīlie draugi, šodien es gribētu apskatīt tā, lai mēs to uztvertu kā piemēru, kas tad sniegtos plašāk dažādos virzienos. Iesākumā es gribētu, lai mums būtu pamats pārrunāšanai, nodarboties ar kāda zēna slimības vēsturi.

Zēns ir šeit kopš 1923. gada 11. septembra; viņš šeit nonāca deviņus gadus vecs. Grūtniecības laikā māte jutās ļoti labi un piektajā mēnesī piedalījās ceļojumā pa Spāniju. Dzemdības bija ļoti smagas, zēnam bija jātiek apgrieztam otrādi un izvilktam ar dzemdību stangām. Zēns pirmajā gadā jutās ļoti labi, tā ka kāda anormālība pat neienāca prātā. Sešu mēnešu vecumā viņš reiz palika ļoti ilgi guļam saulē, un pēc tam šīs ilgās–atrašanās–saulē dēļ iekrita sava veida bezsamaņā un pēc tam bija paaugstināta temperatūra. Viņš tikai trīs mēnešus ir barots ar mātes pienu. Tad no devītā mēneša līdz trīs gadiem ēda ļoti slikti. Toreiz viņš nemaz negribēja ēst. Otrajā vasarā vecāki pamanīja, ka acis pārmainās un paliek mazāk skaidras. Un viņš arī divu gadu vecumā vēl nerunāja, nestaigāja un iesāka naktī, parasti pulkstens četros, bez iemesla kliegt. Viņš attīstīja ieradumu – ieradumu, kam mums vienmēr ir jāpievērš uzmanību – sūkātkārkus. Tādēļ viņš dabūja kartonu ap elkoņiem un naktī bija jānēsā alumīnija zvaniņi pie rokām. Tos viņš nēsāja trīs gadus. Tad attīstība arvien vairāk atpalika. Piecu gadu vecumā viņš vēl vienmēr nespēja sakarīgi parunāt. Tad sākās zobu maiņas periods. Tas sākās septiņu gadu vecumā, vidējie zobi ir nomainījušies, augšējie vēl ne visi. – Vai viņš vēl ir nomainījis zobus? Vienu jaunu zobu viņš vēl ir dabūjis. Nav vēl viena priekšzoba? – Tagad ir. Otrs jau toreiz bija stipri attīstīts. Māte saka, ka arī viņa tēvs esot vēlu attīstījies un vēlu ir bijusi zobu maiņa. Toreiz, kad nonāca pie mums, viņš bija vājš; svars 24 kg. Viņam ir traušļi kauli. Plaukstas un pēdas attiecībā pret ķermeni ir ļoti lielas. Rokas ir ļoti neveiklas. Viss ārējais stāvoklis ir negatīvs. Tad mums ir jānovēro progresējoša kļūšana nemierīgākam un grūtākam. Viņš ir nedaudz bez manierēm. Ķermeniskās funkcijas ir kārtībā. Kopš 1924. gada janvāra viņš ir kļuvis būtiski mierīgāks, cilvēciskāks. Ārpusaules lietas sāk viņu interesēt un liek brīnīties. Ir iestājies tas, ko bija jācenšas panākt: uzmanība, interese pret ārpusauli, un ne tikai intelektuāla, bet gan pirmām kārtām attīstīt uzmanību pret ārpusaules lietām pēc būtības. Ārpusaules lietas viņā rada izbrīnu. Runa ir par to, ka intelektuāla uzmanība nevar iedarboties terapeitiski, bet gan ir jāangažē jūtas, gribu uzmanībā pret ārpusauli. Viņš sāk uzticēties cilvēkiem, un, ja iesākumā bez kādas līdzdalības gāja garām cilvēkiem, tagad viņš tos atpazīst. Uz darbošanos viņu ir grūti piedabūt. Ja ko dara, tad nelabprāt, tomēr līdz janvārim ir nedaudz iemācījies lietderīgo nodarbošanos ar adīšanu. Runa ir par to, ka bērnam jāiemāca šādu nodarbošanos, kas no vienas puses ir mehāniska, liek kustēties, un no otras puses tomēr liek būt uzmanīgam; jo adot var pazaudēt cilpiņas. Viņa mīļākā mantiņa ir automašīnīte vai ragaviņas. Viņš var stundām ilgi nerunāt ne par ko citu, kā tikai par savu mašīnu; tā ir lieta, kas skar to, ko es pārrunāju vakar. Viņš ātri mācās runāt un saprast vāciski. Nu, tas ir tas, kas ir tiešais apskates rezultāts.

Tagad, ja jūs zēnu apskatāt – panāc šurp! – tad daudzko pamanīsiet. Galvenokārt es vērsu jūsu uzmanību uz to, ka viņam ir stipri izveidota sejas apakšējā puse: paskatieties uz degunu un

mutes daļu. Mute viņam ir nedaudz pavērta, kas ir ietekmējis zobu veidošanos un tas nedrīkst palikt nepamanīts tāpēc, ka šīm lietām ir kopsakarība ar visu garīgi–dvēselisko konstitūciju. Un te nedrīkst sacīt apgriezto, ka zobu veidošanās dēļ mute ir pavērta; bet gan tas ir saistīts ar kopējajiem cēloņiem, proti, ka augšējais cilvēks nespēj pilnīgi pārvaldīt apakšējo cilvēku. To aplūkojot, jūs daudz pamanīsiet. Stādīsimies priekšā, ka te ir augšējā cilvēka, maņu–nervu cilvēka, spēka mītne. Tas iedarbojas uz visu pārējo cilvēku. Jo šī daļa dzīves sākumposmā ir tā, kas ir visvairāk attīstīta un nes līdzīgu vairumu spēku, nes līdzīgu no embrionālā laika un embrionālajā laikā tur ir visvairāk attīstītie spēki. Viss pārējais, tā teikt, savukārt ir atkarīgs. Kamēr apakšējais veidojas tieši no mātes ķermeņa konstitūcijas, viss pārējais pastarpināti ir atkarīgs no tā, kas te izveidojas. Tas, kas te veidojas kā žokļa sistēma, kā locekļu sistēma – un tai pieder arī žokļu sistēma; tā ir locekļu sistēma – tas ir pilnībā iesaistīts galvas sistēmā. Te galvas sistēma nav pietiekami stipra, lai locekļu sistēmu iekļautu pilnībā, tādēļ uz locekļu sistēmu pārāk stipri iedarbojas ārējie spēki. Ja jums ir labi izveidots cilvēks ar galvas apakšējās daļas harmonisku dispozīciju, tad jums ir jāstādās priekšā, ka iespējami lielā mērā nervu sistēma ir pārvaldītājs vielmaiņas–locekļu sistēmai. Tad nekādi ārējie spēki neiedarbojas pārmērīgā veidā. Ja galva nav spējīga pārvaldīt visu pārējo sistēmu, tad uz pārējo sistēmu pārāk stipri iedarbojas ārējie spēki. It īpaši jūs to varat redzēt tajā, ka rokām un arī kājām nav tā mēroga, kāds būtu, ja tās būtu iekļautas, bet tās ir attīstījušās pārāk lielas, jo pārāk daudz iedarbojas ārējie spēki. Viņš to uztver ar humoru. Man šķiet, Dr. B. jaunkundze viņam jautāja, kāpēc viņam ir vaļā mute. Viņš teica, lai mušas varētu tikt iekšā. Viņš stingri pieturas pie šī uzskata. Tas viss iesākumam ir augšējā organizācija.

Tagad jūs vēl varat novērot, ka galva abās pusēs te (priekšā) ir nedaudz šaura un tieši uz aizmuguri saspiesta. Te jums ir šaurgalvainība. Tā izpaužas tā, ka intelektuālo sistēmu maz caurauž griba. Šī daļa (aizmugures daļa) izpauž, ka to stipri caurauž griba; šī galvas daļa (priekšējā) ir tā, kas ārējiem iespaidiem ir pieejama tikai pa maņu uztveres ceļu, kamēr pakausis ir pieejams visiem iespējamiem ārējiem iespaidiem, tā ka jau te sākas tas, kas tad stipri parādās ārēji rokās un kājās. Tas palielina galvas smadzenes, paplašina galvas smadzenes pakausi.

Savā ziņā šāda bērna apskats ir ļoti interesants. Viņš ir interesantāks par vienu otru normālu bērnu, kaut arī viens otrs normāls bērns ir patīkamāks. Te (priekšā) atrodas galvenokārt tā smadzeņu, visas cilvēka galvas organizācijas, daļa, kas savas substances, savas vielas saņem piegādātas no pārējā organisma. Te uzkrājas tas, kas pēc substances, ne pēc spēkiem, pilnībā ceļas no ārējā uztura. Turpretī te (aizmugurē) sākas tas, kas pēc substances nāk nevis no uztura, bet gan kam ir jātiek uzņemtam ar elpošanu, ar maņām, un tā tālāk, kas ir kosmiskas izcelsmes. Pakausis pēc savas substances ir kosmiskas izcelsmes.

Ar to, ka te (priekšā) galva ir saspiesta, kas norāda uz tīri mehānisku insultu dzemdībās, respektīvi, embrionālajā stāvoklī – iespējams, ka te ir tīri mehānisks insults, pie kam jūs tur nevarat skatīties ne uz ko citu, kā tikai uz karmu, jo iedzimtības spēkos tas nav pamatots – ar to, ka te galva ir saspiesta, līdz ar to viņam ir nosliece no uztura vielām transportēt augšā pārāk maz substances. Viņam vispār nav nekādas sliecības tūlīt pārstrādāt barību sevī, jo pieprasošā (priekšā) šai barībai ir pārāk maz, tā ka jūs vienkārši no ārējās galvas formas redzat, ka viņam zināmā laikā ir jābūt bez ēstgribas. Te sākas pārāk mazā tā uzkrāšanās, kas tiek uzņemts ar uzturu.

Pārāk mazā pārvaldīšana attiecībā uz visu locekļu sistēmu, tā iedarbojas uz visu elpošanas sistēmu. Tā ir maz pārvaldīta, tai ir tendence uzpūsties. Tas ir saistīts ar visu apakšžokļa veidojumu. Viņš uzņem sevī daudz gaisa, pārāk daudz gaisa. Bet tādēļ, ka viņš saņem sevī pārāk daudz gaisa, pārāk spēcīgi uzkrājas substanciālais te un locekļos. Tā ka šādam bērnam pirmām kārtām ir tas, ka ieelpošanai nav pareizās attiecības pret izelpošanu. Viņam attiecībā pret izelpošanu ir pārāk stipra ieelpošana. Tādēļ nav iespējas pietiekamā mērā attīstīt sevī ogļskābi. Viņš tādēļ ir pārāk ogļskābes nabadzīgs.

Bet vienlaikus jūs te arī redzat, ka ogļskābes nabadzīgam cilvēkam ir pārāk stipri attīstīta locekļu sistēma. Ar to ir saistīts viss, kas pamatojas motoriskajā sistēmā. Motoriskajai sistēmai pakāpeniski dzīves gaitā ir jāklūst par kalpotāju tam, kas ir intelektuālajā sistēmā.

Dr. Šteintera kungs saka bērnam:

Tagad paliec drusku stāvam, nāc šurp pie manis, dari tā.

Dr. Šteintera kungs parāda viņam, kā kaut ko ir jātver. Viņš nedara to.

Tas nekas, mums nav viņu jāpiespiež to darīt. Jūs redzat, ka viņam ir grūti to izdarīt. No visa tā jūs saskatāt, ka viņam nav atbilstošā spēka īsti pārvaldīt savu vielmaiņas-locekļu sistēmu, ja viņš to pārvaldītu, tad arī pareizajā veidā paceltu roku.

Tagad, ar to ir saistīts tas, ka viņam ir novēlota zobu veidošanās, jo pareizajai zobu maiņai ir jābūt saistītai ar to, ka tieši sadarbojas maņu-nervu sistēma un vielmaiņas-locekļu sistēma, kam ir jānodod tas, kam ir jābūt zobu maiņas pamatā. Visas šīs parādības ir stipri saistītas viena ar otru.

Kādas ir sekas? Sekas ir, ka zēns iesākumā, kad piedzima un vielmaiņas-locekļu sistēma vēl nebija izveidota, kā jau tas bērnam ir, ka pirmajā laikā viņš varēja to labi pārvaldīt. Nemaz nevarēja pamanīt, ka viņam būtu kaut kas anormāls. Tikai laika gaitā, kad viņš bija paaudzies, tikai tad varēja parādīties tas, kas tagad ir kā anormalitāte. Tādēļ šī lieta ir tāda, ka varēja sagaidīt, ka viņš salīdzinoši vēl nonāks pie visa tā, kas balstās uz apakšējās sistēmas pārvaldīšanu caur augšējo: mācīšanās runāt un staigāt. Pirmajos gados, dabiski, pareizā audzināšana būtu bijusi tāda, ja stipri tiktu ņemts vērā, ka, piemēram, šim zēnam jau ļoti agri, kad viņš vēl nemācēja staigāt, būtu vienkārši iesākts ar to, ka viņa locekļi būtu kustināti eiritmiskā nozīmē, ka būtu uzsākts ar dziedinošo eiritmiju. Ja būtu ar to iesākts, tad tas, ko izpilda locekļos, būtu ticis atspoguļots nervu-maņu organismā, un tajā laikā, kad viss vēl bija elastīgs, lokans, pat galvas formu būtu varēts paplašināt. Ar kustību formām, ko agrīni pielieto bērnam, vienmēr ļoti daudz sasniedz galvas formēšanā un ir jābūt milzīgi priecīgam, ka galvas formēšanā var tik daudz sasniegt. Te – tas tiek parādīts bērnam – ir grūti, kur galva, galvaskausa kauli ir ārējā insulta ierobežoti, te ir grūti, lai galva palielinātos.

Es reiz saņēmu kādu anormālu puiku, vienpadsmit ar pusi gadu vecu, savas audzināšanas darbības laikā. Vecāki un mājas ārsts, ko es esmu aprakstījis savas "Dzīves gaitas" sestajā nodaļā, nezināja, ko iesākt ar šo anormālo zēnu. Viņam vajadzēja iemācīties kādu amatu. Tas bija kaut kas briesmīgs. Izņemot māti, kura bija mierīga, visi pārējie nevarēja valdīt pār sevi, jo tas bija kaut kas ļoti apkaunojošs ieredzētai pilsoņu ģimenei, ka zēns kļūtu par amatnieku. To visu pārrunāt nebija mans uzdevums. Zēns, bez visa cita, vēl bija arī hidrocefāls, un es biju uzstādījis nosacījumu, ka zēns tiks pilnīgi atstāts manā ziņā. Tagad runa bija par to, ka zēns bija nonācis tiktāl: viņš īsi pirms tam bija kārtojis eksāmenu vienai no pirmajām pamatskolas klasēm. Viss, ko viņš tur bija paveicis, bija tas, ka ar lielu dzēšamgumiju bija izdzēsis lielu caurumu burtnīcā. Bez tam viņam bija īpatnējs ieradums, ka pie galda viņš negribēja neko ēst un ar lielu baudu ēda to, kas kā atkritumi, kartupeļu mizas, tika izmests atkritumu spainī. Pēc pusotra gada viņš bija nonācis līdz tam, ka varēja apmeklēt pirmo ģimnāzijas klasi. Šī lieta balstījās uz to, ka stipri tika saņemtas rokās locekļu kustības un tādēļ pazuda hidrocefālija. Galva kļuva mazāka, un tā ir pazīme, ka var gūt panākumus.

Galva, kas te ir ierobežota ar ārēja insulta saspīestiem galvaskausa kauliem, prasīs lielas pūles, lai to palielinātu, bet vēl šo to varētu sasniegt.

Tagad mums rodas jautājums: kāda ir visnozīmīgākā zēna pazīme audzināšanai? – Visnozīmīgākā pazīme ir tā, ka viņam spēkos neharmoniski izveidotā ķermenī ir jāienes savu garīgi-dvēselisko būtību. Te pamatā ir karmiski sarežģījumi. Jūs varat man ticēt vai nē, šis zēns ir ģēnijs. Ko es ar to domāju? – viņš to nesaprot – es domāju, pēc savām karmiskajām ietekmēm viņš varētu tas būt. Bet pastāv anormalitāte tiktāl, cik viņš tagadējos apstākļos, kādos viņam tomēr bija jāpiedzimst, to, kas ir viņa karmiskajās iespējās, nevar izveidot. Pastāv viņa vecāku

izvēle. Tā savā ziņā ir smaga. Un tā viņš skatās uz šo pasauli caur grūtiem ķermeniskiem apstākļiem, kurus viņš iesākumā tādēļ, ka augšējā un apakšējā cilvēka spēki harmoniski savstarpēji neiekļaujas viens otrā, ir tā sastindzinājis un nocietinājis. Darīšana ir ar organisma societināšanos. Kad viņš pamostas, tad austrālais ķermenis un Es–organizācija nevar tajā kārtīgi ienirt. Tie uzduras kaut kam līdzīgam kā klints dabai organismā. Bet visa uzmanība, ko mēs sniedzam pretī pasaulei, ir atkarīga no tā, ka mēs ar savu garīgi–dvēselisko varam pareizā veidā iekļauties ķermeniski–fiziskajā. Cilvēkiem, kas to nevar, ja runa ir tikai par virspusējām izpausmēm, iesākumā paliek tikai neveiklība. Tāds atlikums no nevarēt–iekļauties, man ir jāsaka, parādās tagad vairumam cilvēku. Es domāju, piedodiet man šos vārdus, ka vairums cilvēku ir augstākā mērā neveikli, neizveicīgi. Cilvēki nekļūst izveicīgi. Viņiem ir grūti kļūt izveicīgiem. Ja es pārskatu tos astoņsimt bērnus, kuri mums ir valdorfskolā, tad nevar teikt, ka liels procents viņu izceltos ar lielu izveicību. Jūs visur pamanīsiet, ka šī austrālā ķermeņa un Es–organizācijas saplūšana ar fizisko organizāciju vairumam cilvēku trūkst, jo mēs dzīvojam intelektuālisma laikmeta augstākos ziedu laikos. Mūsu gars iesniedzas vairs tikai kaulu sistēmā, bet vairs ne muskuļu sistēmā. Cilvēks, kurš grib izmantot savus kaulus, tādēļ nekļūst izveicīgs. Intelektuālais ir piemērots tikai tam, lai iesniegtos kaulu sistēmā un tās kustīgumā, bet to tam ir jādara ar muskuļu palīdzību. Bet tagad austrālā ķermeņa un Es–organizācijas ielīšanas spējas muskuļu sistēmā ir iedomājami mazas. Tas ir atkarīgs no tā, ka laikmetam kā tādām nav dziļi–religiskā, godīgi–religiskā rakstura. Konfesijas nav patiesi reliģiju radošas. Muskuļu izveidošanās pie kauliem ir atkarīga no tā, ka pasaulē pastāv lieli paraugi, priekšzīme. Pat ja cilvēks tikai domās var uzlūkot šos paraugus, attīstās savstarpēja muskuļu un kaulu sistēmas saplūšana. Tātad intereses trūkums šim zēnam pastāvēja īpaši jau no paša sākuma.

Bet jūs redzat: tas šajā zēnā apstiprinās pilnībā, ka domas netiek alterētas. Jo domas, ko producē kāds cilvēks, kā tādas nevar būt aplamas. Runa ir tikai par to, vai cilvēks producē īstajā brīdī, vai viņš producē par daudz vai par maz. Tās ir ārējās ētera konstitūcijas atspoguļojumi. Kad viņam tiek jautāts, kāpēc viņš tur vaļā muti, atbilde ir: lai mušas varētu ielidot iekšā. – Tas ir ārkārtīgi gudri, bet tā ir doma, kas ir nepareizi pielietota. Ja viņš to pielietotu vēlāk, domās par kādu mašīnu, kuru būtu jāatklāj, tad šī doma varētu kļūt par lielisku izgudrojumu. Domas vienmēr ir pareizas, jo tās atrodas pasaules ētera domu konstitūcijā.

Būtiskais ir, ka pastāv zināma iespēja garīgi–dvēselisko cauri ķermeņa apvalkam saistīt ar ār pasauli pareizajā veidā. Te runa ir par to, ka uz šādu zēnu ir jāiedarbojas divējādā veidā. Ir tā, ka ar šādu zēnu tagad runa ir par to, ka jāmēģina likt viņam priekšā pēc iespējas maz iespaidu un šos nedaudzos iespaidus noved līdz asociācijām. Lai visu, ko grib viņam iemācīt, mācītu tik nedaudzos elementos, ka viss paliek pārskatāms. Šīs lietas paliek pārskatāmas tā, ka tās padara pārskatāmas, ka pēc iespējas seko tam – tas ir spēkā ne tikai viņam, tas attaisnosies arī ar citiem bērniem – lai to, ko bērniem būtu jādara, pavadītu tādas lietas, kas ierosina uzmanību. Tādiem bērniem, kas nevar tikt ārā no sava ķermeņa, kas neienes iekšā dvēselisko, kas nepārvalda ķermenisko, runa ir par to, lai mēs viņiem dotu iespēju attīstīt pēc iespējas daudz intereses. Pieņemsim, ka mēs sākam gleznot (skat. 9. ilustr.). Tur mēs pirmām kārtām apdomāsim to, lai nemaz nekļūtu bailīgi, kad bērni – tas notiek arī valdorfskolā, piedodiet šo nesaudzīgo izteicienu – dara cūcības. Ja mēs skatīsimies uz to, lai viss vienmēr būtu pavisam tīrs, ja mēs skatīsimies uz to, lai viss vienmēr paliktu tīrs, kad bērni iet ārā no klases, tad tas ir aplams princips. Uz to ir jāskatās mazāk, turpretī ir jāseko tam: asu uzmanību no mācošā puses ir jāpievērš tam, lai bērni katru paņēmienu, visu, ko viņi dara, zināmā veidā pavadītu ar uzmanību. Tam pieder tas, ka mācot ir pilnībā jābūt pašam klāt, un vairāk nekā citiem bērniem ir nepieciešams, lai mācot šos bērnus pilnīgi būtu tam klāt, un galvenais, lai mēģinātu ar šo klātesamību izvairīties no bezdomu darīšanas.

Raugi, paņem tagad otu, tagad velc pār papīru. – Ja šādā veidā katru rīkošanos pavada ar to, kas ierosina uzmanību, tad ir daudz sasniegts. Varēs novērot, ka līdz pat divpadsmitajam, trīspadsmitajam, četrpadsmitajam gadam var tikt daudz paveikts organisma lokanumā. Kad šīs

lietas pilda, tad ir jābūt iespējai pateikt: paskaties, tur ir koks, tagad uzglezno koku, kurš stāv ārā (skat 9. ilustr.). Ir tajā klāt. Skat, tur ir zirdziņš. – Pie tam norāda uz krāsām. Tagad zirdziņam nāk pretī Mussolini, mazais sunītis. Mazais sunītis aprej zirdziņu, un zirdziņš tagad dara ar kājām tā. – Mēģina ar vislielāko iespējamo dzīvīgumu visam izsekot. Šis dzīvīgums, kas nes sevī garīgumu, tiešām tiek pārņemts uz bērniem. Ja grib šādā veidā iedarboties uz bērniem, tad ir jāapgādājas ar entuziasmu un temperamentu. Ja ar bērniem strādā truli, ja vienmēr grib sēdēt, ja negrib piecelties, ja nav vēlēšanās pašam pēc iespējas daudz pāriet kustīgumā, tad nevar audzināt. Runa nav par to, ka prot pielietot īpaši precīzi izmērītus mākslinieciskus paņēmienus, bet gan ka no gadījuma uz gadījumu dara to, par ko ir runa.

Tad nevajadzētu palaist garām iespējas pēc iespējas daudz sarunāties ar šiem bērniem. Uz šo sarunu viņš agrāk nav ielaidies. Tagad viņš iesaistās. Jūs varat redzēt, ciktāl viņš uz to ielaižas. Atceries, ka tu man reiz teici, ka nāk zirdziņš? Pasaki man, cik liels ir zirdziņš, tu esi ar tādu zirdziņu braucis? – Jā, Sonnenhofā šis zirdziņš visu laiku staigā apkārt. Viņam patīk gulēt zālē. – Vai viņš ir stallī, kad līst, vai tur ir arī kāds liels zirgs? – Jā, to sauc Markis. – Ja ar viņu nodarbojas, tad viņš jau piedalās sarunā, kamēr agrāk ir tikai kaut ko atrūcis. Ārkārtīgi interesanti ir, ka viņš, kad izdevās iesaistīt, runāja tikai angļiski. Nu, tagad viņš salīdzinoši ātri ir apguvis runāšanu vāciski. Jūs redzat viņā kā skaistā piemērā, kā valoda ir ieplūdusi ēteriskajā ķermenī un fiziskajā ķermenī. Bet valodas organizācija viņam ir cietāka nekā citiem bērniem. Tādēļ ar viņu var brīnišķīgi studēt, kā valodas organizācija sēž iekšā. Viņš nesaka: es esmu bijis (ich bin gewesen) – bet gan: ich habe gebeen (vācu un angļu valodas salikums). – Ar angļu valodas konfigurāciju viņš ienāk vācu valodā. Viņš saka daudzas līdzīgas lietas. Geh aweg. (Ej projām – atkal vācu + angļu val.) – Un jūs varat redzēt no tā veida, kā angļu valoda viņā ir nostiprinājusies, cik sastindzis ir ķermenis. Ja tagad skatās uz to, lai viņš daudz runātu, lai notiktu sarunas ar viņu, redziet, tad ir jāpārvar kaut kas spēcīgāks nekā ar citiem bērniem. Jo tas, ko viņš jau ir iemācījies, ir iesēdies briesmīgi cieši. Bet tādējādi, ka viņā ienes dzīvību, vienmēr atkal jaunu dzīvību, tādējādi sastingušais iekšēji kļūst kustīgs; ja izdodas panākt, ka viņš pareizi vāciski saka: ich bin gewesen – tad jau daudz ir pārvarēts. Tad viņš sevī ir izsaucis kustīgumu. To nav jādara ar iedzišanu galvā, bet gan ar nepagurstošu sarunu, konversācijas turpināšanu. Pirmām kārtām šādam bērnam ir jāpievērš uzmanību tam, ka par viņu interesējas, ka ņem daļību tajā, ko viņš dara. Šādam bērnam jautā par to, ko viņam ir jāzina, izejot no tā, ko viņš ir apņēmies darīt. Izrāda līdzdalību tajā, ko viņš ir pārdzīvojis. Tas ir svarīgi.

Tagad jums tikai atliek atcerēties, kā uz šādu zēnu var iedarboties dziedinošā eiritmija. Pieņemsim: viņš pilda R un L. R ir griešanās, tur kaut kas griežas, tajā jau ir iekšā kustīgums. Vairums no jums, kas taču piedalās eiritmijas kursā, arī jau zina, ko nozīmē L. Padomājiet vien, kādus veidošanas spēkus sevī attīsta mēle ar L. Tādēļ L ir burts, kas parāda pieglaušanos, sakļaušanos ar kaut ko. Ir vajadzīga organisma padarīšana par lunkanu, lai saplūstu ar kaut ko. Ja jūs tagad apdomājat, ka šādam zēnam ieelpošanas process, kā es to iztīrāju, ir pārsvarā pār izelpošanas procesu, tad jums būs jāsaka: mums ir jāseko, lai izelpošanas procesu pēc iespējas ierosinātu līdzdalība tajā, tas notiek ar M. Tā ir izelpas skaņa. Ja to izpilda eiritmiski, tad palīgā nāk visa locekļu sistēma. N ietver novadīšanu atpakaļ intelektuālajā. Tā ka būs jāpilda R M L N. – Bet jūs arī te redzat: ja pārskata faktu stāvokli, tad tā lieta ir tāda, ka zina, ko ir jādara. Ir jāzina, kāda ir skaņas daba. Ir jāstāv iekšā eiritmijā, bet no otras puses arī patiešām ir jāieskatās ķermeniskajā organizācijā. Tās abas ir lietas, kuras var mācīt, kuru pilnībā iztrūkst mūsdienu pedagoģijā.

Tad ar šādu zēnu, pats par sevi saprotams, vēl augstākā mērā būs jāievēro, lai viņš varētu mācīties rakstīšanu pa gleznošanas ceļu. Tāpēc runa ir par to, lai mācības sāktos ar gleznošanu tajā veidā, kā es esmu to ieskicējis.

No visa tā jūs varat redzēt, ka austrālais ķermenis un Es–organizācija neiespiežas fiziskajā ķermenī un ēteriskajā ķermenī. Tam ir jānāk palīgā. Tāpēc ir jāiejaucas arī terapeitiski. Ko ir jāatbalsta? Nervu sistēmu, ciktāl tā ir pamats austrālajam ķermenim un Es–organizācijai. Kā to

var sasniegt? Uz nervu sistēmu mums ir jāiedarbojas vispirms. Kā to dara? Mums galvenokārt te ir trīs ceļi, lai terapeitiski iedarbotos uz cilvēku: per os, ar injekcijām, ar vannām vai apmazgāšanās. Ja jūs cilvēkam dodat kaut ko iekšķīgi, uz ko tas iedarbojas? Uz vielmaiņas sistēmu, pamatā ņemot. Jūs rēķināties ar to, ka notiks iedarbība uz vielmaiņas sistēmu, kad parakstāt iekšķīgi. Ja jūs gribat iedarboties uz ritmisko sistēmu, tad jums ir jāinjicē, ja gribat iedarboties uz nervu sistēmu, tad jums ir jāķeras klāt no ārienes, tad jums ir jāparaksta vannas vai apmazgāšanas. Uz astrālā ķermeņa kustīgumu, ciktāl astrālais ķermenis grib nonirt, un uz astrālā ķermeņa formu spēcīgi iedarbojas arsēns. Ļaudis, kuri ņem arsēna kūres, viņos var redzēt, kā viņu astrālais ķermenis ieslīd fiziskajā ķermenī. Tā ka ar šādu bērnu, kur runa ir par to, kā izsaukt saskaņu starp astrālo ķermeni un ēterisko un fizisko ķermeni, arsēna vannas ir tās, par ko ir jābūt runai. Zināms daudzums levico ūdens noteiktā potencē un tajā ļaut vannoties, ar to iedarbojas uz nervu sistēmu un padara stipru astrālo ķermeni. Bet šeit, kur runa ir arī par pārāk vāju galvas sistēmas spēku iedarbību uz pārējo ķermeni, arī tam ir jānāk palīgā. Var plūsmai, kas no galvas iet uz apakšējo organizāciju, kas it īpaši stipra ir pirmajos dzīves gados, bet saglabājas vēl arī starp zobu maiņu un dzimumbriedumu, jā, periodu beigās ir pat spēcīgāka nekā septītajā, devītajā vai vienpadsmitajā gadā, šai plūsmai šādā bērņā var nākt palīgā, lai būtu korespondence starp vielmaiņas sistēmu un nervu sistēmu, tādējādi, ka ņem hipofīzes sekrētu. Ņem hipofīzes sekrētu – to mēs ražojam – tam piemīt īpašība, ka tas šai spēku plūsmai nāk pretī, palīdz, un, nākot no galvas, iedarbojas harmonizējoši uz locekļu sistēmu. Tā ka būs jāapvieno ārstēšanu ar Hypophysis cerebri, arsēna vannām un dziedinošo eiritmiju tajā veidā, kā es esmu to devis. Kad šīs lietas iedarbosies kopā, tad ar šādu zēnu varēs tikt tālāk.

Bet redziet, tieši pie kaut kā tāda ir jāuzsver, kā ir jābūt apjēgai par klātesamību šādās lietās. Tieši šādu bērnu audzināšanā un mācīšanā ir caurcaurēm jābūt klāt. Un no antropozofiskās kustības attīstīsies iespējas, ka ir daudz klāt šādās lietās, ja vispār ir tāds noskaņojums būt pēc iespējas daudz visur klāt. Tam vēl šis tas pretojas. Dažreiz nedaudz sāp, kad nonāk antropozofiskos ciematos vai kopās. Tur dažreiz ir tāds svina smagums. Cilvēkus nevar iekustināt. Tur ir svina smagums; ja sāk kādu diskusiju, neviens never vaļā muti, jo arī mēles ir svina smagas. Ļaudis uztaisa "seju līdz pat vēderam". Viņos ir tik maz noslieces kļūt jautriem, pasmieties!

Galvenokārt, kas piederas šādu bērnu audzināšanai? Ne jau svina smagums, bet gan humors, patiešams humors, dzīves humors. Par spīti visiem iespējamiem gudriem paņēmieniem šādus bērnus nevarēs audzināt, ja nebūs nepieciešamā dzīves humora. Tātad tam nāksies ieņemt savu vietu antropozofiskajā kustībā, ka ir apjēga par kustīgumu. Es negribu norādīt pārāk daudz. Bet tas patiešām ir patiesi, vismazāk tiks saprasts ar to, ko es, kad tieku jautāts, ja runa ir par vienu vai otru ķezu, ko mums darīt, ja es atbildu: ir vajadzīgs entuziasms. Būt entuziastiem, tas ir tas, kas ir izšķirošais. – Un entuziasms ir svarīgs tieši tiem bērniem, kuri ir anormāli.

Tas ir tas, ko es jums šodien vēl gribēju pateikt.

Septītā lekcija

Dornaha, 1924. gada 2. jūlijs

Fizisko faktu rinda iepriekšējā lekcijā attēlotajam gadījumam. – Bērnu priekšastādīšanas turpinājums: sešus un trīs ceturtdaļas gadu vecs zēns. Ēteriskais ķermenis stipri piemērojis modeļķermenim, disharmonisks, attiecības smadzenes – zarnu trakts. Terapija: dziednieciskā eiritmija un runas vingrinājumi. – Bērns ar krampju lēkmēm īpaši ķermeņa kreisajā pusē, vēlāk kreisās puses parēze; nepilnīgi izveidots modelis; zarnu funkciju nozīme; izsmeļoša terapijas pārrunāšana, pedagoģiskā izturēšanās.

lai viss nesajuktu kopā, es vēl gribētu turpināt vakardienas gadījuma apspriešanu. Runa ir par to, ka zēns uzrāda vēl vienu īpatnēju fizisku faktu virkni. Viņš to sāka jau kad atnāca, atnesa to līdz, ka uz labās rokas rādītājpirksta viņam esot mazs gariņš. To viņš vienmēr konsekventi sauca par "Bebe Assey". Ar šo garu viņš sarunājās tā, kā sarunājas ar dzīvu būtni. Viņš ar to runāja – vai ne? – tātd sarunājās ar to un uzskatīja par pilnīgi reālu būtni. Bez tam viņam piemita īpašība pārvērsties, līdzīgi, kā to kādreiz stāstīja par vilkačiem. Tas pārvērtās pēkšņi. Piemēram, kādu laiku viņš iztēlojās, ka esot lauva, tad viņš arī izturējās rūkdams kā lauva. Vai bija arī citas pārvērtības? Mīļākais dzīvnieks bija lauva. Jūs jau no tā redzat, ka viņš netika galā ar savu astrālo ķermeni, ar ko vajadzētu ienirt fiziskajā ķermenī. Radās pārpalikumi. Jo šis Bebe Assey, dabiski, ir pārpalikums no viņa astrālā ķermeņa, pie kam šīs lietas, dabiski, var būt tādas, ka, ja kāda astrālā ķermeņa skrandā karājas ārā, tai tiek piešķirta dvēsele no kādas objektīvas elementārās būtnes. Objekts un subjekts pie tam pilnīgi ieiet viens otrā, saplūst kopā. Tas, kas ir svarīgi audzinātājam, ir, ka caur sacietināto organismu astrālais ķermenis pilnībā netiek iekšā. Ja jūs savu astrālo ķermeni izvilktu ārā no fiziskās miesas, ja tas pilnībā nepulsētu fiziskajā ķermenī, tad arī būtu tā, ka tas parādītos visādos iespējamajos pārvērstos veidos, dzīvniekveidīgos tēlos. Jo dzīvnieku forma ir tā, ko tad rāda astrālais ķermenis, ja tas gan ir tuvumā, vai pa pusei vai par trīs ceturtdaļām ir saistīts ar fizisko vai ēterisko ķermeni, bet tomēr ir neatkarīgs no tiem zināmā veidā. Visas šīs parādības šim zēnam ir īpaši raksturīgas, un tās parāda, ka ar šo zēnu ir patiešām grūti radīt atbilstošu harmoniju starp astrālo ķermeni un ēterisko un fizisko ķermeni.

Tagad apskatīsim kādu citu bērnu, izskatīsim slimības vēsturi. Māte saka, ka bērns esot piedzimis četras nedēļas par vēlu. Māte pirmajos četros grūtniecības mēnešos ir spēlējusi teātri un pa laikam pie tam daudz lēkājusi. Vēlāk viņa ir pārcietusi kritienu. Dīvos un ceturtdaļā gados bērnam ir bijuši barošanas traucējumi. Tikai divos gados viņš ir varējis nostāvēt. Pirmajos četros gados viņš esot bijis apātisks, bet ļoti kārs uz ēšanu. Pirmā skaņa, ko viņš izrunāja, bija R, kas ir reta parādība. Viņš vienmēr ir raudājis ar R. Līdz pat ceturtajam gadam viņš ir lallinājis tikai atsevišķus vārdus. Tad viņš ir saņēmis runas vingrinājumus, kur bijis jārunā teikumus uz priekšu un atpakaļ. Tas ir noticis pēc mana padoma. Līdz ar runātmācīšanos sākās motorisks nemiers. Viņš guļ maz un slikti iemieg, vakaros ir ļoti uzbudināts un noguris. Viņš nevar iemigt. Uz ēšanu ir ļoti kārs.

Uzlūkojot šo zēnu, jūs nevarētu noteikt, cik vecs viņš ir. Zēnam tagad ir seši un trīs ceturtdaļas gadu, tātd gandrīz septiņi. No tā jūs redzat, ka visas fiziskās organizācijas attīstībā viņš ir atpalicis. Tikai nedaudz ir pamanāms, ka galva ir nedaudz par lielu. Zēns visā ir atpalicis. No tā jūs secināt, ka tieši tajā vecumā, ko mēs saucam par pirmo dzīves posmu, no piedzimšanas līdz zobu maiņai, kad būtu jāiedarbojas fiziskajai organizācijai, fiziskā organizācija īstenībā neiedarbojas. Te jums ir jāatceras tas, ko es esmu teicis par fizisko organizāciju pirmajā dzīves posmā. Tas ir īstenībā iedzimtais organisms. Tas organisms, kurā viņš šajā ciklā, ko ir nodzīvojis, ir bijis, šo organismu viņš ir mantojis. Tikai tagad nāk ārā viņa Es–organizācija, un tai arī nav dotību kaut kā ievērojami novērsties no pirmās. Jo tagad darbīgs ir viņa ēteriskais ķermenis, un šis ēteriskais ķermenis šim zēnam ir ārkārtīgi stipri pielāgojies pirmo septiņu gadu

modelķermenim. Viņš ir atpalicis zobu maiņā. Viņam vēl nav sākusies zobu maiņa. Tā ka mēs varam novērot arī to, ka arī te viņš ir atpalicis.

Tagad mums vispirms ir uzmanīgi jāievēro objektīvais apskates rezultāts. Mums ir salīdzinoši ļoti vājš astrālais ķermenis un vāja Es—organizācija, kas nespēj mēroties ar iedzimto organismu. Bet arī iedzimtais organisms ir palicis mazs. Paliek apšaubāmi, vai tas ir tiesa, jo tam nav obligāti jābūt, kas te ir uzdots, ka bērns esot piedzimis četras nedēļas par vēlu. Ja tas tā ir, tad tam sekas ir, ka viņš ir palicis par mazu. Viņš ilgāk palika embrijs, jo bija vēl par mazu, jo pēc desmit Mēness mēnešiem vēl nav bijis pilnībā izveidojies. Tagad mums būtu sev jājautā, no kā tas viss nāk? Un tur jau mums ir izskaidrojums, ka pirmajos četros grūtniecības mēnešos māte ir spēlējusi teātri. Tā ir darbība, kas pavisam droši tajā kopsakarībā, kā ir notikusi, ir saistīta ar zināmu entuziasmu un aizrautību. Runa ir par kādu brīvu trupu, kas ar entuziasmu ziedoja lietai, tur ir redzams ārkārtīgi stiprs mātes astrālā ķermeņa sasprindzinājums, kas vienkārši astrālo ķermeni izveido tā, ka tajā virzienā, kur daudz nevar iesākt ar augšanu, nodarbojas intelektuālo spēju virzienā. Un tā intelektualizēšana iejaucas astrālā ķermeņa veidošanā jau embrionālajā laikā. Mums tātad darīšana ir ar nepilnvērtību, kas ir jau embrionālā laika noteikta.

Tagad runa būs par to, kā palīdzēt šādam bērnam, kas visā ir atpalicis. Jūs taču arī redzat: astrālais ķermenis paliek pilnīgi bezspēcīgs, zēns pirmajos četros gados ir apātisks, viņš neattīsta neko citu, kā tikai tīri dzīvnieciskos fiziskā organisma instinktus, viņš ir ļoti ēdelīgs un vēlu mācās runāt. Jā, redziet, un tad pirmo viņš izrunā R.

Saka zēnam:

Pasaki: Robert rennt (Roberts skrien).

Zēns to pasaka zemā, rūcošā balsī.

Redzat, viņš ir pilnīgi orientēts uz R. Neaizmirstiet, kā šādā parādībā izpaužas vesela dzīve. Paskatieties uz māti embrionālajā laikā, ka viņa kustas teātrī, iejūties R raksturā, kā eiritmijas kursā R tiek raksturots kā griešanās, tad atradīsiet viņa valodā nemitīgi iedarbojamies mātes teātra spēlēšanu. Viss pārējais atkāpjas, jo tas tik ļoti izceļas. Te tiešām var ārkārtīgi dziļi ieskatīties kopsakarībās, kuras ir jāpārvalda, ja grib tikt ar šīm lietām pilnīgi skaidrībā.

Nu, pirmajos gados spēcīgam astrālajam ķermenim un Es vajadzētu regulēt vielmaiņas—locekļu cilvēku. Bet tieši astrālais ķermenis ir vājš, tas to neregulē, un tādēļ ir divējādas lietas, ko ar viņu ir jāņem vērā. Redziet — es nezīnu, vai visi no jums noklausījās šīs lekcijas, kur es iztīrāju cilvēka galvas smadzeņu īsteno nozīmi — ar visu, ko cilvēks nes savā organizācijā, cilvēka kopējā organizācija sadalās uzbūvē un sabrukšanā. Sabrukšana vienmēr ir saistīta ar izdalīšanas produktiem. Izdalīšanās produkti te ir sabrukšanas, noārdīšanās pārpalikušās pēdas. Tagad paņemiet galvu, tur tiek noārdīts, jo tikai uz noārdīšanu balstās dvēseles intelektuāli—raksturīgā darbība, ciktāl tā izmanto galvu kā savu atbalsta orgānu. Vājā astrālā ķermeņa dēļ noārdīts tiek tā, ka arī noārdīšana ir neregulāra. Noārdīšanās produkti netiek regulāri aizvadīti prom, tie paliek guļam, bet nesacietē tādā mērā, kā tiem vajadzētu sacietēt. Bez tā, ka mums ir darīšana ar īstenu hidrocefālu, mums vēl ir darīšana ar galvu, kas ietver sevī pārāk mīksta smadzenes. Tagad ņemiet galvas smadzeņu spoguļattēlu, zarnu saturu. Tas arī nevar būt kārtībā, arī nebūs kārtībā. Zarnu darbība nevar nekad būt bijusi kārtībā. Neregulāra smadzeņu darbība un neregulāra zarnu darbība it īpaši bērnam vienmēr ies caurcaurēm paralēli viena otrai. Ja jūs jau no paša sākuma teiktu: tātad es noregulēšu viņa zarnu darbību — ar to jūs vēl noregulējat viņa smadzeņu darbību! Tur ir jāiejaucas dziednieciski, ja jūs ar regulēšanu gribat panākt saskaņu.

Viņam piemīt arī zināma netīrība, kā viņš fiziski izturas pret ārpusauli. Pamēģiniet pieprasīt no viņa kaut ko, ko viņš saprot: viņš paskatās tā šķībi, neuzņem tīri. Tagad saistībā ar šo gadījumu pārrunāsim tālāko. Es tagad vēl tikai gribu pateikt, ka šie runas vingrinājumi ar viņu tika iesākti jau četru gadu vecumā, un ka jums ir jāzina, ka vienmēr tad, kad veic šos runas vingrinājumus, darot tos uz priekšu un atpakaļ, ar to iedarbojas regulējoši uz ēteriskā ķermeņa un astrālā

ķermeņa kopsakarību. Tas, kas toreiz tika izdarīts, bija mērķēts uz astrālā ķermeņa un ēteriskā ķermeņa harmonisku mijiedarbību.

Tagad runa ir par to, kā panākt, lai viņš vispār skaidri sajustu savu fizisko organizāciju. Jo sajušanā, tā teikt, ieslīd iekšā fiziskās organizācijas augšanas spēks. Tātad ar viņu ir jādara vingrinājumus no dziednieciskās eiritmijas, kas vestu pie tā, lai viņš sajustu pats savu fizisko organizāciju. Tam īpaši piemērots ir E, jo tajā cilvēks saskaras pats ar savu organizāciju, tāpat arī U un Ö. Ö ņem regulēšanai. U un E ir paredzēti tam, lai bērns izjūt sevi sevī. Jo viss tas, kas ved uz paša organisma aptveršanu, tas šinī gadījumā ved uz priekšu. Ko mēs vēl esam darījuši? Dziedniecisko eiritmiju un runas vingrinājumus. Viņš arī glezno kopā ar vienu grupu. Protams, ka viņam ir jāglezno, viņš jau tuvojas skolas vecumam. Kaut arī viņš virzās uz priekšu lēni, bet tomēr tiks uz priekšu.

Tiek ievests nākamais bērns.

Šo zēnu es iepazinu kādā ceļojumā. Nu, viņš ir salīdzinoši grūts bērns. Viņam ir vienpadsmit gadi. Jūs tūlīt dzirdēsiet, par ko te ir runa. Viņš ir vienīgais bērns. Dzemdības bija šķietami normālas, taču māte grūtniecības laikā esot dzīvojusi nesaprātīgi un arī lietojusi alkoholu. Pirmo trīs gadu attīstība esot noritējusi bez īpašām savdabībām. To mēs vēlāk vēl pārrunāsim. Pilnīgi tā, kā tas tiek stāstīts, šī lieta nevar būt bijusi, jo trīs gadu vecumā bērns pēkšņi saslimis, ar ļoti augstu temperatūru un krampju lēkmi naktī; tā bijusi īsa. Šīs lēkmes kopš tā laika bijušas ļoti biežas, tāpat, kā likums, naktī un vēlāk tad caurmērā uznākušas ik pa ceturtdaļgadam – visas raksturīgās krampju izpausmes, ko mēs pārrunājam – un šīs krampju lēkmes sākās no četrus gadu vecuma. Līdz tam organisms nav tik tālu, ka varētu atgrūst astrālo organizāciju, ka zināmas orgānu virsmas atgrūstu astrālo organizāciju. Šajās krampju lēkmēs iestājās pilnīga bezsamaņa. To mēs arī atklājam, ka tas tā ir vispār. Tad viņam ir spēcīgas konvulsijas, un proti, kreisajā ķermeņa pusē, acis pie tam viņš pagriež pa kreisi; pēc tam viņš ir ļoti noguris un bieži ir vemšana.

No tā jūs redzat, ka viņam no trīs gadu vecuma iestājas tas, ka orgānu sieniņas nelaiž cauri astrālo organizāciju, ka tādēļ rodas krampji. Ar krampjiem ir saistīta – iemeslu dēļ, kuru es jau iztīrāju – bezsamaņa. Bet viņa gadījumā ir tā, ka pēc kāda laika līdz zināmai pakāpei astrālā organizācija tomēr izlaužas cauri orgānu sieniņām, tā ka viņš iepriekš tātad izdara zemapzinātu, pusapzinātu piepūli. Šī piepūle ilgst tikpat, cik ilgi ir krampji. Tad viņš to ir pārvarējis, toties organismā tad ir zināms tukšums attiecībā pret to, kā bija iepriekš, un šī neregularitāte tad izpaužas spēcīgās konvulsijās.

Jūs zināt tagad, ka ķermeņa kreisā puse ir nedaudz vājāka nekā labā. Tādēļ šādā gadījumā astrālais ķermenis, kurš grib būt atbrīvots, pēc tam, kad krampji ir beigušies, gribēs izvairīties uz organizācijas vājāko daļu (skat. 10. ilustr. vidū), kas izpaužas tā, ka viņš acis pagriež pa kreisi. Viņam esot – pirms gada, janvārī? – bijusi pēc Jēnas ārstu datiem smadzeņu gripa; toreiz viņam bija smaga lēkme, pēc iepriekšējām grūtībām ar kuņģi un paaugstinātas temperatūras. Tātad te mums tad ir, kuņģa problēmu ievadīta, izsaukta smaga lēkme. Četrpadsmit dienas pēc tam, pēc tam, kad bērns jau atkal jutās labi, iestājās kreisās puses paralīze rokās un kājās, ļoti raksturīga parādība, bet kura ir izskaidrojama tik vienkārši, cik iespējams. Jo jūs taču redzat, ka bērns nemitīgi, kad ir veicis šo piepūli, gribot izspiest cauri astrālo ķermeni, un pēc tam, kad ir to paveicis, sajūt aiz caurspiešanas vietas palikušo tukšumu; tad viņam uznāk konvulsijas un viņš ļauj astrālajam ķermenim izvairīties pa kreisi.

Bet tagad vienu ir jāņem vērā. Iekšā cilvēka organismā viss tas, kas organizācijā ienāk no ārienes – tātad nav organizācijas pašas sagatavots, kad ir izlauzies cauri organizācijai – īstenībā ir inde. Ja jums tātad ir organizācija (skat. 10. ilustr.), un jums ir astrālās organizācijas nobīde no labās uz kreiso pusi un tas turpinās, kā tas arī, ja tas ir spēcīgi, dabiski var turpināties ēteriskajā organizācijā, kur tad paņem līdzīgu fizisko organizāciju, tad rodas viegla indes infiltrācija ķermeņa kreisajā pusē. Šāda indes infiltrācija uz ārieni parādās paralīzes simptomā.

Bērns tad tika ārstēts ar masāžām, un paralīze pēc gada ceturkšņa ir atkāpusies. Viegls vājums ir palicis. Šo vieglo vājumu viņā var redzēt.

Pievērsoties bērnam:

Paņem to tā! – Redziet, kreisā puse viņam ir neveikla.

Kopš 1923. gada janvāra lēkmju raksturs ir būtiski mainījies. Tās ilgst vēl tikai pavisam īsu laiku un parasti rodas deviņas stundas pēc iemigšanas. Bērns tad pēkšņi kliež, pamostas, pieceļas. Pie tam ir novērojams, ka zarnas ir stipri uzpūtušās no gāzēm, tā ir raksturīga parādība. Šobrīd gandrīz katru nedēļu uznāk viena lēkme, bet vairs ne ar apziņas traucējumiem. Vairs nav konvulsiju. Krampju lēkme pāriet, viņš pielec kājās. Redziet, 1924. gadā tika izdarīts (Balkenstich?), bet bez jebkādiem panākumiem. Pašās beigās tika veikta ārstēšana ar calcium lacticum. Viņš vēl uemieg, miegā bieži runā, īpaši, ja vēl u ir ēdis. Viņam ir laba ēstgriba, bet nepatika pret augļiem, skābēm, dārzeņiem, turpretī izteikta patika uz gaļu. Gremošana tagad ir ļoti laba, agrāk viņam biežāk bija aizcietējumi; ātra noguršana. Viņam ir ļoti dzīvīga fantāzija; ļoti uzticas visiem cilvēkiem, nepieķeras nevienai noteiktai personai, arī ne vecākiem. Viņš ir ātrs dusmās, mīl dzīvniekus un augus. Tam jābūt raksturojoši, ka viņš ļoti daudz plāpā. Tas piederas slimības vēsturei. Tā viņam ir patiesa nepieciešamība, viņam ir tas jādara, tāpat kā kaut ko citu. Viņš uzvedas tik uzkrītoši, ka būtiskajā jūs būsiet visu redzējuši.

Redziet, šim bērnam arī ir tieši tas – tikai tas te ir stadijā, kad otrais ķermenis jau sen ir izveidots, ķermenis, kurš nav modelķermenis, ir sen izveidots, viņam ir vienpadsmit gadu – un mums atkal arī ir darīšana ar to, ka jau modelķermenis ir nonācis dekadencē tādēļ, ka māte grūtniecības laikā ir dzīvojusi nesaprātīgi, ir daudz lietojusi alkoholu. Ir pat ļoti iespējams, pēc visa tā veida, kā zēns parādās, ka jau pirmais modelķermenis bija ārkārtīgi neregulārs. Var gan pilnībā pieņemt – kas te nav rakstīts – ka dzemdības varbūt ir notikušas pat divas nedēļas par agru, jo māte nav sargājusi savu organismu tā, ka tas varētu būt īsta mājvieta mazajam, kur embrijs varētu pilnīgi attīstīties visos virzienos. It īpaši, ja grūtniecības laikā ir lietots alkohols, tad tā tas varētu būt. Tagad te tiek dots, ka attīstība pirmo trīs gadu laikā esot noritējusi bez sevišķām īpatnībām. Bet es drīzāk domāju, ka nebija tādu spēju, lai novērotu smalkākas īpatnības. Katrā gadījumā bērnam salīdzinoši agri ir radusies vajadzība runāt, jo astrālā un Es–organizācija īstenībā ir izgājušas ārā līdz kaklam vai mutei. Tām vienmēr varētu būt bijušas grūtības ienirt. Zināma nervoza uzbudinātība, kas izpaužas uz āru, kas līdz zināmai pakāpei atraida imitācijas principu, kas attīstībā vairāk izceļ iekšējos organiskos impulsus, tam vajadzētu būt bijušam pirmajos trīs gados.

Tad vēl mums, it īpaši, kad tuvojas trīsarpus gadu vecums – puse no septiņiem gadiem, puse no pirmā dzīves cikla – īpaši izceļas iedarbību sekas, kas rodas, ja pirmo septiņu gadu laikā Es un astrālais ķermenis nevar īsti strādāt, izejot no galvas organizācijas. Tad tie orgāni, kas tagad lēnām un pakāpeniski rodas – jo septiņu gadu vecumā tie ir gatavi – iznāk sanīkuši. Tagad, kāpēc tie šajā gadījumā ir panīkuši, bojāti? Jo bērns nav pilnībā absolvējis embrionālo laiku. Orgāni būtu kļuvuši daudz pilnīgāki, modelētāki, ja bērns būtu pilnībā absolvējis embrionālo laiku. Tagad nav pilnībā izveidota modeļa. Tādēļ tieši šajā svarīgajā laikā, trīsarpus gados, kad orgāni vairāk nonāk līdz tam, lai iespiestos formā, pat te modelis atsakās kalpot; te attīstās nosliece, ka astrālais ķermenis – kas tagad grib tikt cauri visai organizācijai, ka ietu cauri orgānu sienām – ka, ja netiek cauri, kā sekas rodas visas tās izpausmes, kuras te tika pārrunātas. Ka šādā gadījumā ir jāiestājas nesaskaņām kuņģa un zarnu organizācijā, tam vajadzētu būt apjēdzamam. Jo, ja šis astrālais ķermenis kārtīgi neizraisa plūsmu no galvas uz locekļiem, tad zarnu un vispār gremošanas organizācija paliek vāja: tajā nav kārtīgi iekšā Es–organizācija.

Tagad ņemiet šo vājo gremošanas organizāciju, proti, spēkos vājo gremošanu: tajā nav kārtīgi iekšā Es–organizācija. Šī vājā gremošanas organizācija nevar panest to, kam gremošanas organizācijā tieši ir jādabojas.

Šī lieta taču ir tāda, ka, ja mēs apskatām augu, tad saknēm ir atbilstošā iedarbība galvas organizācijā, lakstam ritmiskajā (skat. 10. ilustr., pa labi). Tam, kas attīstās kā auglis vai zieds, iedarbība ir zarnu organizācijā, gremošanas organizācijā. Te tāpat nav nekādas radniecības starp vāji attīstītu gremošanas organizāciju un to, kas izveidojas uz augšu. Turpretī jūs apjēgsiet, ka, tā kā astrālais ķermenis ir iekšā visā vēderā, bet īsti neiedzīvojoties gremošanas organizācijā, esot tur brīvi, šis astrālais ķermenis, kuram kā tādām katrā cilvēkā ir liela radniecība ar miesu, ir radījis īpašu patiku uz miesu. Tad vēl pastāv zināma nepatika pret skābi, bet tā arī ir apjēdzama. Jo skābes uz astrālo ķermeni iedarbojas īpaši spēcīgi. Ja tas tad ir kārtīgi ieniris organismā, tad izlādē savas skābju iedarbības uz fizisko organismu. Bet, ja tas nav kārtīgi ieniris, tad paliek ievainojams, jūtīgs pret skābju iedarbībām. Šādās lietās pavisam īpaši var redzēt, kā īstenībā darbojas organisms, jo ar šādu neregularitāti, dabiski, it nemaz nav jābrīnās, ja parādās kuņģa darbības traucējumi. Bet kuņģa darbības traucējumi ir tikai viens simptoms tam, ka vielmaiņā pastāv šī neregularitāte, kuru es esmu pārrunājis. Bet šajā neregularitātē, šajos traucējumos pastāv visa slimība, caur šiem traucējumiem simptomi parādās, un, dabiski, šādi kuņģa darbības traucējumi vienmēr var ievadīt jaunu lēkmi.

Bet kopš 1923. gada janvāra mums ir būtiskas izmaiņas lēkmju raksturā, tās ir īsas, parādās deviņas stundas pēc iemigšanas, bērns kliez, bērns iekliez, pamostas. Ir novērojams, ka zarnas ir stipri uzpūtušas, un šobrīd parādās viena lēkme katru nedēļu. Tas ir tā, ka iesākumā izskatās draudīgi, bet kam no otras puses savukārt piemīt kaut kas mierinošs. Jo tas parāda sava veida atveseļošanu, dabisku labākkļūšanu. Ar to ir iestājusies tāda kā krīze, kas izlādējas iekšēji, kas notiek lēni, bet nekas cits arī nebija sagaidāms. Kāpēc gan šīs lietas parādās deviņas stundas pēc iemigšanas? Jo tad astrālais ķermenis atkal sāk realizēt savu atpakaļceļu fiziskajā miesā. Tas viņam vēl ir smagi, tas netiek iekšā, un tam nemitīgi ir jāienirst un jātiek atgrūstam atpakaļ. Tad jūs varat stādīties priekšā, ka parādās visas šīs izpausmes: piecelšanās, kliegšana. Kamēr, kad astrālais ķermenis tad ir iekšā visā fiziskajā organizācijā, tad turas vieglāk visu dienu. Ka parādās stipra gāzu veidošanās, ceļas no tā, ka astrālais ķermenis vēl nav pilnībā iekļāvies zarnu organizācijā. No šīs relatīvās astrālā ķermeņa patstāvības tad ceļas viss tas, kas kā īpaši raksturīgs parādās dvēseles dzīvē: viņa nemitīgā pļāpāšana, arī vieglā uzbudināmība, arī dzīvā fantāzija. Tagad rodas jautājums, kas šādā gadījumā būtu darāms.

Redziet, šādā gadījumā galvenokārt runa ir par to, lai ļoti stipri patstāvīgi darbīgajam astrālajam ķermenim atņemtu visas iespējas attīstīt spēkus, kas kavē pielāgošanos ēteriskajam ķermenim un fiziskajai miesai. Tūdaļ, tikko bērns parādās tajā veidā, kā viņš parādījās šodien, ir redzams, kāds ir pirmais pasākums: ir jāatņem viņa rotaļlietas. Ka viņam ir šīs rotaļlietas, tā viņam ir dvēseliska inde. Viņš galvenokārt savu fantāziju drīkst ierosināt tikai ar dabas vēl pilnīgi gatavu neizveidoto. Viņu ir jārosina pēc iespējas daudz strādāt ar krāsām, bet galvenokārt ar formām, maziem gabaliņiem. Viņam tāpat vienkārši ir jāiedod koka gabaliņu, un jāierosina šo gabaliņu izveidot cilvēka veidolā. Tas ir pedagoģiskais, ko iesākumā ar viņu ir darāms. Ir jāizvairās rādīt viņam lietas, kuras jau ir gatavas. Ir jāmēģina panākt, lai viņš pats daudz darītu, lai viņa locekļi kustētos. Mēs šo izkārtojumu vēl neesam trāpījuši; tas ir tas, kas viņam vēl ir nepieciešams.

Šim zēnam vēl ir tā savdabība, ka nevar pateikt: tas ir viens pavisam noteikts orgāns, kurš nelaiž cauri astrālo ķermeni – bet gan īstenībā visu orgānu kopums vienmērīgi ir tā izveidots. No tā arī nāk vieglā deformējamība. Bet līdz ar to iestājas tieši tas, ka, kad astrālais ķermenis tieši ienirst, tas izvairās uz kreiso, vājāko pusi. Līdz ar to vienmēr pastāv briesmas, ka kreisajā pusē var parādīties paralīzes izpausmes. Šajā vecumā tās vēl nekaitē, ja ir vājas. Tās var novest pie nostiprināšanās.

Tagad būtu ieteicams, ka tieši to, pret ko viņam ir jābūt stiprai nepatikai šīs konstitūcijas dēļ, ka visu to, kam ir augļskābe, pēc iespējas nelielā devā pievieno citiem ēdieniem, kas viņam garšo, tā lai gremošanā to parautu līdzī. Tā ka vienkārši, pirms viņam dod gaļu, traukā, no kura viņš ēd gaļu, pievieno kaut ko, kas satur augļskābi. Viņam ir jāpieradinās kopā ar gaļu nobaudīt arī pavisam nelielu daudzumu kompota.

Tad runa ir arī par to, lai patiešām pēc saprātīgas metodes, kā tas ir valdorfskolā – vienalga, cik ātri viņš tiek uz priekšu – sāktu mācības; respektīvi, viņam ir jāturpina mācības. Eiritmijas vingrinājumi viņam būs tādi, kas neaprobežojas ar atsevišķiem burtiem, bet gan dara visu to, kas īpaši liek kustēties locekļiem, tā, lai tiktu veicināta locekļu tieksme veidot astrālo ķermeni. Kāds zēns ir tagad, viņš pats palīdzēs ar tikšanu uz priekšu.

Turpretī tādu bērnu, kā iepriekšējais, ir ārkārtīgi grūti ārstēt tādēļ, ka viņš ir kā sava veida mazs dēmons. Padomājiet vien: tajā pašā mērā, kā bērns paliek mazs pēc sava fiziskā ķermeņa, tajā pašā mērā palielinās, bez piemērošanās fiziskajai organizācijai, viņa astrālais ķermenis. Tad bērns patiešām astrālajā ķermenī kļūst par aktieri, pašam to nezinot. Ja varētu vienpusīgi izglītēt šo bērnu, ja, piemēram, aktiermākslas mācīšanai izmantotu nevis vienu atsevišķu cilvēku, bet gan veselu kolēģiju, un ja varētu šai kolēģijai dot detalizētus uzdevumus, tad šo bērnu, kaut arī viņš būtu mazs knīpa, varētu sagatavot tam, lai viņš aktieriem iemāca R skaņu un tai radnieciskas skaņas. Neskatoties uz savu šķietamo mieru, viņš ir ārkārtīgi nemierīgs. Tādēļ mūsu priekšā te ir sava veida dēmoniska būtne, šajā mazajā zēnā ir īsta pārdabiska būtne. Tas ir tā: kas te sēdēja jūsu priekšā, viņā ir iekšā tāda maza iezīme, sliecība, pundurveidīgi izveidots knauķis. Turpretī te ir varens aktieris, kurš met visādus iespējamus kūleņus, met ritenišus un tā tālāk, kaut arī pats zēns staigā apkārt pavisam gausi. Jums tād ir darīšana ar bērnu, kuram ir ārkārtīgi grūti piekļūt. Viss, ko mēģina ar fizisko ķermeni – izņemot dziedinošo eiritmiju un runas vingrinājumus, kas iet uz fizisko ķermeni un ietekmē intelektuālo – tas viss tikai nāktu pretī dzīvsudrabveidīgajam astrālajam ķermenim. Bet jūs caur fizisko ķermeni cilvēkam nevarat tikt klāt. Tieši pretēji. Jums varētu klāties kā tam burvja māceklim, kas salauž slotu un nu rodas divas slotas. Ja jūs tiekat klāt, tad jums arī viegli varētu iziet tā, ka jūs kaut ko darāt, kas vēl vairāk pastiprina kustīgumu. Runa ir par to, ka darīšana ir ar ārkārtīgi kustīgu astrālo ķermeni.

Kā tad ierīkot audzināšanu? Audzināšanu ir jāiekārto tā, ka dara pretējo tam, kas ļoti bieži tiek darīts. Ļoti bieži lielu vērtību tajā, ko bērnam iemāca, piešķir dramatiskam kāpinājumam. Ar šo bērnu runa ir par to, ka pēc kāpinājuma mācībās ir jāliek sekot pavājinājumam. Bet šo principu ir jāpaplašina uz visām mācībām. Un tā ir jābūt pacietībai tiešām ierosināt bērna uzmanību – par to, kas norisinās viņa astrālajā ķermenī, viņš pats neko nezina – šim organismam varētu nākt pretī viss, kas atbilst patiesai fantāzijai. Tād izdomājiet visvērtīgākos un kustīgākos stāstus, kļūstiet par fantāzijas bagātu dzejnieku šī bērna tuvumā. Un kad jūs tad ar to, ka esat kāpinājuši kādu stāstu līdz lielam kustīgumam, kad jūs esat pilnīgi iejutušies šajā zemapzinātajā astrālajā organizācijā, tad mēģiniet šo lietu atdzīt atpakaļ. Tad vispirms pamēģiniet padarīt kaut ko smieklīgu, kas ir noticis, tā lai prieks par to būtu samaitāts. Varonim, kas to visu ir paveicis, par ko bērns ir sajūsminājies, piekariniet kaut ko smieklīgu. Sakiet: nu jā, kad viņš kaut ko tādu darīja, viņam visu laiku bija jāšņauc deguns – kaut ko, ar ko jūs izsmejat to, kas nozīmē visaugstāko kāpinājumu, un tad tā turpiniet, kamēr tas viss izšķīst kā gaisa burbulis; bet ne tā, ka jūs samaitājat bērnam prieku, tam arī ir jānotiek jautri, ka tas izrādās gaisa burbulis. Un visas šīs darbošanās laikā, kamēr jūs esat atpakaļreaģējis, astrālajam ķermenim nemitīgi ir tendence piemēroties fiziskajam ķermenim. Ja jums tād ir pacietība ar šādu bērnu tādā veidā nodarboties, pašam tajā kļūstot par dzejnieku un tad atkal ironizējot šajā dzejojumā tā, ka nekas nepaliek pāri, tad jūs varat sasniegt, ka viņš līdz deviņu, desmit gadu vecumam sāk attīstīt dabisku augšanu. Ar to būtu ārkārtīgi daudz vinnēts. Ar to šis pārmērīgi fantastiskais kopējais organisms, kas ir radīts jau embrionālajā laikā, tas tiktu atpakaļpārveidots. Lietas, kas jau ir, ar to, ko jūs darāt, pazustu. Visnieedarbīgākais šādās izpausmēs ir tajā, ka tieši ķeras pie šīm izpausmēm. Atradināt no R to būtu tikpat neiespējami, cik neiespējami tas ir bijis kādam aktierim Veimārā, kaut arī tas nebija bērns. Viņš nekad neteica "Freunderl", bet gan uzsvēra katru zilbi, viņš bija īpaši izveidojis šo principu visu uzsvērt. Viņš teica: Freunderl, Köpchen, Kindlein. Šādām parādībām nevar pievērsties tieši. Mēģināt atradināt bērnu no R

būtu aplama tieksme. Ar to viņu tikai padarītu tukšu, slinku, kūtru. Turpretī sliecība uz R pazustu pati, ja jūs darāt lietas, ko es pārrunāju.

Astotā lekcija

Dornaha, 1924. gada 3. jūlijs

Slimu bērnu priekšāstādīšana. Hidrocefālija: anamnēze, embrionālās organizācijas saglabāšanās; mātes un tēva iedzimtības ietekmes. Bērna dzīves stāvokļu nomācoša ietekme uz vēlākiem esamības periodiem. – Kāda zēna kleptomāna gadījums. – Kāda sērains bērna priekšāstādīšana: anamnēze; attiecības starp māti un bērnu, nozīme saslimšanai ar masalām trīsarpus gadu vecumā; nepieciešamā sapņu dzīves novērošana.

Mani mīlie draugi! Es iesākumā parādīšu tikai šī zēna zīmējumus. Viņam izdodas skaistas lietas; viņam ir ķēriens spēcīgi uztvert lietu detaļas; tieši te jūs redzat, kā viņš visu precīzi uzlūko. Te ir lapa, kurā jūs redzat, kā viņš iedala; viņam laikam gan ir nosliece darīt tās lietas, ko viņš mācās skolā. Viņš to dara skolā te iepretī, kur tas ir iedalīts tā, ka katrs dara savas lietas. – Mēs to darām ekonomiski. Tiek izmantotas abas puses.

Vēršoties pie zēna:

Atļauj man uzzīmēt tevi uz tāfeles. Tā, tas man bija no tevis vajadzīgs.

Par šo zēnu tiks runāts vēlāk. Tiek parādīts jauns bērns.

Mēs darīsim to tā, ka atvedīsim bērnu šurp. – Apskatiet bērna galvas milzīgo palielināšanos pie hidrocefālijas. Mēs pēc tam to pārrunāsim. Viņam apkārtmērs tagad ir 64 cm, kad mēs viņu dabūjām, bija 44 cm. 25. februārī bija 54½ cm, līdz 7. aprīlim tā izauga līdz 56 cm, no 7. līdz 11. aprīlim turpinājās augšana, 19. aprīlī bija 58 cm, 28. maijā bija 61 cm, 1. jūlijā bija 64 cm. Bērna pārējais ķermenis nav nenormāli attīstīts, viņš pilnībā ir tāds, kā citi bērni. Viņš tver lietas, ir ļoti laba ēstgriba un īstenībā ir – izņemot vienu krīzi – absolūti mundrs. Jūs redzat milzīgo lielumu, ja paskatāties uz austiņām, kas viņam, dabiski, ir atbilstošajā lielumā, tā ka jūs redzat, kur sākas galvas palielināšanās. Tā sākas te un te turpinās. Seja tajā nepiedalās, tā ir nedaudz uzblīdusi, bet nepiedalās. Bērns pilnībā ir tāds, ka jūs, viņu tagad uzlūkojot, laikam gan varat sajust, ka viņš uztver ar acīm; bet tas ir tikai pavisam vispārējs gaismas iespaids, tas nav precīzs gaismas iespaids.

Tagad ir tāds traģisks fakts, ka, pirms es uznācu augšā, saņēmu telegrammu, ka viņa tēvs ir miris ar sirds krampjiem.

Ja jūs uzlūkojat visu bērnu un salīdziniet to ar embriju stāvokli, tad jums nebūs nekas cits kā milzu embrijs, tā ka jūs tieši redzat: bērns ir palicis embrija stadijā un ir paturējies embrionālās stadijas augšanas likumus, un turpina tos pēcembrionālajā stāvoklī. Ka mēs līdz šim vēl nevarējām sasniegt nekādu samazināšanos, tas jāattiecina uz to, ka šīs lietas ir ārkārtīgi spēcīgas no iekšienes. Es vēl pilnībā ceru, ka mēs būsim spējīgi, kad būs pārvarēts noteikts punkts, realizēt galvas harmonizēšanos līdz noteiktai pakāpei. – Citādi viņš ir jautrs zēns.

Ar šo mīklu par cilvēku ir tā: lietas, kas parādās šādās anormālībās, ir dziļi izgaismojošas dzīvi, ne tikai par cilvēku, bet arī par visu pasauli.

Tagad tiek lasīts no slimības vēstures.

Bērns pie mums nonāca sešu mēnešu vecumā, bērns ir piedzimis pagājušā gada augustā un toreiz dabūja no manis savu vārdu, tieši tajā laikā, kad es biju prom Anglijā. Bērns piedzima normāls. Māte grūtniecības laikā visu laiku bija vesela – es lūdzu šīs lietas apskatīt tā, lai vēlāk jūs varētu atrast savu interpretāciju – jutās īpaši labi, šai piezīmei es lūdzu īpaši pievērst uzmanību, viņa šajā laikā ļoti daudz strādāja ar rakstammašīnu. Bērns piedzimstot neuzrādīja neko savādu. Tātad iegaumējiet, ka piedzimstot, tieši pēc atlaišanas no embrionālā stāvokļa, bērns neparādīja neko īpatnēju, jo embrionālais stāvoklis visu laiku bija normāls. Viņš sāka kļūt anormāls pēc tam, kad sāka elpot caur plaušām. Nabas saite bija aptinusies ap kaklu, augļūdens

bija zaļš. Bērns svēra piecas un vienu ceturtdaļu mārciņas, četrpadsmit dienas pēc piedzimšanas viņam vienu reizi bija krampji, lūdzu ievērojiet to. Tātad skaidri sāka parādīties neiespējamība, ka Es–organizācija un astrālais ķermenis varētu iebraukt fiziskajā un ēteriskajā ķermenī. Viņš sitās ar rokām un kļuva zils. Kļūšana zilam vienmēr nozīmē nevarēšanu nonirt fiziskajā ķermenī. Tas, ja ir ļoti stipri izveidojies, pastāv īpašā savdabībā. Nav jābūt nekam citam, kā, ka astrālais ķermenis dzemdībās ir ļoti stipri konfigurēts. Tas var būt dzemdībās stipri konfigurēts, kā tas bija ar *Gēti*, kurš piedzima pavisam zils, kuru tikai vēlāk dabūja līdz tam, ka viņš uzņēma astrālo ķermeni un Es–organizāciju. Krampji parādījās vēlāk. Tad pirmajā pusgadā notika pavisam normāla attīstība. Dabiski, ka tā nebija pavisam normāla, vēlākās nepareizās attiecības starp galvu un locekļiem netika pamanītas. Viņš tika barots ar mātes pienu. Galva piedzimstot bija uzkrītoši maza, kas apliecina, ka tās lietas nedrīkst tik ļoti meklēt nervu–maņu organizācijas vājumā. No septembra lēnām sākās galvas apkārtmēra pieņemšanās. Dabiski, ka tas sākās jau agrāk, māte to neuzskatīja par anormālu; toreiz, kad tam vajadzēja notikt ievērojami, māte to vēl neuzskatīja par anormālu, līdz bērns reiz vienā nedēļā pieņēmas svarā par 380 gramiem. Decembra vidū galvas apkārtmērs bija 49 cm. Bērns bija kluss un daudz neraudāja; viņš bija apātisks. Avotiņi bija ļoti saspringti. Ēstgriba bija laba. Uz galvas ādas veidojās strutu pūslīši. Ēstgriba un vēdera izeja bija labi. Tagad bērns tika atvests pie mums.

Tagad runa ir par to, lai par šādu gadījumu, kur, dabiski, vissvarīgākais ir tiešais vērojums, arī uzskats par garīgo, no dotā tieši iegūtu uzskatu par garīgo. Šim bērnam izriet, ka viņš nes sevī astrālo ķermeni – māte toreiz arī bija klāt – kurš pavisam skaidri ar milzīgu skaidrību nes mātes astrālā ķermeņa iezīmes. Tik uzkrītoši, kā tas ir te, ir kaut kas ļoti rets. Nevar teikt, ka arī Es–organizācija nes šīs iezīmes, tā tas nav. "Es" vienkārši vēl ir neattīstījies, tas norāda jums uz Es–organizāciju, kāda parasti ir bērniem sestajā, septītajā grūtniecības mēnesī; tur tas ir palicis stāvam. Grūtniecības pēdējos mēnešos Es–organizācija šķiet vairs nav līdzdarbojusies ārkārtīgi spēcīgi attīstītā astrālā ķermeņa dēļ. Tagad pēc piedzimšanas bērns ir paturējis sevī visus tos spēkus, kas viņam bija embrionālajā laikā caur šo astrālo ķermeni. Nu jums tikai ir jāpadomā, ka postembrionālās attīstības pirmajos mēnešos būtiskajā turpinās tālāk embrionālā laika orientācija, ka patiešām ārpus mātes miesām bērna attīstība vēl ir stipri līdzīga attīstībai embrionālajā stāvoklī. Tas nāk no tā, ka radikālās izmaiņas, ko pieredz bērna miesiskā būtība, iesākumā ir elpošanas sistēmā. Bērns nonāk saistībā ar ārējo gaisu, bet šai saistībai ar ārējo gaisu, tai vispirms ir lēnām jāiedzīvojas, un tā tikai pēc kāda laika aptver visu organismu. Mēs zinām, ka tā, protams, atstāj ietekmi jau no paša sākuma, tomēr tikai pakāpeniski aptver visu organismu. Tādēļ pirmajā laikā embrionālo spēku darbības turpināšanās dēļ vēl nevar pamanīt, kādi postījumi tad vēlāk iestājas cilvēka organismā, ja infantīlisms iet tiktāl, kā mums šeit ir darīšana ar infantīlisma radikālu gadījumu, kur tas tieši iet tiktāl, ka tiek saglabāta embrionālā organizācija.

Tagad jūs jau zināt, ka tā raksturojas ar to, ka mums ir darīšana ar varenu galvas organizāciju un ar mazu ķermeni. Šī milzīgā galvas organizācija, tā caurcaurēm ir kosmisko spēku kopdarbības rezultāts. Tas, kas iesākumā norisinās ar galvas organizāciju embrionālajā stāvoklī, gandrīz pilnā apjomā ir kosmisko spēku darbs. Mātes dzemde dod vietu, kur ir pasargāts no Zemes spēkiem tas, kas notiek. Jums ir jāiztēlojas mātes dzemdi kā orgānu, kas noslēdz telpu, kura nelaiž iekšā Zemes ietekmju iedarbību, tā ka šī telpa tiek saglabāta kosmiskajām iedarbībām. Mums ir telpa, kas nepastarpināti ir saistīta ar Kosmosu, kurā norisinās kosmiskās iedarbības. Tagad, tur norisinās galvas organizācijas attīstība. Kad mātes miesu cilvēciskie spēki iedarbojas uz viņu, ciktāl mātes miesas cilvēciskie spēki uzņem bērnu, tad šajos spēkos sāk orientēties vielmaiņas–locekļu organizācija, tā ka jūs redzat: šim bērnam postembrionālajā stāvoklī vienkārši ir palikuši kosmiskie spēki. Tie saglabā pārsvaru pār to, kam būtu bijis jābūt stiprumā atdotam līdz no spēkiem, ko bērns parasti saņem zemes attīstībai, locekļu–vielmaiņas sistēmas attīstībai. Nu, sekas tam ir pilnīgi skaidras. Ja bērns ilgāk paliktu mātes ķermenī – tā ir absurda hipotēze – ja tas paliktu tur ilgāk nekā desmit mēnešus, tad galva turpinātu nemītīgi

augt un locekļi nevarētu sākt attīstīties. Tur tikai ir dota iespēja ļaut augt ārpuszemes, kosmiskajam.

Tagad būtu jājautā: no kā tas ir tā noticis? – Un te man ir jāsaka, tas ir ļoti savādi, īstenībā satricinoši, ka tajā momentā, kad tagad būtu jārunā par visu šo parādību, pienāk telegramma, ka tēvs ir šķīries no dzīves ar sirds krampjiem. Nonāca pie sekojošā, ko tad apstiprināja anamnēze, nonāca pie tā, ka, piemēram, bija mātei jājautā: jā, vai jums grūtniecības laikā nav noticis nekas īpašs dvēselisks? – Un es to izpaudu tā, ka teicu: vai jums nebija žēl, ka bērns nav palicis jūsos, bet ir nācis pasaulē? – Māte to apstiprināja. Māte bija dibinājusi visu savu saistību uz šo kopību, tā bija viņas jūtu dzīvē, to varētu izteikt tā, ka viņai bija žēl, ka viņa nevarēja to paturēt pie sevis mātes miesās, ka ar piedzimšanu bērns ir atrauts no viņas. Šī sajūta, tā no vienas puses norāda ārkārtīgi stipru kopsakarību karmiskā nozīmē, bet no otras puses uz to, ka tieši ar to tika doti nosacījumi, ka bērņā palika tie spēki, kas darbojas embrionālajā laikā. Jūs redzat, te sākas anormālā mātes dvēseliskā dzīve, un – dabiski, ar dziļu karmisku kopsakarību – tas tiek pārņemts uz bērnu.

Dzīve reizēm ir ļoti komplicēta, mani mīļie draugi, tā ka ir grūti vienmēr visu pārskatīt, bet šādā gadījumā dažreiz lietu fakti saskatās kopā. Redziet, vēl nav pagājis pat gads, kopš bērns ir piedzimis, un tēvs nomirst ar sirds krampjiem. Šādi stāvokļi vienmēr ir kopsakarībā, tie ir tādi, ka tas notiek ne jau no šodienas uz rītdienu. Tēvam bija sirds slimība jau ilgāku laiku. Jums tikai jāpadomā par to, cik stipri sirds saslimšanas ir saistītas ar cilvēka locekļu ietekmēšanu, un jāpadomā tikai par to, kā kāju organizācija tūdaļ kļūst vāja zināmu sirds saslimšanu ietekmē, kā tas, kas locekļiem ir vissvarīgākais, locītavu audi un locītavu šķidrumi, cieš sirds saslimšanas ietekmē. Mēs nedrīkstam arī aizmirst, ka tas ir pamatots iedzimtības apstākļos, ka tieši locekļu organizāciju visstiprāk ietekmē tēvs, kamēr galvas organizāciju visstiprāk ietekmē māte. Tagad iztēlojieties koncepciju tā, ka atkarībā no apstākļiem nespēja tēvišķās organizācijas spēkos locekļos jau pāriet uz bērnu, toties galvas organizācija no mātes tiek ārkārtīgi sakāpināta. Tagad jums ir atpakaļejošs izskaidrojums, kāpēc māte mīl bērnu mātes miesās, jo bērns ir saņēmis līdz maz tēva iedzimtības spēkus, jo māte varēja tam dot galveno daļu.

Tagad jūs redzat, ar to mēs esam sev noskaidrojuši vienu gadījumu. Jums tikai ir jāzina, ka tieši šāds gadījums parāda pirmfenomenu veselai rindai bērnu ar anormālībām. Tas, ko jūs redzējāt ar šo bērnu, ir tikai radikālākais infantīlisma gadījums, kas sniedzas atpakaļ līdz pat embrionālajam stāvoklim. Tas pats jums visās iespējamās formās ir bērna attīstības laikā. Kā te embrionālais stāvoklis pārmāc visu to, kas nāk klāt vēlāk, tā pēc zobu maiņas bērņā visu var pārmākt pirmais dzīves cikls. Tāpat kā gadās ne–ieaugšana postembrionālajā stāvoklī, var arī gadīties, ka bērns neieaug iekšā trešajā dzīves ciklā; šie bērni kļūst ārēji dzimumnobrieduši, bet neieaug ar visu savu cilvēcisko konstitūciju šajā dzīves posmā starp dzimumbriedumu un divdesmito gadu sākumu, saglabā to spēku orientāciju, kas darbojas starp septiņiem un četrpadsmit gadiem. Mums ir darīšana ar veselu rindu infantīlismu. Tas te ir tikai radikālākais gadījums, un no medicīniski–pedagoģiskā viedokļa tas ir izdevīgi, ka jūs no šī radikālā gadījuma varējāt redzēt, kas jums atbilstoši pavājināti var būt daudziem neapdāvinātajiem bērniem.

Lai mēs šodien tiktu galā un terapeitisko un pedagoģisko varētu minēt rīt, es šodien gribētu ķerties pie atsevišķajiem gadījumiem un rīt tos pārrunāt līdz galam pedagoģiski.

Dr. Šteiners tagad pārrunā stundas sākumā īsi parādīto bērnu:

Jūs iepriekš redzējāt zēnu, kurš īstenībā cilvēkos izsauca priekšstatu: kāpēc mēs viņu īstenībā rādām? – Jo tas ir tā; un jūs, ja iepazīsities ar viņu virspusēji, neiepazīsiet viņu citādi, kā draudzīgu, pretimnākošu, labsirdīgu zēnu, kurš mācās gleznot tāpat, kā to mācās citi, kurš sniedz vislabvēlīgākās, skaistākās atbildes, ar kuru jūs stundām ilgi varat sarunāties. Vai tad tā nav? Tie, kas viņu ārstē, tie to zina. Jūs nevarat šim bērnam pamanīt neko anormālu un varbūt

teiksiet: šie antropozofi tomēr ir īpatnēji ļaudis, viņi nodod savus bērnus, kas varētu būt paraugs citiem bērniem, klīniski–terapeitiskā institūtā ārstēšanai.

Šis zēns neticamā veidā ir kleptomāns. Gandrīz kā izslēgta no pārējās dvēseles dzīves ir vienpusīga veida kleptomānija. Pie tam šim zēnam ir tieši tāda īpatnība, ka apziņa, kam, gribētos teikt, būtu jāstaro uz visām dzīves izpausmēm, kas parādās cilvēkos, ir izslēgta tieši viņa kleptomāniskajai rīcībai. Ir skaidri izteikta sajūta: tas neko daudz nezina par to, ko viņš tur dara, tomēr viņš to dara – un to es lūdzu jūs ņemt vērā – un izpilda to visrafinētākajā veidā. Viņa vainai bija jātiek pierādītai, kad viņš apmeklēja skolu Bernē, kad viņš apmeklēja skolu citā vietā, tad bija ļoti daudz jādara, lai varētu pierādīt viņa vainu. Viņš tās lietas iekārto neticami viltīgi, un pie tam nav egoistisks. Viņš ir spējīgs lietas, ko nozog visrafinētākajā veidā, vienkārši atdāvināt draugiem vai tās izšķērdēt, tikai lai sagādātu viņiem prieku; uz to viņš ir spējīgs. Pie tam, pats par sevi saprotams, attīstās īpaša ne gluži apzinātas melošanas forma; jo tur viņš precīzi nezina – atsevišķās parādības apziņa neapstaro – kas tur notiek, stāsta visneticamākās pasakas, kā viņš ir ticis pie kādas lietas, ko ir vienkārši nozadzis. Tur viņš arī patiešām viltīgā veidā parāda, kā šīs lietas ir atradis, kurā vietā tās bija, viņš izstāsta ļoti garu stāstu, kā pie šīs lietas ir ticis. Tās lietas patiešām notiek mistiski. Ja es esmu pareizi sapratis, kā man to stāstīja Dr. *Wegmanes* kundze, tad kādu laiku varēja domāt, ka viņš nu ir kļuvis par pavisam kārtīgu zēnu, līdz kādu dienu tika pamanīts – nebija zināms, ka viņš kaut ko būtu paņēmis – ka no vienas somas kaut kas ir pazudis, no kādas citas somas kaut kas bija pazudis, tā ka savādā kārtā cilvēki guva pieredzi: vienu dienu viņiem tās lietas vairs nav. Šie abi fakti ir jānoliek blakus viens otram. No vienas puses bija savādā lietu dematerializēšanās klīniski–terapeitiskajā institūtā, tad zināja no agrākā: šis zēns ir ticis izmests no visām skolām; to zināja no agrākās pieredzes. Lietas bija vienkārši pazudušas. Tie bija divi fakti, kas stāvēja blakus. Tas ir nepatīkams atgadījums, kad pēkšņi izrādās nepieciešamība domāt, tie varētu būt arī pieaugušie; šajā institūtā pašlaik ir piecdesmit divi cilvēki un, vai nav tiesa, tie varētu būt arī šie vai citi cilvēki, neko nevar zināt. Zināms ir tikai, ka te kādam spiritistam būtu iespēja bagātīgā mērā izskaidrot, ka lietas dematerializējas. Var izveidot veselu teoriju par lietu dematerializēšanos.

Tagad mums šis zēns ir te, jums ir jāievēro, cik stipri te ir saspiesta (deniņos) galvas organizācija, un te (uz aizmuguri) izplešas. Un garīgais atzinums ir tāds, ka ir ārkārtīgi stipri attīstītas astrālā ķermeņa orgānu daļas, it īpaši te pa kreisi šajā pusē, citādi ārēji neko daudz viņā nevar pamanīt.

Tagad esiet tik labi un vēl parādiet otru bērnu. Ārstēšanas veidu mēs pārrunāsim rīt.

Tiek ievests nākamais bērns, meitene.

Skatieties, cik viņa ir jauka, cik viņa ir lieliska. Redziet, cik viņai ir skaisti, blondi mati. Tā ir viņa, ar kuru bija interesanti, ka bērni reiz uz neilgu laiku bija palikuši vieni. Viņi dziļi sadraudzējās, un zēns (kas tika te stādīts priekšā aizvakar) sajutis nepieciešamību atnest šķēres. Viņa to pamudināja atnest šķēres – viņš ir labs, paklausīgs džentelmenis – viņš atnesa šķēres, un viņa ar šīm šķērēm nogrieza visus matus. Viņa nav nekāds filistrs. Ievērojiet, to es gribētu īpaši ieteikt, viņas skaistās, zilās acis, ievērojiet viņas blondos matus, kuriem ir ļoti skaista krāsu nianse, un jums nepastarpināti radīsies iespaids, ka šis bērns ir ļoti sērains, arī savā uzvedībā ārkārtīgi sērains. Tas ir mīļš bērns, bet viņā ir sērveidīgais, viņa ir sevī kustīga un arī stingra, braša.

Meitene iekož rokā.

Viņa kož tikai audumā.

Bērns piedzimstot nesvēra pat četras mārciņas, bet bija iznēsāts, izgājis savu regulāro embrionālo laiku. Septiņus mēnešus viņa tika barota ar mātes pienu. Gada vecumā viņa iemācījās staigāt. Tā ir salīdzinoši agra, bet ne nenormāla iemācīšanās staigāt. Arī runāt viņa iemācījās pareizajā laikā. Attīstība radīja normālu iespaidu, pusotra gada vecumā viņa vairs

neslapināja gultā, toties tagad viņa vēl dienas laikā apslāpinās, turpretī nekad naktī. Jūs redzat, ka bērnam gan ir vāja organizācija šajā virzienā, bet ka šī vājā organizācija stājas spēkā, parādās tad, kad ir ieslēgts astrālais ķermenis, un nevis kad tas ir izslēgts. Pirms pusotra gada, kad viņa bija trīsarpus gadu veca – lūdzu to ievērot, šis moments ir tieši puse no septiņgadu perioda, un tam ir liela nozīme, tieši tāpat kā atbilstošajam momentam otrajā posmā starp septiņiem un četrpadsmit gadiem – bērnam bija galvassāpes ar augstu temperatūru un tūdaļ pēc tam masalas; viņa bija disponēta uz saslimšanām. Kopš tā laika bērns ir īpaši uzbudināts, arī māte tajā pašā laikā bija slima ar gripu un kopš tā laika ir uzbudināta. Jūs redzat paralēlismu starp māti un bērnu. Bērna ēstgriba vienmēr ir slikta, tomēr viņa sevī ir braša un īstenībā tieši locekļu organizācija ir tik stipra. Kā jūs zināt, locekļu organizācija pēc savas substances netiek būvēta no uztura līdzekļiem, bet gan no Kosmosa pa apkārtceļu caur elpošanu un maņu darbību. Šai sliktajai ēstgribai, tā ierobežo uzturu, ir jāizdzīvo, jāiztrakojas galvas nodarbināšanā. Viņa ir rosīga, fantāzijas pilna, viņa ir ne tikai raustīga, tāda viņa ir arī ar domām; ad oculos viņa to apliecina, ka fantāzija nenāk no galvas, bet gan nāk no locekļiem. Galvas organizācija ir ļoti vāja. Locekļu organizācija ir īpaši stipra. Fantāzija nāk no locekļiem.

Dažreiz viņa nemierīgi sapņo. Kas te nav teikts, bet ko vēl ir jāņem vērā, ir tas, ka skaidri ir jāpatur acu priekšā, kā bērns sapņo, vai viņš sapņo pirms pamošanās vai pēc iemigšanas. Kā tas te ir, tad pamanīti ir sapņi pēc iemigšanas. Bet bērns arī piedāvās kaut ko ļoti interesantu, ja pamazām panāk, lai viņš izstāstītu savus sapņus. Tad tie ir pamošanās sapņi, kas šim bērnam ir ārkārtīgi interesanti, atsaucot tos atmiņā, un tos ir jāļauj izstāstīt.

Tie ir tie gadījumi, ko es gribēju jums demonstrēt. Mums rīt pusdeviņos būs lekcija, un tad mēs pārrunāsim ārstēšanas veidu.

Devītā lekcija

Dornaha, 1924. gada 4. jūlijs

Kleptomānijas cēloņi divpadsmitgadīgajam zēnam, terapija ar audzinātāja pedagoģisko izturēšanos: uzticēšanās audzinātājam. Bērna noslieces uz kleptomāniju agrīna pamanīšana attiecībā pret bērna apkārtni. Terapeitiski: stingri izpildīta dziednieciskā eiritmija; medikācija; nodarītā pārrunāšana pareizajā momentā. – Terapija bērnam ar hidrocefāliju: maņu kairinājumu apspiešana; medikācija; krīzes nozīme kādas slimības ainas izmainīšanā. – Kāda trīsdesmitgadīga hidrocefāla gadījums. – Terapija sērīnajam bērnam (8. lekcija): hidroterapeitiski pielietojumi; kādas rakstura īpašības salaušana un tā nozīme. Nepieciešamība audzinātāja labām attiecībām ar valodas labo garu.

Tagad, mani mīlie draugi, vakar mēs apskatījām veselu rindu bērnu, un tām lietām, kas izriet anormālu bērnu ārstēšanai, visbiežāk ir jātiek pārrunātām ar piemēriem, jo anormalitāte ir tāda, ka tā iet uz visām pusēm, un katrs gadījums ir gadījums par sevi, un kaut ko mācīties var tikai tā, ka ar vienu gadījumu veidojas prakse, kas ir nepieciešama citos gadījumos.

Aterieties mūsu vakardienas gadījumu, zēnu, kurš bija divpadsmit gadu vecs, kuru bija jādemonstrē kā kleptomānu. Garīgi skatoties, ar šādu kleptomānu ir tā, kā es to raksturoju pārruna par principiālo, ka viņš to kavēkļu dēļ, kas ir astrālajā ķermenī, neatrod pieeju tam, kas ir parastā spriešana starp cilvēkiem ārējā pasaulē. Jums ir jāstādās priekšā, ka tas, kas attiecas uz moralitāti, viss, kas attiecas uz moralitāti, kas savā jēdzienu formācijā ieslēdz sevī morālos impulsus, tas gūst izpausmi tikai Zemes esamībā. Varētu teikt, ja tas netiktu pārprasts ar šodienas virspusīgumu: tur, kur Zeme beidzas, kur jūs iznākat pārjutekliskajā, tur, tajā nozīmē kā uz Zemes, nav morālu spriedumu, jo tur morālais ir pašsaprotams. Morāli spriedumi sākas tikai tur, kur parādās izvēle starp labo un ļauno. Turpretī garīgajā pasaulē labais un ļaunais ir vienkārši raksturīgas īpašības. Ir labas būtnes, ir ļaunas būtnes. Tikpat maz, kā par kādu lauvu varētu runāt par to, vai viņam vajadzētu būt lauvveidīgam vai nē, tikpat maz, aizejot no Zemes, tā var runāt par labo un ļauno. Tam pieder "jā" un "nē", kuri parādās tikai cilvēka organizācijā un starp viņu morālajā vidē dzīvojošajiem cilvēkiem. Ar šādu saslimšanu, kāda ir kleptomānija, vienkārši ir tā, ka attiecīgais cilvēks savu astrālo ķermeni nav tiktāl varējis attīstīt, jo viņam ir jau raksturotie kavēkļi, lai varētu attīstīt apjēgu par morāliem spriedumiem. Tādēļ ar šādu zēnu ir tā, ka tajā acumirkļī, kad viņam ir kaut kas, par ko viņam ir īpaša interese, viņš neredz nekādu iemeslu, kāpēc viņš šo lietu nevarētu piesavināties. Jo viņš neapjēdz, ka tā var kādam piederēt, ka jēdzienam: man kaut kas pieder – ir kāda nozīme. Viņš neienāk fiziskajā pasaulē ar savu astrālo ķermeni tiktāl, ka viņam būtu kāda apjēga par šādiem spriedumiem.

Tā ir tieši tāda pati parādība, kā, ja kāds neredz zilo vai sarkano krāsu, tā ka viņam nav nekādas sajūtas par zilo vai sarkano krāsu, un viņš redz visu pasauli bez zilās vai sarkanās krāsas. Tātad, kā jūs kādu laukumu redzat zaļu, tad uz sarkano aklais redz zilu laukumu. Ja jūs redzat kādu laukumu zaļu, tad uz zilo aklais redz sarkano laukumu. Aklam uz zilo krāsu ir interesanti gleznot mežu, kurā ir sarkani koki; ja ir darīšana ar aklo uz zilo krāsu, tad kokus ir jāglezno sarkanus. Un kā ir maz jēgas ar krāsas neredzošo runāt par krāsām, tikpat maz jēgas ir runāt par piederēšanu vai nepiederēšanu augstākajā pasaulē. Tiktāl fiziskajā pasaulē šāds zēns neienāk, lai būtu spējīgs kaut kādā veidā sev sasaistīt kādu priekšstatu ar to, ko runā par īpašuma attiecībām. Viņam īpaši spēcīgi pastāv atrašanas jēdziens, tas ir jēdziens: kaut kas mani pārsteidz, kaut kas mani interesē. Bet tur tad arī jēdzienu spēja beidzas. Tagad vienkārši viņa astrālais ķermenis nav izlauzies līdz gribas reģionam, bet gan vairāk vai mazāk palicis intelektuālajā sfērā, kas izpaužas tā, ka gribas orgāni tajā pusē ir neattīstīti. Sekas tam ir, ka viņš to, kas ir labi intelektuālajā, pielieto gribā. Ja tā pati kļūda parādās arī intelektuālajā, tad šādi bērni ir stulbi. Ja tā pati kļūda parādās gribasveidīgajā, tad šādi bērni ir kleptomāni.

Bet tieši šādu anormalitāti ir ārkārtīgi grūti apkarot. Jo, redziet, tajā vecumā, kur būtu pret to stingri jānostājas, to nepamana. Šajā vecumā bērni atdarina, dara to, ko dara apkārtne, un pēc viņu izturēšanās nepamana, ka viņiem būtu kleptomānas iezīmes. Šīs kleptomānas iezīmes, tās parādīsies tikai tad, kad būs pagājusi zobu maiņa. Bet kad ir pagājusi zobu maiņa, tad bērns vēl vienmēr nav piemērots – jo viņš vēl nav pietiekami tālu ārā ar savu dvēseli fiziskajā plānā – attīstīt citu apjēgu par morāliem spriedumiem, kā šo: labais man patīk, ļaunais man nepatīk. Te viss paliek pie estētiska sprieduma. Te audzinātāja uzdevums ir modināt bērnam apjēgu par labo tādējādi, ka bērns padara audzinātāju par normu. Tādēļ mūsu valdorfskolas pedagogija skatās uz to, ka šajā vecumā iedarbīgai ir jābūt autoritātei, ka bērnam pašsaprotamā simpātijā ir jāskatās uz audzinātāju, un audzinātājam ir jārunā tikai par to, kas ir labs tā, ka tas kļūst simpātisks bērnam, un par ļauno tā, ka tas bērnam kļūst antipātisks. Visam tam ir nepieciešams, ka pastāv pašsaprotamā autoritāte. Ja nu tā ir nepieciešama tā saucamajam normālajam bērnam, tad visaugstākajā mērā tā ir nepieciešama tādām bērnam, kāds ir šis. Tas audzināšanas līdzeklis, kas ir visiedarbīgākais, ir uzticēšanās, kāda attiecīgajam bērnam var būt pret to, kas ir viņa audzinātājs. No tā šādi bērni ir īpaši atkarīgi. Ir caurcaurēm nepieciešams, ka tas tiek padarīts par priekšnosacījumu.

Tagad, pats par sevi saprotams, ka šādā kursā nedrīkst tikt aizmirsts norādīt uz to, ka jau tad, kad audzināšanai ir mazi bērni, jāvērs uzmanību vismaz uz to, kā veidojas bērna attīstība. Ja pamana, ka bērns jau ļoti agri attīsta īpašu dzīvīgumu un prieku par to, ko viņš ir iemācījies, tātad tā iemācījies, kā tieši mācās pirms zobu maiņas, kad mācās runāt, ja pamana, ka bērnam ir kaislība pret apgūto, tad ir jāpieņem, ka te var kaut kas noiet greizi. Bērni, kuri vēlāk kļūst par kleptomāniem, attīsta egoismu agrīnā bērnībā, piemēram, veidā, ka šmakstina ar mēli, kad ir apguvuši kādu jaunu vārdu. Tas parādās ar bērniem ļoti reti, bet tā pilnīgi ar bērnu var gadīties.

Tomēr zināmā mērā ir gan jāpamana, kas no tā var rasties sekojošajā laikā, kas notiek pasaulē. Tādēļ ārstam, tāpat arī audzinātājam daudz nepieciešamāk, nekā zināt savus principus – kam ir jābūt pašsaprotamībai – ir iegūt apjēgu par to, kas norisinās pasaulē. Redziet, šajā ziņā nav jābūt tādām, kā valsts prokuroram Wulffenam, ir jāvar pateikt tā: dabiski, ka ārkārtīgi daudz ir atkarīgs no tā, kāda ir cilvēkbērna visa apkārtne, kad šis cilvēkbērns aug. – Redziet, pieņemiet sekojošu gadījumu: kādam bērnam ir šī īpašība, ko es raksturoju kā mēles klakšķināšanu tajā momentā, kad viņš ir kaut ko apguvis. Tagad, šis prieks par iegūšanu intelektuālajā, tas pārveidojas, tā ap zobu maiņas laiku, skaidri pamanāmā iedomībā, arī iedomībā pret citām lietām. Tajā ir kaut kas apšaubāms, ja ap zobu maiņas laiku kā iezemietis izaug alkatība, it īpaši apgērbā. Šīs lietas ir jāpamana.

Var iestāties divi gadījumi: tāds bērns var uzaugt – es gribu ņemt vērā mazu teritoriju – vidē, kur ir ierasts dzīvot nevērīgi, ļaut visam iet savu gaitu, kur miliciju uzskata par kaut ko, kam ir jābūt zemes aizsargāšanai, bet nav nekāda entuziasma, augstākais tāds mākslīgi izaudzināts. Tur visiem ļaudīm, kas ir ap bērnu katrā atsevišķā gadījumā starp septiņiem un četrpadsmit gadiem, neattīstās noskaņojums par to, ko ir jādara kā piederīgam pie cilvēces. Bērns aug, un, ja īpaši nepievērš uzmanību tam, lai caur kādu audzinātāju, kuru viņš uzlūko ar mīlestību, ja nerūpējas par to, lai viņam būtu tāds audzinātājs – kas šajā vecumā ar vecākiem ne vienmēr tā ir – tad intelektuālā iedīgli, dotības noslīd lejā gribasveidīgajā un var no tā var rasties kleptomānija.

Pieņemsim, ka šāds bērns nezaug tur, kur miliciju uzskata par kaut ko apgrūtinošu – tie ir tikai raksturojumi, ko es dodu atsevišķā gadījumā – viņš uzaug sava veida prūsiskumā, kur militarismu neuzskata tikai par kaut ko nepieciešamu, bet gan par kaut ko, kas sagādā milzīgu prieku, kas duras acīs, pēc kā vadās. Bērns arī nepaliek ģimenē, tiek nosūtīts uz ģimnāziju, uz augstskolu. Viņam nāk par labu kaut kas, kas citam bērnam par labu nenāk. Tad šāds bērns to, kas ir dzīvojis tajā iezīmē, par kuru es runāju, izdzīvo tā, ka kļūst par dabas pētnieku, taisa preparātus, ka vāc no visām pusēm, lai paliktu zem mikroskopa, ka viņš savas ilgas apmierina

tādā neregulāri – regulārā veidā; viņš to pilnībā izdzīvo. Attiecīgais bērns nonāk vidē, kurā kā ieradums netiek zagts, vai arī ja tiek zagts, tad tie ir objekti, kuriem zagšanas jēdziens netiek piemērots. Kleptomānija tad attīstās zem virspuses. Attiecīgais bērns kļūst par fizioloģisku retoru, kļūst par slavenāko sava laika fiziologu, un viņam visu dzīvi paliek tikai tāda īpatnēja kleptomāna iezīme, ko raksturo zināma karot aizrautība, kas nevietā izpaužas viņa runās. Viņa runu ainās parādās virzība uz kara vešanas jomu, cīnīšanos, un tā tālāk. Bet īpatnējos gadījumos šī nosliece var savādi izvirst par iedomību, ārišķību. Var palikt tāda sajūta, ka attiecīgā cilvēka retoriskās figūras cits nedrīkst lietot. Tad, ja kāds pārgalvīgs students eksāmenā nolemj, ka tas ir ģeniāli un izmanto tās pašas runas figūras, tad viņš izkrīt. Ja viņš vēl arī šmakstina ar mēli, tad tā lieta kļūst īpaši slikta.

Tieši caurskatīt, izprast šādas lietas, tas ir tas, kas dod apjēgu, kā pareizajā veidā tās ārstēt. Ir jābūt apjēgai par to, ir jāiepazīst dzīvi, jāiepazīst dzīvi tās visdaudzveidīgākajās niansēs. Tad uzreiz pamanīs, kad parādās tādas lietas, kas norāda uz vienu vai otru pusi.

Es jau esmu teicis, labs dziedinošais līdzeklis psiholoģiskajā jomā ir tas, ka ir atjautīgs un pastāsta zēnam kādu stāstu, kas ir izdomāts, kurā viņa īpašība spēlē kādu lomu, kur stāsta, ka ir cilvēki, kuri kaut ko tādu dara, bet viņi paši rok sev bedri un iekrīt tajā. Šāda norise, attīstīta ar iekšēju entuziasmu, tas ir kaut kas, kas var vest uz mērķi, ja tikai nepagurst tajā. Bez tam šādam zēnam ir jātiek pielietotai terapijai, injekcijas ar hypophysis cerebri un medu, jo, kā jūs redzējāt, neattīstītas ir deniņu daivas un tādēļ ir jārūpējas, lai šī deformācija varētu tikt ietekmēta ar pretēji vēršiem augšanas spēkiem.

Īpaši labvēlīgi var iedarboties, ja tikai tas tiek stingri enerģiski pielietots, ar to, ka pielieto dziedniecisko eiritmiju, ar to, ka visu to, kas ir vokāls, liek darīt ar kājām, izdzen no gribas intelektuālo, un to piepūli, kas ir patskaņos, iedzen gribā.

Tikai ir jābūt skaidram, ka ar šādu bērnu ir jātiek līdz tam, lai ar esošu autoritāti varētu bez atlikuma pārrunāt visu to atbaidošo, kas ir šādā rīcībā. Tikai to nedrīkst darīt pārāk agri. To ir jāienes intelektā, tikai ne pārāgri, jo citādi visu nonāvē. Ir jāiedarbojas ar izdomātiem stāstiem un tad pakāpeniski to jāpārvada. Redziet, ir ārkārtīgi grūti šajās lietās norādīt uz panākumiem, jo panākumi netiek ņemti vērā. Bet viens otrs kleptomāns te nebūtu, ja, kad parādās tādi simptomi, kādus es pārrunāju, tiktu pavisam agri sākts ar šādiem stāstiem. Tie iedarbojas vienmēr, tikai nedrīkst zaudēt pacietību. Var būt drošs, ka bieži ar šādu bērnu, ja tā lieta ir stipri ieēdusies, tikai pēc ļoti ilga laika var kaut ko sasniegt.

Tagad otrs grūtais bērns, kas vēl nav pat gadu vecs, ko es vakar pārrunāju, hidrocefāls. Tur iesākumā ārstēšana patiešām bija ārkārtīgi grūta. Jo redziet, kas tur ir? Pirmām kārtām ir ārkārtīga maņu–nervu sistēmas uzbudināmība un kairināmība. Tikai tādējādi ir iespējama milzīgā galvas palielināšanās. Tātad ļoti paaugstināta nervu–maņu sistēmas kairināmība. Katra nervu–maņu sistēmas īpaša kairināmība izpaužas tajā, ka palielinās galva. Tikai pie tam ir jāpatur uzmanības lokā relatīvos skaitļus, nevis absolūtos skaitļus. Ja ir lemta maza figūra, tad var būt tāda galva, kāda parasti ir lielam cilvēkam, bet viņam tā ir liela galva. To ir jāpatur uzmanības lokā, ja nav anormāla gadījuma. Šis zēns ir anormāls. Te ir vērojama pārmēru liela jutība un nervu–maņu sistēmas kairināmība, kuru izraisa tie apstākļi, ko es vakar pateicu attiecībā uz embrionālo un tēva un mātes kopiedarbību.

Ko ar šo bērnu būtu jādara, ja zināmā mērā grib ievest viņu normalitātē? Ir jāizvairās no jebkura nervu–maņu sistēmas kairinājuma lielāko daļu viņa dzīves laika. Tādēļ mēs ļaujām bērnam būt tumšā telpā, telpā, kura ir pilnīgi aptumšota, tā ka bērns īstenībā guļ klusumā un tumsā un nesaņem nekādus iespaidus. Es pat iesākumā nedaudz pārvērtēju iespēju ar to iedarboties, jo bērns vēl nav gaismas jūtīgs. Viņš ir pavisam vāji gaismas jūtīgs un tāpēc atturēšanai no gaismas ir mazāka nozīme, nekā to pieņēma. Bet tas paliek spēkā, ka iesākumā ar šādu bērnu ir jādomā par to, lai ļautu viņam dzīvot klusumā un tumsā, lai ienestu viņa apkārtnē pēc iespējas maz iespaidu, tad ķepurošanās, gribas impulss tiks ierosināts iekšēji, un tas darbosies pretī maņu–

nervu sistēmai. Tas ir viens pasākums, par kuru var domāt. Kāds cits ir tāds, ka mēģina iedarboties uz maņu–nervu sistēmu ar aģentiem, kas uz to iedarbojas. Nu, šim bērnam iekšķīgi tika izmantots gneiss, un galvenais – neizsaukt šoka iedarbības tieši pielietojot kvarcu, lai to, kas ir kvarca iedarbībā, vairāk sadalītu. Kvarcā spēki iedarbojas ļoti staraini un durstoši, kamēr, ja kvarca spēki sadalās gneisā, tad tie iedarbojas maigi un izplatās organismā, un vieglāk piekļūst perifērijai. Gneiss augstā potencē tur varēs vest pie mērķa. Ir jāmēģina nervu uzbudinātību – viss cilvēks, būdams bērns, ir maņu–nervu sistēma – nomierināt arī gribas reģionā. To sasniedz ar magoņu vannām no pļavas magonēm. Ja ir šāds lietu stāvoklis, kāds te ir, tad nemitīgi roku rokā ir jāiet gadījuma novērošanai un iespējamai terapijai. Mūsu priekšā ir individuāls gadījums. Un redziet, es gribu to jums padarīt tālāk apjēdzamu, tagad pasakot tālāko turpinājumu, kas iestājas novērošanā. Iesākumā mēs novērojām, ka injekciju kūres laikā temperatūra ir kļuvusi zemāka. Tad īsi pēc tam konstatējām, ka galvas apjoms palielinās, bērns guļ pa dienu un raud naktī. Tas mainījās, kad viņam vakaros deva magoņu vannas. Vēdera izeja ir cieta; tur ir atšķirība, vai magoņu vannas dod dienā vai uz nakti. Vakarā austrālijam ķermenim ir pavisam cits kopsakars ar fizisko ķermeni nekā no rīta.

Tagad runa ir par to, lai savestu kārtībā to, kas no gremošanas sistēmas iedarbojas uz galvas smadzenēm. Jūs varat iedomāties, ka mātes piens ne jau visos apstākļos uz šādu bērnu var iedarboties tā, kā tas iedarbojas uz kādu citu bērnu. Mātes piens ir sagatavots tam, lai no gremošanas sistēmas normālā veidā pārveidotos līdz pat maņu–nervu sistēmai. Tādēļ no marta sākuma mātes piens šim bērnam netika dots. Bērns tika barots citādi. Bērnam tika dotas nektārsulas, nektārlapiņu saturs, ko var atrast zināmu augu ziedos. Ar to it īpaši tiek stiprināts Es gribas reģionā. Kaut ko tādu dodot, kas dinamiski – parazitāri attīstās no ziedu reģiona, tiek apelēts pie bērna iekšējās individualitātes, lai izvestu to ārā un lai liktu tai darboties. Tas pat savā veidā ir izdevies, tikai, ja ir darīšana ar kaut ko tādu, ir pilnīgi jāiekārtojas uz pareizo izdevību. Visur var būt atpakaļkritieni, kurus tas, kurš kā lajs spriež par šādu lietu, pārprot. Tiek atzīmēts tālāk: kopš dažām dienām bērns dabū nektāru, pēc tam vēdera izeja kļūva mīkstāka, tad nonāca līdz caurejai, pēc nektārsulu došanas pārtraukšanas, caureja beidzās, un naktī no 11./12. jūniju iestājās stāvoklis, līdzīgs krīzei, bērns kliež, kunkst un daudz urinē, spiež ar katru izelpu, kreisajā kājā ir krampji, saspringums kreisajā rokā, avotiņi ir stingri nostiepti, refleksi sakāpināti. Pēc karstām kompresēm un magoņu aplikamajiem bērns iemieg un pašsajūta nākamajā dienā ir laba. Ēstgriba un vēdera izeja ir kārtībā. Ka iestājas šādas krīzes, no tā vispār nevar izvairīties, ja negrib izvairīties no atvесеļošanās. Kādreiz taču to, pie kā ir jāķeras organismā, to taču reiz ir jāizlādē. Tad, dabiski, ir nepieciešams, ka momentāni jāiejaucas tā, kā to izdarīja Dr. Wegmanes kundze. Pēc karstām kompresēm un magoņu aplikumiem krīze izbeidzās atbilstošā veidā. Te nevar dot nevienu citu padomu, kā vien: ir nepieciešams neļaut sevi apmulsināt. Šādā gadījumā atkarībā no apstākļiem viss var būt atkarīgs no momentānas iejaukšanās. Es pats tajā guvu savu mazo pieredzi: es dzirdēju no citas puses, ka bērnam ejot slikti. Dr. Wegmanes kundze par to nerunāja. Tādēļ es jutos mierīgs, ka tā lieta norisinās tā, kā tai ir jānorisinās. Tas ir tas, kam kā pamatnoskaņojumam ir jācaurvij visu šo lietu. Var saklausīt, ka kādam, kurš nevar visu šo lietu pārskatīt, tajā liekas kaut kas īpašs. Bet šādos gadījumos, kur viss var iestāties, ir jābūt skaidrībā par to, ka pilda savu pienākumu, un līdz ar to, ka pienākums tiek izpildīts, viss ir tā, kā tam jābūt.

Redziet, vienmēr ir runa par to, ka jābūt uzmanīgam pret krīzēm, bet arī jāzina, ka tās šādā gadījumā nāks. Tad nevienam neko nevar līdzēt tāda līdzjūtība vai līdzjūtībai līdzīgas jūtas, kas apmulsina šādos gadījumos, bet gan tikai tas, ka ņem šo gadījumu pavisam objektīvi un dara, kas ir darāms.

Bet tagad iesim vēl tālāk ar ārstēšanu. Jo jūs taču zināt, mēs to esam redzējuši, ka ar psiholoģiski – pedagoģisku ārstēšanu te vēl neko daudz nevar iesākt. Jā, psiholoģiski tas gan arī ir iespējams: sagādāt mieru un pēc iespējas tumsu. Bet tagad runa ir par to, lai patiešām šim uz ūdeņaino, uz šķidro tendējošajam organismam tā vietā nestu sabrukšanas principu. Ūdens nesabrūk, bet gan

tikai kā šķidrums izplešas. Ir jāizsauc tos spēkus, kas var izraisīt sadalīšanos, kas stiprina to, un tie tieši ir svina spēki. Ar svinu mums tiešām ir ļoti iedarbīgs līdzeklis, lai izsauktu sadalīšanās spēkus. Tādēļ medicīniski vienmēr tad, ja redz, ka noārdīšanās spēku vietā ir rodas stipri sazēlušī veidošanās spēki – jo kas tad tas cits ir, kā sazēlušī veidošanās spēki, kas ir nomākuši noārdīšanās spēkus, tas ir pamatfenomens, kad mūsu priekšā ir tāds milzīgs embrijs – tad vienmēr ir jāpielieto svina kūre, kas, ja svins tiek injicēts, var ārkārtīgi labi iedarboties. Jums tikai ir jāapdomā sekojošais, kad pārrunā svina iedarbības veidu, un to dara jau gadu tūkstošiem ilgi. Uz svina medicīnisko iedarbību tie, kas kaut ko saprot no šīm lietām, vērš uzmanību jau gadu tūkstošiem, tikai zināšanas par svina labvēlīgo iedarbību ir arvien vairāk un vairāk pazudušas. Šodien tās parādās no citas puses ļoti īpatnējā veidā. Padomājiet, kur Zemē ir visstiprākie noārdošie spēki: tur, kur parādās rādijs, tur ir visstiprākie noārdošie spēki, tur parādās tas, ka no rādija caur starpproduktu transformāciju iegūst hēliju; to var pārveidot tālāk zināmos apstākļos. Tur jums tāpat ir iekšējās kopsakarības. Tur arī Kosmosā visstiprākie šķeļošie spēki sagatavo svinā to substanci, kurā tie ir koncentrēti. Ja jūs tāpat ievadāt organismā svinu, tad jūs tajā tieši ienesat pasaules noārdīšanu. To jums ir jāpārdomā. Un tagad ievadiet to asinsritē ar injekciju. Asins cirkulācijā jums ir nepastarpināts visas pasaules uzbūves attēls. 25920 gadi, kuros Saule apriņķo pasauli, mums ir iekšā asinsritē, pulsā. Mēs tieši ienesam organismā noārdošos spēkus. Ka Kosmosam ir vajadzīgs laiks, lai iedarbotos, tas ir zināms, bet ja iekšēji ieskatās šajās lietās, tad tomēr radīsies skaidrība par to, ka šādas lietas var palīdzēt.

Tagad ar šo bērnu runa būs par to, ka pielieto šādu ārstēšanu. Mēs esam izmantojuši arī hipofīzi kā ziedi uz kājām, lai izmantotu formējošos, deformācijai pretī darbojošos hipofīzes sekrēta spēkus. Un tā šādā veidā tiek formēta dziedināšana. Dabiski, ka runa tad ir par to, ka ir jāizsauc ierosinājumus, lai dziednieciskie līdzekļi iedarbotos.

Gribētos teikt, ka varam priecāties, ka vienu pirmo krīzi zēnam esam pārvarējuši, ka tā bija starp vienpadsmito un divpadsmito mēnesi, kad bērns parādīja minētās izpausmes. Droši vien bērns bieži ies cauri šādām krīzēm, un tas, ko tieši ir jāpamana, ir tas, lai bērnu ārstētu pozitīvā nozīmē. Jo pats par sevi saprotams, ka kāda kūre var noritēt arī negatīvā nozīmē. Bet tas viss ir vērsts uz to, lai ārstētu nevis līdz nāvei, bet gan dzīvei. Šīs lietas, tieši kas terapeitiski attiecas uz kādu orgānu, ir ļoti trauslas.

Vēl papildus es gribu pievērst uzmanību tam, ka šādam bērnam neko nevar panākt ar punkcijām vai ūdens nolaišanu, jo tad viss turpinās pats no sevis un atkal palielinās. Dabiski, ka mēs nevaram, kamēr nav panākumu ar galvas apkārtmēra samazināšanos, runāt kritizējoši par citiem šīs lietas ārstēšanas veidiem.

Šis gadījums būs īpaši interesants, un jāsaprot, ka man šis gadījums patiešām ir ārkārtīgi interesants. Jo katru reizi, kad es domāju par šo bērnu vai viņu redzu, man nāk prātā no šī bērna ne tikai šis bērns pats, bet gan iedomājieties šo bērnu trīsdesmit gadus vecu, viņš būtu izaudzis – tas var būt. Un tad tas būtu vēl sešas reizes palielināts. Galva varbūt trīsarpus reizes lielāka, pārējais ķermenis sešas reizes. Tā manā priekšā ir cilvēks, kādu es sastapu kā zēns, kad man bija seši gadi. Mēs satikāmies, viņš vienmēr nāca pie vilcieniem. Viņam bija jāiet ar kruķiem, jo ķermenis nevarēja panest galvu. Iešanas muskulatūra bija atpalikusi. Viņam bija milzīga galva. Viņš tāpat bija palicis trīsdesmitgadīgs embrijs. Viņš atstāja uz mani ārkārtīgu iespaidu tādēļ, ka bija neticami saprātīgs. Es ārkārtīgi labprāt sarunājos ar šo cilvēku. Dabiski, ka šāda deformācija arī rada ārkārtīgu iespaidu, ja pats ir pavisam jauns, septiņus līdz astoņus gadus vecs. Bet no otras puses viņš bija neticami saprātīgs. No viņa daudz ko varēja dzirdēt, un viņa spriedumi visi bija pilni liela maiguma. Viņa maigums bija tikpat izplūstošs kā viņa galva. Gandrīz varēja sajūst, kad viņš runāja savos teikumos – kas nebija pārmērīgi izstiepti garumā, kam kā teikumiem bija normāls garums – gandrīz varēja sajūst kaut ko, it kā viņš teikumus vienmēr izteiktu tā, it kā uz lūpām būtu cukura sīrups, it kā lūpas viņam saskartos viena ar otru kā iemērktas cukura sīrupā. Tas bija kaut kas ļoti īpatnējs šim cilvēkam, un viņš īstenībā bija atjautīgs. Par viņu runāja, ka viņš, mazs būdams, esot izdarījis visdažādākos atklājumus. Jā,

viņš bija ļoti interesanta personība. Viņš tad savu anormalitāti vairs tik stipri neizjuta, jo bija pie tās pieradis. Bet, vai ne, tas bija ciematā. Tur atkarībā no apstākļiem šādi ļaudis dzīvo tā, ka tiek uzlūkoti ar zināmu sapratni. Es vēl nekad neesmu atradis ciematu, kur šādā veidā neaugtu viens vai otrs bērns. Un tas tad ir visa ciemata bērns. Šie cilvēki tur vienmēr tiek saudzēti un kopti.

Ja šāds bērns nonāk pie mums vecāks, tad ir jāiestājas tām lietām, ko es jums daļēji jau esmu iztirzājis, ko man bija jāpielieto tam zēnam, ko es kā hidrocefālu saņēmu vienpadsmit gadus vecu, un kurš tika pilnībā izdziedināts.

Tagad pāriesim pie nākošā bērna, pie meitenes, kura bija nedaudz ietiepīga. Šim bērnam piedzimstot svars bija četras mārciņas, viņa bija pilnīgi iznēsāta, septiņus mēnešus tika zīdīta no krūts. Viņa iemācījās staigāt pirmajā gadā, arī runāt pareizajā laikā. No pusotra gada viņa vairs neslapināja gultā naktī, bet tad tieši pa dienu. Trīsarpus gadus viņa saslima ar gripu ar galvas sāpēm un augstu temperatūru, un trīs nedēļas pēc tam masalas. Mātei tajā pašā laikā arī bija gripa un viņa bija satraukta. Bērna ēstgriba ir slikta, dažreiz viņa nemierīgi sapņo.

Tas ir normāli–anormāls bērns, kā tas bieži gadās, normāli–anormāls bērns, ar kuru pirmām kārtām jā rūpējas par to, lai astrālais ķermenis formētos tā, lai tas zināmā mērā harmoniskā veidā ieplūstu ēteriskajā ķermenī un fiziskajā ķermenī. Kaut ko tādu vienmēr sasniedz ar arsēna vannām, iedarbojoties no ārpuses, dažreiz dodot arsēnu arī iekšķīgi. Tas harmonizē attiecības starp astrālo ķermeni, ēterisko ķermeni un fizisko ķermeni. Lai arsēns labi iedarbotos no ārpuses, to atbalsta tā, ka kājām, pirms un pēc peldes, liek sinepju sulas kompreses, izmanto sarīvētu mārrutku. Tikai es pievērsu jūsu uzmanību tam, ka tādā gadījumā, ja liek mārrutku kompreses, tās vienmēr jāgatavo tā, ka mārrutku sarīvēšanu vienmēr veic tieši pirms tam un ņem tikko rīvētus mārrutkus. Ja tie ir stundām ilgi jau stāvējuši sarīvēti, tad vairs nav iedarbīgi.

Attiecībā uz fizisko šādam bērnam caurcaurēm runa būs par to, ka īpatnību, kas viņai ir, būt tik uzbudinātai – viņa vienmēr ir uzbudināta, es pat neticu, ka tas, kas viņai te ir apkārt, būtu īpaši iedarbojies – ir jālauž, tāpat kā jums vispār ir uzmanīgi jāaplūko zināmu rakstura īpašību laušanas labvēlīgā iedarbība. Un tā ar šādu bērnu varēs ārkārtīgi daudz sasniegt, ja viņu, kaut vai tas būtu pat ar mehānisku līdzekļu pielietošanu, nomierina, kad viņa kaut ko dzird, kas citādi viņu viegli uzbudina. Tātad ir jānovēro, kas bērnu, kad viņam kaut ko stāsta, īpaši satrauc, un tad jāpiespiež nekļūt satrauktai, bet gan turēties pie sevis, iekšēji kļūt nedaudz stīvai un turēties pie sevis, un tad varēs pamanīt, ka pēc kāda laika iestājas šīs rakstura īpašības sava veida lūzums. Bērns, klausoties stāstījumu, satrauktības vietā rādīs nogurušu raksturu. Tad kādu laiku, astoņas līdz četrpadsmit dienas, ļauj šim sagurumam iedarboties, un tad kādu laiku ļauj bērnam skraidīt, apejoties kā ar normālu bērnu. Tad atkal atgriezīsies kaut kas no uzbudinātības, un tad atkal ir jārikojas tāpat. Šo kūri ir jādara ar pārtraukumiem, jo šo lietu turpinot, nāks reakcija. Jo šī vieglā depresijas izpausme, nogurums, ja to ielaiž pārāk tālu, var pāriet ķermeniskos depresijas stāvokļos un tad drīzāk samaitā bērnu.

Redziet, es principā varēju jums parādīt, kā ar šādiem bērniem ir jāapietas arī fiziski. Ir jābūt apjēgai ievērot to, kas tur ir, un būt skaidrībā, ka dvēseliskajās anormalitātēs ir simptomi tam, kas norisinās bērņā, par zināmu ēteriskā ķermeņa, astrālā ķermeņa, Es–organizācijas un tā tālāk izturēšanos. Es saku: un tā tālāk. Jo redzat, mēs taču cilvēku iedalām:

1. fiziskajā ķermenī,
2. ēteriskajā ķermenī,
3. astrālajā ķermenī,
4. Es–organizācijā,
5. pašgarā.

Bet te parasti tiek vienkārši pievienots: pašgars, to cilvēks vēl nav attīstījis, tas mūs neskar, mēs gan par to lasām grāmatās, bet cilvēks tagadējā laikmetā taču nonāk tikai līdz Es–organizācijai;

tādēļ par pašgaru nav ko raizēties. Jā, mani mīlie draugi, bet tā tas nav. Cilvēki gan nonāk līdz Es–organizācijai, bet ne visas būtnes, ar ko mums ir darīšana, nonāk tikai līdz Es. Mums noteikti – un tieši, ja mums ir darīšana ar augošiem bērniem – ir darīšana ar būtnēm, kas nonāk līdz pašgaram, kas ir priekšā cilvēku attīstībai. Ja grib izveidot kaut ko tādu kā to grib valdorfskolu pedagogija, un tai pie tam ir jādarbojas dzīvīgi, tad ir jāapelē ne tikai pie cilvēkiem, kuri tur atrodas, bet arī pie garīgām būtnēm, kas ir vairāk attīstījušās nekā cilvēki, kas parāda skaidru attīstību līdz pašgaram. Ar noteiktu šādu būtību veidu mums īpaši ir darīšana tieši augošā bērņā: ar būtnēm, kuras apzīmē par valodas ģēnijiem, valodas labajiem gariem. Ja tas būtu atstāts tikai cilvēku ziņā – pārnest valodu uz nākošo paaudzi, tad visi cilvēki panīktu. Valodā dzīvo kaut kas tikpat būtisks kā cilvēkā pašā. Kas ienāk cilvēkā līdz ar valodu, tajā dzīvo būtnes, kas savā parastajā dzīvē caurcaurēm pašgaru ir izveidojušas tā, kā cilvēks Es–organizāciju. Šīs būtnes inspirē mūs; šīs būtnes dzīvo mūsos ar to, ka mēs runājam.

Padomājiet, kā mums eiritmijā ir jāizstrādā kāds māksliniecisks teksts, lai rastos, izveidotos redzama valoda. Mēs taču pat nespējam aptvert visu valodu. Nelielu daļu no tā, kā iedarbojas valodas labais gars, mēs izstrādājam eiritmijā, lai rastos redzama valoda. Padomājiet, kā mēs dziedinošajā eiritmijā apelējam pie tā, ko šīs būtnes ar pašgaru var sasniegt cilvēkā intuitīvi impulsējot viņa gribu.

Tāpat tajā acumirkļī, kur vispār tiek runāts par audzināšanu, mums ir darīšana ar tādu garu piesaukšanu, kas ir attīstījuši pašgaru. Un visā tajā, ko mēs izklāstām valodā, mēs aprakstām pašgaru. Tādēļ ir labi, ja tie, kas grib audzināt anormālus bērnus, meditē par to, kas grāmatās ir pateikts par pašgaru. Tā ir laba meditācijas viela. Tā ir lūgšana tām garīgajām būtībām, kas ir valodas labā gara veida. Bet šādas garīgas būtnes ir.

Kad mēs ienākam skolā un žestikulējam, jā, ja šie žesti ir adekvātas izpausmes tam, ko mēs pārdzīvojam dvēseliski, mēs ārkārtīgi iedarbojamies uz bērnu. Bet viņi arī apliecina, ka ir saistīti ar tām garīgajām būtībām, kas nes sevī pašgaru. Patiešām nav jānodarbojas ne ar kādu ārēju aģitāciju, pats par sevi saprotams, ka nē, šīm lietām ir jāiedarbojas objektīvi, tāpat kā ir jātiek pieņemtai krīzei tam mazajam bērnam. Bet, ja veselas tautas ieradinātos turēt rokas bikšu kabatās, lai neizdarītu nekādus žestus, tad tas tieši nozīmētu: grib, lai dievi viņus pamet, dievi, kuri ir vistuvākie gara cilvēkam. Negrib neko zināt par tām būtībām, kuras ir izveidojušas pašgaru, kā cilvēks ir izveidojis Es–organizāciju. Un tad vispirms tiek padarīta nevīžīga valoda. Tās ir tās lielās briesmas rietumu kultūrai, ka valoda netiek padarīta par to, kam tai ir jābūt, bet gan tiek padarīta nevīžīga.

Bērņā, kurš attīstās, pirmām kārtām ir jāskatās uz to – un tieši anormāliem bērniem – lai viņi tīri runātu, skaidri runātu. Nedrīkst pieļaut neko, kas kaut kādā ziņā ir nevīžība runāšanā. To var uzskatīt par likumu ar visiem anormālajiem bērniem, ka ir jāskatās uz izteiktu, skaidru, konfigurētu runāšanu. Tas labi atsaucas uz visu. Bet pat ja bērns vēl nerunā, tomēr ir labi – ja nu tieši nav dots speciāls norādījums, ka ir jāvalda klusumam – ja bērnam apkārt tiek runāts labi konfigurēti. Nevajag vairīties pēc iespējas daudz bērnam, kurš ir pārņemts audzināšanai starp septiņiem un četrpadsmit gadiem kā anormāls bērns, mācīt daudz labas valodas, recitēšanu. Vienmēr atkal un atkal vērsties pie anormālajiem bērniem ar labi izveidotu valodu, šī nepieciešamība izriet no anormalitātes būtības.

Desmitā lekcija

Dornaha, 1924. gada 5. jūlijs

Sešpadsmitgadīga jaunekļa ar dvēseles procesu palēnināšanos pārrunāšana. Cēlonis ir meklējams kā galvas organizācijā dzīvojošā ne–uzņemšana vielmaiņas–locekļu organizācijā; pedagoģiskā terapija. – Kāda piecpadsmitgadīga epileptiska zēna gadījums, medikācija un pedagoģiskā terapija. – Kādas meitenes ar vāju astrālo ķermeni gadījums, ar kādu noteiktu notikumu trīs līdz četrus gadu vecumā. – Vispārēji noteikumi audzinātājam: ezotēriskā drosme, cieņa pret mazo, kas stāv tam pretī un kā var tikt pārvarēta pretestība. Par albīniem, horoskopiem, ascendenci, būtībām.

Iesākumā runa būs par to, ka es ar dažām piezīmēm atgriezīšos pie gadījumiem, kas jums pašiem te ir Lauenšteinā.

Te es vispirms gribētu pārrunāt to visvecāko zēnu, kurš jums te ir, kurš ir sešpadsmit gadu vecs un būtībā rāda nepilnvērtības formu tieši tajā, ka ar savu Es un astrālo ķermeni netiek cauri savai fiziskajai organizācijai. Viņš jums ir nodots tikai salīdzinoši vēlā vecumā. Vai nav tā, ka iepriekš jūs nebijāt ap viņu, ka jūs saņēmtāt viņu tikai sešpadsmit gadu vecumā? Tādēļ dabiski, ka te ir gadījums ar izteikti attīstītām tendencēm. Ja ar zēnu būtu varēts agrāk apieties tā, ka viņš vienkārši būtu varējis just valdorfskolas pedagoģijas principus, tātad autoritātes principu laikā starp zobu maiņu un dzimumbriedumu, un ja viņš būtu ticis vadīts nemitīgi novērojot tās lietas, par kurām viņš interesējas, ja tad, izejot no šīm lietām, par kurām viņš interesējas, būtu paplašināts viņa interešu lauks, ja šajā dzīves vecumā būtu notikusi iedarbošanās tieši ar maigi dotu svina kūri, tad šodien šis zēns tomēr būtu citā dvēseles līmenī. Jo zēnam, kā tas skaidri ir redzams, ir intereses. Viņam ir arī pavisam noteikta varēšana, bet jūs redzējāt no pārbaudes, kas te tika izdarīta, kādas tās lietas ir tagad. Pārbaude bija salīdzinoši vienkārša, bet no šīs pavisam vienkāršās pārbaudes jūs varējāt redzēt, kā tas īstenībā ir. Vai ne, zēns saņēma no manis pavisam vienkāršu rēķināšanas uzdevumu. Atņemšanu, kā to ir pierasts darīt pēc valdorfskolas pedagoģijas metodes. Ka tātad tiek jautāts: cik ir jāatņem no kāda cita skaitļa, lai iznāktu kāds noteikts skaitlis? – Tātad, ka nevis, kā tas notiek parastajā rēķināšanā, tiek dots mazināmais un mazinātājs, bet gan dod mazināmo un starpību, mazinātāju ir jāatrod. Tas ir, kas īpaši iesniedzas dvēseliskās dzīves stāvoklī, bet no otras puses dod ārkārtīgi daudz vairāk attīstībai, nekā darot apgriezto.

Tad jūs redzējāt, ka zēns varēja atrisināt uzdevumu, bet nevarēja to atrisināt vienā acumirkli. Viņš atnāca ļoti priecīgs pēc tam, kad bija to atrisinājis, kad es viņam biju pateicis, ka viņam to ir jāatrisina pusotrā stundā. Viņam bija laiks pusotras stundas, un viņš bija ļoti priecīgs, ka ir atrisinājis uzdevumu. Tur jūs skaidri redzējāt, ka zēns to prata. Visas viņa organisma daļas ir ieslēgtas šai lietai. Viņam tikai vajadzēja ilgāku laiku, lai to izpildītu, tas ir, viņa ēteriskais ķermenis un viņa fiziskais ķermenis tūdaļ sāk pretoties, tie neizvērš savas funkcijas, kaut arī iespējas šīm funkcijām ir.

Tagad runa ir par to, ka šim zēnam, ja izseko, kā izpaužas viņa intereses, caurcaurēm intereses ir tā, ka tās paliek galvas organizācijā. Tās netiek lejā pārējā organizācijā.

Šai lietai kāda maza detaļa ir ļoti raksturīga. Jūs redzējāt, viņš atnāca ar savu mazo kodaku un gribēja mūs nofotografēt, viņš to nokārtoja ļoti kārtīgi un ar dziļu interesi. Es mēģināju viņam pēc tam pateikt, ka vajadzētu izdarīt vēl vienu citu uzņēmumu. Bet tam būtu bijis nepieciešams vispirms iet pēc filmas, interesei būtu jāsniedzas tālāk par to, kas atrodas tiešā tuvumā. Viņš sabozās. To no viņa nevarēja panākt. Kad kaut kas pārņem viņa interesi acumirkli, tad viņš ir pilnīgi tajā. Bet ja viņam to ir jānones lejā vielmaiņas–locekļu sistēmā, tad viņa ēteriskais ķermenis un fiziskais ķermenis vareni sabozas. Un tieši te ir nepieciešams, lai šajā vecumā arvien vairāk, kaut arī tas kļūst grūtāk nekā agrāk, arvien vairāk ir jāiejaucas ar pedagoģisku

terapiju, kas padara nepieciešamu, lai tās lietas, kam viņš seko ar zināmu interesi, ņemtu kā izejas punktu, bet tad ietu tālāk, lai interešu loku paplašinātu uz visām pusēm. Ar šo zēnu varēs sasniegt īpaši daudz, ja vienmēr ņems vērā to ļoti veselīgo instinktu, kas viņam tomēr ir. Proti, vienmēr arī ir redzams, ka pat ar anormālu organizāciju tomēr pastāv veselīgi instinkti. Zēns tūdaļ pieredzēs interešu loka paplašināšanos, ja viņu vadīs uz lietām, kam ir nepieciešama izveicība.

Iesākumā viņam šo ceļu, kas tiek veikts no galvas organizācijas uz vielmaiņas-locekļu organizāciju un, kā jūs dzirdējāt no manis, pāri tam, viņš šo daļu ceļa var veikt ar grūtībām, jo nav nekādu percepcijas spēju. Arī ne to kluso, kas ir katram normālam cilvēkam. Turpretī, ja viņš redz to, kas viņam pašam ir, ja viņš redz pats savu locekļu izveicību, viņam par to būs liels prieks. Viņam tād ir jāliek darīt lietas, kur viņš redzētu pats savu locekļu izveicību. To it īpaši varēs veicināt tā, ka liek viņam veikt dziednieciskās eiritmijas vingrinājumus ar kājām un rokām, bet pie tam īpaši enerģiskā veidā liekot kustēties kāju un roku pirkstiem un liekot pievērst skatu visām šīm locekļu kustības norisēm, tād liekot pašam to redzēt.

Šādiem bērniem, kas jau agrīni skaidri parāda, ka viņiem ir šīs grūtības, ka viņi to, ko dara galva, nedabū lejā organismā, šādiem bērniem ir labi – ar šo zēnu tas jau ir par vēlu, bet jums vienmēr var gadīties šādi bērni – tur ir pavisam labi, ja mēģina, pirmkārt, likt ar galvu sasniegt kājas. Ja jūs paši to pamēģināsi, tad redzēsiet, ka tā ir grūta procedūra. Bet ir labi, ja bērnus, kam šajā ziņā ir grūti, ievingrina tā, ka viņi var noskūpstīt paši savus kāju pirkstus. Tad arī ir labi – un tas vienmēr iedarbosies, tas pat šim zēnam vēl varētu būt ārkārtīgi svētīgi – ja šādus bērnus pamudina, lai viņi starp kājas īkšķi un nākamo pirkstu paņem zīmuli un izveido atsevišķas burtu formas, lai viņiem par to būtu prieks – rakstīt ar kāju. Tas varbūt vēl arī šim zēnam varētu labi līdzēt. Šādos gadījumos tad – un tā arī ir sava veida dziednieciskā eiritmija, kad viņš mācās rakstīt ar kāju pirkstiem – dziednieciskā eiritmija var daudz līdzēt. Vai vēl arī svina kūre šajā vecumā līdz, to redzēs, kad sāks šīs lietas mēģināt un būs redzama iedarbība.

Tieši no tā, ko es esmu pateicis, jūs redzat, ka ir nepieciešama smalkāka novērošana. Tādu šķietamus sīkumus, kā šī atrisināšana pēc pusotras stundas, kā negribēšana iet atpakaļ uz māju, lai atnestu filmiņu un tamlīdzīgi, ir jāpadara par nemitīgas novērošanas priekšmetu. Tad tieši no tā izriet, ka nepilnvērtīgu bērnu audzināšanā tieši ar to audzinātājam arī ir dots kaut kas būtisks, ka šiem audzinošajiem ir jāieradinās apjēgt, pamanīt visu to, kas norisinās ar attiecīgo bērnu. Redziet, jūs teiksiet: jā, cik daudz laika tad prasa šāda nepilnvērtīgo bērnu audzināšana? Tad jau visu uzmanību ir jāvelta tam, nepaliek kad meditēt, nav laika darīt neko citu. – Tā tas nav, un iekšēji cīnīties pret šo uzskatu arī pieder pie šāda dzīves uzdevuma ezotērikas. Runa nemaz nav par to, ka visu dienu zināmā mērā būtu jāstāv postenī, bet gan par zināma ķēriena iemantošanu par raksturīgiem notikumiem. Atkarībā no apstākļiem, tas, kurš ir iemācījies novērot zināmu skaitu bērnu, var salīdzinoši īsā laikā, piecās vai desmit minūtēs pilnībā izprast, caurskatīt bērnu, ja viņš visur pareizi pievērs skatu. Ne jau tas ir galvenais, cik daudz laika pavada ar šīm lietām, bet gan cik stipri iekšēji ar tām sasaistās. Daudz laika tieši garīgās profesijās tiktu ietaupīts, ja ņemtu vērā, ka patiešām ir iekšēji jāsaistās ar attiecīgajām parādībām.

Te bija arī viens zēns, tipisks gadījums, piecpadsmitgadīgs epileptisks zēns. Šim zēnam tipiskais gadījums ir tajā, kas jums šeit jau ir bijis, tikai viņš atkal ir zināmu skaitu gadu vecāks, jūsējais. Te runa ir par to, ka jāņem vērā grūtības, kas ir dotas tādejādi, ka jūsu zēnam jau ir pāreja uz dzimumbriedumu. Vai viņš netika kastrēts? Norise ir redzama visā organismā. Un tā kā zēns ir kastrēts, jo vairāk ir darīšana ar ārkārtīgi strauju parādību, proti, ar reakciju, kas izpaužas ar šo mākslīgo ietekmi uz dzimumattīstību. Tā kā šis zēns parādās, viņš parādās kā zēns, kuram tieši pāreja uz dzimumbriedumu padosies ārkārtīgi grūti. Jo dzimumnobriešana taču ir norise visā organismā. Un viņam kastrācijai tagad nav nekādas tālākas nozīmes, kā reaktīva atpakaļiedarbība uz dzimumbriedumu. Tā ka šim zēnam runa vienkārši būs par to, ka ir jāņem vērā, ka viņš ir stadijā, kur ir nepieciešams apieties ar viņu tā, kā ir jāapietas ar

dzimumbrieduma vecumā esošu zēnu: proti, rūpīgi radīt kopsakarību ar visu to, kas māca interesi par norisēm pasaulē, kurā viņš dzīvo. Galvenokārt runa ir par to, ka viņam ir jāpielieto valdorfskolas pedagogija. Ka mēģina nepamest viņu saviem iekšējiem satraukumiem, bet gan mēģina nepārtraukti nodarbināt uz ārieni, tā lai viņš attīstītu intensīvu interesi par ārējām lietām un norisēm.

Attēlojiet man, ciktāl šis zēns ir ticis ar skolas lietām. Varbūt jūs varat to pastāstīt, ciktāl viņš ir ar skolas lietām.

S.: Viņš neprot ne lasīt, ne rakstīt, pagājušajā gadā vēl vispār netika nekas iesākts attiecībā uz skolas lietām. pagājušajā gadā F. kundze iesāka ar viņu lasīšanu un rakstīšanu, bet ar šīm Montessori kastītēm; viņš vispār netika uz priekšu, nebija nekāda progresā, un tā īstenībā skolas lietās viņš ir nullpunktā.

Viņš izrāda zināmu trulumu pret ārējiem iespaidiem. – Nu, mums tieši te ir nepieciešamība pielietot valdorfskolas pedagogiju kā pavisam maziem bērniem, tātad sākt ar gleznojošo un vienkārši panākt ar viņu, lai to, kas viņu iekšēji nomoka, viņš izliktu krāsās. Iesākumā viņam jāļauj krāsot un jāskatās, ko viņš ar to dabū ārā. Un no tā tad iet tālāk tajā, kas izriet no viņa paša dotībām.

Bet tieši ar šo zēnu būs obligāti nepieciešams iejaukties terapeitiski. Mēs taču vēl neesam pārrunājuši nekādu terapiju? Viņam vajadzētu aļģes un beladonnu. Tātad tas būtu terapeitiskais, kā tur būtu jārikojas. Aļģu injekcijas, to jūs varat saprast no viņa būtības, bet būtu labi, ja jūs šīs lietas pārdomātu dziļāk, jo jums taču būs tas jāpielieto patstāvīgi atsevišķos gadījumos. Kāpēc šādā gadījumā varētu domāt par aļģu injekcijām? Aļģēs mums ir darīšana ar augu, kam nav ne stipri izveidots sakņu veidojums, ne stipri izveidota ziedu veidošanās. Īstenībā zieds un saknes sabīdās kopā. Un galvenākais īstenībā ir laksta organizācija, kas rada no sevis visu pārējo. Lapa ir pārsvarā, tā ka šim augam nav nekādas ļoti intensīvas saistības ar Zemi. No otras puses arī ar ārējo Kosmosu nav nekādas intensīvas saistības, bet gan pastāv saistība ar visu to, kas norisinās ūdensveidīgajā un gaisveidīgajā elementā tieši pie Zemes virsmas. Aļģes un sēnes ir tie augi, kas pilnīgi ir ieniruši mijiedarbībā starp gaisu un ūdensveidīgo elementu. Nu, īpatnējais ir tas, ka šiem augiem ir ļoti stipra tieksme pievilkt tos ļoti nelielos sēra daudzumus, kas šodien ir izplatīti visur, gan ūdenī, gan gaisā. Līdz ar to šie augi īpaši labi noder tam, ja tos ievada ritmiskajā organismā, lai radītu harmoniju starp astrālo ķermeni un ēterisko ķermeni. Un tieši tas pietrūkst šādam zēnam.

Ja ir pamanāms, ka ir darīšana ar tādu traucējumu, kas sākas no tā, ka Es–organizācija pārāk stipri pievēršas astrālajam ķermenim un neielaiž to ēteriskajā ķermenī, tad vairāk ir jāķeras pie sēnēm. Pie aļģēm, kas vairāk tuvojas parastajiem augiem, ķeras, ja fiziskais ķermenis un ēteriskais ķermenis atsakās ielaist astrālo ķermeni, kad disharmonija rodas tādējādi, ka no ēteriskā ķermeņa nāk pretestība, kur nav pārsvarā esoša Es–organizācijas pievilksnās, bet gan nāk īpaša pretestība no ēteriskā ķermeņa.

Tad te bija viena meitene. Vai jūs varētu viņu aprakstīt pēc tā veida, ko es esmu devis?

S.: Es arī esmu tikai vienu reizi redzējis šo meiteni, meiteni ar uzmestām lūpām. Jūs te norādījāt uz to, ka starp trešo un ceturto gadu ir jānotiek kaut kam īpašam ar astrālo ķermeni, ka tam ir jābūt kā stiprai niezēšanai un kasīšanās. Māte mums pēc tam apstiprināja, ka ir bijušas augstas temperatūras un ka bija nieze. Terapijai ir uzdots: nikotīna klizma, un ja tas nepalīdz: nikotīna injekcijas. Viņai ir piecpadsmit gadu.

Nu, vai nav tiesa, mums ir meitene, kas ir piecpadsmit gadu veca, bet kura skaidri parāda, ka viņai astrālā organizācija mazāk intensīvā veidā ir ieplūdusi visā organismā. To parāda viss meitenes tips. Galvenokārt astrālā organizācija izrādās daudz par vāju, lai noturētu Es pret tiem vilinājumiem, kas cilvēkam rodas, kad viņš ēd, lai viņš ēšanu, izgaršošanu neizjustu kā pārāk saldu, jauku, labu. Ja astrālais ķermenis nav pietiekami darbīgs sejas apakšdaļas reģionā, tad lūpas īpaši uzmetas mutei, jo pārāk stipra baudkāre izgaršošānā, ēdiena pārstrādāšanā ir jau mutē. Šādām parādībām ir ilga attīstīšanās tendence, un kaut kas tāds, dabiski, var parādīties

laika posmā, kas ir salīdzinoši vēlu. Vai ne, es toreiz teicu, ka ir vajadzējis būt kādai neregularitātei bērna attīstībā starp trīs un četrus gadu vecumu.

Kaut ko tādu pamanīt, to jūs, dabiski, varat no sevis prasīt tikai tad, ja šādās lietās vispirms iedzīvojaties ar tikko attēloto mīlestību, kurai man ir jāpiešķir tik liela vērtība. Jūs nekad nedrīkstat izmantot atrunu: jā, lai uztvertu šādas lietas, man vispirms ir jāklūst gaišredzīgam. – Tas ir iekšējs slinkums, kāds tam, kurš uzņemas audzinātāja profesiju, īstenībā nemaz nedrīkst būt. Bet gan runa ir par to, ka jūs ilgi, pirms vēl esat sasnieguši to gaišredzību, kas, piemēram, ir nepieciešama vispārējiem pētījumiem, ka jūs ar mīlestības pilnu pievēršanos tam, kas nāk no cilvēka, kas attīstās tieši anormālos stāvokļos, ka jūs ar šo mīlestības pilno pievēršanos tam attīstiet sevī spējas, iemācieties vienkārši paskatīties uz to, kas ir galvenais. Tajā momentā jūs pasakāt pats sev pareizo. Dabiski, ka tam piederas ezotēriskā drosme. Šī ezotēriskā drosme, tā attīstās cilvēkā, ja tai kaut kas nepretojas.

Redziet, tā ir tāda īpatnēja parādība, ka šīs cilvēku iekšējās intuīcijas, kas viņiem salīdzinoši labi var būt, tiek ļoti maz pamanītas. Antropozofiem taču ir tik daudz izdevību pievērst uzmanību šīm iekšējām intuīcijām, viņiem tās arī ir daudz vairāk, nekā tas šķiet, bet viņi nepievērš tām vērtību, jo tajā acumirkļī, kad viņiem vajadzētu kaut kam tādām pievērst vērtību, viņi jūtas nolikti grūti uzvaramas iedomības priekšā. Vai nav tiesa, līdz ar šo spēju atklāšanu sazeļ visi iespējamie iedomības impulsi, un pie visām tām lietām, ko es, piemēram, vakar attēloju par mūsdienu laikmetu, ko es esmu stāstījis arī citos gadījumos, pieder arī nosliece, milzīga mūsdienu cilvēces tieksme nonākt pie iedomības, uzpūtības.

Redziet, tur ir kaut kas tāds, ko it īpaši ir jāievēro tiem, kas šodienas jaunatnes dēļ – un tiem taču piederat arī jūs – kaut kā ziedojas lielai profesijai, kādai tai īstenībā būtu jārodas un reģenerējoši atkal jāiedarbojas uz cilvēci. Tas patiešām nav teikts kā pārpratums vai neizpratne par mūsdienu jaunatnes kustību, bet gan no patiesas sapratnes, ja es jums saku sekojošo: mūsdienu jaunatnes kustība ir nepieciešamība, ir kaut kas ārkārtīgi nozīmīgs, arī kaut kas, ko darīt zināmu vecākajiem, ir augstākajā mērā interesanti. Tātad pret jauniešu kustību netiek iebilsts ne vismazākajā mērā. Nekas netiek teikts arī pret to, ka vecākajai paaudzei ir tik maz dotību saprast mūsdienu jaunatnes kustību un ka tieši tādēļ daudz kas nav izdevies, ka to uztver pārāk viegli, nepietiekami tajā iedziļinoties. Bet no otras puses, ja jaunatnes kustībā runa ir par konkrētiem, noteiktiem uzdevumiem, kaut ko ir jāievēro jaunatnei pašai. Dabiski, ka tiem, kam šādās lietās ir pieredze, ir jāvērs uz to uzmanību. Jaunatnei ir jāņem vērā kaut ko, kas ir neticami apgrūtināošs visam, kam ir jānāk no jaunatnes kustības. Tā ir zināma uzpūtība. Uzpūtība uz jaunatnes kustības pamata ir visur, mazāk tā pastāv kaut kādas neaudzinātības dēļ, daudz vairāk tā dēļ, kas to laikam padara nepieciešamu: tieši tādēļ, ka griba padara nepieciešamu stipru iekšējo spēju attīstīšanu, vienkārši arimānisku ietekmju dēļ uzpūtība, iedomība atstāj augstā mērā. Redziet, es savā dzīvē esmu varējis novērot daudzus cerību pilnus cilvēkus visdažādākajos vecumos. Man bija iespējams dažu labu parādību šajā jomā novērot pavisam intīmi, bet varēja redzēt, ka pienākot laikmetam, kas sekoja Kali Yuga laikam, iedomība – ne tikai jaunatnē, bet te taču mūs interesē šī speciālā forma, kas parādās jaunatnē – sazēla īpaši spēcīgi, un jaunatne pati kavē to, lai attīstītu īpašību, kāda ir tieši šodienas jaunatnē. Tādēļ arī parādība, kas tik bieži iestājas: vispārējā runāšana par misijām, par lieliem uzdevumiem, un mazā nosliece iedziļināties speciālajās mazajās lietās, kas tam ir nepieciešamas.

Nākotnē būs nepieciešams tieši tas, kas reiz kādā ārkārtīgi filistiozā (mietpilsoniskā) teritorijā, bet no zināmas intuīcijas, ir ticis nosaukts: cieņa pret mazo. Tas ir kaut kas, ko tieši jaunatnei vajadzētu apgūt. Tā pārāk stipri tīksminās abstrakcijās. Bet tas ir tas, kas ar sparū ierauj iedomībā.

Jums ir jāpārdomā, kādas tajā ir grūtības un jums ir jāpadara to par savu ezotērisku centienu saturu. Jums ir jādomā par to, kādas milzīgas grūtības tajā ir. Tam, kuram ir jānonāk līdz tam, lai no intuitīva skata cilvēkam kaut ko teiktu – tās lietas jau nav acīmredzamas kā uz delnas, un

tas, ko saka lajs, kā likums ir nepareizi attiecībā uz nepilnvērtīgiem bērniem, galvenais ir tas, lai *izprastu, caurskatītu* to, kas tur tieši ir – tam kaut kas priekš tā ir vajadzīgs, tam ir vajadzīgs, lai viņš pats sev enerģiskā, drosmīgā veidā teiktu, ne tikai kādā acumirkļī, bet gan padarot to par nemitīgu kvalitatīvu savas apziņas saturu: es to varu. – Ja jūs vienmēr atkal un atkal to sakiet, bez iedomības, bet gan ar gatavību upurēties, gatavību pārvarēt tās lietas, kas ir tam pretī, sakiet, ne tikai sajūti, tad redzēsiet, cik daudz jūs tieši šajā virzienā varat. Tātad nevis prātuļošanā, nevis domu aušanā meklēt to, kam ir jāattīstās, bet gan šajā nemitīgajā, drosmīgajā apziņā, ka attīstās vienkārši ar to, ka pašā vienkāršākajā veidā paceļ augšā no savas dvēseles to, kas, tēlaini izsakoties, ir aizsegts ar milzīgiem netīrumiem, dūņām un sūnām.

Cilvēki pedagoģijas jomā vispārēji nevar neko sasniegt, jo nav jebkad nopietni ierosinājuši sevī kādu patiesību. Tā pastāv tajā, ka jūs vakarā iedzīvojaties apziņā: manī ir dievs, manī ir dievs vai dieva gars, vai kas nu tas būtu – bet nepļāpāt par to tikai teorētiski – un no rīta tā, ka tas iestaro visā dienā: es esmu dievā. – Padomājiet, ja jūs šos divus priekšstatus, kas pilnībā kļūst par sajūtu, jā, gribas impulsiem, padariet sevī darbīgus, ko tad jūs īstenībā tur darāt. Jūs darāt to, ka jums acu priekšā ir šī aina: manī ir dievs – un ka nākamajā rītā jums acu priekšā ir šī bilde: es esmu dievā. – Tas ir viens un tas pats, augšējā un apakšējā figūra (skat. 11. ilustr.). Un jums vienkārši ir jāsaprot: tas ir aplis, tas ir punkts. Tas tikai vakarā neiznāk ārā, tas tikai no rīta iznāk ārā. No rītiem jums ir jādomā: tas ir aplis, tas ir punkts. Jums ir jāsaprot, ka aplis ir punkts, punkts ir aplis, un to jums ir jāsaprot pavisam iekšēji.

Redziet, tikai ar to jūs vispār tuvojaties cilvēkam. Jo, ja jūs atceraties zīmējumu, ko es jums devu par vielmaiņas–locekļu cilvēku un par galvas cilvēku, tad šis zīmējums nenožīmē neko citu, kā izpausmi un īstenojumu tam, kas tagad vienkāršā veidā tiek nolikts jūsu priekšā meditācijas figūrā. Cilvēkā tas ir īstenots, ka galvas Es–punkts locekļu cilvēkā kļūst par apli, kas, dabiski, ir konfigurēts. Un jūs vispār mācieties saprast visu cilvēku, ja tuvojaties viņam šajā veidā, ja jūs mēģināt iekšēji viņu saprast. Bet vispirms jums ir jābūt tam, ka šīs divas figūras, šie divi priekšstati ir viens un tas pats, ka tie vispār neatšķiras viens no otra. Tikai no ārpusē apskatot tie atšķiras. Tas ir dzeltens aplis, te tas arī ir. Te ir zils punkts, te tas arī ir. Kāpēc? Jo tā ir galvas shematiskā figūra, jo tā ir ķermeņa shematiskā figūra. Bet ja punkts apliecina sevi iekšā ķermenī, tad tas kļūst par mugurkaulu; kad punkts dodas iekšā te, tad tas, kam tam jābūt galvas organizācijā, kļūst par mugurkaula augšdaļu (skat. 11. ilustr.). Morfoloģijas iekšējā dinamika jums vienkārši izriet no tā. Jūs varat iegūt anatomiju, fizioloģiju, meditējot vadoties no tā. Tad jūs arī iegūstat iekšējo intuīciju, ciktāl jūsu augšzoklis un apakšzoklis ir locekļi, ciktāl galva ir viss organisms, kurš tup augšā – tās locekļi ir panīkuši – panīkšanā tie ir pārveidojušies par žokļiem, un jūs gūstat uzskatu, kādā polārā pretstatā ir zobi un kāju pirksti. Aplūkojiet reiz žokļa kaulu galus, tad uztversiet tajā panīkušu kāju pirkstu veidojumu, panīkušu kāju pēdu un roku veidojumu.

Bet meditācijai, kas darbojas šādās lietās, nedrīkst būt noskaņojums, mani mīļie draugi: es gribu iekšēji atgulties siltā ligzdiņā, man iekšēji ir jāklūst arvien siltāk un siltāk – bet gan ir jābūt noskaņojumam, ka tu ienirsti realitātē, ka aptver realitāti. Cieņa pret mazo. Jā, pret mazo. Nedrīkst tikt izdzīta interese pret šo mazo, mani mīļie draugi. Ir jābūt tā, ka auss ļipiņa, nogriezts nags, gabaliņš cilvēka mata jūsu interesē tāpat, kā Saturns, Saule, Mēness. Jo galu galā šādā cilvēka matā ir iekšā viss pārējais, un tas, kurš kļūst plikgalvis, patiešām zaudē veselu kosmosu. Tas patiešām ir tā, ka iekšēji radīts var tikt tas, kas ir ārēji redzams, ja tikai ir tā pārvarēšana, kas ir nepieciešama meditācijā dzīvē. Bet šī pārvarēšana neizdodas nekad, ja uznirst kaut vai iedomības pēdas, un tās uznirst visos stūros un malās. Tādēļ, mani mīļie draugi, ir nepieciešams, ja jūs tiešām gribat kļūt par audzinātājiem, īpaši nepilnvērtīgiem bērniem, lai jūs vispieticīgākajā veidā attīstītu šo cieņu, ievēribu pret mazo, un tad, no tā izejot, savukārt modinātu šo cieņu pret mazo visā pārējā jaunatnes kustībā.

Tieši tad parādās šīs iespējas norādīt uz kaut ko tādu, kas tad – kā tas ir noticis arī šajā gadījumā – tiek arī ārēji apstiprināts. Te man tagad ir jāsaka, tur es redzu vislielākās kļūdas, kas tiek

pieļautas mūsu antropozofiskās kustības pasākumos. – Redziet, te tādad notiek šādi: ar šo meiteni es jums teicu, ka vajadzējis būt sava veida anormalitātei starp trīs un četrus gadu vecumu. Jūs jautājat mātei, māte to apstiprina. Ko jūs izdarījāt pēc tam? Vai jūs varat pavisam godīgi un skaidri attēlot, ko jūs darījāt, kad māte bija jums to apstiprinājusi?

Klusēšana.

Vai jūs varat pavisam ezotēriski būt godīgi, jūs trīs? Ko jūs darījāt?

Klusēšana.

Ja jūs būtu izdarījuši pareizo, tad teiktu: mēs pārlēcām pāri tam, ka tur radās caurums griestos! – Bet tad arī vēl šodien šī lēciena reflekss ne tikai runātu no jums, bet gan mirdzētu.

Tieši tas ir tas: entuziasmu patiesības piedzīvošanā! Tas ir tas, kam ir jābūt. Tas ir tas, kas man kopš gadiem tik briesmīgā veidā dara sāpes antropozofiskajā kustībā, ka cilvēki tik cieti stāv uz kājām, jaunie gandrīz tikpat cieši kā vecie. Un padomāsim par to, kā jūs tā varat tik cieti stāvēt uz savām kājām! Redziet, te *Nīče*, pamatā ņemot, tomēr bija citāds puisis, kaut arī kļuva no tā slims. Viņš ļāva savam Zaratustram kļūt par dejojāju. Kļūstiet taču jūs par dejojājiem tajā nozīmē, kā tas bija domāts ar Zaratustru! Dzīvojiet ar visieکشējāko prieku prieku par patiesību! Nav nekā sajūsminošāka kā patiesības izjušana. Tas ir kaut kas, kas daudz svarīgāka un būtiskāka ezotērika, nekā tas, kas staigā apkārt ar garu ģīmi. Šī iekšējā patiesības izjušana, tas ir tas, kam ir jāiet tālu pa priekšu visām pārējām runām par kādu misiju.

Tai meitenei starp trīs un četriem gadiem parādījās okulta paaugstināta temperatūra. To arī medicīnā sauc par okulti paaugstinātu temperatūru. Tā ir viena no tām vietām medicīnā, kur tā ir saglabājusi savu agrāko valodu. Ja kāds ārsts nezina, no kā ceļas paaugstināta temperatūra, tad to sauc par okultu paaugstinātu temperatūru. Šī okultā paaugstinātā temperatūra parādījās, tas bija īpašs vājums laikā starp trešo un ceturto gadu, tas bija īpašs astrālā ķermeņa vājums. Fiziskajam ķermenim un ēteriskajam ķermenim tā bija reakcija, tie tad attīstījās pārāk stipri un astrālais ķermenis vairs netika līdzī. Tādēļ šim bērnam ir pavisam īpaši nepieciešams, lai, pirmkārt, zinātu: te ar trešo gadu iestājas savāda panīkšana, astrālā ķermeņa iekrampēšanās sevī; man ir viņam jāpalīdz. Tam ir pamatīgi jāpalīdz, un pedagogiski to var tādējādi, ka padara kustīgas intereses. Tagad attēlojiet jūs, kā šai meitenei gāja ar skolas lietām?

S.: Šī meitene nebūs mūsu iestādē, viņa nāks tikai uz ārstēšanu. Līdz sešpadsmit gadu vecumam viņa bija palīgskolā, māc lasīt un rakstīt, un rēķināt ar skaitļiem apmēram līdz tūkstošim. Neko vairāk mēs šo meiteni nepazīstam, viņa tikai bija augšā uz priekšastādīšanas. – Viņai tika parakstīta klizma ar tabaku.

Runa būs par to, lai viņa tiktu ārstēta ar dziedniecisko eiritmiju. Kāpēc tas? Tas ir tādēļ, ka astrālā ķermeņa panīkšanas dēļ bērnam ir iestājusies ļoti stipra nosliece uz augšējās organisma deformāciju. Bērnam ir ārkārtīgi brutāls izskats, jo viss, kas attiecas uz gremošanas rīkiem, ir deformēts. Tieši šajā gadījumā šejienes klīniski–terapeitiskā institūtā patiešām tik ļoti rūpīgi izmēģinātā antideformējošā nikotīna sulas iedarbība varēs parādīt savu labo iedarbību. Tad var arī iesākumā lēnām virzīties uz priekšu, vispirms dodot per os un tad rūpīgi novērojot; ir jāapgūst spēju saskatīt, vai gremošanas rīki sāk vairāk nonākt organisma pakļautībā. Te tie ir gandrīz pilnīgi ārpus tās jomas, ko bērns aptver ar dvēseli. Tie tikai atrodas tur. Bērns var tikt ārstēts, dodot nikotīna sulu per os atbilstošā atšķaidījuma decimālā pakāpē – var sākt ar sesto un iet līdz piecpadsmitajai. Bet ja atklājas, ka iedarbība ir par vāju, tad ievada nikotīna sulu augstā potencē asins cirkulācijā, tā lai astrālais ķermenis tiktu sagrābts tieši caur cirkulāciju, un būs redzams, ka tas, ko ar iekšēju lietošanu nerasniedz, var tikt sasniegts pa šo ceļu.

Bet varbūt ir labi – to man vēl papildus ir jāpievieno – ja tad mēģina iedarbībām, kam ir jāsavstājas astrālajā ķermenī, neļaut pārāk stipri iespēlēties Es–organizācijā, apturēt tās pirms Es–organizācijas. Tas var tikt sasniegts tādējādi, ja, kaut arī reti, varbūt tikai reizi nedēļā, dod vannu ar vāju sēra substanci, vāju sēra vannu.

Redziet, rīt mēs vēl pārrunāsim pārējos gadījumus, kas te bija, un es būtu ļoti apmierināts, ja varētu uzmanīgi aplūkot to interesanto parādību, ko tur pie jums var īpaši studēt, interesanto albīnisma parādību. Mums bija divi tādi cilvēkbērni, viens vecāks ar piecpadsmit gadiem un pavisam maza māsiņa. Jūs varbūt uztaisījāt viņiem horoskopus?

Jautājums Dr. Vreede jaunkundzei, kura dod horoskopus.

Tā ir vecākā meitene, tā ir jaunākā. – Kā stāv Urāns? Vai jūs neatradāt īpašas konstelācijas?

Dr. Vreede jaunkundze: Jā, tieši te pie Urāna un Neptūna. Neptūns opozīcijā Urānam, vecākajai meitenei.

Redziet, vai nav tiesa, tagad šie bērni ir te. Visur, kur redz šos bērnus, parādās divas galvenās parādības. Pavisam gaišie mati un sliktā redze acu izmainīšanās dēļ. Šīs divas parādības ir pirmfenomeni. Bet tas jau pavisam virspusējā apskatā norāda uz to, ka albīniem darīšana ir ar ļoti vāju organizāciju pret dzelzs pārstrādi, un ka ir darīšana ar organizāciju, kas ārkārtīgi viegli pārstrādā sēru. Tātad tas ir fakts, ka organizācija pretojas dzelzij un, proti, pretojas dzelzij tā pārstrādei perifērijā, to aptur perifērijā; un tieši sērs tiek dzīts uz perifēriju un izdzīts pāri perifērijai, tā ka matu veidošanās reģionā visur ir redzama sēra aura, kas izbalina matu veidošanos, atņem tiem spēku. Un salīdzinoši patstāvīgajā acu veidojumā, kas pat embrionāli tiek ieviesta organismā no ārpuses, īsti ir redzama patstāvīgā sēra aura, kas pamatīgi spiež acis ārā no ēteriskā pārvietot to būtību astrālajā. Šādiem bērniem gandrīz ir redzamas acis kā izrautas no saviem dobumiem, nepamanāmi ēteriskajam, ka acis īpaši stipri ir pārņēmis astrālais ķermenis.

Tagad te rodas ļoti svarīgi jautājumi. Cilvēks no vienas puses attiecībā uz savu veidojumu ir saistīts ar tiem spēkiem, kas ir Zemē, kuri mums atklājas caur Zemes substanci, un viņš ir saistīts ar visu Kosmosu. No abiem viņš ir atkarīgs. Abi ietekmē gan individuāli–karmisko tālākattīstību, gan arī iedzimtības plūsmu. – Tagad iedzimtības plūsmas. Abiem bērniem, kas tika te prezentēti, ne tēvam, ne mātei nav nekā no albīnisma izpausmēm. Nekā, pilnīgi nekā, normāli cilvēki. Turpretī ascendentē kaut kur bija vecmāmiņa, par ko tiek teikts, ka viņai arī bija albīnisma izpausmes.

Dr. K. jaunkundze: Tā bija šī bērna mātes māsa.

Tātad tante. Bet tas ir ascendentē. Mums tikai jāiedziļinās tajā, ka ascendentē caurcaurēm ir nosliece uz to. Vai jūs man šajās dienās neteicāt, ka esot vēl arī citi bērni, arī Jēnā, no Sāāles apvidus?

Dr. K. jaunkundze: Divi bērni un viens pieaugušais, trīsdesmit divus gadus vecs, kurš ir tikko precējies. Starp šiem trijiem ir tikai viens gadījums, kur albīns bija arī ascendentē.

Jūs redzat, ka šī lieta parādās, gribētos teikt, savā ziņā endēmiski saistīti ar teritoriju. Bet no otras puses arī asi pretēji tam. Pavisam sporādiski zināmos apstākļos no kādas teritorijas izaug albīns un ne citādi. Tātad te rodas jautājums: kā albīns izaug no kādas teritorijas?

Mēs zinām, ka pārsērošanās līdz pat ārienei, tā ka nelieli sēra infarkti parādās pat aurā, ir perifērijā. Tad meklējam apkārtnē, kur parādās sērs. Bet visa Sāāles ieleja ir nosēta ar sēra gabaliem, un tur tātad sēra un dzelzs savienojums ir tādā veidā, ka var studēt: kā apkārtnē atrodas dzelzs, kā tajā apkārtnē ir sērs, kur šajā apvidū īpaši parādās brīnumaini skaistie pirīti, kuri ir Sāāles ielejā. Šie skaistie, smalkie, kā zelts mirdzošie pirīti uzņirgst Sāāles ielejā (skat. 11. ilustr.). Pārējie apvidi tur tuvumā ir ģipsi saturoši. Ģipsis, kā jūs ziniet, ar divdesmit procentiem ir ūdens sērskābes kaļķis. Tātad mums atkal ir iespēja studēt sēru tā saistībā ar ģipsi. Tas apgaismo visu to, kas dzīvo atmosfērā un tā tālāk, tā ka vispirms ir jāiedziļinās visā tajā, kas, izejot no augsnes, ir saistīts ar sēra un dzelzs absorbciju. Jums te ir arī daudz dzelzi saturoša teritorija, un rodas jautājums: kā izveidojas savstarpējas attiecības starp Zemi un cilvēku, tā ka Zeme var stipri pievilkt dzelzi, bet cilvēks nē vai tikai ar grūtībām? Kādām konstelācijām te jābūt, lai padarītu cilvēku īpaši piemērotu atraidīt dzelzi un uzņemt sēru? – Tad jūs nonākat pie kosmiskā, tur jūs izpētāt esošās konstelācijas – pie apaugļošanās tas nav iespējams – pie

dzimšanas šādam bērnam. Tur izrādīsies, ka uzpeld jautājums, vai šādiem bērniem, kas ir albīni, pastāv pavisam īpašas konstelācijas, un proti tā, ka tās nevar parādīties bieži, bet gan tikai reti. Tur jums atbilstošais nebūs jāmeklē datos, kas ir par to planētu riņķošanu, kas norisinās ātri, bet gan mums būs šīs konstelācijas jāmeklē pie tām planētām, kam ir vajadzīgs ilgs laiks, kamēr tās apriņķo, tātad pie Saturna un Urāna. Jūs tātad redzat, kā nostājas jautājumi šādā gadījumā. Vispirms ir jāatrod jautājumi, tad var iedziļināties šādā gadījumā.

Tagad es gribētu dot nelielu kūrī arī šeit. Es tātad to, kas te ir ieskicēts, te arī pielietotu. Pārrunāsim to rīt.

Pēc tā, kas ir ticis pateikts šorīt, jūs gribat dzirdēt vēl ko citu kā tikai lekcijas, jo jūs pārāk stipri ejat uz "cieņu pret mazo", uz to, kas jums ir vajadzīgs; es gribētu arī te visstiprākajā veidā nākt jums pretī, tāpat pielietojot jauno metodi, kā es to pielietuju strādniekiem. Tur es ļāvu lekcijām pakāpeniski izskanēt tā, ka jautāju, par ko man runāt, tā ka no zināma viedokļa tēmas, ko jūs gribat dzirdēt pārrunātas, tiek jūsu pašu dotas. Tagad strādnieki nekad nevarēs šķendēties, ka viņiem nebūtu lekcijās lasīts tas, ko viņi gribēja.

Vienpadsmitā lekcija

Dornaha, 1924. gada 6. jūlijs

Terapija kādas desmitgadīgas meitenītes ar atmiņas zudumiem gadījumā, kopsakarībā ar saaugumiem deguna – rīkles dobumā kā atspoguļojumam ēteriskā ķermeņa pārmērīgai darbībai vēderā: spēcīgu iespaidu izsaukšana, ritmiski atkārtojumi, medikamentozā un dziednieciski eiritmiskā ārstēšana. – Piezīme par kādu kleptomānu bērnu. – Terapija kādam miegainam, atpalikušam bērnam: ritmiski atkārtojumi, toņu eiritmija, ārstēšana ar medikamentiem. – Par kādu zēnu, kurš visu redz krāsās: viņš nevar ārpusaulē un dzīvo astrālajā ķermenī, norādījumi dziednieciski pedagoģiskai terapijai. – Zvaigžņu iedarbība albīnu horoskopa piemērā; terapija tam. – Par veidu, kā nest dziednieciski pedagoģisko kustību. – Par domāšanu metamorfozes mācībā un par tās lietošanu; aplis un punkts; pieslēgšanās jau esošajam, Lauenšteinaī gara stāsts no Jēnas.

Tagad pārrunāsim vēl tos gadījumus, kuri palika nepārrunāti vakar. Te vēl bija viena jaunāka, desmitgadīga meitene, kura cieš no atmiņas zuduma. Viņa tagad ir tikai otrajā klasē. Viņai ir saaugumi deguna – rīkles dobumā; tas ir saistīts ar pārāk stipro ēterisko augšanu pūšļa rajonā, kam spoguļattēls ir galvā. Šai meitenei patiešām varēja atklāt nepilnvērtības fizisko cēloni. Meitenei ir desmit gadu, tātad viņa ir stadijā, par kuru es vienmēr uzdošu, ka tad ir īpaši svarīgi, kā audzinātājs attiecas pret šādu bērnu.

Dabiski, ka šī meitene ir nogulējusi visas antecedences, kas ved uz šo laika momentu. Iekaisumu izpausmes pūšļa rajona tuvumā, kam spoguļattēls ir augšējā organismā, pavisam skaidri parāda, ka ēteriskais ķermenis neiedzīvojas organismā pareizajā veidā, jo nevar kārtīgi notikt tieši sadarbība ar astrālo ķermenī. Jums, dabiski, vienmēr ir uzmanīgi jāpatur prātā, ka viss tas, kas norisinās, kas tad izpaužas dvēseliskajā organismā, ir pamatots smalkākajā organizācijā, kura, tā sacīt, tad nespēj rupjāko organizāciju uzvest uz īstā ceļa. Dabiski, ka kaut ko var vieglāk pamanīt augšējā organizācijā nekā apakšējā organizācijā. Bet ja grib piekļūt šādam bērnam, kura ēteriskais ķermenis kārtīgi nefunkcionē bojāta astrālā ķermeņa dēļ, tā ka organizācijā īsti neiespiežas tas, ko tas uzņem, ja grib piekļūt šādam bērnam, tad runa ir par to, ka pēc iespējas ir jāpastiprina tas, kam ir jāatstāj iespaidu uz bērnu, ka šādam bērnam strādā ar stipriem iespaidiem. Jums jāapdomā: atmiņa ir atkarīga no kārtīgas fiziskā ķermeņa un ēteriskā ķermeņa organizācijas. Astrālais ķermenis un Es taču neņem līdzi to, kam no iespaidiem būtu jāpaliek atmiņā. Arī sapņi parādās tikai tad, kad notiek daļēja astrālā ķermeņa un Es ievietošanās fiziskajā un ēteriskajā ķermenī. Tātad Es–am un astrālajai organizācijai īstenībā viss no iemigšanas līdz pamošanās brīdim ir aizmirsts. Tas ievietojas tajā, kas paliek guļam gultā. Bet ja tas, kas tur paliek guļam, nav kārtīgi organizēts, tad atlikumi, iespaidu pārpalikums, neiemiesojas, un tad šādā gadījumā runa būs par to, ka vispirms ir jāizsauc stiprus iespaidus, lai liktu enerģiski sākt darboties augšējai organizācijai apakšējā, es domāju Es un astrālajam ķermenim ēteriskajā un fiziskajā ķermenī.

Tagad es nezinu, vai ir ticis mēģināts pārbaudīt viņas atmiņu ar vienkāršām tautas melodijām?

Dr. K. jaunkundze: Tas iet vieglāk.

Tad pamēģiniet uz šī esošo iespaidu spēju pamata strādāt tālāk, piemēram, no tā izejot, pievērst uzmanību tādiem maziem dzejojīšiem, kuros kāds noteikts motīvs vienmēr atkal atgriežas ik pēc trīs rindiņām, tā lai bērns saņemtu stipru ritma iespaidu un līdz ar to tad tuvotos moments, kad bērnam var iemācīt arī iespaidus bez ritma. Nav domājams, ka moments, kad varēs kaut ko sasniegt šajā gadījumā, varētu būt īsāks kā trīs līdz četri gadi, līdz dzimumbriedumam. Ja tiks strādāts no šī redzesviedokļa līdz tam laikam, proti, kur var iedarboties ritmiski iespaidi, un no tā izejot izstrādājot pārējo, tad audzinoši var kaut ko sasniegt. Terapiju mēs jau noteicām: viņai

vajadzētu dabūt aplikumus ar desmit procentu Berberis vulgaris un dziedniecisko eiritmiju L M S–U (12. ilustr.).

Jūs taču redzat: arī te pamatā ir uzskats, ka veidojošais, tas pieglaudošais, kas ienāk astrālā ķermeņa kustīgumā, nāk pretī M. M ir tas, kas, kā es jums esmu teicis, ieliek visu organismu izelpošanā, tā ka tādējādi būtu jātiekas astrālajai un ēteriskajai organizācijai. S ir tam, lai liktu spēcīgi, dzīvīgi darboties astrālajam ķermenim, bet tomēr tā, ka tas turas pie sevis, un tam tad ir U. Šīs lietas tad izriet tiešā apskatā, mēs te savukārt tās atsaucam atmiņā. Ka bērns saņem kompreses ar Berberis vulgaris, balstās tajā, ka mums ir nepieciešams neitralizēt iekaisuma cēloņus, un tas var notikt šajā veidā.

Tad mums bija kāds sešpadsmitgadīgs zēns, kurš bija kleptomāns, kurš precīzi atbilst kleptomānā zēna tēlam, ko mēs te demonstrējām. Tur jums demonstrācijā bija vislabākais piemērs. Viņu arī tipiski tieši tā ir jāārstē. Ir tikai jāskatās, vai iespaidi, ko viņam dod, var saistīties ar vienu vai otru lietu. Tas, atkarībā kādu audzināšanu viņš ir baudījis iepriekš, var būt dažādi.

Tagad paliek bērns, kas īstenībā ir nemierīgs, dīdīgs bērns. Tas ir miegains, atpalcis bērns. Viņš vēl nav vecs, nav iemācījies runāt, ir atpalcis visā, kam tieši pirmajā dzīves posmā būtu jātiekas ieaudzinātam. Tātad ir ļoti viegli apjēdzams, kas šim bērnam trūkst: viņš nav apguvis imitācijas principu, viņš nav uzķēris imitēšanu. Tas ir ar citiem vārdiem: viņš nevar no sava Es un astrālā ķermeņa likt kustēties saviem orgāniem. Viņš ir ārkārtīgi mīļš bērns, bet īstenībā tikai ar ārkārtīgi lielām grūtībām var pārvarēt sava fiziskā ķermeņa ilgas pēc miera stāvokļa. Šis bērns būs jāārstē tā, ka vispirms ir jānodarbojas ar toņu eiritmiju. Tā varēs ar viņu tikt uz priekšu. Es varu dot tikai šīs lietas ideālo pusi. Ja viņš kārtīgā veidā nodarbosies ar toņu eiritmiju, tad iesākumā var tikt tiktāl, ka tiek tā ierosināts astrālajā ķermenī, ka ritms tad pārņemtu arī ēterisko ķermeni.

Tad runa ir par to, ka bērnam ir jāliek atkārtot ritmiskus teikumus, tā lai bērns patiešām iejustos tonī: "Und es wallet und woget und brauset und zischt." ("Un viss viņo un bango un krāc un šņāc"). Tagad runa ir par to, lai kaut ko tādu, kā "und es wallet ..." izņemtu ar bērnu lietišķi lēni, lēnām prom un atpakaļ. Es šajā gadījumā ar nodomu saku "woget" (bango) "siedet" (vārās) vietā, jo tas tiek izmantots terapeitiskiem mērķiem. Vienmēr tā lēni prom un atpakaļ. Un, kur iespējams, to dara arī ar sekojošu skaņu kopsakarību. Bērns ir iekšēji pamodināms šādā veidā, ka mēs izmantojam: uzsākt toni ar A, tad E, I, tad atpakaļ I E A – A E I – I E A un tā tālāk. Tā šādu bērnu pakāpeniski pamodina, un tas pēc atdarināšanas principa to tomēr atkārtos. Jums tikai jāņem šo bērnu atsevišķi un uzmanīgi jāseko, lai visā, ko jūs ņemat, būtu imitācija, vienmēr likt kādā īsā momentā bērnam atdarinoši uzsākt.

Tad runa būs par to, ka ar šo bērnu rīkojas arī terapeitiski, un proti tā, ka liek darboties kopā kaut kam izklīdinošam, kaut kam, kas organisma substancialitāti izdzen apkārtņē, centrifugējošam – tā vienmēr ir hipofīze, bet šis bērns īstenībā nav tāds, ka viņam būtu jāpielieto hipofīzi tā, kā to pielieto, kad ir darīšana ar rahītiskiem bērniem, kuriem ar hipofīzi tad grib iedarboties uz atdalīšanu, bet gan te runa ir par to, lai liktu lietā arī pretējo principu, centripetālo, kam kopā ar hipofīzi ir tendence būvēt cilvēka organismu ārā no substanciālā, un tas ir vai nu Carbo vegetabilis, vai Carbo animalis. Runa būtu par to, ka jāpielieto Carbo animalis un to jānomaina, tā ka Carbo animalis ir formas princips, un otru reizi organizācijas princips, kas ļauj iesākties augšanai, kas ir iekš Hypophysis cerebri.

Dabiski, ka šāda audzināšanas institūta iesākumam galvenais ir, lai tie, kas tajā piedalās, novērotu visu to, ko uzsāk. Runa, protams, ir par to, lai šo lietu vadītu ar zināmu iekšēju uzticēšanās spēku. Redziet, šim bērnam sliktākais nebūs šis bērns – viņam jūs drīz manīsiet progresu – bet ļaunākais šādā gadījumā ir vecāki, māte, kas pilnīgi noteikti uzskata, ka ātri var paveikt brīnumus. Es esmu pat dzirdējis, ka māte grib būt līdzī savam bērnam.

Starpsauciens: Viņa tikai to atved.

Nu, tas jau ir atvieglojums, ja māte nav tajā klāt. Bet katrā ziņā šādā gadījumā ar zināmu sīkstumu ir jāturas pretī apjēdzamajām, bet reizēm briesmīgi neizpratnes pilnajām vecāku prasībām, kuri nezina un arī nevar zināt, kas šādam bērnam ir nepieciešams.

Nu, vai nav tiesa, šādam bērnam ir pavisam labi, ja viņam arī fiziski rada tādus mainīgus stāvokļus, kā to iezīmē A E I – I E A un tā tālāk. Un to jūs ļoti labi varat izsaukt arī tā, ka pārmaiņus viņu ieliekat mēreni siltā ūdenī un tad mērenā dušā. Ar to jūs radāt dzīvīgumu tajā, kam ir jābūt dzīvīgam. Un vispār, ja jūs redzat, ka anormalitāte izdzīvo inertumā, pēdējam pasākumam vienmēr būs laba iedarbība, tikai nevajag to pārspilēt. Nedrīkst arī baidīties no tā, ka bērni tieši pēc tam, kad ir iesāktas šādas vannošanas kūres, kļūst nedaudz uzbudināti. Tas pāriet. Vēlāk nāk reakcija, pakāpeniski iestājas pareizais.

Tagad vēl ir jāpārrunā zēnu, kurš visu redz krāsās. Tas ir tas zēns, kuram nav naudas – viņš jau tagad ir man acu priekšā. Šajā zēnā parādās kāds pamatfenomens, proti, tas ir tā: viņš īsti netiek klāt ārējai pasaulei, viņš iesprūst sevī. Man jums šis fenomens ir jāizskaidro tā, lai tas tiktu izskaidrots pavisam plastiski. Viņš netiek iekšā ārpusaulē, tādējādi nemitīgi atduroties no iekšienes ar savu Es–organizāciju pats savā astrālajā ķermenī, un viņam tādēļ piemīt iekšēja neizveicība, varbūt labāk sakot, iekšēja nevēlība. Un tā iet roku rokā ar to, ka viņš attīsta smalku jūtīgumu šajās sadursmēs ar savu astrālo ķermeni un līdz ar to viņam piemīt kaut kas no smalka cilvēka. Tas ir saistīts ar krāsu redzēšanu. Viņš tās redz, jo spēj nomodā dzīvot pats savā astrālajā ķermenī. Tagad ar viņu ir tā, ka viņš var tikt audzināts tikai tā, ka skata lietas, kas arvien vairāk izveidosies: zināmas klusas ilgas pēc ideāliem, bet pie tam atkal atraušanos, tādu netikšanu galā ar pasauli. Tagad viss būs atkarīgs no tā, lai šim zēnam, kas var tikt pilnībā mācīts tā, kāda ir valdorfskolas metodika, lai iegūtu dabisku uzticēšanos viņam. Īstenībā nekas cits ar šo zēnu nevar tikt izdarīts. Vai nav tiesa, šim zēnam piemīt tāda īpatnība, ka viņš raksta apmēram tā (skat. 13. ilustr., pa kreisi). Tagad ķerieties pie tā, lai rūpīgi ņemtu vērā, lai zēns dabūtu ārā no sava tagadējā smalki modelētu rokkrakstu, tad gan jau jūs redzēsiet, ka viņš visā savā iekšējā konstitūcijā izrādīsies pārveidojies. Ja parādās renomme(?) tieksmes, tad tūdaļ mēģiniet, izmantojot to uzticēšanos, ko viņš pret jums ir iemantojis, to novest ar kaut ko līdz absurdam.

Vēl es vakar runāju par to albīnu. Es novedu apskatus tiktāl, ka teicu: mums tagad ir jāatrod to kosmisko impulsu, kurš te varētu darboties. – Nu, te mēs vispirms varam pajautāt speciālistam šādās kosmiskās konstelācijās, vai viņa šajā vai citos horoskopos ir pamanījusi kaut ko īpašu, kas šiem albīniem būtu kopīgs.

Dr. Vreedes jaunkundzei:

Vai jūs esat pamanījusi, ka starp ārējām planētām stipri izceļas Urāns un Neptūns?

Dr. Vreedes jaunkundze: Jā, tur ir daudz aspektu. Neko citu es nevarētu par horoskopiem pateikt.

Es ar nolūku jautāju jums, jo jūs bieži domājat par horoskopiem un īstenībā jums droši vien bieži ir bijušas prātā šādas lietas. Man iesākumā no jums ir tikai šīs divas. Tā kā te runa ir par jaunu jomu, tad labākais ir rīkoties pavisam pēkšņi. Vēl ir liels daudzums citu lietu, kuras būtu jāapskata, bet iesākumā vēl ir jāņem vērā sekojošo.

Ņemsim cilvēku. Mēs viņu taču iedalām, skatoties uz to iedalījumu, kas vairāk no ēteriskā principa organizē visu būtību, mēs viņu iedalām fiziskajā ķermenī, ēteriskajā ķermenī, sajūtu ķermenī, ko mēs sasaistām ar sajūtu dvēseli, saprāta dvēseli, ko grieķi sauca par spēka dvēseli, apziņas dvēseli, un te mēs tad nonākam pie pašgara, dzīvības gara un garacilvēka. Tagad redziet, kad uzlūko šīs cilvēka dabas daļas, tad iesākumā tās izrādās kaut kas, ko ir jāaplūko relatīvā patstāvībā un no kā sastāv cilvēks. Bet īstenībā to salikums katram cilvēkam ir citāds: vienam ir nedaudz vairāk spēka ēteriskajā ķermenī, toties mazāk fiziskajā ķermenī, vienam nedaudz vairāk spēka apziņas dvēselē un tā tālāk, tas viss ir saistīts. Visā tajā tad ir iekšā cilvēks

ar savu īsteno individualitāti, kas iet cauri atkārtotām Zemes dzīvēm, kam visā šajā salikumā tikai no brīvības principa ir jāienes individuāla regulācija. Bet tas, kas ceļas no kosmiskā, ar cilvēku ir saistīts tā, ka fiziskajam atbilst visstiprākā Saules iedarbība (skat. 12. ilustr.), kam vispār ir stipra ietekme uz cilvēku. Ēteriskajam ķermenim atbilst visstiprākās Mēness iedarbības, sajūtu ķermenim visstiprākās Merkūra iedarbības, sajūtu dvēselei visstiprākās Venēras iedarbības. Saprāta dvēselei atbilst visstiprākās Marsa iedarbības, apziņas dvēselei Jupitera iedarbības, pašgaram Saturns. Un tas, kas šodien cilvēkam vēl nav attīstīts, tas iedarbojas caur Urānu un Neptūnu, tie ir tie klaidoņi, kas mūsu planētu sistēmai pievienojās vēlāk, tajos mums tād ir jāmeklē tās planetārās ietekmes, kam īstenībā normālos apstākļos nav ļoti stipras ietekmes uz dzimšanas konstelāciju.

Garacilvēks	Neptūns
Dzīvības gars	Urāns
Pašgars	Saturns
Apziņas dvēsele	Jupiters
Saprāta dvēsele	♂ Marss
Sajūtu dvēsele	♀ Venēra
Sajūtu ķermenis	Merkūrs
Ēteriskais ķermenis	Mēness
Fiziskais ķermenis	Saule

Jūs no antropozofiskajām lekcijām arī ziniet, cik stipra ir Mēness ietekme pa apkārtceļu caur cilvēka ēterisko ķermeni. Tas ir saistīts ar visu iedzimtības principu. Tas iespējams šajā fiziskā ķermeņa modelī, kas nāk no vecākiem, visus iespējamus spēkus. Šī Mēness ietekme dod visu virzienu, sākot no visagrākās embrionālās bērnības attīstības.

Tagad iedomājieties, ka taču katram cilvēkam var būt tāda konstelācija, ka šis impulss no Mēness ir iespējami spēcīgs vai vismaz pietiekami spēcīgs, tā ka cilvēks pa iedzimtības ceļu dabū līdzīgu kaut ko, kas viņu zināmā mērā novelk lejā vielmaiņas organizācijā. Bet var būt arī tā, ka no Mēness ietekmēm kaut kas tiek atrauts, ka tas, ko Mēness ietekmes negrib, kas ir otrā pusē, proti, Urāns un Neptūns, ka tas pievelk klāt to, kam īstenībā vajadzētu būt Mēness jomā. Var būt arī citas konstelācijas. Bet šiem bērniem konstelācija ir tieši tāda, un viņiem ir tā, ka no tā, kas parādās horoskopā, ir redzams, par ko ir runa.

Ņemsim vienu no horoskopiem, tad jūs šeit atrodat – varbūt esat to pamanījuši – Urānu ar Venēru un Marsu šajā daļā. Vai nav tiesa, jums pat nav jāiet tālāk par trigonālo stāvokli. Te jūs atrodat Marsu, Venēru un Urānu. Un ja jūs ņemat Marsu, tad šim bērnam, kurš ir piedzimis 1909. gadā, tas stāv pilnīgā opozīcijā Mēnesim. Tātad Marss, kura tuvumā ir Venēra un Urāns, pats stāv stiprā opozīcijā Mēnesim. Te ir Mēness, tur ir Marss. Marss velk līdzīgu Urānu un Venēru savā tuvumā (skat. 12/13 ilustr., augšā).

Tagad es pievērsu jūsu uzmanību vēl kaut kam: Mēness tajā pašā laikā stāv Svaros, tātad tam ir iespējami maz balsta no Zodiaka loka, tas grīļojas, tātad pats ir vārgulis šajā stundā; bet viņa ietekme tiek vēl atņemta ar to, ka Marss, kas velk sev līdzīgu luciferisko ietekmi, stāv viņam opozīcijā.

Tagad paskatīsimies uz jaunākā bērna horoskopu, tur jums lieta ir tāda: jums atkal Venēra un Urāns, un Marss ir vienā apgabalā, tā ka tie ir tuvu viens otram, tie aptver tikai šo debess daļu. Tie atkal stāv tuvu viens otram. Iepriekšējam mēs redzējām, ka tie ir opozīcijā Mēnesim un vienlaikus, ka Mēness atrodas Svaros. Tagad ķeramies pie otrā horoskopa, tur mums atkal Marss, Venēra, Urāns ir kaimiņos, tieši tāpat kā iepriekšējā. Ja mēs meklējam Marsu, tad neatrodam pilnu, bet tomēr gandrīz opozīciju Mēnesim. Tātad jaunākais bērns nesasniedz tik pilnu opozīciju Mēnesim, bet tuvināta opozīcija Mēnesim te ir. Bet īpatnējais ir, ja mēs uzmeklējam Mēnesi, tad atkal atrodam to Svaros, gandrīz opozīcijā Marsam, kurš velk sev līdzīgu

Urānu un Venēru. Nu, tas atkal ir Svaros. Tam nav tā jābūt, bet te jums arī nav nekādu kārtīgu dzimšanas datu. Tur Mēness ir Svaros un te arī.

Dr. Vreedes jaunkundze: Uzkrītoši ir, ka abos ir viena un tā pati konstelācija starp Mēnesi un Neptūnu.

To būtu jāizskaidro pašu par sevi. Horoskopus ir jāinterpretē individuāli. Ka te parādās tāda līdzība, par to nav jābrīnās, viņas taču ir māsas. Ka vecākajam bērnam ir spēcīgāka opozīcija kā jaunākajam, kuru jau ir ietekmējis vecākais, par to arī nav jābrīnās. Bet runa te ir par to, ka rodas pavisam izprotama konstelācija, kura, kad to interpretē, noved pie: Marss, kurš ir dzelzs nesējs, kļūst patstāvīgs pret vairošanās principu, pret Mēnesi, galvenokārt nes to, kas cilvēkam jau nāk no Venēras principa, visu to, kas ir saistīts ar mīlestību, to visu tas novērš no īstenā uzdevuma, izrauj ārā no īstenā uzdevuma, neatstāj to kopsakarībā ar to, kas ir vairošanās principā un tad augšanā. Un tādēļ mēs tad redzam to, kam vajadzētu palikt dzīvot vēdera daļā un kas ir saistīts ar augšanas spēkiem, paceļamies galvas organizācijā, un atklājam, ka līdz ar to augšanā ir jātrūkst dzelzij, turpretī viss tas, kas ir saistīts ar dzelzs apkaršanu, sērs, tam ir jābūt pāri mēram.

Tātad te darīšana ir ārkārtīgi stipru gribas preponderāciju, un galvenokārt ir jāskatās, lai maņu–nervu organizācijas audzināšanā, kas visā ir labila, rīkotos pēc iespējas maigi. Tas īstenībā balstās paņēmienu. Šādiem bērniem ir pavisam maigi jāapietas ar maņu–nervu organizāciju, tātad pirmām kārtām jāmēģina nesasprindzināt acis lasīšanai un tamlīdzīgam, bet gan pasniegt visas mācības bez skatīšanās ar acīm, bez lasīšanas. Turpretī acis pieradināt pie krāsu iespaidiem, kas vāji atšķiras viens no otra, proti, ļaut varavīksnes krāsām lēni pāriet vienai otrā un ļaut bērnam tam sekot ar skatienu. Nu, tie būtu pasākumi, pie kā varētu ķerties.

Ja grib uz organizāciju iedarboties vēl arī terapeitiski, tad es līdz šodienai varu pateikt tikai to, ka pēc dzimumbrieduma šīs lietas vairs nevar būt ļoti iedarbīgas. Bet tas var jums dot svarīgu mājienu, jo viens bērns ir dzimis 1909., otrs 1921. gadā, un te iedarbības var tikt ļoti novērotas to dažādībā. Runa būs par to, lai šādu bērnu patiešām ienestu stiprā dzelzs starojumā, kas nāk no vielmaiņas–locekļu organizācijas. Šo stipro dzelzs starojumu jūs varat sasniegt tikai, ja sagatavojat pirītu putekļveidīgi, liekat šim pirītam pēc iespējas uzsūkties no virsmas, caur kuru dzelzs starojums maz iet cauri, piemēram, no stikla – bet to jūs nevarat izmantot šajā gadījumā. Tā jums ir jāmēģina izmantot pēc iespējas taukainu, tīru papīru, vislabāk būtu pavisam plāns pergamenta papīrs, bet tam ir jābūt plānam, lai tas piekļautos ķermenim. Parasto papīru tam izmantot nav labi. Uz tā būtu jāuzsmērē egļu sveķi vai kaut ko tādu un tad jāpārklāj ar pirīta putekļiem. Ar to tad piespiež dzelzi starot uz iekšu. To ir jāuzliek gar kājām un uz lāpstiņām un tad savukārt jāmēģina uzlikt velkošu aplikamo, varbūt Cohlearia kompresi, uz pieres. Ja to pielieto organismam tieši laikā, kad norisinās zobu maiņa – kad tātad ir vērojamas spēcīgas plūsmas un pretplūsmas – tad var būt, ka labilitāti šādam bērnam pilnīgi var pārvarēt.

Tas būtu tieši tas, kas izriet no šīm lietām. Bet, pats par sevi saprotams, ka šai problēmai ir jātiek izsekotai tālāk; jo līdz šim taču pasaule ar albīniem nav izdarījusi neko vairāk, kā izrādījusi balagāna būdās, kur tie izskaidro: es esmu paresns, man ir baltī mati, dienā es neko neredzu, naktī es redzu labāk. – Šādā veidā albīni tiek demonstrēti un nekas daudz nav zināms, jo uz šādām lietām mūsdienu zinātne neielaižas. Bet tikko nonāk pie tā, pie šādām kļūdošām lietām, kā es to parādīju, tad kļūst skaidrs, ka kosmiskā ietekme ir ļoti stipra, kad parādās pilnīga neregularitāte daļu kopsalikumā cilvēka organizācijā.

Tagad es jūs lūdzu uzdot jautājumus par to, ko jūs vēl gribētu jautāt.

Jautājums: Ka mēs esam nonākuši šajā situācijā, ka var uzdot jautājumus, balstās tajā, ka Dr. L. devās pie Dr. Wegmanes kundzes un gribēja pajautāt cita iemesla dēļ. Viņam šķita, ka dalībnieku noskaņojums neesot pareizs.

Nav nemaz nepieciešams zaudēt laiku ar to, ka mēs iztīrātu šo lietu, tā ir daudz vienkāršāka. Dr. L. atnāca pie manis un izskaidroja, ka starp Lauenšteinas dalībniekiem esot noskaņojums, ka viņi ir gribējuši kaut ko uzsākt antropozofiskās kustības ietvaros, kas būtu pirmo reizi, misija,

tāda misija, kas tikko sākas, un ar to būtu jābūt saistītam, ka pirmām kārtām vajagot iztīrīt karmiskās kopsakarības starp tiem, kas dara šādu lietu un tamlīdzīgi.

L. krata galvu.

Nu jā, piešķirsim galveno vērtību tam, ka L. teica: jums esot viedoklis, ka ir jāsākas kaut kam pavisam principālam, un es uz to atteicu, ka te galvenokārt runa būšot par to, ka tiešām notiek mācīšanās tajā, kas ir šajā kursā. Ja nebūtu mierā ar šo kursu un paliktu stāvam abstraktajā, piemēram, organizētu pavisam jaunu kustību, tad taču tiktu darīts kaut kas, kas izaug ārā no tā, ar ko mēs jau sen nodarbojamies. Tā mēs stāvētu lieluma mānijas draudu priekšā. Bet lai daļēji attaisnotie cēloņi tiešām gūtu savu vietu, es teicu: jums ir jāuzdod jautājumus. – Tas taču ir tā, ka L. atnāca pie manis un teica, ka šim principiāli jaunajam ir jāuzplaukst pasaulē, ka pašai Lauenšteinai ir jāstāv pasaules centrā – tas viss deva tam iemeslu, vai tad tā nav? – Nu, nav jau nemaz tik ļauni. Tagad vislabākais būtu, ja mēs uzdotu konkrētus jautājumus un par to pārējo vispār nedomātu.

S. uzdod jautājumu, kā Lauenšteinas institūts ir saistīts ar faktu, ka *Trüpers* it kā pirmais esot inaugurējis nepilnvērtīgu bērnu audzināšanu?

Jūs domājat, ka šis vīrs pirmais esot nodarbojies ar šiem bērniem? Tas, kas te tiek iezīmēts, nedrīkst tikt sakāpināts. Tas, par ko varētu būt runa nepilnvērtīgu bērnu audzināšanā: es nedomāju, ka salīdzinoši agri ar zināmiem panākumiem parādījušies audzināšanas institūti nepilnvērtīgiem bērniem Hanoverā varētu būt šī vīra ietekmēti. Nepilnvērtīgu bērnu audzināšanas iesākumi ir datējami ar daudz agrāku laiku. Tas, kas vienmēr ir pietrūcis, ir tieši tas, kas padara iespējamu ieskatīšanos šādu bērnu visā būtībā. Netiek atklātas pat vienkāršākās lietas, mani mīļie draugi, ja apskatā nav antropozofiskā. No otras puses tieši šis cilvēks dod visdziļākos ieskatus antropozofijā kā tādā.

Apdomājiet reiz, ja šodien aplūko Gētes metamorfozes mācību, kāda tā varēja rasties caur Gēti, kurš bija gudrs cilvēks. Tā taču ir pilnīga abstrakcija, kā kaut kas, kam visur ir aizmetņi, bet kam visur ir jāapstājas jau pie tā, lai parādītu, kā lapa dzīvo ziedā, kā ziedlapa pārveidojas putekšņlapā, tā tad aplūko pavisam elementāru metamorfozi, ar dzīvnieku un cilvēku paliek stāvam pie tā, ka kautrīgi izklāsta mugurkaula skriemeļu pārveidošanos galvaskausa kaulos. Nekur nav tikts pāri elementārajam. Es pats biju satricināts, es teicu sev: vai tad Gētem neatklājās – tas mani aizrāva astoņdesmitajos gados – ka visas galvas smadzenes ir viena vienīga smadzeņu ganglija pārveidojums? Garīgi es spēju saskaņot, ka tas bija viņam atklājies. Un tikai tad man uzkrita viņa atturība pateikt to, kas viņam bija atklājies. Kad es ierados Veimārā, es kādā ar zīmuli rakstītā piezīmju grāmatiņā atradu piezīmi: smadzenes ir transformēts galvenais ganglijs. – Tas tikai deviņdesmitajos gados tika nodrukāts, pateicoties manām pūlēm. Deviņdesmitajos gados taču pēkšņi parādījās pavisam jauns rakstnieks: Gēte, tā sacīt, kļuva par 19. gadsimta beigu auglīgāko rakstnieku.

Padomājiet vien, cik tāls ir ceļš no Gētes metamorfozes mācības līdz tai metamorfozes mācībai, kas iestājas līdz ar to, ka jūs šeit atklājat viengadīgu, normālu bērnu metamorfiski pārveidotu, kā tas gulēja mūsu priekšā kā milzu embrijs pirms dažām dienām. Tā ir retardējošā metamorfoze, embrionālā stāvokļa aizturēšana.

Bet to jūs sasniedzat kā ieskatu, mani mīļie draugi, ja vienmēr atkal un atkal izdariet tieši to meditāciju, ko es jums devu vakar, sakot: te ir aplis, te ir punkts, te aplis ir punkts, te punkts ir aplis un tā tālāk (skat. 13. ilustr.). Ļaujiet savā meditācijā vienmēr atkal un atkal punktam ieslīdēt aplī, izplest punktu par apli, un sajūtiert pie tam locekļu–vielmaiņas organizācijas rašanos no galvas organizācijas. Tieciet tiktāl, ka jūs sajūtat galvu, sakot: punkts ir aplis, aplis ir punkts – apgrieztais. Tad jums tajā būs izveidota metamorfozes mācība un jūs varēsiet teikt: tikai ar visu šo domāšanas veidu, ko izsauc antropozofija, kļūst iespējams ienest kādu uzskatu bērnu nepilnvērtībā. To mēs mēģinājām šajās lekcijās.

Tagad, ja grib darboties, tad nav labi karmu iztēloties tā, ka saka: te ir viens eņģelis, viņš pieņēma darbā S., otrs eņģelis piesaistīja P., kāds cits eņģelis piesaistīja L. Tad vēl viens eņģelis ir piesaistījis nedaudz spītīgo Dr. K., kāds īpaši labsirdīgs eņģelis tad vēl ir atvedis B. jaunkundzi, mēs jūtamies tā piecu eņģeļu savesti kopā. – Tas, ja grib darboties, itin nemaz nav pareizais uzskats par karmu, kurā ir jāiekļaujas. Bet gan pareizā uztvere ir šī, ka tieši uzmeklē entuziasma impulsus, kuri virzās uz nemitīgi darbīgo karmu. Te jūs varat uzdot jautājumu: kādas antecedences te ir Jēnā, ko mēs varam uztvert, kurām mēs varam pieslēgties? – Jo, dabiski, ja ievācas jau mēbelētā mājā, tad taču nemetīs ārā visas mēbeles, bet gan dažos gadījumos, kad tas iespējams – un te tas ir iespējams – jautās: kā izmantot to, kas te jau ir? – Un tikai tā arī var būt, ka jūs jautājat: kā izmantot to, kas te jau ir?

Jūs zināt, ka Jēnā ir tāda ievēribas cienīga lieta, ka no pavisam līdzīgām jaunatnes spējām, no reliģiski–spirituālām tendencēm – bet spirituālo metodiski pārstāvošām dzīves tendencēm – reiz vācu abats *Hildebrands* vērsās pie Romas un kļuva par pāvestu Gregoru Septīto, ka viņam no Romas tad bija stipra ietekme šajā virzienā, no kuras viss tika organizēts. Mums te ir spēcīgs romiešu impulss, kas no Romas izplūst pāri Eiropai, caur romiskajā pārveidoto Cluniacenziešu impulsu. To jūs reiz studējāt. Ievēribas cienīgais ir tas, ka tā pati personība sekojošajā dzīvē atkal tiek aizvirzīta uz Jēnu, un atkal parādās kā *Ernst Haeckel*. Tas ir tieši tā, it kā cilvēkos pašos noārdīšanās impulsi regulārā veidā iejauktos veidošanās principos. Līdz ar to jums šeit Jēnā ir starojums, kas pavisam skaidri noris pret romisko starojumu. Saskaņšanās punkts jums ir te (skat. 13. ilustr., apakšā).

Un kad Ernsts Haekels savā sešdesmitajā dzimšanas dienā runāja Jēnā, vispirms Zooloģiskajā institūtā, varēja rasties iespaids, ka vecais Hildebrands ir augšāmcēlies. Viņam bija tieši tas pats runāšanas veids, viņš runāja tieši tāpat kā tas: viegli aizplīvurotā balsī, vārdus vienmēr apsverot, kā tāds, kurš, kaut gan runā daudz, bet vēl vienmēr it kā ne gluži pārvaldītu savu valodu. Un kuriozais ir: abatam Hildebrantam, kas rādīja tikai stingrā pāvesta izteiksmi – viņš vienkārši pārstāvēja baznīcu – bija īpatnība, ka viņš labprāt stāstīja lietas, par kurām citi ne tik stipri, bet tomēr labprāt tiešām labvēlīgi smaidīja. Tas nu bija brīnumskaisti, kā Haekels pusdienās iekrita tādā noskaņojumā, ka starp nākamo ēdienu pasniegšanas reizēm stāstīja dažādus jokus no savas dzīves, kas arī citiem atraisīja mēles un lika smaidīt. Ir tā, ka viņš toreiz ar visu savu izturēšanos kā sešdesmitgadīgs bērnišķīgi smaidot, izaicinot, lika visiem pārējiem pazaudēt sarunas pavedienu. Es vēl atceros, cik tas bija amizanti, ka *Oskar Hertwig* nēsāja savu runu kā grūtniece un nevarēja to piedzemdēt, kamēr Haekels vēl vienmēr stāstīja jociņus.

Jā, tā nu tas ir, ka es domāju, ka no tā, ko es esmu devis zināmam ezotēriskam pamatam, jūs vēl varat sasniegt kaut ko īpašu tādējādi, ka sameklējiet sev Haekela runu, ko viņš teica savā sešdesmitajā dzimšanas dienā Zooloģiskajā institūtā. Tā nebija gara, bet personiska un kaut kas ārkārtīgi objektīvs. Un tad nolieciet tai pretī runu, ko noturēja profesors *Gärtner*, kam caurcaurēm bija tendence neatzīt Haekelu par kaut ko nozīmīgu pasaules vēsturē, kurš uzsvērti teica, tas ir kaut kas, ko mēs izlaižam no uzmanības loka, kurš vienmēr labsajūtā runāja par Haekelu nevis kā par "Dabiskās radīšanas vēstures" radītāju, bet gan uzsvērti teica: tas ir kaut kas, ko mēs varam neņemt vērā, bet izcelsim gan, cik daudz lekciju kolēģis Haekels ir nolasījis, ka viņš ir nolasījis vairāk lekciju nekā visi pārējie kopā, kas izskatās īpatnēji, ka citi kolēģi ir nolasījuši tik maz lekciju, ka tās, ko ir izveidojis Haekels nespētu apkopot pat visa Jēnas Medicīniski–dabaszinātniskā biedrība! – Viņš bija viens filistriozs zellis. Tas bija neizsakāmi komiski, dzirdēt ieaužamies šī vīra runu. Kad jūs ņemat Haekela runu, tad tur ir kaut kas svaigi dzīvīgs, tad tiek ienests ešafots un nāk kolēģis Gärtners un nocērt galvu. Un fiziologs, kurš bija katoļu garīdznieks, apbēdināts noskatās, jo jāpiedalās bija visiem. Bet redzēt tur iekšā Haekelu, cik jauneklīgi viņš izskatījās! Arī studentu pulks šajā dienā bija kļuvis asprātīgs. Bija redzami ļoti daudzi, un studenti bija savādi imaginatīvi. Sagādājiet sev kādreiz kādu grāmatiņu, kurā būtu visas tās dziesmas, kas visas tika dziedātas šīs dienas gaitā, kā tur savādā veidā parādās arheopterikss, kas pie baznīcas torņa asina savu knābi – un pie tam iztēlojieties visu to svaigi,

jauneklīgi dzīvi. Tas atkal ir iesakāms meditēšanai, tad jūs esat iekšā tajā, kāda ir Jēnas vieta eiropeiskajā gara attīstībā. – Un tagad, lai tas viss gūtu sava veida noslēgumu, rīt deviņos es lasīšu jums pēdējo lekciju.

Divpadsmitā lekcija

Dornaha, 1924. gada 7. jūlijs

Valdorfskolas pedagoģijas padziļinājums tā saucamajiem anormālajiem bērniem.

Dziedināšana un audzināšana. Mātes piena garīgi formējošie spēki; augs tā attiecībās pret cilvēku; slimība un dzīvnieku valsts. Šo attiecību izjušana ar pašaudzināšanu; tās nosacījumi; garīgā attīstīšanās un dzīves realitāte; substanciāli antropozofiskais kā realitāte un pamats Antropozofiskajai biedrībai un Gēteanumam.

Sāksim ar to, ka izsakiet vēl savas dažādās vēlmes, un tad es būšu šo kursu noslēdzis. Tātad es lūdzu tagad vēl pateikt, kas vēl deg jūsu sirdīs, lai mēs vēl tiktu tālāk.

S.: Es gribētu pateikt, ka mums nav vairāk nekādu jautājumu.

Šajās pārrunās runa taču bija par mūsu valdorfskolas pedagoģijas padziļināšanu līdz tām audzināšanas metodēm, kas ved pie tā saucamā anormālā bērna. Un jūs no iztirzājumiem taču redzējāt, ka par anormālo bērnu īstenībā taču tūdaļ ir jāspriež citādā veidā, ja gribam viņu atbilstoši ārstēt, nekā par tā saucamo normālo bērnu, bet ka arī audzinošajam un mācošajam ir jāspriež citādi, nekā šodien tiek spriests diletantu lokā, kur visbiežāk paliek stāvam pie tā, lai norādītu uz anormalitāti un tālāk vairs neatgriežas pie tā, kas īstenībā ir tai pamatā. Šodien vēl itin nemaz nav pat tiktāl, kā ir bijis *Gēte* zināmā elementārā veidā savos augu augšanas, augu būtības aprakstos. *Gēte* ar īpašu prieku skatījās uz to, kas rodas augiem kā kroplīgi veidojumi. Un interesantākie raksti, ko pie *Gētes* var atrast, ir tie, kur ir runa par šīm kroplībām, kur kāds auga orgāns, ko ir pierasts redzēt kādā noteiktā, tā saucamajā normālajā formā, izaug pāri normai vai nu pēc lieluma, vai nu anormāli sadalīts, vai dažreiz pat kādi orgāni ir izdzīti tur, kur normālā veidā tie būtu citā vietā un tā tālāk. Tieši tajā, ka augs var izpausties šādās kroplībās, *Gēte* redz labākos pieturas punktus, lai nonāktu pie īstenās pirmauga idejas. Jo viņš zina, ka tas, kas slēpjas aiz auga kā ideja, tieši šādās kroplībās parādās īpaši; tā ka, ja mēs varētu redzēt virkni augu novērojumu, kā kroplīgi var izveidoties sakne, kā kroplīgi var būt lapas, kāts, zieds, arī augļi – dabiski, ka to ir jāapskata viena veida augu virknei – tad tieši no šo kroplību kopskata mēs tieši redzētu lūkojamies ārā pirmaugu.

Un tā, pamatā ņemot, ir ar visu dzīvo, arī ar garā dzīvojošo. Mēs arvien vairāk atklājam, ka tas, kas dzīvo arī aiz cilvēku dzimuma un izpaužas anormalitātēs, ka tur atklājas īstenais cilvēku dzimuma garīgums. Un ja mēs lietas apskatām tā, tad arī atklājam, kā ir ticis domāts un uzskatīts arī senākos laikos, kad audzināšanā saskatīja kaut ko, kas stāv neticami tuvu dziedināšanai. Dziedināšanā saskatīja arimaniski un luciferiski veidotā tuvināšanos tam, kas notur viduslīniju starp luciferisko un arimanisko labā garīguma progresā, turpināšanās nozīmē. Līdzsvaru starp arimanisko un luciferisko saskatīja dziedināšanā. Un kad daudz augstākā nozīmē redzēja, ka cilvēkam tikai savas dzīves laikā ir jānonāk līdz līdzsvaram caur audzināšanu, tad savā ziņā arī bērņā pilnībā saskatīja vēl kaut ko anormālu, kas zināmā nozīmē īstenībā ir slims un ko ir jādziedina, tā ka pirmvārdiem dziedināšanai un audzināšanai ir tieši tā pati nozīme. Audzināšana dziedina tā saucamo normālo cilvēku, un dziedināšana ir tikai specializēšanās tā saucamajiem anormālajiem cilvēkiem.

Ir taču pavisam dabiski, ka, ja šādu pamatu uzskata par pareizu, tad šajā virzienā ir jāiet arī tālāk un jājautā par tālāko. Īstenībā mums katrā slimībā, kas uznirst no iekšējā, ir darīšana ar kaut ko garīgu, bet galu galā arī katrā slimībā, kas uznirst no iekšējā dēļ kāda ārēja iemesla. Jo pat kājas lūzumā tas, kas parādās, ir iekšējā reakcija uz ārējo, un ķirurģija darītu pavisam labi, ja ļautu sevi apaugļot šādam uzskatam. Bet ja skatās uz šīm lietām, tad vēl daudz augstākā pakāpē nonāk pie jautājuma: kā tad īsti apieties ar bērnu visā fiziskā un garīgi–dvēseliskā izturēšanās veidā? Abi tieši bērnam ir ļoti intīmi viens ar otru saistīti, un nedrīkst iedomāties, kad bērnam iedod kādu vielisku ārstniecības līdzekli, ka tas bērņā – kā to šodien pieņem – iedarbojas tikai fiziski.

Kāda viela bērņā iedarbojas pat būtiski garīgāk, nekā tas iedarbojas vēlāk pieaugušajam. Un mātes piena iedarbība pastāv tajā, ka mātes pienā caurcaurēm dzīvo tas, kas senākos apskatos ir nosaukts par labo mūmiju, pretstatā sliktajai mūmijai, kas dzīvo pārējos izdalījumu produktos. Visa māte dzīvo mātes pienā. Tur mums caurcaurēm ir kaut kas kā dzīvojošs spēks, kas faktiski ir tikai mainījis savu reģionu cilvēka organizācijā. Līdz bērņa piedzimšanai tas būtiskajā ir darbīgs tajā reģionā, kas galvenokārt pieder pie vielmaiņas–locekļu sistēmas, pēc piedzimšanas tas galvenokārt darbojas ritmiskās sistēmas reģionā. Tātad šie spēki aizceļo organizācijā vienu stāvu augstāk. Tiem aizceļojot vienu stāvu augstāk, tie zaudē to Es–saturu, kas būtiskajā bija darbīgs embrionālajā laikā, bet vēl saglabā savu astrālo saturu. Ja tie paši spēki, kas darbojas mātes pienā, paceļas vēl vienu stāvu augstāk, līdz galvai, tad tie zaudē arī savu astrālo saturu, un tajos paliktu darbojoties tikai fiziskā un ēteriskā organizācija. Bet tajā balstās kaitīgā ietekme uz māti, ja šie spēki paceļas augstākajā stāvā. Tur mēs redzam visas tās anormālās parādības, kas parādās mātei.

Tā mums mātes pienā ir vēl astrāli formējoši spēki, kas iedarbojas caurcaurēm garīgi, un mums tikai ir jāapdomā, kāda atbildība uz mums gulstas, kad mēs ļaujam bērnam pāriet uz paša uzturu, kur šodien vairs nav nekādas apziņas par to, kā ārējā pasaulē īstenībā visur darbojas garīgais: kā, ceļoties augšā no saknes līdz ziedam un auglim, augs kļūst un iedarbojas arvien garīgāk un garīgāk. Ja mēs sākam pie auga saknes, tad tajā mums ir tas, kas iesākumā iedarbojas visnegarīgāk kā sakne. Sakne ir salīdzinoši spēcīgā fiziskā un ēteriskā relācijā pret visu apkārtni, bet auga ziedā sākas dzīve, kas kā ilgās tiecas pret astrālo. Augs kļūst garīgāks, tam augot uz augšu. Un tā mums būs jājautā tālāk: kā tad izturas šī auga sakne pasaules kopsakarībā? – Tās pasaules kopsakarība ir esība ieaugušai augsnē. Jā, mani mīlie draugi, šī sakne ir tā ieaugusi augsnē, kā mēs ar savu galvu esam ieauguši brīvajā gaisā un gaismā, tā ka mēs varam teikt: te apakšā augam mums ir uztvere, galvasveidīgais, te augšā augam mums ir gremojamais, barojošais (skat. 14. ilustr.). Te augšā mums augam ir tas, ko satur vielmaiņas–locekļu sistēma, kas ilgojas pēc garīgā, un tādēļ tas ir radniecīgs cilvēka vielmaiņas–locekļu sistēmai. Un ja mēs no vienas puses uzlūkojam mātes pienu un no otras puses uzlūkojam to, kas kā astrālais, pēc kā ilgojas augs, plīvo pāri augam, tad okultam apskatam izriet neticami tuva radniecība – ne pilnīga vienādība – starp to astralitāti, kas ar mātes pienu nāk no mātes, un to astralitāti, kas no Kosmosa tuvojas auga ziedam.

Visas šīs lietas netiek teiktas tādēļ, lai zinātu kaut ko teorētisku, bet gan lai iegūtu pareizu sajūtu attiecībā pret to, kas ir cilvēka apkārtnē un kas ieiet viņa darbības, rīcības sfērā. Un tā mums būs jāpapūlas, lai mēs bērnu pamazām pieradinātu pie ārējās barības tā, lai ar auglīgo, ziedošo atbalstītu viņa vielmaiņas sistēmu, un kas viņam ir jāsarūpē no galvas, ar maigu sakņveidīgā piejaukumu. Šīm lietām īstenībā vajadzētu, gribētos teikt, tikt teorētiski apgūtām tikai ieskrējienam. Praksē tām ir jāieplūst prasmēs, bet garīgā veidā.

Redziet, tagad tam pievienojas, ka šodien ir ārkārtīgi grūti no tā, ko iemācās, iemācās visās jomās, vispār ieskatīties cilvēkā. Skats pastāvīgi tiek novērsts tieši no tā, kas ir būtiskais. Šodien netiek skolots skatīties uz būtisko. Ir tā, ka 19. gadsimta pirmajā pusē skats uz būtisko ir atmiris. Tā 19. gadsimta pirmajā pusē vēl pastāvēja priekšstats, kas šodien vēl turpina dzīvot tikai valodā, valodas labajā garā. To varētu apmēram raksturot sekojošā veidā: kad pārskata cilvēku dzimumu, tajā pastāv visdažādākās slimības. Šīs dažādās slimības, ja iet abstraktajā, varētu pierakstīt. Tad, ja tās uzraksta vienā plaknē, varētu izgatavot sava veida apvidus karti: vienā stūrī radniecīgās slimības, otrā stūrī nāvi nesošās, tās varētu tā jauki sakārtot; tad nu mums būtu tāda slimību karte un varētu skatīties, kur kāds bērns, kas kaut kādā veidā ir organizēts, iederas. Un varētu iedomāties, kā tas, kas parādās kā slimības izpausme, shematiski tiktu uzzīmēts uz pergamenta papīra lapām, un tad var kāda bērņa vārdu ierakstīt tur, kur tas iederas. Iedomājieties, ja būtu šāds priekšstats, ja to tā izdarītu.

19. gadsimta pirmajai pusei vēl bija priekšstats, ka tur, kur būtu jāraksta slimības, vienmēr varētu ierakstīt kāda dzīvnieka vārdu. Tad vēl bija viedoklis, ka dzīvnieku valsts ieraksta dabā

visas iespējamās slimības. Katrs dzīvnieks, pareizi aplūkots, nozīmē vienu slimību. Dzīvniekam šī slimība, tā teikt, ir veselīga. Ja šis dzīvnieks ienāk iekšā cilvēkā, viņa paša organizācijas vietā, cilvēks pārveidojas uz dzīvnieka organizāciju un tad ir slims. Šādi priekšstati 19. gadsimta pirmajā pusē bija ne tikai mānticīgiem cilvēkiem, bet gan tas bija pat *Hēgeļa* priekšstats, un tas bija pilnībā nestspējīgs priekšstats. Apdomājiet vien, cik skaidra jums varētu kļūt kāda cilvēka būtība, ja jūs varētu pateikt, ka viņš kļūst līdzīgs lauvam, ērglim, vērsim, vai arī ka viņš sāk līdzināties cilvēka izraušanai pārāk garīgajā. Vai arī, ja jūs ejat tālāk, noskaidrojiet, ka, ja, teiksim, ēteriskais ķermenis ir par glēvu, ir asa ēteriskā ķermeņa afinitāte uz fizisko substanci, un tad jūs organizāciju, kas parasti var būt tikai zemākajā dzīvnieku valstībā, atklājat pamanāmu cilvēkā. Tie ir principiāli priekšstati, kurus jums ir jāapgūst. Un ko jums kā audzinātājiem savukārt ir jāpaveic pašaudzināšanā, ir apmēram sekojošais.

Jūs varat sākt no pavisam noteiktām meditācijām. Kāda īpaši spēcīga audzinātāja meditācija ir tieši tā, kuru es jums šeit jau devu. Bet visa tā auglību, ko jūs ar zināmu orientāciju sevi vingriniet kā meditāciju, jūs redzēsiet tādējādi, ka tiksiet kā *absentia corporis* savā jušanā, ķermeņa prombūtnē, tiksiet nesti tālāk kā pa astrāliem viļņiem, tiksiet aiznesti pasaulē, kas klusi viļņojoša nostājas jūsu priekšā un dod jums iespēju saskatīt ap sevi lietas, kas tad dod atbildes uz jūsu jautājumiem. Jums tikai, lai vispār izlauztos līdz šādām iespējām, patiešām ne tikai teorētiski ir jāturas pie tā, kas piemēram kā priekšnosacījumi meditācijai attīstībai tieši ir doti grāmatā "Kā sasniegt augstāko pasaulu atziņas?"

Vai ne, tur kā šķērslis šādai attīstībai ir uzdots tas, kas ir cilvēka egoitāte tajā nozīmē, ka cilvēks savu spriedumu pārāk koncentrē uz savu paša Es. Jo padomājiet tik, ko īstenībā nozīmē koncentrēšanās uz savu paša Es. Mums ir savs fiziskais ķermenis, kas ir cēlies Saturna laikos un ir mākslinieciski izveidots četros majestātiski darbojošos etapos. Mums ir ēteriskais ķermenis, kurš trīs reizes ir mākslinieciski pārveidots, mums ir astrālais ķermenis, kurš ir divreiz pārveidots. Tie visi nav Zemes apziņas jomā, tikai Es parādās Zemes apziņas jomā. Bet īstenībā tas ir tikai atspīdums no Es, jo patieso Es var saskatīt tikai atskatoties agrākajās inkarnācijās. Tagadējais ir tikai tagad topošais un kļūs par realitāti nākamajā inkarnācijā. Es tagad ir tikai zīdainītis. Un kurš šīs lietas izprot, tam, ja kāds tā īsti peld savā egoismā, ir imaginācija par tādu saldkaislu bērnam, kas sajūt savā sirdī saldkaisli pret mazo bērnu; bet tur saldkaisle ir kaut kas attaisnots, jo tur bērns ir kaut kas cits. Bet tagad šī aina uzpeld attiecībā uz egoismu, ka cilvēks šo zīdaini, šo bērnu tā īsti maigi apmīlo. Un mūsdienās cilvēki staigā tā apkārt – ja viņus gleznotu astrāliski, tad būtu jāglezno tā, ka viņi uz vienas rokas nēsā apkārt savu bērnu. – Ēģiptieši vēl prata formēt zināmo skarabeju, kur paša Es vismaz nes galvas organizācija. Šodienas cilvēks nēsā savu Es uz rokas un maigi mīlo. Šo ainu salīdzināt ar to, ko dara ikdienā, ir atkal ārkārtīgi noderīga meditācija audzinātājam. Un tad tiek ievadīts tajā, ko es apzīmēju kā: peldēt gara viļņos. – Lai saņemtu atbildes uz jautājumiem no šī uzskata, tam, dabiski, piederas iekšējs miers, ko mēģina saglabāt šādiem mirkļiem. Un ir tūdaļ pasakāms, vai kādam ir dotības pieredzēt kaut kādu attīstību šajā virzienā. Tas ir nosakāms no tā, vai viņš žēlojas par to, kas kavē, vai nē. Kurš attīstās, tas nekad nežēlojas par to, ka viņš varētu tikt aizturēts. Jo patiesībā šis vai tas nevar aizturēt. Varētu iedomāties, ka kāds veic visiedarbīgāko meditāciju pirms kādas izšķirošas darbības, kas seko tieši pēc tam, vai savukārt pēc kādas izšķirošas darbības, pilnīgi aizmirstot to, ko šīs darbības laikā ir pārdzīvojis. Jo tas ir galvenais, ka tas ir katra paša varā, izrauties no vienas pasaules un atrast ceļu uz citu pasauli. Un tas vispār ir sākums jebkurai iekšējo spēku izsaukšanai.

Redziet, novērojiet kādreiz, kāda ir atšķirība, ja jūs bērnam tuvojaties vairāk vai mazāk vienaldzīgi, vai ja jūs tuvojaties bērnam ar patiesu mīlestību. Tūdaļ, ja esi tuvojies bērnam ar patiesu mīlestību, kad beidzas ticība, ka ar tehniskiem paņēmieniem varētu izdarīt vairāk nekā ar patiesu mīlestību, tūdaļ audzināšana kļūst iedarbīga, īpaši anormāliem bērniem.

Un tā nu tas ir, ka, liekot pamatus jebkurai speciālai darbībai antropozofās kustības ietvaros, būtu jāseko noteikta noskaņojuma uzplaukšanai. Lietas, kas tiek uzdotas, īstenībā būtu

jāuzskata tikai par saknēm, no kurām izdīgst noskaņas augs. Un te patiešām ir nepieciešams, lai pirmām kārtām substanciāli–antropozofiskais tiktu izjūsts kā realitāte. Un jūs nesasniesiet neko, tas var tikt pateikts jau iepriekš, ja to, ko esat te apguvuši, uzņēmuši, pieņemsiet kā tikai kaut ko, ko esat uzzinājuši, bet kas nav bijis uzskatus veidojošs. Tas arī bija tas, es gribētu teikt, toreiz pašsaprotamais, bet vienmēr vēl pašsaprotamāks kļūstošais priekšnosacījums, kas ir pamatā tam, kam tagad būtu jāeksistē kā Antropozofiskajai biedrībai kopš Ziemsvētku konferences. Te ir pavisam reāli jātiek uzlūkotam tam, kas nāk no Gēteanuma ar tā ierīkojumiem, un tā nākotnē nemaz citādi nevar būt, kā ka caur dažādajām sekcijām iet tas, kam nākotnē ir jābūt antropozofiski iedarbīgam. Jo no visa tā, ko jūs sajūtat no šādiem iztirzājumiem, šai Antropozofiskajai biedrībai ir jāklūst par organismu, kurā kā dzīves asinīm ir jādarbojas atbildībai. Un šīs lietas arī iedarbojas pareizā veidā kopā, ja tās tiek pareizi sajūtas. Kā zināmām organizācijas funkcijām cilvēka organismā kopā ir jādarbojas sirdij un nierēm, lai rastos kas vienots, tā kopā jādarbojas tam, pēc kā jūs tieši tiecaties, kopā ir jādarbojas sekcijām, kuras sevī kopj tieši to substanci, par kuru tās it īpaši ir atbildīgas. Bet tas, kurš tad kaut ko uzsāk pasaulē, tam savā darbībā ir jāļauj kopā darboties tam, kas nāk no sekcijām, un ir jāņem reāli antropozofisko iedarbību.

Tātad padomājiet, jums ir tāda intensija darboties nepilnvērtīgo bērnu labā. Tur jums vispirms ir jāņem vērā, kas dzīvo antropozofiskajā kustībā kā pedagoģiskais strāvojums. Šim pedagoģiskajam strāvojumam jums ir jābūt kā kaut kam, kam tā, kāds tas tur ir, ir jāieplūst jūsu pašu darbībā. Jums ir jābūt skaidram, ka tajā, ko sevī satur īstenais pedagoģiskais strāvojums, jums ir tas, kas dziedina tipisko cilvēku, tā lai viņš varētu iekļauties pasaulē. Tad jums ir jābūt skaidrībā par to, ka tikai Medicīniskā sekcija var jums dot to, kas tagad var padziļināt pedagoģiju attiecībā uz cilvēka anormālību. Un ja jūs pareizā veidā tajā iedziļināties, tad drīz paši atklāsiet, ka tas nevar tikt dots tajā veidā, ka dzird: tas ir labs priekš tam, tas ir labs priekš tam – bet gan tikai tādējādi, ka rodas nepārtraukta dzīvīga kopsakarība. Šī dzīvīgās kopsakarības saplosīšana ir kaut kas, kam nevajadzētu notikt. Tur nedrīkst sākties zināms egoisms speciālā darbībā, bet gan tikai ilgas iekļauties visā veselumā. Kad dziednieciskā eiritmija pietuvojas dziednieciskajai pedagoģijai, tad savukārt visa eiritmija pietuvojas dziednieciskajai pedagoģijai. No tā jums savukārt vajadzētu redzēt, ka arī šajā virzienā ir jātiek meklētai dzīvīgai kopsakarībai, kam vajadzētu izpausties arī tajā, ka līdz zināmai pakāpei tam, kurš nodarbojas ar dziedinošo eiritmiju, vajadzētu zināt eiritmijas pamatus. Dziedinošajai eiritmijai vajadzētu izaugt no, kaut arī ne līdz mākslinieciskai pilnībai novestām, tomēr vispārējām zināšanām par skaņu un toņu eiritmiju. Un tad pirmām kārtām cilvēku būtu jācaurauž tam, ka viņam ir jāpievienojas cilvēkiem, un tā tur, kur nodarbojas ar dziedinošo eiritmiju, nevar būt citādi, kā meklēt pieslēšanos ārstam. Un, kad tika dota dziedinošā eiritmija, tika uzstādīts arī nosacījums, ka tā netiek izmantota bez sadarbības ar kādu ārstu. Tas viss jau norāda uz to, cik savītām, dzīvīgi savītām ir jābūt lietām, kuras dzīvo antropozofijā.

Bet tam vēl pievienojas šis: nākotnē Antropozofiskajai biedrībai nāksies izšķirties, kas ļoti intensīvā veidā būs vērsti: vai atbildība ir uzturēta spēkā, vai arī tā nav uzturēta spēkā? – Jums nav tam jātic, bet jūs varat no visa, kas notiek, redzēt: toreiz, kad bija jānotiek Ziemsvētku konferencei, šī atbildība tika asi pakļauta pārbaudei ar dažu varbūt šausmīgi skarošu monopolu attiecībā uz to cilvēcisko personību kvalitāti, kas tur tieši bija. No šāda pamatojuma izveidojot valdi Gēteanumā, citādi tas nav iespējams, ka šī valde tā ietvaros, kas notiek Antropozofiskajā biedrībā, tiek uzskatīta par pilnā mērā autoritatīvu vietu. Atsevišķās lietas, kuras ir jārisina, tur šai valdei vienkārši ir jātiek uzskatītai par pilnā mērā autoritatīvu vietu. Vai tas nākotnē antropozofiskajā kustībā tiks saprasts vai nē?

Un tas ir tas, kam, it īpaši notiekot tādai dibināšanai kā jūsējā, es gribētu teikt, ir jātiek pateiktam kā sava veida pamatakmenim. Ja tas, kas ir kritika, kaut kādā vietā cilvēciskās kopsakarībās neizbeigsies – jo kritika jau nekad neattiecas uz mācītā saturu, bet gan uz saturu tam, kas tiek darīts – ja šī kritika neizbeigsies, ja patiešām attiecībā uz lietām, kur iedarbojas okultais,

nepastāvēs autoritatīvisma princips – nevis mācībā, bet gan darbībā – tad antropozofiskajai kustībai būs neiespējami kļūt par to, par ko tai noteikti ir jākļūst, ja tā grib turpināt pastāvēt. Apslēptā sacelšanās pret tiem, kam ir šī atbildība, tas ir tas, kas nākotnē nedrīkst saglabāties; un tad šīs skolas dalībniekiem būs jāizdara nepieciešamās korekcijas tādējādi, ka, ja neparādās nepieciešamā sapratne, tad dalībai šajā skolā ir jātiek pārtraukta. Varētu teikt: pirms Ziemsvētku konferences bija tā, jo, ar nolūku darboties ezotēriski, valdes nebija, ka domāšana un jušana tiek atstāta manā ziņā. Un bagātīgā mērā katrs no biedrības atļāvās, kā viņam bija tīkami, gribēšanu. Tāds bija šis pirmfenomens līdz Ziemsvētku konferencei. Kad runa bija par to, lai vērstos pie domāšanas vai arī pie jušanas antropozofiskās lietās, tad nāca pie manis apmēram tā, kā iet pie kurpnieka, kad grib pasūtīt zābakus. Tas bija tā jo intensīvāk, jo netika pamanīts, bet gan iedomājās tieši pretējo. Bet tas viss var tikt kurēts tikai, ja patiešām iestājas apziņa, ka pastāv arī sabiedriskā griba, kas nāk no Gēteanuma valdes. Un gan jau varēs tajā ar sapratni, patiesi bez piespiešanas iejusties.

Bet domāšanas veids ir pavisam īpatnējs. Tas tik ļoti pieķeras vārdiem. Groteski es ar to sastapos vakar, kā pilnīgi visā turas pie vārdiem, tad vārdus uzpūš un vārdu uzkaršēti tad rodas ilgas pēc rīkošanās. Tā es Breslavā it kā esot pateicis par Brīvās Antropozofiskās biedrības valdi, ka tie citi nu esot ārā un palikusi ir rumpja valde. No tā tūdaļ tika nospriests: tā ir rumpja valde, tai tagad vajag galvu. – Redziet, fakts, kas tam ir pamatā, ir taču tas, ka iesprūst vienā vārdā: tā kā te reiz galva ir nosaukta par rumpi pēc valodas lietojuma, tad pieķeras šim vārdam, kamēr vispār neredz faktu, ka vispirms valde Gēteanumā ir pilnīgā saskaņā ar šo, tā saucamo, rumpja valdi. Citādi taču viņš par to būtu teicis mau vai kaut ko citu. Bet tā kā viņš neteica mau, tad tas ir fakts, ka pagaidām viņš piekrīt. Un tā runa iet par to, ka tiek spriests pēc faktiem.

Tas ir pavisam eminenti svarīgi, ja grib tikt galā ar antropozofisko kustību. Tādēļ ir nepieciešams, lai jūs savu dibināšanu Lauenšteinā, kas taču var dot vislielākās cerības, uztvertu tā, lai tā darbotos pilnīgā saskaņā ar visu antropozofisko kustību; lai jūs no vienas puses būtu caurausti ar apziņu, ka antropozofiskā kustība to, par ko šādā veidā tā ir pateikusi "jā", arī kops un lolos, bet var to kopt un lolot tikai tā, kā tas atbilst tās iekārtojumam pēc Ziemsvētku konferences. Bet no otras puses ir jābūt arī tam, ka šāda tās sastāvdaļa savukārt to, ko dara, veic antropozofiskās kustības spēka paaugstināšanai.

To, mani mīļie draugi, es gribētu jums visiem likt pie sirds, un apskatiet šādu no sirds nākošu vārdu kā to, ko es gribētu jums dot līdzī kā impulsu, kurš tad darbosies tālāk.

Garīgā kustībā domājiet par to, kā šo garīgo kustību padarīt auglīgu praktiskajai dzīvei, tad šo garīgo kustību būs jāuzskata par dzīvu.

Tas spēkam, virzienam un labai jūsu gribas darbībai, mani mīļie draugi!

NORĀDES

šim izdevumam

Teksta izcelsme: Par kursa rašanos un pierakstu ziņo Albrecht Strohschein, viens no kursa iniciatoriem grāmatā "Antropofiskās dziednieciskās pedagoģijas rašanās": "Rūdolfš Šteiners vēlējās, lai stenogrāfi nepiedalītos; tikai ja kāds no mums prastu stenografēt, tad viņam nebūtu nekas iebilstams pret pierakstīšanu. Tad trīs dalībnieki centās, cik spēja, lai to pierakstītu." Šo trīs dalībnieku izstrādātais teksts veido šī izdevuma pamatu. Būtisks avots te bija Lilly Kolisko stenogrāfiskās piezīmes, kuru oriģināli no 3. līdz 10. lekcijai glabājas Rūdolfš Šteinera mantojuma arhīvā. Labojumi, ko izdarīja šī sējuma izdevējs Dr. med. Hans W. Zbinden kopotajiem rakstiem 3. izdevumam (1965), ir atzīmēti piezīmēs.

Par krāsainajiem tāfeles zīmējumiem: Sējuma noslēgumā atspoguļotie Rūdolfš Šteinera tāfeles zīmējumi dziednieciskās pedagoģijas kursam varēja pirmo reizi tikt reproducēti pēc oriģināliem 5. izdevumam (1975). Tiem, kam bija agrāki izdevumi, 1975. gadā tika izdots īpašs šo zīmējumu izdevums.

Kopējā Rūdolfš Šteinera tāfeles zīmējumu redakcijā viņa lekcijām, šie tāfeles zīmējumi lielākā formātā ir XXIII sējumā, kopā ar citiem zīmējumiem medicīniskajām lekcijām.

Norādes tekstam

Rūdolfš Šteinera darbi kopoto izdevumu (GA) ietvaros norādēs tiek doti ar bibliogrāfiskajiem numuriem. Skatīt arī pārskatu sējuma noslēgumā.

Lappuse:

- 6 *Dr. Wegmanes kundze:* Dr. med. Ita Wegman, 1876–1943. Nodibināja Klīniski–terapeitisko institūtu Arlesheimā. Vēlāk Rūdolfš Šteinera līdzstrādniece medicīniskajā laukā un grāmatas "Grundlegendes für eine Erweiterung der Heilkunst nach geisteswissenschaftlichen Erkenntnissen", GA 27, līdzautore.
- 44 *Prokurors Wulffens:* Erich Wulffen, dzimis 1862., kriminālists un rakstnieks.
- 44 *Avīzes citāts:* "Neue Zürcher Zeitung" Nr. 342, 1924. gada 7. marts.
- 44 *Breslavā bija...:* attiecas uz Kobervices konferenci 1924. gada 7. līdz 16. jūnijā, kur tika pasniegts lauksaimniecības kurss, Rūdolfš Šteiners 9. jūnijā Breslavā un 17. jūnijā Kobervicē noturēja uzrunu jauniem cilvēkiem. 9. jūnijā runai bija pievienotas atbildes uz jautājumiem. Abas uzrunas ir izdotas kopā ar citām ar nosaukumu "Die Erkenntnis–Aufgabe der Jugend", GA 217a. 1924. gada Kobervices lauksaimnieciskais kurss ir izdots kopotajos rakstos ar nosaukumu "Geisteswissenschaftliche Grundlagen zum Gedeihen der Landwirtschaft", GA 327.
- 44 *Hans Driesch,* 1867–1941, zoologs un filozofs, neovitālisma pārstāvis. Skat. īpaši viņa iztirzājumus "Philosophie des Organischen", 2 sējumi, Leipciga 1909.
- 28 *3. rindiņa:* Tagad *paņemiet* kreisajā rokā hanteli. Vārdu "iedodiet" izdevējs nomainīja atbilstoši jēgai. Agrākajos izdevumos bija "paņemiet".
- 44 *fiziskajā organizācijā:* tika pēc jēgas papildināts ar "iestrēgstam tajā".
- 44 *viena vai otra iemesla dēļ:* te tika izmantots "iemesls" pierakstā esošā "simptoma" vietā.
- 44 *... ir iekšēji ievainots, un ilgojas;* "un" ir izdevēja pievienots.
- 44 *Klīniski–terapeitiskais institūts* Arlesheimā, Šveicē, dibinājusi Dr. Ita Wegman (1846–1943); tagad "Itas Wegman klīnika".
- 44 *Rihards Štrauss,* 1864–1949, 1889–1895 kapelmeistars Veimārā.
- 54 *Ņem hipofīzes sekrētu – mēs to ražojam –:* domāta ir hipofīzes preparāta ražošana Weledā AG, Arlesheimā.
- 54 *ja runa ir par vienu vai otru ķezu:* izdevumos no 1967 un agrākos šeit bija vārds "kapacitāti". Tā kā stenogrāfiskais saīsinājums (Štolces–Šrey sistēma) abiem vārdiem ir gandrīz vienāds, tad runa varbūt bija par pārrakstīšanas kļūdu (oriģinālās šīs lekcijas stenogrammas līdz šim nav).
- 56 *vai visi piedalījās šajās lekcijās, kur es esmu iztirzājis cilvēka galvas smadzeņu īsteno nozīmi:* skatīt 1924. gada 16. jūnija 8. lekciju sējumā "Geisteswissenschaftliche Grundlagen zum Gedeihen der Landwirtschaft", GA 327.

- 72 ... *esot izdarījis visdažādākos atklājumus*: "piedēvē" vai "esot" iespējams ir stenogrāfijas kļūda.
- 75 *Lauenšteina* Jēnā–Lihtenhainā, dziednieciski pedagoģiska patversme, ko 1924. gada maijā ierīkoja Franz Löffler, Siegfried Pickert un Albrecht Strohschein.
- 76 1952. gada izdevumā izdevējs Pache kungs tekstam ir pievienojis sekojošu piezīmi:
 Kad Rūdolfs Šteiners 1924. gada 18. jūnijā apmeklēja toreiz tikko ierīkoto Lauenšteinu, viņš tika stādīts priekšā bērniem. Viņš apskatīja katru bērnu, parunājās un lika pastāstīt slimības vēsturi, tad deva izskaidrojumus par attiecīgajām kopsakarībām, kā arī norādījumus terapijai un dziednieciski pedagoģiskajam ārstēšanas veidam.
 Daži no Rūdolfa Šteinera dotajiem izskaidrojumiem un ierosinājumiem tika šī apmeklējuma laikā pierakstīti. Tas veido vērtīgu papildinājumu kursā pārrunātajam. Bez tam apiešanās veids ar bērniem, nesavtīgā interese un mīlestības pilnā iedziļināšanās visās detaļās, ko parādīja Rūdolfs Šteiners pirmajiem šo apmeklējumu piedzīvojušajiem līdzstrādniekiem bija dziļš pārdzīvojums, atmiņas par kuru tiek nemiētīgi koptas "Dziedināšanas un audzināšanas institūtos bērniem ar īpašām dvēseles vajadzībām". Pievienosim te dažus Rūdolfa Šteinera izteikumus.
 Ar šo zēnu Rūdolfs Šteiners norādīja uz to, ka viņam trūkstot smadzeņu (?). Krampjiem un visam slimības stāvoklim vajadzētu būt saistītam ar kādu mātes izbīli grūtniecības laikā (kas iztaujājot apstiprinājās). Šādos gadījumos vienmēr vajadzētu iztaujāt māti par grūtniecības laiku. Krampji būtu sekundāri. Terapijai viņš uzdeva, ka būtu jāinjicē vairogdziedzera sekrēts. Runa esot par to, kā to ievadīt *centripetāli*, lai tiktu izraisīta pretiedarbība, kas būtu *centrifugāla*. Būtu jāseko tam, lai preparāts saturētu epitēlija ķermenīšus. Dienā pēc injekcijas būtu kvantitatīvi un kvalitatīvi jāmēra temperatūras līkne, kā arī pulss un elpošana. Tālākajam: levico ūdeni 1/8 uz glāzi ūdens, izdzert dienas laikā. Dziedinošā eiritmija: O I L.
- 77 Pache kunga piezīme 1952. gada izdevumā:
 Šis pilnīgi vājšprātīgais, visumā ļoti nemierīgais zēns, kad tika aizvests pie Rūdolfa Šteinera minētā apmeklējuma laikā, uz mirkli kļuva pavisam mierīgs un draudzīgs, tā ka visskaistākajā veidā parādījās viņa citādi aizsegtās būtības smalkie vaibsti. Rūdolfs Šteiners interesējās par maņu uztverēm. Tika secināts, ka tālumā viņš redz tikai nedaudz. Pieminot sliktos zobus, Rūdolfs Šteiners secināja, ka arī nagi viņam bija vāji un mīksti.
 Par sarunu ir palikuši šādi pieraksti:
 "Vai jums nelikās nekas uzkrītošs ar māti? Tas ir īpatnējs karmisks gadījums. Astrālais ķermenis ir pārnobriedis. Te iedarbojas kaut kas no iepriekšējās inkarnācijas. Viņš starp nāvi un jaunu piedzimšanu ir pavadījis tikai īsu laiku, tā ka tagad ir uzņēmis sevī vēl daļu no iepriekšējās inkarnācijas astrālā ķermeņa. Vēl tagad naktī viņam ir savādi sapņi. Tas izpaužas tā, ka pēc pamošanās viņš aprauti saka īpatnējas lietas. Varētu būt, ka viņš redz, kā lien čūskas, ciktāl viņš čūskas jau ir redzējis. Tas ir sliktas astrālais ķermenis, kas galvenokārt sēž te pakausī (pie tam Rūdolfs Šteiners ar intensīvu interesi uzlika roku uz ar pārāk ogļmelnēm matiem klātā zēna pakauša). Tam varētu tikt klāt, ja pievadītu pretējo astralitāti; tas būtu iespējams ar aļģu palīdzību. Aļģes uzsūc astrālos spēkus no apkārtējā gaisa; sēnes vēl vairāk. Bet nav vajadzīgs sākt uzreiz ar stiprāko. Parazītaugi stipri pievelk astralitāti. Ar aļģu injekcijām tiek pievilka veselīgā astralitāte, tas ir pretējais kā ķermenī. Tur ir sliktas astralitāte. Tātad terapija: aļģu pote D5; beladonna D4, D10, D15, D20, D30."
 Apskatot lēkmju tabulu un apsverot, vai lēkmes parādās paralēli Mēness ritmiem, Rūdolfs Šteiners domāja: Mēness iedarbība te nevarot būt tiešais lēkmju cēlonis, Tā augstākais varētu ietekmēt apziņu. Eiritmija: pirmām kārtām ar kājām.
- 78 ...*viss meitenes tips rāda*: tam Pache kungs 1952. gada izdevumā pievienoja sekojošu piezīmi: Dr. Šteiners Lauenšteinā: "Viņai ir salocīts astrālais ķermenis; tas nav vienoti veidots, augšā vājš, apakšā stiprs."
- 79 *Jaunatnes kustība*: Skatiet Rūdolfa Šteinera "Die Erkenntnis–Aufgabe der Jugend", GA217a; un "Geistige Wirkenskräfte im Zusammenleben von alter un junger Generation" (Pädagogischer Jugendkurs), GA217.
- 80 ... *tiks ārstēta ar dziedniecisko eiritmiju*. Piezīme 1952. gada izdevumā: Lauenšteinā tika uzdots: nikotīna klistīra 5% novārījums, 2 reiz nedēļā; ja tas nepalīdz: nikotīna injekcijas D6. Dziednieciskā eiritmija F, M, UT, TU.
 Par šo piezīmi ir jāpasaka, ka šis 5% tabakas lapu novārījums pēc toreiz Lauenšteinā strādājošā ārsta Dr. Hardta un viņa sievas norādījumiem netika dots kā klizma. Noteikti arī ir jābrīdina dot šādu koncentrāciju klizmas formā, jo iespējams, ka potence ir kļūdaini pierakstīta pārklaušanās dēļ. Arī nefermentētu tabakas lapu novārījums var būt bīstams, atkarībā no nikotīna satura lapās, ko, dabiski, tāpat vien nevar noteikt. Mēs brīdinām no nekritiskas šādu datu pielietošanas un vispārīnāšanas, un jāuzsver, ka tas tika uzdots ārstam un nevis lajam.

- 81 *Horoskopi*: Piezīme 1952. gada izdevumā: "Horoskopa dati ir: Jēna, 1909. gada 6. decembris, ap plkst. 4 priekšp., un Jēna, 1921. gada 18. maijs, ap plkst. 3 priekšp."
- 82 *Dr. Vreede jaunkundze*: Dr. Elisabeth Vreede, 1879–1943. Matemātiski – astronomiskās sekcijas vadītāja Gēteanumā.
- 85 *...kādu audzināšanu viņš ir baudījis iepriekš, dažādi*: te Pache kunga piezīme 1952. gada izdevumā: Lauenšteinā: Šim zēnam slimīgās izpausmes varot būt saistītas ar kaut ko, ko viņš ir izcietis agrākās inkarnācijās. Viņš varbūt ilgu laiku ir bijis viens, varbūt, piemēram, kuģa avārijas dēļ un ilgu laiku pavadījis vientulībā. Tas šodien izpaužoties kā Es–vājums. – Medicīniski viņam vajadzētu cukura injekcijas D6, 7 injekcijas 14 dienās; pēc tam 14 dienas apmazgāšanu ar cieti saturošu ūdeni. Ar to, ka ķermenim ciete ir jāpārvērš cukurā, tas tiek citādā veidā ierosināts Es attīstībai. Audziņoši būtu iesakāms: zēnam vajadzētu rakstīt par sevi dienasgrāmatu, ko viņš ir darījis pirms dienas. Tam vajadzētu stiprināt viņa Es. Vajadzētu viņam stāstīt pedagoģiskus stāstus, kur runa virzītos uz to, ka zaglus notver. Žagata vienmēr ir zaglīga un tādēļ citi putni viņu necieš. Tālāk viņam vajadzētu mācīties darīt praktiskas lietas. Viņam vajadzētu zināt, kā pagatavo zābakus. Viņš varētu uztaisīt zābakus visai mājai. Viņš varētu nodarboties arī ar dārza kopšanu. Viņu vajadzētu ierosināt "noņemties ar sīkumiem", atrisināt mazas praktiskas problēmas, piemēram, kā dzelzceļa vagona durvis varētu ierīkot tā, lai uzkāpjot uz pakāpiena, tās pašas atvērtos un tad atkal pašas aizvērtos un tamlīdzīgi.
- 86 *Tagad vēl ir jāpārrunā zēnu...*: Piezīme 1952. gada izdevumā: Šim zēnam Dr. Šteiners runāja par "panīkušu smadzeņu pielikumu". Terapija: hipofīzes injekcijas un ārstēšana ar arsēnu. Dziednieciskā eiritmija: L, M, S, R.
- 87 *Preponderācija*: šis vārds tika ielikts acīmredzot pārklusitā vārda "predestinācija" vietā, kā tas bija agrākos izdevumos.
- 88 *Johannes Trüper*, 1855–1921, jauniešu sanatorijas "Sophienhöhe" Jēnā dibinātājs un ilglaicīgs vadītājs.
- 89 *Tas tikai deviņdesmitajos gados tika nodrukāts, pateicoties manām pūlēm*: tā saucamajā Gētes darbu Veimāras izdevumā vai Sophien–izdevumā, II. nodaļa, Dabaszinātniskie raksti, 8. sējums: Par morfoloģiju, III. daļa, Veimāra 1893, 359/360. lpp.
- 90 *Oskar Hertwig*, 1849–1922, anatoms.
Haekela runa: skat. "Ziņojums par Ernsta Haekela sešdesmitās dzimšanas dienas svinībām 1894. gada 17. februārī, Jēnā", 13. lpp.
Runa, ko noturēja profesors Gärtners: August Gärtner, 1848–1934, higiēniķis; viņa runa ir nodrukāta turpat, 8. lpp. Profesors Gärtners tur bija saskaitījis kopā lekcijas, ko gadu gaitā bija nolasījis Haekels "Medicīniski – dabaszinātniskajā biedrībā" un salīdzina to ar citu nolasītajām lekcijām. Tam atbilstoši teksts ir izmainīts. Gärtnera runas centrā ir likts arī Haekela detalizētais darbs un viņa darbu un uzskatu lielā kopējā nozīme raksturota kā mazāk nozīmīga. Viss teikums ir tāds, kā tas bija agrākajos iespaidumos, ne pilnīgi saprotams un satur pretrunu. Domājams, ka ir notikusi pārklusīšanās vai arī šis teikums ir formēts no nepilnīgiem pierakstiem.
- 91 *Un fiziologs, kurš bija katoļu garīdznieks*: runa varētu būt par fiziologu prof. Wilhelm Biedermann, kurš kopš 1888. gada bija profesors Jēnā.
grāmatiņu, kur ir visas šīs dziesmas...: skat. "Lieder zum Commersin Jena am 17. Februar 1894", 7. un 8. lpp.
- 94 *Georgs Frīdrihs Vilhelms Hēgelis*, 1770–1831.
- 95 *Antropozofiskā biedrība*: skat. Rūdolfa Šteinera "Die Weihnachtstagung zur Begründung der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft. Jahresausklang und Jahreswende 1923/24", GA 260. "Die Konstitution der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft und der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft. Der Wiederaufbau des Goetheanum 1924/1925", GA 260a.

*

* Tulkojis Edgars Grīnis, ĀBVS, 2000. Melnraksts.